

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CUMHURİYET DÖNEMİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ
İÇERİSİNDE YETİŞEN BABA-OĞUL ÂŞIKLAR VE BİR
ÖRNEK (ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN-ÂŞIK KORKMAZ
İKAN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Metehan KORKMAZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

ANKARA, 2021

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**CUMHURİYET DÖNEMİ ÂŞIKLIK GELENEĞİ
İÇERİSİNDE YETİŞEN BABA-OĞUL ÂŞIKLAR VE BİR
ÖRNEK (ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN-ÂŞIK KORKMAZ
İKAN)**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Metehan KORKMAZ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

Tez Danışmanı

PROF.DR. M. METE TAŞLIOVA

ANKARA,2021

ONAY SAYFASI

Metehan KORKMAZ tarafından hazırlanan “Cumhuriyet Dönemi Âşıklık Geleneği İçerisinde Yetişen Baba-Oğul Âşıklar ve Bir Örnek: Âşık Sebahattin İkan- Âşık Korkmaz İkan” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyesi	Kurumu	İmza
Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Doç. Dr. Oğuzhan AYDIN	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	
Prof. Dr. Mehmet EROL	Gaziantep Üniversitesi	

Tez Savunma Tarihi:

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Ünvan Ad Soyad

Doç.Dr. Seyfullah YILDIRIM

BEYAN

Bu tez içerisindeki bütün bilgilerin akademik kurallar ve etik davranış çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu beyan ederim. Ayrıca bu kurallar ve davranışların gerektirdiği gibi bu çalışmada orijinal olmayan her türlü kaynak ve sonuçlara tam olarak atıf ve referans yaptığımı da beyan ederim.

İmza:

Metehan KORKMAZ

TEŞEKKÜR

Yardım ve desteğiyle her zaman yanımda olan ve aynı zamanda hayatıma ışık tutan Prof. Dr. Ramazan Korkmaz'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmanın konusunun belirlenerek nihayete erdirilmesinde, yardım ve desteklerini gördüğüm danışman hocam Prof. Dr. M. Mete Taşlıova'ya teşekkür ederim. Lisans eğitimim esnasında tanışmış olduğum hocam Dr. Öğ. Üy. Berna Ayaz'a bu alanda çalışma yapmam konusunda beni cesaretlendirdiği için teşekkür ederim.

Âşıklık sanatına yıllarca hizmet ederek birçok eser üreten ve bu eserleri bizimle paylaşan, Kars yöresinin içtenliğini ve sıcaklığını göstererek bizi konuk eden Âşık Sebahattin İkan'a ve Âşık Korkmaz İkan'a teşekkürlerimi sunuyorum.

Büyük bir fedakârlık göstererek bugünlere gelmemde ve yoluma devam edebilmemde yegâne destekçilerim olan sevgili annem ve babama teşekkürü yerine getirilmesi zevkli bir borç bilirim.

Metehan KORKMAZ

Ankara 2021

ÖZET

Cumhuriyet Dönemi Âşıklık Geleneği İçerisinde Yetişen Baba-Oğul Âşıklar ve Bir Örnek (Âşık Sebahattin İkan- Âşık Korkmaz İkan)

KORKMAZ, Metehan

Yüksek Lisans, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Tez Yöneticisi: Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

Âşıklık geleneğinin varlığını devam ettirmesindeki en büyük etkenlerden birini, çırak yetiştirme hususu oluşturmaktadır. Geleneği bir ustadan öğrenmek için seyahatler yapan aday (çırak) âşıklar, türlü meşakkatler çekmekte hatta kimi zaman maddi imkânsızlıklar nedeniyle bu eğitime ara vermek zorunda kalmaktadırlar. Fakat ailesinde bulunan bir âşık sayesinde geleneğe adım atan bireyler, doğduğu andan itibaren çeşitli fırsatlara sahip olmakta ve usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişen kişilerden avantajlı konumda olmaktadır. Bu fırsata sahip olanlardan biri de “baba-oğul âşıklar”dır. Bu çalışmada Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan üzerinde durularak baba-oğul âşıklara örnek teşkil eden bireyler incelenecektir. Ayrıca Sebahattin İkan ve Korkmaz İkan’ın hayatına, derlenen şiirlerine, hikâyelerine ve karşılaşmalarına ek olarak sanatlarına yönelik bilgiler verilecek ve gelenek içerisindeki yerleri belirlenmeye çalışılacaktır.

Bu çalışma; giriş ve dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Âşıklık geleneğinin Türk Dünyası ve Anadolu sahasındaki yansımalarına değinilmiştir. Ayrıca, Kars Yöresinde yetişen âşıklar hakkında bilgiler verilerek geleneğin mevcut konumu üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde Sebahattin İkan ve Korkmaz İkan’ın hayatı hakkında bilgiler verilmiştir. Üçüncü bölümde baba âşıktan oğul âşığa aktarılan unsurlar üzerinde durulmuştur. Bunlara ek olarak gelenek içerisinde yetişen diğer baba-oğul âşıklar hakkında kısa bilgiler verilmiştir. Dördüncü bölümde Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın şiirleri tür ve şekil yönünden incelenerek ortaklıklar ve farklılıklar üzerinde durulmuştur. Metinler bölümünde derlenen şiirlere, karşılaşmalara ve hikâyelere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kars, Âşıklık Geleneği, Baba-Oğul Âşıklar, Âşık Sebahattin İkan, Âşık Korkmaz İkan

ABSTRACT

Growing Up In The Tradition Of Minstrelsy In The Republican Era Father-Son

Minstrels and Example (Minstrel Sebahattin İkan- Minstrel Korkmaz İkan)

KORKMAZ, Metehan

MA, Department of Turkish language and literature

Supervisor: Prof. Dr. M. Mete TAŞLIOVA

One of the biggest factors in the continuation of the tradition of minstrelsy is the issue of raising apprentices. Prospective (Apprentice) minstrels who travel to learn the tradition from a master suffer from various difficulties, sometimes even have to decamp to this training due to material impossibilities. But people who step into the tradition thanks to a minstrel in their family have various opportunities from the moment of their birth and are in an advantageous position from those who grew up in a master –apprentice relationship. One of those who has this opportunity is “father-son minstrels.” In this study, individuals who are examples of father-son minstrels will be examined with emphasis on Sebahattin İkan in love and Korkmaz İkan in love with his son. In addition, in addition to the life, poems, stories and encounters of Sebahattin İkan and Korkmaz İkan, information about their art will be given and their place in the tradition will be determined.

This work consists of an introduction and five parts. In the four chapter, the reflections of the tradition of Minstrels in the Turkic world and Anatolia are mentioned. In addition, information about minstrels raised in Kars region was given and the current position of the tradition was emphasized. In the second chapter, information about the life of Sebahattin İkan and Korkmaz İkan is given. The third chapter focuses on the elements transferred from father minstrel to son minstrel. In addition, brief information is given about other father-son minstrels who grew up in the tradition. In the fourth chapter, the poems of Minstrel Sebahattin İkan and his son Minstrel Korkmaz İkan were examined in terms of genre and shape, focusing on partnerships and differences. Texts chapter contains poems, encounters and stories compiled.

Key Words: Kars, The Tradition of Minstrelsy, Father-SonMinstrelsy, Minstrel Sebahattin İkan, Minstrel Korkmaz İkan

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR DİZİNİ	ix
1.GİRİŞ.....	1
1.1.Konu, Amaç, Yöntem, Araştırmanın Sınırları ve Özellikleri	2
2.TÜRK DÜNYASINDA VE ANADOLU SAHASINDA ÂŞIKLIK	6
2.1. Temel Kavramlar: Gelenek, Halk, Sözlü Kültür, Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı	6
2.2. Türk Dünyasında Âşıklık.....	12
2.3. Anadolu Sahasında Âşıklık.....	19
2.4. Kars Yöresinde Sözlü Kültür Geleneği	25
2.4.1.Âşıklık	25
2.4.2. Âşıklar	30
3. (BABA) ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN ve (OĞUL) ÂŞIK KORKMAZ İKAN'IN HAYATI.....	32
3.1. ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN	32
3.1.1.Doğum Yeri ve Tarihi	32
3.1.2. Soyu.....	32
3.1.3. Yetiştği Kültür Muhiti.....	33
3.1.4. Eğitimi, Askerliği ve Ailesi.....	34
3.1.5. Mesleği.....	34
3.1.6.Gezgin Âşık Olarak Yaptığı Seyahatleri.....	34
3.1.7. Sanatçı Kişiliği	34
3.2.ÂŞIK KORKMAZ İKAN	38
3.2.1. Doğum Yeri ve Tarihi	38
3.2.2. Soyu.....	38
3.2.3. Yetiştği Kültür Muhiti.....	39
3.2.4. Eğitimi, Ailesi ve Askerliği.....	40
3.2.5.Mesleği	41
3.2.6.Gezgin Âşık Olarak Yaptığı Seyahatleri.....	42
3.2.7. Sanatçı Kişiliği	42
4.KUŞAKLAR ARASI GEÇİŞ VE AKTARIM.....	47

4.1. Âşıklıkta Ekol: Baba- Oğul Âşıklar	47
4.2. Âşıklığa Başlama	52
4.3. Babadan Oğula<Ustadan Çırağa>Geleneğin Aktarımı.....	57
4.3.1. Sazı Kullanmak ve Âşık Havaları	57
4.3.2. Şiir Söylemeyi Öğrenme	61
4.3.3. Doğaçlama <İrticalen> Söyleme.....	64
4.3.4. Karşılaşma <Atışma> Tekniği	65
4.3.5. Hikâye Tasnifi	69
4.3.6. Meclis Açma <Erkân>	75
4.4. Baba- Oğul Âşıkların Katıldıkları Etkinlikler	77
4.5. Baba- Oğul Âşıklık Geleneği İçerisinde Yetişen Âşıklar	78
4.5.1. Âşık Ruhsatî (Baba)	78
4.5.2. Âşık Minhacî (Oğul)	78
4.5.3. Âşık Sümmânî (Baba)	79
4.5.4. Âşık Şevki Çavuş (Oğul)	79
4.5.5. Âşık Nusret Yazıcı (Torun).....	79
4.5.6. Âşık Hüseyin Yazıcı (Torun)	79
4.5.7. Âşık Üzeyir Fakirî (Baba)	80
4.5.8. Âşık Ferhat Feryadî (Oğul)	80
4.5.9. Âşık Süleyman Usta (Torun).....	80
4.5.10. Âşık Müdamî (Baba).....	80
4.5.11. Âşık Hikmet Arifî Ataman (Oğul)	80
4.5.12. Âşık Halil İbrahim Ataman (Oğul)	81
4.5.13. Âşık Gülistan Çobanoğlu (Baba)	81
4.5.14. Âşık Murat Çobanoğlu (Oğul)	81
4.5.15. Âşık Şenlik (Baba)	81
4.5.16. Âşık Kasım (Oğul)	82
4.5.17. Âşık Nuri Şenlik (Torun)	82
4.5.18. Âşık Yılmaz Şenlikoğlu (Torun).....	82
4.5.19. Âşık Mihmanî (Baba).....	82
4.5.20. Âşık Kara (Oğul).....	83
4.5.21. Âşık Ülfetî (Oğul)	83
4.5.22. Âşık Emaneti (Oğul)	83

4.5.23. Âşık Durmuş Denizozlu (Baba).....	83
4.5.24. Âşık Bayram Denizozlu (Oğul)	83
4.5.25. Âşık Musa (Baba).....	84
4.5.26. Âşık Dadaloğlu (Oğul).....	84
4.5.27. Âşık Huseyin Alyansoğlu (Baba).....	84
4.5.28. Âşık Rüstem Alyansoğlu (Oğul).....	84
4.5.29. Âşık Mansur Alyansoğlu (Torun)	84
4.5.30. Âşık Selahattin Dölger (Baba)	85
4.5.31. Âşık Sebahattin Dölger (Oğul).....	85
4.5.32. Âşık Murat Yıldız (Baba).....	85
4.5.33. Âşık Günay Yıldız (Oğul)	85
4.5.34. Âşık Veysel Şahbazoğlu (Baba).....	86
4.5.35. Âşık Ensar Şahbazoğlu (Oğul).....	86
4.5.36. Âşık Gökhan Şahbazoğlu (Torun)	86
4.5.37. Âşık Kemterî (Baba)	86
4.5.38. Âşık Sefil Edna (Oğul).....	86
4.5.39. Âşık Sadık Doğanay (Torun)	86
4.5.40. Âşık Said İlhamî (Baba).....	87
4.5.41. Âşık Seyfullah Değirmenci (Oğul)	87
4.5.42. Âşık Kerem Said (Oğul).....	87
4.5.43. Âşık İznî (Baba)	87
4.5.44. Âşık Zuhurî (Oğul).....	87
4.5.45. Âşık Sıtkı Pervâne (Baba)	87
4.5.46. Âşık Ali Bâki (Oğul).....	88
4.5.47. Âşık Figanî (Baba)	88
4.5.48. Âşık Mansur (Oğul)	88
4.5.49. Âşık İskender Koca (Baba)	88
4.5.50. Âşık Maksud Koca “Feryadî” (Oğul).....	88
4.5.51. Âşık Laçın Aladağlı (Baba).....	89
4.5.52. Âşık İsmail Aladağlı (Oğul).....	89
4.5.53. Âşık Meydanî (Baba)	89
4.5.54. Âşık Mensubî (Oğul).....	89
4.5.55. Âşık Muhtacî (Baba)	89

4.5.56. Âşık Kemalî Baba (Oğul).....	89
4.5.57. Âşık Saadettin Dabak (Baba)	90
4.5.58. Âşık İbrahim Dabak (Oğul).....	90
4.5.59. Âşık Sıdkî (Baba).....	90
4.5.60. Âşık Şöhretî (Oğul)	90
4.5.61. Âşık Cesimî (Torun).....	90
4.5.62. Âşık Keşfî (Baba).....	90
4.5.63. Âşık Huzurî (Oğul).....	91
4.5.64. Âşık Murat Coşkun (Baba)	91
4.5.65. Âşık Bekir Coşkun (Oğul)	91
4.5.66. Âşık Nuri Uzun (Baba)	91
4.5.67. Âşık Recep Uzun (Oğul)	91
4.5.68. Âşık Erbâbî (Baba).....	92
4.5.69. Âşık Şehvârî (Oğul)	92
4.5.70. Âşık Gülbahçe (Baba)	92
4.5.71. Âşık Lafzade (Oğul).....	92
4.5.72. Âşık Türkmenoğlu (Baba).....	92
4.5.73. Âşık Ozantürk (Oğul).....	93
4.5.74. Âşık Yaşar (Oğul)	93
4.5.75. Âşık Ahmet Yıldırım (Baba).....	93
4.5.76. Âşık Arif Yıldırım (Oğul)	93
4.5.77. Âşık Gülşadî (Baba).....	93
4.5.78. Âşık Bülent (Oğul).....	93
4.5.79. Âşık İslam Erdener (Baba).....	94
4.5.80. Âşık Musa Erdener (Oğul)	94
5.(BABA) ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN ve (OĞUL) ÂŞIK KORKMAZ İKAN'IN ŞİİRLERİNİN İNCELEMESİ.....	95
5.1. Şiirlerin Konu Bakımından Değerlendirilmesi	95
5.1.1. Ortak Konulu Şiirler.....	95
5.1.2. Farklı Konulu Şiirler	101
5.2. Şiirlerinin Şekil Bakımından Değerlendirilmesi.....	106
5.2.1. Hece Ölçüsü	106
5.2.2. Durak.....	106
5.2.3. Redif.....	108

5.2.4. Kafiye	109
5.2.5. Ayak	109
5.2.6. Aliterasyon	111
5.2.7. Hane Sayısı.....	113
5.2.8. Dil ve Üslup Özellikleri	114
5.2.9.Edebî Sanat Unsurları.....	117
5.3. Şiirlerin Tür Bakımından Değerlendirilmesi	121
5.3.1. Hece Ölçüsüne Dayalı Türler	122
SONUÇ.....	126
KAYNAKÇA	128
Sözlü Kaynaklar.....	137
METİNLER.....	138
Şiirler	138
Âşık Sebahattin İkan’a Ait Şiirler.....	138
Sekiz Heceliler	138
On Bir Heceliler	140
Divanîler.....	142
Âşık Korkmaz İkan’a Ait Şiirler.....	143
Yedi Heceliler	143
Sekiz Heceliler	144
On Bir Heceliler	155
Divanîler.....	180
KARŞILAŞMALAR	185
Âşık Sebahattin İkan –Âşık Korkmaz İkan	185
Âşık Korkmaz İkan- Âşık Yılmaz Şenlikoğlu	186
Âşık Korkmaz İkan – Âşık Derdiyâr	187
Âşık Sırrı Deniz- Âşık Korkmaz İkan	188
Âşık Bedri Sinan Boz – Âşık Korkmaz İkan	189
Âşık Yavuz Timur – Âşık Korkmaz İkan	190
Âşık Korkmaz İkan – Ozan Baki Çetin	191
Âşık Korkmaz İkan – Âşık Kul Nuri	192
Âşık Mustafa Aydın – Âşık Korkmaz İkan	193
Âşık Korkmaz İkan- Âşık Veysel Yıldız	194

Âşık Şahin Turgutoğlu- Âşık Korkmaz İkan	195
Âşık Cemal Divanî- Âşık Korkmaz İkan	196
Âşık Metin Bulutlu – Âşık Korkmaz İkan	198
Âşık Necdet Kuyumcu – Âşık Korkmaz İkan	199
Şair Songül Mahperi Irmak – Âşık Korkmaz İkan	201
Âşık Ensar Şahbazoğlu – Âşık Korkmaz İkan	202
Âşık Sıtkı Eminoğlu- Âşık Korkmaz İkan	204
Âşık Mustafa Kurbanoglu – Âşık Kul Nuri – Âşık Korkmaz İkan	206
Âşık Zakir Tekgöl- Âşık Korkmaz İkan- Âşık Kul Nuri	209
Âşık Kul Nuri- Âşık Bayram Denizoglu- Âşık Korkmaz İkan	210
Âşık Ercan Şimşekoğlu- Âşık Korkmaz İkan- Âşık Gökmen Dursunoğlu	211
Âşık Erdal Balık – Âşık Korkmaz İkan- Âşık Sabri Yokuş	213
Âşık Musa Erdener – Âşık Taner Karataş – Âşık Tuncay Zavotçu – Âşık Korkmaz İkan	215
TASNİF EDİLEN HİKÂYELER	218
Âşık Korkmaz İkan'ın Hikâyeleri	218
Kendisinin Tasnif Ettiği Hikâyeler	218
Usta Malı Hikâyeler	233
Serencam Tipi Hikâyeler	245

KISALTMALAR DİZİNİ

a.g.e: Adı Geçen Eser

a.g.m: Adı Geçen Makale

Bkz: Bakınız

C: Cilt

Çev.: Çeviren

E.T: Erişim Tarihi

K.K: Kaynak Kişi

M.Ö: Milattan Önce

M.S: Milattan Sonra

S: Sayı

s: Sayfa

TDK: Türk Dil Kurumu

TTK: Türk Tarih Kurumu

Vb: Ve Benzeri

Vd: Ve Diğerleri

Yay: Yayın

y.t.y: Yayın tarihi yok

1.GİRİŞ

Tarihe yön veren milletlere bakıldığında, diğer ulusları çeşitli yönlerden etkiledikleri görülmüştür. Türkler de diğer uluslara karşı yaptıkları akınlar neticesinde zaferler elde edip onları sosyal, kültürel ve ekonomik yönden etkilemişlerdir. Türkler köklü bir tarihi geçmişe sahip oldukları kadar derin bir kültürel birikime de sahiptirler. Mevcut olan kültürel birikimlerini zaferler ile taçlandıran Türkler, bu birikimlere yenilerini ekleyerek zengin bir kültürel değerler bütünü oluşturmuşlardır. Bu değerler içerisinde birçok unsur bulunmakla birlikte âşıklık geleneğinin büyük bir yer teşkil ettiği görülmüştür.

Âşıklık geleneği, Türk kültürü eksenini etrafında oluşan bütün ahlaki değerleri, içtimai sistemleri, millet olma bilincini kuşatıcı bir etkiye sahiptir. Gelenek ulusal ölçüde birleştirici bir etkiye sahip olduğu kadar aynı zamanda yöresel çapta oluşturulan özgün ürünleri de yaşanabilir kılmaktadır.

Türk ulusunun içerisinde yetişerek olgunluğa erişen âşıklar, milli ve dini konulara ağırlık vererek halkın içerisinde hak ile birlikte olmuşlardır. İnsanların içerisinde yanan ateşin, çektikleri sıkıntıların, duymuş oldukları üzüntünün birer yansıması niteliğinde karşımıza çıkan âşıklar, bu özelliği terennüm ettikleri çeşitli deyişlerde yankılandırma olanağına sahip olmuşlardır. Dünyayı ve içerisinde var olan canlıları geniş bir perspektif süzgecinden geçirerek eserlerine yansıtımları, onların çağdaş bir görünüm kazanmalarında rol oynayan ana etkenlerden en mühimini oluşturur.

Orta Asya'dan Anadolu'nun en ücra köşelerine varıncaya kadar varlığını sürdüren âşıklık geleneği, bir takım değişim ve dönüşümler geçirerek mevcut konumuna erişmiştir. Şüphesiz geleneğin asırlardır varlığını sürdürerek ayakta kalması, yeni temsilciler yetiştirmesine ve çağın beraberinde getirdiği olanakları kullanmasına bağlıdır. Kahvehaneler, toylar <düğünler>, festivaller, yöresel mahiyette düzenlenen şenlikler, konserler, özel gecede oluşturulan etkinliklerin yanı sıra teknolojik gelişmelerin ışığında radyo, internet, televizyon programlarında da gelenek icra edilmeye başlamıştır. 21. yüzyıl içerisinde yetişerek günümüze erişen önemli ustalar arasında yer alan Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan da geleneğe hizmet eden değerli şahsiyetler arasındadır.

İcra mekânları ekseninde oğullarını yetiştirerek geleneğe kazandıran baba âşıklar <usta âşıklar>, geleneğin dinamik yapısının korunması noktasında önemli rol

oynamışlardır. Bölgesel olarak yeni temsilciler yetişmese bile “aile” içerisinde bu güzide yapı korunarak sürekliliği sağlanmıştır. Oğul âşıklar, babalarından <ustalarından> aldıkları sancağı daha ileri boyuta taşıyarak yöresel olmanın ötesine geçerek, yurtdışı programları başta olmak üzere elektronik ortamlar vasıtasıyla daha geniş kitlelere ulaşımlardır.

Âşıklık geleneğı üzerine yapılan çalışmalarda klasikleşerek tek tipleşmeyi oluşturan “hayatı-sanatı-eserleri” biçimindeki çalışmalar, sözlü kültür temsilcisi konumunda olan âşıkları yetiştikleri sosyokültürel bağlamdan kopararak anlaşılmasını zorlaştırmıştır. Özellikle âşığın çıraklık evresinden ustalaşma evresine uzanan süreçte yaşadıkları ve gördüğü eğitimin sorgulanması yapılmayarak, bu unsurları devam ettirip ettirmediğı araştırılmayarak, kendisine geçen veya geçerek bir şekilde unutulmuş unsurlar görmezden gelinmiştir. Bu çalışma usta ve çırağı <baba ve oğlu> bir bütün şeklinde ele alarak geleneğın aktarımı sırasında değışen ve dönüşen unsurları tespit etmektedir. Araştırmanın içerisinde Sebahattin İkan ve Korkmaz İkan dışında “baba-oğul” âşıklara örnek teşkil eden gelenek temsilcileri de dâhil edilerek çalışmanın kapsamı genişletilmektedir.

Çalışmayı oluşturan “Cumhuriyet Dönemi Âşıklık Geleneğı İçerisinde Yetişen Baba-Oğul Âşıklar ve Bir Örnek (Âşık Sebahattin İkan - Âşık Korkmaz İkan)” konusu, usta <baba âşık> ve çırak <oğul âşık> arasındaki ilişkiyi geleneğın aktarılması noktasında irdeleyerek zamana ve icraya bağılı olarak değışen ve dönüşen unsurları tespit etmektedir.

1.1.Konu, Amaç, Yöntem, Araştırmanın Sınırları ve Özellikleri

Çalışmanın konusunu “Cumhuriyet Dönemi Âşıklık Geleneğı İçerisinde Yetişen Baba - Oğul Âşıklar ve Bir Örnek (Âşık Sebahattin İkan- Âşık Korkmaz İkan)” oluşturmaktadır. Bu kapsamda yazılı kaynaklar sayesinde tespit edilen “baba-oğul” âşıklar ve Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan incelenerek geleneğın aktarılması noktasında değışen ve dönüşen unsurlar tespit edilmektedir. Âşıklardan derlenen şiirler, hikâyeler¹ ve karşılaşmalar da bir araya getirilerek alana kazandırılmaktadır.

Çalışma, baba-oğul ilişkisi içerisinde yetişen gelenek temsilcilerini, bu hiyerarşı dışında yetişmiş sanatçı tiplerle kıyaslayarak aktarım aşamasında ne gibi avantajlar ve dezavantajlara sahip olduklarını ortaya koymaktadır. Tespit edilen örnek temsilcilerden hareketle Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ı inceleyerek âşıklığa başlama sebepleri başta olmak üzere sazı kullanmak ve âşık havaları, şiir söylemeyi öğrenme,

¹ Âşık Sebahattin İkan’ın hikâyeleri mevcut hastalığından dolayı derlenememiştir. Küresel salgın da “derleme” hususunu zorlaştırmıştır. Ancak bildiğı hikâyeler, ilgili bölümlerde isim olarak verilmiştir.

doğaçlama <irticalen> söyleme, karşılaşma <atışma> tekniği, hikâye tasnifi, meclis açma <erkân> gibi önemli hususlar göz önünde bulundurularak araştırılmaktadır. Tespit edilen şiirler, hikâyeler ve karşılaşmalar <atışmalar> içerisinde yer alan ağız özelliklerine, dil yanlışlarına, anlatım bozukluklarına ve kullanılan yöresel deyişlere hiçbir şekilde müdahalede bulunulmamıştır.

Çalışmanın genel çerçevesini oluşturmak için “Kaynakça” kısmında belirtilen yazılı kaynaklarla birlikte Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’dan yapılan derlemeler temel kaynak olarak kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan veriler, derleme yöntemlerinden olan gözlem ve görüşme tekniği kullanılarak elde edilmiştir. “Baba- oğul” âşıkların tespitinde literatür tarama yöntemi kullanılırken, Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan hakkındaki biyografik bilgilere görüşme tekniği neticesinde ulaşılmıştır. Kimi zaman yüz yüze görüşme tekniği kullanılırken kimi zaman da telefon ile görüşülerek bilgi alınmıştır.

Küresel salgın nedeniyle Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan doğal icra ortamlarında gözlemlenememiştir. Ancak yapay icra ortamlarında imkânların el verdiği ölçüde Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan gözlemlenmiştir. Bu gözlem sonucunda elde edilen veriler “aktarım” bölümünde ayrı başlıklar altında ele alınarak sıralanmıştır. Bu hususlara ek olarak âşıklardan alınan görüntü ve ses kayıtları da Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın sanatçılık yönünden ne gibi farklar ve benzerlikler taşıdığının ortaya çıkarılmasında önemli rol oynamıştır.

Çalışma süresince yapılan araştırmalarda “baba-oğul” âşıkların tespitinde birçok problem ile karşılaşmıştır. Antolojik ve biyografik mahiyette birçok eser taranılmasına rağmen bu kişilere örnek teşkil eden gelenek temsilcilerinin nasıl bir eğitimden geçtiği detaylı bir şekilde ele alınmadığı, baba âşığın öz evladını geleneğe kazandırmasının nedenlerinin sorgulanmadan hareket edildiği gözlenmiştir. Kimi zaman da baba âşığın kendi çocuklarını yetiştirdiklerine dair bilgiye rastlanmasına rağmen çocukları hakkındaki bilgilere ulaşamamıştır.

Bu problemlere rağmen yazılı ve sözlü kaynaklar yardımıyla tespit edilen bu temsilcilerin geleneği aile içerisinde yaşatma ve koruma amacının ne olduğu incelenerek Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan örneğinde detaylandırılmıştır.

2.TÜRK DÜNYASINDA VE ANADOLU SAHASINDA ÂŞIKLIK

2.1. Temel Kavramlar: Gelenek, Halk, Sözlü Kültür, Halk Edebiyatı, Âşık Edebiyatı

Orta Asya'dan başlayarak dünyanın dört bir tarafına yayılan Türkler, gittikleri bölgelerde yaşama şekillerini ve asli değerlerini koruyarak millî benliklerini muhafaza etmişlerdir. Şüphesiz bu özelliklerin ortaya çıkmasında “kültür”² unsurunun yeri yadsınamayacak derecede büyüktür.

Kültür; milletleri millet yapan inançların, kuvvetlerin ve vasıtaların bir araya gelerek aldığı şekildir (Kaplan, 1989: 34). Bu şeklin eksenî etrafında oluşarak biçimlenmiş birçok sanat, edebiyat, gelenek, görenek, örf-adet vardır. Çağın beraberinde getirmiş olduğu şartlara uyum sağlayarak kültür içerisinde yerini alan bu ürünler, çoklu bir etkileşim oluşturmaktadır.

Etkileşimlerin meydana getirdiği oluşumlar, yeni düzen ve terkiplerin ortaya çıkmasına katkı sağlayarak toplum hayatında değişim ve dönüşümün yaşanmasına (Yıldırım, 2000: 35) neden olur. Bu süreç bağlamında karşımıza çıkan olaylar ve olgular, kültür unsurunun çok katmanlı bir yapıya ulaşmasını sağlayarak ona yeni bir boyut kazandırır. Yerellik ve ulusallık çizgisini takip ederek evrensellik boyutuna erişen kültür, karşılaştığı yeni unsurlar ile bir harmanlama sentezine girerek kendisini yeniler ve çağdaş bir görünüm kazanarak toplum içerisinde varolmaya devam eder.

Kültür, öz vasfını kaybetmez. “Ana kültür kalıbı” belirli bir karakter hâlinde devam edip gider (Kafesoğlu, 1991: 17). Ana kültür kalıbının “öz vasfı”nı koruma özelliği, Türklerin karşılaştıkları yeni milletler içerisinde asimile olmalarının önüne bir set çekerek elde edilen toprak parçaları üzerinde varlıklarını sürdürebilmelerine olanak sağlamıştır.

Coğrafyanın beşerî hayat üzerindeki tesirleri düşünülürse, bozkır ikliminin de çeşitli bakımlardan eski Türk inancına, dünya görüşüne, örf ve geleneklerine, kısaca “kültürüne” tesirler yapacağı kolayca kabul edilebilir (Kafesoğlu, 1991: 201). Özellikle

²Kültür kavramı üzerine araştırmacıların birçoğu farklı şekillerde tanımlamalarda bulunmuştur. Mahiyeti, yapısı, meydana gelme biçimi gibi konular hakkında birçok çalışma yapılmıştır. Bunlar için bkz. Yıldırım, 1998; Turhan, 1972; Özdemir, 2017; Nirun, 1994; Jenkins, 2016; Çobanoğlu, 2015; Kafesoğlu, 1991; Ong, 2018.

‘inançlar’ etrafında oluşan tapınmalara bakıldığında “doğa ve tabiat merkezli”³ bir sistemin varlığı dikkati çeker.

Bozkır Türklerinin dini inançlarını tabiatta bulunan birtakım kuvvetler oluşturmaktadır (Kafesoğlu, 1972: 20). Türklerin tabiatta varlığına inandıkları gizli kuvvetler “iyeler” adıyla bilinen koruyucu ruhlardır. Evin, avlunun, bağın, suyun- kısacası her şeyin bir iyesi bulunmaktadır (Memmedov, 2002: 332-333). Genel olarak bakıldığında böyle bir inanç sisteminin varlığı, erişilen yeni toprak parçasını kabullenme ve orada yaşamı devam ettirme adına büyük bir rol oynamaktadır. Kitleler hâlinde yapılan göçler⁴, mevcut düzenin bu inanç sistemi ekseninde etrafında şekillenerek oluştuğunu gözler önüne sermektedir.

Süreklilik vasfına sahip olan bu düzenlerin her bir parçasına, “gelenek” adı verilmektedir (Yıldırım, 1989: 6). Türkler, geleneklerine bağlı bir millettir. Bu durum, toplum yapısında varolan sanatın devamını (Kaya, 2001: 87) mümkün kılarak zenginleşmesini sağlamıştır. Geleneklerin toplum içerisinde yer alan grupların üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğu bilinmektedir.

Gruplar, geleneğin kaynaştırıcı etkisi nedeniyle bireylere bir grup hissi vermeden yardım eder (Dundes, 1998: 143). Aynı kültüre mensup grupların, bir unsur karşısındaki tavrı, onların yaptıkları tedaileri ifade eder (Turhan, 1972: 76). Ayrıca grubun hayat tarzına, âdetlerine⁵ katıldığımız zaman, toplumun geleneklerini ve davranış kalıplarını dolaylı da olsa yaşarız (Nirun, 1994: 192). Gelenek sayesinde bireysellik sınırları aşılarak millet olma bilincinin önü açılır ve toplum bu kaynaşma neticesinde bir araya gelir.

Milletlerin içerisinde varolan ortak kabuller geleneği yansıtır. Gelenek sayesinde toplum içerisinde yer alan her birey, yaşanan birtakım olaylar karşısında ortak tutum ve davranış kalıplarına sahip olur (Yıldırım, 1989b: 16). Türk milletinin gelenekleri, yüzlerce yıl süren hayat tecrübelerinin en veciz ifadesidir. Milletin manevi varlığını, duyuş ve düşünüş birliğini kuran gelenek (Yakıcı, 1991: 25) kuşaklar arası oluşabilecek çatışmaların da önüne bir set çeker. Gelenekler, milletlerin dünyayı algılama biçimlerine etki ederek

³ Eski kavimlere genel olarak bakıldığında ‘güneş-ay-yıldız’ ekseninde Tanrıyı tanıdıkları görülür. Bunun neticesi olarak da ‘Gök’ unsurunu ikinci plana ittikleri dikkati çeker. Oysa Türklerde var olan “Gök” olgusu tek tanrı inancının yansıması olan “Gök Tanrı” inancını teşkil eder (Kafesoğlu, 1972:301).

⁴ Türkler, yeni fetihler gerçekleştirerek mevcut hâkim oldukları sahalara genişletme politikası izlemişlerdir. Ayrıca Türkler teşkilatçı bir devlet sistemi anlayışına sahiptirler (Kafesoğlu, 1991:34).

⁵ Âdetler, içerisinde bulunduğu toplumun hayat şartlarına ve sosyal normlarına uyarlar. Bu özelliği nedeniyle âdetler var olmaya ve canlı bir şekilde mevcudiyetini korumaya muvaffak olur (Nirun, 1994).

bulunulan toprak parçası üzerindeki her bir canlının iç ve dış yapısını da etkiler. Geleneklerin toplumun çeşitli katmanlarında yankılanmasının bir işareti olan bu göstergeler, aktif bir fonksiyon görevi üstlendiğinin de en veciz ifadesidir.

Yaratıcı beceriler ve gelenekler, kuşaklar arası geçerek (Jenkins, 2016: 204) toplumun çeşitli katmanlarına yayılırlar. Geleneğin toplumun tüm kesimlerine yayılması, yüzyılı aşkın zamanı gerektirir (Kaya, 2001: 87). Geçen bu zaman zarfında gelenekler, çıktıkları özgün kanaldan dışarıya doğru bir akış takip ederek çok katmanlı bir boyuta ulaşırlar. Bu açıdan bakıldığında geleneğin “dinamik bir yapıya büründüğü ve bu yapı sayesinde gelişerek biçimlendiği gözlemlenir” (Yıldırım, 1989: 7). İç ve dış dinamikler, geleneğin gelişmesini ve yayılmasını sağlayan ana etkenler olarak karşımıza çıkar (Özdemir, 2017: 7).

Toplum bekasının gereği olan din, dil, tarih ve kültür bağlarının hemen hepsinin motiflerini taşıyan gelenek (Kartarı, 1977: 9) âdeta milletin yaşantısıyla bütünleşmiş gibidir. Bu yaşantı içerisinde oluşan her ortak kabul, geleneğin yaratılmasını (Yıldırım, 1989b: 16) sağlayarak toplumun atardamarları içerisinde dolaşımına imkân tanımaktadır. Ortak kabullerin çeşitlilik göstermesi, farklı geleneklerin ortaya çıkmasına zemin hazırlar. Öte yandan bu kabullerin zayıflaması veya süreklilik göstermesi, geleneğin yaşamasında ve kaybolmasında önemli rol oynar (Kaya, 2001: 87).

Geçmişte gerçekleştirilen tüm insan etkinliklerinin bilgisi ancak onların bıraktığı izlerden yola çıkılarak edinilebilir (Connerton, 2014: 27). Bu izlerin bir parçasını oluşturan gelenekler, tarihin köklerinde gizli kalmış yaşam sırlarının keşfedilmesine olanak sağlayarak ‘dünü ve bugünü’ birlikte değerlendirmeye fırsat verir. Bütüncül yaklaşımlar, değişim ve dönüşümün yaşandığı kırılma noktaları hakkında araştırmacılara objektiflik kazandırır.

Kültürlerin birden çok unsur veya unsurların terkiibinden teşekkül ettiği (Turhan, 1972: 49) varsayıldığında geleneklerin ciddi bir öneme haiz olduğu dikkati çekecektir. Millet hayatında oluşturulan bütün gelenekler sözlü ortam eseridir (Yıldırım, 1989: 6). Bu ortam içerisinde yaratılan “sözlü kültür”⁶ unsurunun kendine has bir yapısı ve değişik şekillerde yaratma kabiliyeti bulunmaktadır. Yaratılar, bu bağlam içerisinde meydana gelen her etkinlik, her eylem, her icra ile sözlü ortam içerisinde yerini alır. Ayrıca sözlü

⁶ Dursun Yıldırım (1989) “Folklor” teriminin karşılığı olarak ‘Sözlü Kültür’ kavramının kullanılmasını önerir.

kültür⁷ geleneği, milletlerin mili kimliklerini oluşturan ve sosyal tabakalar içinde sürekli yaratma faaliyeti içinde bulunan bir işleve sahiptir (Yıldırım, 1998: 37-41).

Üzerinde yaşanan coğrafya genel olarak ele alındığında sözlü kültür temelli yaratılan eserler ve içerikler sayesinde vatanlaşma vasfını kazanır. Bu durum Evliya Çelebi tarafından yazılan Seyahatnamede de görülür. Kentlerin, limanların, beldelerin ve daha birçok yerin sözlü kültür unsurları sayesinde kurgulanarak farklı bir yapıya ulaştığı ayrıntılı bir şekilde tasvir edilir (Özdemir, 2017: 51).

Sözlü kültürler, tarihi seyir içerisinde akıp gelen düşünce ve deneyimleri şaşırtıcı derecede karmaşık, zekice düzenleyip anlatabilme olanağı sunarlar. Bu olanaklar neticesinde anlatan, dinleyen, duyan, düşünen bir toplum yapısına kavuşularak medeniyetler inşa edilir ve dönemsel geçişler sağlanır. Sözlü kültürün önemli ölçüde egemen olduğu toplumlar (Ong, 2018: 28-75) arasında Türk milletinin ayrıcalıklı bir yeri olduğu yadsınamaz. Köklü bir tarihi olan Türk milleti, sözlü kültür ürünleri açısından da zenginliğe ve çeşitliliğe sahiptir.

Türk milletinin ilk günden bugüne tekâmül eden ve mahiyetini değiştirmeyen milli geleneğe bağlı bir edebiyatı vardır (Günay, 1989: 16). Bu edebiyat, hayatın bütün hadiselerini yansıtmıştır. Yüksek derecede ilerlemiş olduğuna hükmedilen bu “sözlü halk edebiyatı”nın durumunu elimizde bulunan kalıntılar da ispat etmektedir (Köprülü, 2014: 154).

Geleneksel kültüre dayalı olarak kurulan bir çeşit ayinlerden doğmuş olan sözlü edebiyat (Yardımcı, 2008: 26) ‘Halk Edebiyatı’ genel başlığı altında toplanmıştır (Günay, 1989: 16). Toplumun ve milletin yansıması niteliğiyle Türk milletinin zevk ve düşünce dünyasına tercüman olmuşlardır (Elçin, 2019: 3).

Halk Edebiyatı terimi geniş bir alana sahiptir (Kabaklı, 2008: 9). Türklerin yaşamış oldukları bölgelerden bugüne değin gelerek varlığını sürdüren Halk Edebiyatı aynı zamanda kavmî bir edebiyattır (Aşkun, 1976: 200). Bu edebiyat beşikten başlayarak insan hayatının bütün safhalarını içine alır (Kaplan, 1989: 53-55).

⁷ ‘Sözlü kültür’ kavramının karşılığı olarak araştırmacılar çeşitli terimler kullanmaktadır. Bu terimlerden birini William Bascom ‘sözlü sanat’ olarak ifade etmektedir. Sözlü sanat teriminin akılda kalıcı ve ön planda olduğunu vurgulayan Bascom, bu terimin içerisine halk hikâyeleri, mitler, efsaneler, bilmece, atasözlerini ve diğer edebi türleri ekleyerek incelemektedir (Bascom, 2004: 87). Şüphesiz bu adlandırmaların ortaya çıkmasındaki en temel neden yaklaşım farklılığıdır. Bu yaklaşımların farklı açılarda olması folklor ürünlerinin doğasında olan değeri kanıtlar. Ayrıca halkbilimi yaratılarının geniş bir sahaya yayılması, yapılan çalışmaların da geniş oranda olmasını gerekli kılar (Dundes, 2004: 92-95).

Asırlar süren acıların, göçlerin, savaşların, cenk meydanında gösterilen kahramanlıkların birer yansıması olan bu ifadeler, yankılanarak nesiller boyu süregelmiştir. Bu açıdan bakıldığında “halk edebiyatının, halkın yaratıcı gücünün bir ürünü olduğu söylenebilir” (Irmak, 1976: 282).

Halk edebiyatının içerisinde varolan unsurlardan oluşan ve Türklerin yaşamı boyunca edindiği kaynaklardan beslenerek teşekkül eden Âşık Edebiyatı (Köprülü, 2014: 236) önemli bir yer teşkil etmektedir. Türk’ün töresini, ahlakını, içtimai sistemlerini, hayatı algılayış tarzını, estetik zevkini yansıtan bu edebiyat bir bütünlük arz eder. Yetiştirdiği temsilciler ve geçirmiş olduğu evreler göz önüne alındığında, bu edebiyatın yayılış sahasının ve dinleyici kitlesinin oldukça geniş bir düzeye ulaşmış olması Âşık Edebiyatı’nın halk arasında “kabul görmüş” bir sanat dalı olduğunu ortaya çıkaran en önemli delildir.

Âşık tarzı sadece edebî değil aynı zamanda müzikal sanat unsurlarının ve ahenginin kaynaşması sonucu oluşmuş yeni bir karaktere haiz, kendine mahsus bir terkiptir. Müzik ile şiirin birbirini tamamlar mahiyetteki duruşu gelenekten beslenen bu edebiyatın kendine mahsus bir tarza bürünmesini sağlayarak geçmiş birikimleri içerisinde harmanlamasına ve özgün bir yapıya kavuşmasına olanak sağlamıştır (Köprülü, 2014: 237-238). Âşık edebiyatı, ferdî bir edebiyat olduğu kadar bir gelenek edebiyatıdır. Bu edebiyat tarzının kıymetli temsilcileri içerisinde bulundukları geleneğin kurallarına değer vererek bu kurallara azami suretle uymakta (Günay, 1992: 8) ve sanatlarını bu anlayış içerisinde sürdürmektedirler.

Yüzyıllar içinde farklı gelişim evreleri⁸ yaşayan âşıklığın merkezden dışarıya veya dışarıdan beslenerek merkeze sistemleştiği noktasında farklı görüşler bulunmaktadır. Âşık edebiyatı, âşık tarzı dediğimiz zaman edebi gelenekleri zamanımıza kadar getirerek yaymış olan ve sanatlarını icra eden saz şairlerine mahsus yeni bir şiir tarzını kastetmekteyiz (Köprülü, 2014: 232-233). Nasıl ki klasik tarzda şiirler yazan sanatkârlara “divan şairi” adını veriyorsak ve onların ortaya koyduğu edebiyatı “divan edebiyatı” veya “klasik edebiyat” olarak adlandırıyorsak âşıkların oluşturdukları edebiyatı da “âşık edebiyatı” olarak adlandırıyoruz (Sakaoğlu, 2014: 16). Âşık edebiyatının yaratıcısı olan saz şairleri

⁸Çalışmamızın “Anadolu Sahası” isimli bölümde gelişme safhalarına değinilerek âşık edebiyatının yüzyıllar içerisinde geçirmiş olduğu değişimler ve yetiştirmiş olduğu değerli şahsiyetler hakkında bilgi verilecektir.

âşıklar, halkın içinden çıkan ve onun duyularını açık, korkusuzca aksettirebilen sanatçılardır (Özder, 1965: 23).

Âşıklar destan, hikâye, şiir ve daha birçok unsuru meydana getirmişlerdir (Şahin, 1983: 16-17). Türküler, hikâyeler ve destanlar ile bu anlatı unsurlarının içerisinde bulunan kahramanların özelliklerini vurgulayarak temizlik, doğruluk, mertlik, büyüklere saygı gibi önemli toplumsal değerleri insanlara aşılayarak dinleyicilere eğitim veren bir kişi konumuna haiz olmuşlardır (Kartarı, 1977: 12). Millî duyguların da güçlenmesi için öncü niteliğinde bulunmuşlardır (Dizdaroğlu, 1969: 192). Türk halkı, bu sanat dalında ruhuna ve manevi dünyasına hitap eden çeşitli deyişleri, onu icra eden temsilcileriyle birlikte bugüne ulaştırmıştır.

Âşık Edebiyatı, toplumun tamamına açık kaynaştırıcı ve ortak kamuoyu oluşturuca bir özelliğe sahiptir. Sanatsal bir iletişim şeması ve kültürel bir oluşum olarak karşımıza çıkan Âşık Tarzı, din-mezhep ve zümre kalıplaşmalarını bir potada eriterek Türkçe'nin temel iletişim kanalı ve aracı olduğu bu yapılaşmayı günümüze kadar getirmiştir (Çobanoğlu, 2007: 7). Ayrıca âşık tarzı, Türk edebiyatının en canlı ve yaygın bölümünü meydana getirmiştir. Belli bir icra töresi, yerleşmiş bir geleneği olan bu edebiyat, bütün Türkiye sahasında güçlü temsilciler yetiştirmiştir (Artun, 2019: 1). Halka hitap edecek tarzda sade dille şiirler söyleyen gelenek temsilcileri (Boratav, 2017: 25) eserleri ile halkın içinden gelen duygulara tercüman olan şahsiyetlerdir (Elçin, 2019: 4). Çeşitli kaynaklardan beslenerek güncelliğini koruyan âşık tarzı, yetiştirmiş olduğu yeni temsilcilerin ürettiği ferdî ürünlerle de bir yandan kendini zenginleştirmiştir (Kalkan, 1991: 16).

Türk milletinin fikir hayatı ile olduğu kadar onun sanat ve musiki duygusu ile de yakından ilgisi bulunan Türk şiiri, başlangıçtan bugüne kadar birçok inkişaf merhaleleri geçirmiştir (Arat, 2007: 9). Eski Türk şiiri, ilk çıkışı bin yılı geçmesine rağmen halk şiirini derinden beslemiştir. Âşık şiirinde, bir yandan eski Türk şiirinin kendi genel karakterinin çizgileri, öte yandan da diğer disiplinlerin geleneklerinin etkileri görülür (Artun, 2019:9). Ayrıca sözlü kültür ortamının ortaya çıkardığı bir olgu olan âşık tarzı şiir geleneğinde, eski matemlerden ve kazanılan askeri başarıların kutlanmalarından kaynaklanan şiir türü, şekil ve tematik özellikleriyle de süreklilik gösteren bir (Çobanoğlu, 2007: 22-24) yapıya sahiptir.

Âşık tarzı, yeni konu ve motiflere her zaman açık olan bir kurumdur (Çobanoğlu, 2000: 54-134). Türk kültürünün en önemli var edici ve yaşatıcı dinamiği olan “Âşık Tarzı”

(Çobanoğlu, 2007: 20) farklı icra yapısı ile yakın ve uzak komşu toplulukların da sözlü geleneğini etkilemiştir.

2.2. Türk Dünyasında Âşıklık

Tarihi beraberlik ve kültürel birlik, Türk milletini bir araya getirerek kaynaşmasına fırsat vermiştir. Bu kültürel değerlerin içerisine çeşitli anlatıları⁹, inançları, halk uygulamalarını ve çeşitli ritüelleri, giyim-kuşam, gibi birçok önemli unsurları alabiliriz. Türk dünyasında öneme sahip olan bu değer “Âşık edebiyatı, âşık tarzı, âşık sanatı, âşıklık geleneği” adıyla bilinen ve yediden yetmiş bütün Türk topluluklarının içerisinde varolan bireyler tarafından sevilen kültürel bir oluşumdur. Bu oluşumun içerisinde yetişen bireyler çeşitli Türk topluluklarında farklı isimlerle yaşamaktadır.

Türkmenistan ve Özbekistan’da “bahşı-bahşı”, Kırgızistan ve Kazakistan’da “akıncı”, Azerbaycan’da “âşık”, Tataristan’da “çiçen”, Başkurdistan’da “sesen”, Karakalpakistan’da “akın-bahşı”, Uygur Özerk Bölgesi’nde ise “halk goşukçusu (halk koşukçusu) bahşı” olarak tanımlanmaktadır (Nasrattınoğlu, 2015:7). Adlandırmalar ile ilgili olarak farklılıklar bulunsa da bu sanatçı tiplerin temel görevleri ve işlevleri arasında herhangi bir ayrılık söz konusu olmaz. Bugün Türkiye sahasında âşık, icra mekânlarında nasıl ki sanatını sergiliyorsa ve atışma yapıyorsa Azerbaycan sahasında yetişen bir âşıktaki aynı özellikleri sergileyerek ve aynı disiplin içerisinde yetişerek karşımıza çıkmaktadır. Çalışmanın bu bölümünde, Türk devlet ve topluluklarında bulunan bu sanat dalının ve bu sanat dalı içerisinde yetişmiş şahsiyetlerin başlıca özelliklerine değinilecektir.

Azerbaycan ve Anadolu sahasında âşıklığın başlangıcı Dedem Korkut kabul edilir (Sakaoğlu vd, 2000: 7). Azerbaycan’da özellikle Gurbânî, Tufarganlı Abbas, Dellek Murat, Hasta Kasım, Âşık Valeh aynı zamanda klasik şiire de muvaffak olan birer edebi şahsiyet konumundadırlar (Artun, 2019: 27).

Azerbaycan’da âşıklar sadece saz çalan, şiir söyleyen değil aynı zamanda halkıyla dertlenen halkın sesi konumunda olan bilge tip olarak yer alırlar. Gelenek temsilcileri, Anadolu sahasında olduğu gibi usta-çırak ilişkisi içerisinde yetişmektedirler. Geleneğe dâhil olmak isteyen bireylerde, söz söyleme, hafıza, ses güzelliği gibi yetenekler aranır. Saz çalmayan, âşık havalarını tam olarak bilmeyen ve kendine ait bir saz havası olmayan

⁹ Türk dünyasında birçok ortak anlatı unsuru mevcuttur. Hikâyeler, Destanlar, Fıkralar ve Epik mahiyetteki eserler bunlara örnek olarak verilebilir. Özellikle “Köroğlu” Türk dünyasının ortak zirve eserlerindendir. Gerek anlatım gerekse icra özellikleriyle hemen her Türk topluluğunda anlatılarak önem taşıyan bir kaynak olma hüviyetine sahiptir (Taşlıova, 2016: 7).

kişi, gelenek içerisinde hakiki manada bir âşık olarak kabul görmez (Adıgüzel, 2016: 50-51). Azerbaycan sahasında âşıklar üç kısma ayrılarak incelenmektedir.

Üstad âşıklar, ifacı âşıklar ve el şairleri olarak yapılan bu sınıflamada her birinin çeşitli özelliklere sahip olduğu dikkati çeker. Üstad olarak adlandırılan âşıklar genelde âşık şiiri sanatını yaşayan ve gelişmesine katkıda bulunan ünlü kişilerdir. Molla Kasım, Gurbani, Heste Gasım, âşig Elesker¹⁰ bu sınıfa örnek olarak verilebilir. İfacı âşıklar; usta malı çalıp söyleyen âşıklardır. Çok güzel saz çalmalarına rağmen söz söyleme kabiliyetinden mahrumdurlar. El şairleri ise meclis tertip etmeyi bilmeyen ve söz söyleyeme kabiliyetinden yoksun olan fakat iyi saz çalan kişiler olarak nitelendirilen şahsiyetlerdir (Sakaoğlu vd, 2000: 15-16). Bu coğrafyada mektep olarak adlandırılan çeşitli sanatçıların dâhil olduğu muhitler vardır. Bunları da şu şekilde sıralamak mümkündür.

- “1. Gence âşık mektebi
2. Tebriz âşık mektebi
3. Garabağ âşık mektebi
4. Şirvan- Muğan âşık mektebi
5. Şemkir- Gazak âşık mektebi
6. Göyçe âşık mektebi
7. Borçalı âşık mektebi
8. Guba- Derbent âşık mektebi” (Pirsultanlı, 1993: 47).

Sıralanan muhitlerde icra edilen âşıklık geleneğinin benzer ve farklı yönleri bulunmakla birlikte tarihsel gelişim çizgileri dikkati çeker. Gence, Göyçe¹¹ Şemkir, âşık mekteplerinin öne çıkan temsilcilerinin okuma tarzları ortaklık gösterir. Fakat Şemkir, Gence âşıkları balabanla, Borçalı âşıkları balabansız ve aynı zamanda benzer tarzda okuyarak sanatlarını icra etmektedirler. Şirvan- Muğan âşığı, saza ek olarak neyle beraber, nağara ve koşa nağara da getirmiştir (Pirsultanlı, 1993: 47). Ayrıca diğer bölgelerde

¹⁰ Âşık Elesker, XIX. yüzyılda Azerbaycan sahasında sürdürülen âşıklık geleneğine yeni bir ruh getirmiştir ve üstad âşık olarak tanınmıştır. Sanatını uzun yıllar devam ettiren Elesker birçok hava, tecnis ve muhammes oluşturmuştur. Azerbaycan sahasında diğer âşıklara nazaran çok ayrı ve önemli bir yeri vardır (Hacıyeva, 1994: 45-49).

¹¹Göyçe âşık muhitini bütüncül boyutta ele alan bir çalışma için ayrıca bkz. (Aliyeva, 2011).

çiftçilikle uğraşarak geçimini temin eden halk, saza ve neye ehemmiyet vererek güzel havalar oluşturmuşlardır (Pirsultanlı, 1992: 8).

Anadolu sahasında oluşturulan şiirlerde görülen zamandan şikâyet, sevgili anlayışı, gibi temalar diğer konu başlıklarıyla birlikte bu sahada da yoğun olarak işlenmektedir (Oğuz, 1997: 3). Türkiye’de ve Azerbaycan’da tanınan önemli temsilciler vardır; Gurbanî, Tufarganlı âşık Abbas, Han Çoban, HesteGasım, Âşık Elesker, Âşık Ali, Hüseyin Cavan, Garacaoğlan, Âşık Şenlik (Alptekin, 1999: 35-41). Azerbaycan’da erkek âşıklar kadar kadın âşıklar da ön plandadır. Toplumsal hayat içerisinde yüklendikleri görevlerin yanında gelenek temsilcisi olarak da çeşitli icra ortamlarında bulunmaktadırlar.

Peri Meclisi¹² adı altında teşkilatlanan kadın âşıklar, kurmuş oldukları bu yapılanma ile yalnızca Azerbaycan’da değil aynı zaman diğer Türk Cumhuriyetlerinde de bulunarak sanatlarını icra etmişler ve üne kavuşmuşlardır. Başlangıçta 50 kadar âşığı içerisinde barındıran Peri Meclisi yıllar geçtikçe bu sayıyı arttırarak yoluna devam etmiştir. (Nasrattınoğlu, 2015: 35-41). Bu meclise bağlı kadınlar oba oba gezerek, şenliklere ve çeşitli halk merasimlerine iştirak edip çeşitli konulara değinmişlerdir. Sembolik manada Azerbaycan kadınlarının sesi konumunda kabul edilirler (Hacıyeva, 2011: 144).

Azerbaycan’da akademik anlamda sürdürülen çalışmalara ek olarak düzenlenen çeşitli kurultaylar, sempozyumlar, seminerler de bu sanatın canlı olarak kalmasına hizmet etmiştir (Nasrattınoğlu, 2015). Bunlara ek olarak “Azərbaycan Öyrənme Cəmiyyəti” âşık şiirinin toplanması, yayınlanması ve araştırılması için bir dizi tedbirler almıştır (Sakaoğlu vd, 2000: 16).

Bütün bu veriler Azerbaycan sahasında güçlü bir âşıklık geleneğinin olduğunu ve günümüzde de devam ettiğini ortaya koymaktadır. Şüphesiz bu durumun ortaya çıkmasındaki ana etken halkın sanatçı kişilere olan sevgisidir. Ayrıca çeşitli kuruluşların desteğiyle oluşturulan teşkilatlar da âşıkların birlik ve beraberlik içerisinde olduğunu göstermektedir.

Türk Dünyasında âşıklık geleneğinin sürdürüldüğü önemli merkezlerden biri de Ahıska-Ahılkelek bölgesidir. Sovyet döneminde uğramış oldukları sürgünde vatanlarından

¹² Bu meclis adını XIX. Yüzyılda yaşamış olan Peri ismindeki bir sanatçı hanımdan almaktadır. Âşık şiirinde göstermiş olduğu ustalık ve dillere destan güzelliğiyle tanınan Peri Hanım, birçok eser üretmiş ve halk tarafından sevilerek dinlenmiştir. Meslektaşları tarafından kendisi için yazılmış olan çeşitli deyişler toplandığında bile birkaç cildi bulan önemli çalışmalar ortaya çıkmaktadır (Nasrattınoğlu, 2015).

koparılıp Orta Asya'nın muhtelif yerlerine dağıtılan Ahıskalılarının kültürel değerlerinin büyük bir bölümünü âşıklar korumuştur. Âşık Oruç Kurbanoglu, Âşık Mevlüd, Âşık Göygöz bu geleneği koruyarak Kazakistan'a taşımışlardır (Kafkasyalı, 2016: 9). Ahıska-Ahılkelek âşıklık geleneğinde hikâyeler önemli bir yere sahiptir. Düğünlerde ve çeşitli özel gecelerde düzenlenen etkinliklerde hikâye anlatan âşıklar itibar görmüştür. Bu hikâyelerin bir kısmı şu şekilde sıralanabilir: Arzu ile Gamber, Çobanoğlu, Gül Hüseyin, Gül Pirim, Hasta Hasan, İbrahim ve Aslanşah, Kurbanî, Latif Şah, Şenlik'in Gürcistan Seferi, Yaralı Mahmut, Yusuf ile Züleyha, Şenlik'in Dayısının Konuk Gelmesi (Kafkasyalı, 2016: 7). Ayrıca birçok üstat âşık, divanlar dolusu türküler okumuş, kitaplar dolusu hikâye tasnif etmiştir. Günümüzde de âşıklık geleneği Ahıska- Ahılkelek bölgesinde canlı bir şekilde yaşamaktadır (Kafkasyalı, 2016: 45).

Başkurt sahasında ise sözlü halk edebiyatını devam ettiren bilge sanatçı tiplere 'yıray ve sesen' adları verilmektedir. Bu sanatçı tiplerin toplum hayatında üstlenmiş oldukları belirli görevleri vardır. Özellikle 16. yüzyılın ikinci yarısına kadar kahramanlık destanlarını anlatan ve icra eden Yıray'lardır. Bu dönemden sonra ise bu vazifeyi sesenler devralmıştır. Bu iki sanatçı tip ayrıca halkın hayatını, tarihini, kahramanlıklarını anlatan yırları, tolgavları ve destanları meydana getiren ve aynı zamanda onları icra eden kişilerdir (Sava, 2016: 105-106). Yıraylar kaide olarak kendisinin kobayır ve eytimlerini, dombıra çalarak icra eder. Sesen ise söz ustası, şair ve ozanın Başkurt sahasında yaygın olarak kullanılan ismidir. Sovyet döneminde görülen birçok zorluk ve istilalara rağmen bu sanat dalı korunarak devam ettirilmiştir. Ayrıca halk sevdiği sesenlerin ismini Başkurt yırlarında ölümsüzleştirmektedir (Sava, 2016: 117-135).

Güney Sibiry'a'da yaşayan Türk halkları arasında yer alan Hakasların zengin bir sözlü şiir geleneği mevcuttur. Şamanlara özgü gelenekleri ve âdetleri devam ettirerek mevcut ürünlerini bu kültürel çerçeve içerisinde oluşturmuşlardır. Bu ürünler Türk kültüründe var olan iye inancı ekseninde etrafında oluşturulan birtakım değerlerle benzerlik göstermektedir. Sözlü olarak icra edilen her bir şiir parçası ayrı bir vazife görmektedir (Arvas ve Çistobayeva, 2016: 170). Hakasların sözlü kültür ürünlerini şu şekilde saymak mümkündür:

Kahramanlık destanları olarak nitelendirilen ve çathan-homis denilen geleneksel müzik enstrümanı eşliğinde icra edilen Alıptıhınmahlar, sözlü şiir türlerinden olan ır ya da sarınlar, doğaçlama türkü (atışma) yarışmasında karşısındaki cevap vermekten ibaret olan

tahpahlar, atasözleri olarak nitelendirilen söspek ve sispekler, bilmece olarak isimlendirilen taptırgıslar, iyi dilekler (Algaslar) ve kötü dilekler (Hargıslar) ve büyümlü sözler olan Sösteen sözler Başkurt sahasının en önemli ve en değerli sözlü ürünlerini oluşturmaktadır (Arvas ve Çistobayeva, 2016: 171-185).

İran coğrafyası da Türk sözlü kültür ürünleri açısından zengindir. Âşıklık geleneğinin canlı olarak yaşadığı İran’da birçok temsilci yetişmiş ve günümüze kadar ünlerini korumuşlardır. Bazı sosyal ve siyasal olaylar âşıklık geleneğinin gelişmesine etki etse de bu geleneği ortadan kaldıramamıştır (Kafkasyalı, 2016b: 193). Uygulanan baskılardan biri de Türklerin ana dillerinde eğitim görmemeleri ve basın-yayın organlarının gelişip güçlenmesinin önünün kesilmesidir. Kendilerini yazılı olarak ifade edemeyen İran Türkleri, âşıklık geleneği sayesinde bu boşluğu doldurabilmiştir (Kafkasyalı, 2016b: 195). Bu sahada da çeşitli âşıklık muhitleri oluşmuştur. Bunlar şekilde sıralanabilir:

- “ 1. Sulduz- Karapapak Âşıklık Muhiti
2. Urmiye Âşıklık Muhiti
3. Karadağ- Tebriz Âşıklık Muhiti
4. Zencan Âşıklık Muhiti
5. Horasan Âşıklık Muhiti
6. Kaşkay Âşıklık Muhiti
7. Kum- Save Âşıklık Muhiti ” (Kafkasyalı, 2016b: 197).

Türk Dünyasında diğer coğrafyalarda olduğu gibi Kazakistan sahası da güçlü temsilciler yetiştiren ve geleneğin yaşatıldığı önemli merkezlerden biridir. Çeşitli adlarla anılan bu temsilciler, irticalen <doğaçlama, doğmaca> söyleyip söyleyememe, atışmaya katılıp katılamama gibi özellikler göz önünde bulundurularak sınıflandırılır. Kimi zaman eş anlamlı olarak kullanılan birçok adlandırma karşımıza çıkar. Bunları şu şekilde sıralamak mümkündür: Baksı, Jırav, Akın, Jırşı, Ölenşi, Enşi, Jırşı- Akın (Arıkan, 2016: 255). Bu sıralanan adlandırmalar, Kazakistan’da da birçok unsurun göz önünde bulundurulduğunu ortaya koymaktadır.

Kahramanlık, destanî şiir söyleyicisi anlamına da gelen “Akın” kelimesi en yaygın olarak kullanılan terimdir (Reichl, 2014: 77). Bu terim yerine Cırçı diyenlerin de olduğu

bilinmektedir. Geleneğin izleyiciler tarafından en çok beğenilen yönü ve kısımlarını “aytıs”lar karşılamaktadır. Anadolu sahasındaki atışma terimini karşılayan aytısar oldukça sevimde ve yediden yetmişe herkesin ilgisini çekmektedir (Nasrattınoğlu, 2015: 58).

Kırğızistan Türkleri arasında da âşıklık geleneğı canlı bir şekilde yaşamaktadır. Bu sahada Halk Edebiyatının ferdî kısmı, akın ve ırçı olarak adlandırılan halk şairlerinin eserlerinden meydana gelmiştir. Akın ve ırçı terimi, Anadolu sahasında kullanılan âşık, saz şairi, halk ozanı terimlerinin karşılıklarıdır. Akınlar, bir usta tarafından yetiştirilmekte, kopuz çalabilmekte, aytıslara katılmakta hatta bir kısmı rüya görerek geleneğı dâhil olmaktadırlar. Her boyun sahip olduğı bir akını vardır ve bu akınları yarışmalarda desteklemektedirler (Yıldız, 2016: 381-448). Kırğız akınları komuz (kopuz) çalmaktadırlar ve düğünler ekseriyetle bu sanatçı tipler tarafından bir eğlence mekânına dönüşmektedir (Nasrattınoğlu, 2015: 55). Kırğızistan sözlü kültüründe Manasçı olarak adlandırılan icracılar oldukça önemlidir. En güçlü temsilcileri olan Sagımbay Orazbakov ve Sayakbay Karalayev (Raichl, 2014: 85) ve diğeri Manasçılar geleneğı sürdürmektedir.

Kırım-Tatar Halk edebiyatında ise âşık tarzı çeşitli deyişler söyleyen sanatçı tiplere dönemsel olarak farklı isimler verilmiştir. Bu isimler; ‘çınçı, keday, yırıcı’ olarak sıralanabilir. Kullanılan bu terimlere 17. yüzyılda İstanbul’un tesiriyle âşık terimi de eklenmiştir. Sözlü edebiyatın en zengin türü olan çınlar, düğünlerde, toplantılarda, bayramlarda söylenmektedir. Çınçı veya kedaylar kendilerine ait olan çınları doğaçlama söyleyebildikleri gibi, daha önce söylenerek anonimleşmiş çınları da söyleyebilmektedirler (Yüksel, 2016: 451-453).

Özbekistan’da destan, terme veya destan söyleyen halk sanatçılara bahşı denilmektedir. Fakat bu terimin yanı sıra onun icra ettiğı sanatın bir kısmını icra edenlere destancı, şair, yüzbaşı, sakı, sennavçı, sazende, sazçı, talkınçı, kıssahan, jırav, jırçı, akın, ahun gibi adlar verilmektedir. Bahşılar ayrıca çeşitli sınıflara da ayrılmaktadır. Terme ya da destanlardan seçilmiş manzum parçalar söyleyen sanatçılara termeci bahşılar olarak bilinirken destan anlatanlar ise destancı bahşılar olarak adlandırılmaktadır (Baydemir, 2016: 542-544). Özbekistan’da bahşılar çok sevilir ve halk tarafından oldukça saygı duyulur. Bunun bir göstergesi olarak Semerkant şehrinde ünlü olan birçok bahşının heykelleri mevcuttur (Nasrattınoğlu, 2015: 60).

Bahşılar halk destanlarının yanı sıra koşmalar da yaratan sanatçılardır (Artun, 2019: 29). Özbekistan bahşılarının repertuarları ortalama olarak beş ile on destandan oluşmakla

birlikte geçmişte bu sayı otuz ile kırk civarındaydı (Reichl, 2014: 73). Destanlar “aşk” ve “kahramanlık” olmak üzere iki ana gruptan meydana gelir. Genelde bir geceyi kapsayacak şekilde anlatılır ve ekseriyetle bu uzunluktadır. Fakat bir geceden fazla sürecek olan destanların varlığı da bilinmektedir (Fedakâr, 2016: 609-655).

Karakalpak sahasında da sözlü halk edebiyatı oldukça gelişmiş ve zengindir. Âşık terimi bu sahada baksı (kopuzla koşuk söyleyen kişi) veya jırav (yırcı, destancı) olarak iki ana adlandırmayla karşılanmaktadır. Bu sahada yer alan sanatçı tipler, halk arasında sevilen kosıkları, şiirleri ezberleyip bir nağme ile saz eşliğinde terennüm ederler. Anadolu sahasında olduğu gibi buradaki bahşılarda usta-çırak eğitiminden geçerek belirli bir yetkinliğe ulaşmaktadırlar. Jıravlar mevcut destanları anlatabildikleri gibi çeşitli varyantlarını da oluşturabilmektedir (Uygur,2016: 265-266).

Türkmenistan’da türkü söyleyen veya saz çalanlara bahşi denilmektedir. Bahşiler ise repertuarları göz önünde tutularak sınıflandırılmaktadır. Termeci ve hikâyeci olarak bu sanatçı tipler, usta malı çalıp söylemekle birlikte kendileri de eser yaratabilmektedir (Artun, 2019: 28). Bahşilerin temel çalgı aletleri dutardır. Türkmenistan’da da çeşitli yarışmalar düzenlenmektedir (Nasrattınoğlu, 2015: 52). Bu sahada ayrıca bahşilerin çaldıkları müzik aletleri ve söylemiş oldukları şiirler kutsanarak farklı bir yapıya bürünmüştür (Şahin, 2016: 725). Bu kutsiyetlik vasfını¹³ biz Anadolu sahasındaki Dede Korkut metinlerinde de açık bir şekilde görmekteyiz.

Âşıkların dil özellikleri ve söz varlığı oldukça önemlidir. Yüzyılları aşan tecrübenin de taşındığı Türk dili (Yıldırım, 1998: 137) sayesinde, lehçe ve ağız özellikleriyle birlikte Türk halkları arasında kaynaşma meydana gelir.

Türk dünyasında yer alan, her bir sahada farklı isimlendirmelerine rastladığımız temsilciler, küçük farklılıklar gösterse de üstlendikleri temel fonksiyonlar ve yapı özellikleri, birçok bakımdan ortaklığa ve benzerliğe sahiptir. Sözlü kültürün usta icracıları olarak içinde yaşadıkları milletin maddi olduğu kadar manevi yaşantısını nazım ve nesir biçimlerinde ifade etmiş ve bu türleri günümüze ulaştırmışlardır.

¹³ Dede Korkut boylarında anlatılan her bir olay içerisinde yer alan kahramanlar, kimi zaman sırtında kopuz taşıyan bir düşmanla karşılaşır ve Dede Korkut’un aziz hatırasını taşıdıkları için onları affederler. Çalgı aletlerine yüklenen kutsiyet vasfının en açık ifadesi olan bu örnek, verilen ehemmiyetin boyutunu ortaya koyması bakımından öneme haizdir. Daha fazla bilgi için bkz. (Ergin, 1989).

2.3. Anadolu Sahasında Âşıklık

Anadolu, geçmişten günümüze sayısız medeniyete ev sahipliği yaparak sanatçı konumundaki şahısların yetişmesine vesile olmuştur. Kùltürlerin kaynaşması ile oluşan armoni içerisinde özel bir konuma sahip olan Anadolu, kapılarını Türklere tamamen açtıktan sonra da bu sanatçı kişilikleri destekleyerek sayısız edebî eserlerin oluşmasına katkı sağlamıştır. Bu edebî ürünleri oluşturan ve “ozan” olarak adlandırılan sanatçı tiplerin Türk kültüründe özel bir yeri vardır.

Kutsi bir mahiyete haiz¹⁴, halk şairi musikişinaslara verilen özel bir isim olarak ozanlar, toplum hayatında farklı işlevlere sahip olarak önemli yer tutmaktaydı (Köprölü, 2014: 103-111). Millî destanları çalıp söyleyerek ordularda, obalarda hûlâsa her türlü toplantı yerlerinde bulunuyorlardı. (Köprölü, 2018: 346). Toplumun yaşantısına tanıklık eden bu sanatçı kişiler, sadece insanları eğlendirmekle kalmıyor aynı zamanda kahramanların ve yaşanan olayların eksenini etrafında oluşan birtakım gizli kalmış olguları da gün yüzüne çıkarıyorlardı.

Destanlar, Türk tarihini hikâye eden söyleyişlerle oluşmuştur. Destanlar içerisinde yer alan hayal ve masal unsurları ayıklandıktan sonra o döneme ait olan tarihi bilgiler kalır. Bu bilgiler, dönem hakkında aydınlatılamayan noktalara ışık tutarak bir nevi tarihi belge konumuna haiz olurlar (Şeker, 2020: 33). Tarihin yegâne dayanak noktası olan arşivlerin yanında sözlü kaynak olarak nitelendirilebilecek kişilerin yani; ozanların ciddi manada öneme sahip olduğu görülür.

Ozanların kullandıkları musiki aletleri, kıyafetleri ve diğer görevleri, muhtelif zamanlara bağılı olarak birtakım değişikliklere uğramıştır. Kurban sunma, ölünün ruhunu yerin dibine gönderme, fenalıklar, hastalıklar ve ölümler gibi fena cinler tarafından gelen işleri önlemek, hastaları tedavi eylemek, bazı ölümlerin ruhlarını semaya yollamak ve muhtelif hatıralarını yaşatmak hep onlara aitti. Bütün bu işler için muhtelif ayinler bulunmaktaydı. Kırgız, Kazak ve Altaylılarda var olan Şamanlar¹⁵ yahut baksılarda bu ayinleri düzenlemekle birlikte birtakım deyişler okuyarak musiki aletleri çalarlar ve böylelikle istiğrak haline gelirlerdi. İşte bu deyişler Türk şiirinin en eski şeklini meydana

¹⁴ Ozanların Türk toplum yapısındaki yerini aktaran “Dede Korkut Kitabı” günümüzde de önemini korumaktadır. Dede Korkut hikâyeleri arasında yer alan her bir boy’da özellikle Oğuzların, bu sanatçı tiplere karşı olan duruşları tasvir edilerek çeşitli merasimleri, şölenleri bu tipler ile düzenledikleri görülür (Ergin, 1989).

¹⁵Eski Türk kavimlerinde Şaman terimi “Kam” olarak ifade edilmekte ayrıca ruhlarla fani insanlar arasında aracılık yapan din adamlığı görevini de üstlenmekteydi (İnan, 2017: 66).

getirmektedir (Köprülü, 2014: 89). Bu değişleri ile Anadolu'yu ve Orta Asya'yı etkisi altına alan “Ozan” tipinin ilk olarak karşımıza çıkması oldukça eskiye dayanmaktadır.

Ozanların yaratıcılığında, tek veya iki telli kopuzun eşliğinde vücut bulan, yayılan, gelişen, zenginleşen Türk sözlü şiir sanatı, yüzyıllar boyunca formlarını, türlerini tekrarlayarak, yeni unsurları bünyesine katarak, yeni teknikler ve yeni melodik yapılar oluşturarak, varyantlar ve versiyonlar yaratarak hayatîyetini sürdürmüştür (Yıldırım, 1998: 182). Millî kimliklerini, kopuzlarıyla birlikte kıtalara ulaştıran ozanlar, yeniliklere ve güncellemelere uyum sağlayarak başta adlandırma olmak üzere birçok yönden değişime uğramışlardır.

XVI. asırdan sonra Tekkelerin tesiriyle yeni bir tarza bürünen ozanlar, yerini “âşık” olarak adlandırılan sanatçı tiplere bırakmıştır. Tekkelerin yaymış olduğu birtakım değerler eksenî etrafında birleşen saz şairlerinin kendilerine ozanlıktan ayrı olarak bir kutsiyet atfettikleri görülmüştür. Hiç şüphesiz bunun nedeni; İslam dininin beraberinde getirmiş olduğu yeni kurallar ve yaşam tarzı anlayışıdır (Köprülü 2014: 240). Özellikle Anadolu sahasında yetişen din ve tarikat büyüklerinin âşıklar üzerinde etkili olduğunu belirten araştırmacılar, bu büyük şahsiyetlerin açmış olduğu tekke ve çeşitli kurumların da çeşitli fonksiyonlar üstlendiğine dikkat çeker. Bu büyük şahsiyetlerden birkaçını şu şekilde sıralamak mümkündür: Ahmet Yesevi, Mevlâna Celaleddin Rumi, Hacı Bektaş-ı Veli, Yunus Emre, Hallac-ı Mansur.

Ahmet Yesevi'yi takip eden dervişlerin yanı sıra birçok âşık, Anadolu toprakları içerisinde yetişerek sözlü kültür sanatını yaymada büyük rol üstlenmiştir. Elllerinde sazları ile sürekli dolaşan bu sanatçı kişiler, toplum üzerinde de önemli etkiye sahip olmuşlardır. Âşıklar, hece veznini kullanarak insanlar tarafından anlaşılmış ve büyük bir beğeni toplamışlardır (Köprülü, 2018: 253-254). Anadolu sahasında Osmanlı kültür çeşitliliğini ve Kafkasya bölgesinin zengin birikimini (Taşlıova, 2016: 134) kullanarak hem millî hem de dini muhtevaya sahip eserleri geleneğe bağlı kalıplar içinde üretmişlerdir.

XVI. yüzyıldan itibaren ozan olarak adlandırılan sanatçı tipler yeni bir işlev ve fonksiyon kazanarak yerini âşık adı verilen temsilcilere bırakmıştır (Çobanoğlu, 2007: 7). Âşıklık bu yüzyıldan başlayarak günümüze kadar birçok temsilci yetiştirmiştir. Kimi zaman sayıca ve nitelik bakımından oldukça verimli bir çağ geçiren âşıklık sanatı, kimi zaman da daha durgun bir dönem geçirmiştir. Bu durum, aşağıda ayrıntılı olarak ele alınıp dönemsel boyutta değerlendirilmiştir.

Tarihî ve edebî nitelikteki belgelerin ışığında, saz şairlerinin yaşadığı devir ve eserler hakkında, geçmiş yıllara kıyasla daha fazla bilgi edinme imkânına sahip olmaktadır. Âşıklar <saz şairleri> halk edebiyatının aslî unsurlarını kullanmış ve arı bir dil ile bu unsurları eserlerinde korumuşlardır. Saz şairleri, sayıca çoğalmalarının yanı sıra muhtelif içtimaî tabakalar arasında ehemmiyet kazanmıştır. Asrın ikinci yarısından sonra, tasavvufî cereyanların etkisi ve klasik tarzın tesiriyle gerek kullanılan kelimeler, ölçüler ve söz sanatlarında birtakım etkilerin olduğu göze çarpar (Köprülü, 1962: 53-58). Bu yüzyılda şehirde ve köyde yetişen âşıklar arasında dil ve muhteva yönüyle bazı farklar görülmektedir. Şehirde yetişenler, kahvehanelerde, konaklarda, tekkelerde destek görmüştür. Âşıklar, toplum hayatında var olan tüm konularla birlikte, genel olarak beşerî aşkı ve sosyal hayatı konu alan şiirler söylemişlerdir (Kaya, 2003b: 3).

Bu dönemde Anadolu dışında, Kuzey Afrika’da vücut bulan Garp ocaklarında yetişen saz şairleri de oldukça dikkat çekmektedir (Sakaoğlu, 2014: 26). Âşık edebiyatı, bu yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklara aktararak kayıt altına alınmıştır. Âşıklar, ellerinde sazları ile köy köy gezerek geniş kitlelere ulaşarak sanatlarını icra etmişlerdir (Artun, 2019: 279-280). Bu yüzyıla genel olarak bakıldığında âşık edebiyatının birçok temsilci yetiştirdiği görülür. Önemli temsilcileri arasında şu isimler sayılabilir:

Kul Mehmed, Kul Çulha, Köroğlu, Armudlu, Öksüz Dede, Hayâlî, Ozan, Bahşi, Çırpanlı, Gedâ Muslu, Çırpanlı, Oğuz Ali, (Köprülü, 1962: 59) Karacaoğlu, Kul Pirî, Ahmedoğlu, Hızıroğlu, Surûrî, Şükrî Mehmed, (Sakaoğlu, 2014: 37) Pir Sultan Abdal (Artun, 2019: 292).

XVII. yüzyıl âşık edebiyatının daha kuvvetli bir şekilde devam ederek temsilciler yetiştirdiği devredir. Ayrıca saz şairleri hakkındaki bilgiler bu yüzyılda artmıştır. Osmanlı İmparatorluğunun denizde ve karada yaptığı birçok savaşa iştirak eden saz şairlerinin, yazmış oldukları eserler sayesinde onların hakkında bilgiye sahip olunabilmiştir (Köprülü, 1962: 119-126). Bu yüzyılda yazılan ilk “şairnâme” pek çok âşığın isminin zikredilmesi bakımından önem taşımaktadır. Âşıkların vasıflarının ve birtakım özelliklerinin belirlenmesinde etkili olan şairnâmelerin ilk örneği Âşık Ömer’de görülmektedir (Kaya, 1990: 7).

Âşıklar bu dönemde konaklar, kahvehaneler, meyhaneler, bozahaneler, kervansaraylar, tekkeler ve mesireler başta olmak üzere birçok mekânda görünür

olmuşlardır. Sarayda bulunan sultanların ve çeşitli rütbeli kişilerin, bu edebiyata karşı kayıtsız kalmadığı yazılmış olan eserlerde görülmüştür (Köprülü, 2014: 271-274).

Âşıklık sanatının, biçim ve tür konusunda önemli açılımlar göstermesi, âşık kahvesi ve fasıl geleneği oluşturması, bu yüzyılda tanık olunan gelişmeler arasındadır (Düzgün, 2017: 294). Âşıklık sanatı, Osmanlı kültürünün merkezi olan İstanbul'da klasik müzikten de öğeler almış, klasik Türk müziği makamları ve aruzlu şekiller, âşık fasıllarında görülmeye başlanmıştır. Bazı âşıklar, divan edebiyatının etkisiyle Arapça ve Farsça dil özelliklerine daha fazla yer vermiştir (Artun, 2019: 307-309).

Bu dönemin âşıklarına, bundan sonraki dönemlerde pek çok nazireler yazılmıştır. Aruz ile şiir söyleme geleneği bu yüzyılda zirveye ulaşmıştır (Sakaoğlu, 2014: 27-40). Âşıklar genellikle yaşadıkları olayları ve savaşları şiirlerine konu ederek destan metinlerini oluşturmuşlardır. Köy ve kasaba çevresinde yetişen âşıklar ise, içinde bulundukları durumu dile getiren şiirler söylemişlerdir (Kaya, 2003: 4). Bu yüzyılda olduğu bilinen Kerem ile Aslı, Tahir ile Zühre, Âşık Garip ile Senem gibi halk hikâyelerinden hareketle Âşık Kerem, Âşık Garip, Âşık Tahir gibi saz şairlerinin yetiştiğini söylemek de mümkündür (Durbilmez, 2016: 27).

Bu yüzyıla damgasını vuran saz şairlerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Kul oğlu, Kâtibî, Kayıkçı Kul Mustafa, Âşık, Üsküdarî, Keşfî, Âşık Halil, İbrahim, Kul Deveci, Kâmil, Benli Ali, Gazi Âşık Hasan (Köprülü, 1962: 122) Âşık Ömer, Ercişli Emrah, Gevherî, Karaca Oğlan, Âşık Nev'î, Âşık Yusuf, Benli Ali, Berberoğlu, Kâtib Osman, Kırımî, Kul Kehmed, Kul Süleyman, Mahmudoğlu, Öksüz Âşık, Sun'î, Şahinoğlu, Tasbaz Ali, Üsküdarî, Yazıcı (Sakaoğlu, 2014: 40).

XVIII. yüzyıl âşık edebiyatının genel görünümüne bakıldığında divan edebiyatının etkisi devam etmiştir. İmparatorluğun her tarafında saz şairleri yetişmesine rağmen bir önceki yüzyıla kıyasla güçlü temsilciler yetişememiştir. Fakat bu gelişmelerin yanı sıra hece vezni kullanan saz şairleri azımsanmayacak derecededir. (Köprülü, 1962: 387-389). Bu yüzyılda hece ile söylenen şiirlerin dış yapı özellikleri, geleneğin sınırları dâhilinde olmakla birlikte 8'li ve 11'li ölçünün kullanıldığı dikkati çeker (Artun, 2019: 334).

Bu dönemde yetişen saz şairleri hakkındaki bilgiler, yazılmış destan parçalarından edinilebilmektedir. Askeri ocakta yetişen saz şairleri diğer dönemlerde olduğu gibi bu dönemde de görülmektedir (Köprülü, 1962: 391-405). Ülkenin içinde bulunduğu durum,

âşıkların şiirlerinde geniş yankı bulmuş olup farklı başlık ve içerikte önemli sayıda metin ortaya çıkmıştır (Sakaoğlu, 2014: 40).

Bu yüzyılda yetişen temsilcileri şu şekilde sıralamak mümkündür: Kâtibî, Şem’î, Âşık Halil, Âşık Süleyman, Ravzî, Kütahyalı Sırrı, Bağdâdî, Hükmi, Ali, Hocaoglu, Derviş Mûsâ, Kabasakal Mehmed, Ahmed, Levnî, Kıymetî, Şermî, Mahtûmî, Neşâtî, Mecnûnî, Vartan, Civan, Nûrî, Abdî, Sadık, Kâmil, Âşık Said, Derûnî, Nigârî, Küşâdî, Nakdî, Seferli Oğlu, Kara Hamza, Mağribli Oğlu (Köprülü, 1962: 391) Âgâhî, Âşık Ravzî, Nebatî, Rıza, Talibî (Sakaoğlu, 2014: 41).

XIX. yüzyılda âşık edebiyatı, farklı toplum kesimleri tarafından da ilgi görmüştür. Aruz ölçüsünde yazılan şiirler, önceki yüzyılda olduğu gibi halk ve divan şiirinin müşterekliği etrafında şekillendi. İstanbul’da teşkilatlanarak meslek birliği etrafında bir araya gelen saz şairleri, muayyen zamanlarda kahvehanelerde saz-söz fasılları düzenlerlerdi (Köprülü, 1962: 525-526). Semaî kahvehanelerinde, Ramazan, bayram ve Cuma geceleri düzenlenen toplantılarda âşıklar da icrada bulunurdu (Artun, 2019: 341).

Bu yüzyılda saz şairleri arasında okuma-yazma oranı artmış ve hatta içlerinden bazıları Dertli ve Bayburtlu Zihnî gibi güçlü temsilciler, devlet kademelerinde çeşitli görevlerde bulunmuşlardır. Yazılı ortam bu dönemde daha fazla kullanılmış ve bazı âşıklar çeşitli divanlar tertip etmişlerdir (Düzgün, 2017: 300). Anadolu sahasında “Emrah, Ruhsatî, Deli Derviş Feryadî, Şenlik, Sümmanî, Derviş Muhammed” gibi âşık kolları bu dönemde ortaya çıkmıştır (Kaya, 2003: 6).

Bu yüzyılın önde gelen temsilcilerini şu şekilde sıralamak mümkündür: Zihnî, Seyrânî, Nûrî, Ruhsatî, Minhâcî, Ispartalı Seyrânî, Âşık Ali, Gedâyî, Devâmî, Sürûrî, Figanî, Zehrî, Nigârî, Cevrî, Hikmetî, Bezmî, Micmerî, Bezlî, Sabrî, Sümmanî, Celâlî, Zülâlî, Muhibbî, Ceyhûnî, Remzî, Nâzî, Kemâlî, Meydânî, Tanburî Mustafa, Hengâmî, Sabrî, Pesendî, Mehmed Ali, Gülzârî, Niyâzî, Bedrî, Bahrî, Ferdî, Lûtfî, Tıflî, Mehmed, Cemâlî, İkrârî, Rizâ, Meslekî, Pinhânî, Hezârî, Serdarî, Dadal oğlu, Deli Boran, Bey Oğlu, Gündeşli Oğlu (Köprülü, 1962: 531) Âşık Şem’î, Âşık Şenlik, Âşık Tahirî, Ceyhunî, Dertli, Erzurumlu Emrah, Hızrî, Kâmilî, Kusûrî, Serdarî, Silleli Surûrî (Sakaoğlu, 2014: 41-42).

XX. yüzyılda âşık edebiyatı, Anadolu’nun birçok bölgesine yeni temsilciler yetiştirilerek sayıca ve nitelik olarak verimli bir çağ geçirmiştir. Düzenlenen etkinlikler,

açılan yeni icra mekânları, âşıklık geleneğinin sona ermediğini, aksine devamlı olarak yeni sanatçı bireylerin yetişeceğini göstermesi adına önem arz etmektedir.

Bu yüzyılın özellikle ikinci yarısında sözlü ve yazılı ortamlara elektronik ortamın da dâhil edilmesi âşıklık geleneği adına büyük bir gelişme olmuştur. Bunlara ek olarak birçok yayın faaliyeti yapılmış ve âşıklar hakkında daha fazla bilgi almaya olanak sağlanmıştır. Ulaşım imkânlarının gelişmesi, âşıkların daha geniş dinleyici kitlelere ulaşmasını sağlamıştır (Düzgün, 2017: 306-307).

Ülkenin çeşitli bölgelerinde düzenlenen şenlikler, festivaller, kültür sanat faaliyetleri, âşıkların sanatlarını sürdürmeye devam ettiği icra mekânları konumundadır. Bu dönemde irticalen şiir söyleme, mahlas kullanma, karşılaşma yapma gibi birçok unsur kesintiye uğramadan sürmüştür (Kaya, 2003: 7). Âşıklar milli birlik ve beraberlik konularına daha yoğun olarak yönelmişlerdir. Ayrıca birçok âşık, hikâye tasnif etmiş ve sanatını değişik ülkelerde icra etme olanağına sahip olmuştur (Durbilmez, 2016: 28).

Bu dönemde yetişen âşıkları şu şekilde sıralamak mümkündür: Âşık Fuat Çerkezoğlu, Âşık Emsalî, Âşık Veysel Şatıroğlu, Âşık Mustafa Ruhanî, Âşık Ali İzzet, Âşık Talibî Coşkun, Âşık Sefil Selimî, Âşık Kul Gazi, Davut Sularî, Âşık Mihmânî, Âşık Dâimî, Öksüz Ozan, Fehmi Gür, Ardanuçlu Efkârî, Âşık Yoksul Derviş, Âşık Muhlis Akarsu, Âşık Mahzunî, Hüseyin Çırakman, İhsan Ozanoğlu, Yozgatlı Şifâî, Yozgatlı Âşık İkrâmî, Yozgatlı Türkmenoğlu, Âşık Kaplanî, Âşık Özverî, Yozgatlı Âşık Yükselî, Âşık Gükbahçe, Âşık Erozan, Âşık Turanî, Âşık Niyazi Ersoy, Âşık Nuri Şahinoğlu, Âşık Mehmet Yakıcı, Âşık Meydanî, Âşık Hasretî, Âşık Ali Çatak, Âşık Habib Karaaslan, Âşık Yanık Umman, Âşık Devaî, Âşık Sefaî, Âşık Sezinî, Âşık Mahrumî, Âşık Hayri Toprak, Kayserili Âşık Kul Mustafa, Âşık Feymanî, Âşık Halil Karabulut, Âşık Abdülvehap Kocaman, Âşık Hazım Demirci, Adanalı Âşık Kul Mustafa, Âşık Muzaffer Çağlayan, Âşık Gül Ahmet, Âşık Hacı Karakılçık, Âşık Eyyübî, Âşık İmamî, Âşık Ferrahî, Âşık Hicranî, Âşık Mevlüt İhsanî, Âşık İsmail Azerî, Âşık Ali Rahmanî, Âşık Maksud Feyadî, Âşık Nuri Çırağı, Âşık İhsanî, Âşık Müdâmî, Âşık Zülâlî, Âşık Recep Hıfzî, Âşık Dursun Cevlanî, Âşık Rüstem Alyansoğlu, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Şeref Taşlıova, Âşık Reyhânî, Âşık Üzeyir Pünhanî, İslam Erdener, Âşık Deryamî, Âşık Cemal Hoca, Âşık Murat Karahanlı, Âşık Kul Nurî, Âşık Ayşe Çağlayan, Âşık Şah Turna, Âşık Nurşah, Âşık Sarıcakız, Âşık Derdiçok, Âşık Erol Şahiner, Âşık Temel Turabî, Âşık Beyhudî, Âşık Mürsel Sinan, Âşık

Bayram Denizoglu (Özhan vd, 1992; Kalkan, 1991; Halıcı, 1992; Özsoy vd, 1992, Alptekin ve Sakaoğlu; 2014).

Sözlü kaynaklar yardımıyla tespit edilen gelenek temsilcileri de şöyle sıralanabilir: Âşık Korkmaz İkan, Âşık Sebahattin İkan, Âşık Ercan Şimşekoğlu, Âşık Gökmen Dursunoğlu, Âşık Necdet Kuyumcu, Bedri Sinan Boz, Âşık Sıtkı Eminoğlu, Âşık Derdiyâr, Âşık Mahperi Irmak, Âşık Zakir Tekgöl, Âşık Metin Bulutlu, Âşık Cemal Divanî, Âşık Mustafa Kurbanoglu, Âşık Sırrı Deniz, Âşık Ensar Şahbazoglu, Âşık Mustafa Aydın, Ozan Baki Çetin, Âşık Şahin Turgutoğlu, Âşık Yılmaz Şenlikoğlu, Âşık Musa Erdener, Âşık Taner Karataş, Âşık Tuncay Zavotçu, Âşık Veysel Yıldız, Âşık Erdal Balık, Âşık Sabri Yokuş, Âşık Yavuz Timur.¹⁶

2.4. Kars Yöresinde Sözlü Kültür Geleneği

2.4.1.Âşıklık

Kars, âşıklık geleneğinin canlı bir şekilde yaşatılarak yeni temsilcilerin yetiştirildiği bir belgedir. Yörenin dört bir tarafında hatta en ücra köylerinde bile bu sanat dalına karşı olan ilgiyi ve temsilcilerine karşı olan sevgiyi görmek mümkündür. Ata Korkut'tan Ata Şenlik'e miras olarak kalan bu değerli hazine, asırlardır korunmakta ve muhafaza edilmektedir.

Âşık edebiyatını ve bu edebiyat eksenini etrafında yetişen bireyleri anlamak için öncelikle hangi içtimai çevrelerde dünyaya geldiklerini ve nasıl şartlar altında yetiştiklerini izah etmek gereklidir (Köprülü, 2014: 226). Ayrıca sosyal çevre ve şartlar (kontekst) halk edebiyatı türlerinin tarifinde ve herhangi bir metnin incelemesinde de oldukça öneme haizdir (Ekici, 1998: 27). Sosyal çevre ve şartlar, geçmişte meydana gelen olaylardan ayrı olarak düşünülemez. Çünkü toplumun sözcüsü konumunda bulunan âşıklara ve onların sanat anlayışlarına etki eden bu hususlar, yaratılan edebî ürünlere dolaylı olarak yansır ve bir sıra hâlinde gelişir.

¹⁶ Bu isimler 10.10.2020 tarihinde Korkmaz İkan ile yaptığımız görüşme sonucu elde edilmiştir. Ayrıca bu isimlerin birçoğu ile Korkmaz İkan, farklı icra mekânlarında karşılaşma ve atışma yapmıştır.

Kars yöresinin geçmişte uğradığı istilalar ve felaketler, sadece âşıklar üzerinde değil bölge insanının manevi dünyasında da oldukça etki bırakmıştır. Özellikle “kırk yıllık kara günler”¹⁷ olarak nitelendirilen bu zorlu zamanlar bugün de dilden dile anlatılmaktadır.

Yaşanan acı olaylar karşısında birçok insan, Kars’ın komşu illerine göçmek zorunda kalmıştır. Bu kişiler arasında bulunan âşıklar, yurdun dört bir tarafına dağılarak yaşadıkları olayları ve memleketlerine olan hasretlerini söylemiş oldukları birçok deyişte dile getirmişlerdir. Ancak bazı âşıklar bulunduğu bölgeyi terk etmemiş ve kendi memleketlerinde şahadet şerbetini içmiştir.

Havâsî mahlaslı Âşık Dursun, 1918 Nisan kırımında şehit edilirken (Kırzioğlu, 1958: 106) aynı tarihte 25 yaşındaki genç âşık Recep Hıfzî de elleri bağlı bir şekilde süngülenerek öldürülmüştür (Aslan, 1978: 2). Âşıklar, Kars yöresinin içinde bulunduğu bu karanlık durumdan kurtulacağı günleri umutla insanlara aşılama devam etmişlerdir. Bu âşıkların en başında, yiğitliği ve sanatçı kişiliğiyle bölge halkının gönlünde taht kurmuş olan Âşık Şenlik¹⁸ gelir.

Şenlik’in başından geçen bütün olaylar ve göstermiş olduğu kahramanlıklar bugün dahi âşıklar arasında anlatılmaktadır. Bunlardan birini araştırmamız sırasında tespit ettik ve derledik. Âşık Korkmaz İkan’dan nakledilen bilgiler şu şekildedir:¹⁹

“Efendim o sıralarda Kars işgal altında idi. Halk acılardan yasa boğulmuştu. Memleketin içerisine düştüğü durum insanların yanı sıra âşıklarımızı da üzüyor ve bu durum doğal olarak Şenlik Babaya da yansıyor. Şenlik Baba sadece Kars-Ardahan-Iğdır ve Çıldır bölgesinde değil o sıralarda Erzurum yöresinde de tanınıyordu. Kars yöresine yeni atanmış bir Rus komutan askerlerine soruyor:

Evladım bölgede herhangi bir direniş var mı? Size zorluk çıkaran bir isim, bir kuvvet ya da çete?

- Komutanım! Bize kimse sıkıntı çıkarmıyor. Fakat Âşık Şenlik isminde bir zat var. Biz onunla başa çıkamıyoruz.

¹⁷ Rusların ve Ermenilerin bölgede yaptığı katliamlar ve felaketler genel olarak kırk yıllık kara günler olarak nitelendirilmekte ve yörenin maddi- manevi anlamda bir yıkım yaşadığına vurgu yapılmaktadır (Kırzioğlu, 1960).

¹⁸ Âşık Şenlik hakkında daha fazla bilgi için bkz. (Aslan, 1975).

¹⁹ 06.12.2020 tarihinde yaptığımız görüşme bilgileri. Bu olayı Âşık Korkmaz İkan’a babası Âşık Sebahattin İkan nakletmiştir. Sebahattin İkan’a ise; Âşık Şenlik’in oğlu Âşık Kasım nakletmiştir.

Bu Şenlik kimdir? Bu Şenlik'in kaç askeri, kaç topu, kaç tüfeği var?

- Şenlik'in ne askeri ne topu ne de tüfeği var komutanım. Onun sadece bir sazı ve kocaman bir dili var. Biz ne ettiysek onu susturamadık. Halk onu çok seviyor. En ufak bir sürtüşmede isyan çıkabileceği için biz korkumuzdan ona yaklaşmıyoruz.”

Âşık Şenlik'in ardından gelen takipçileri de halkın sözcüsü konumunda olmuş ve onların acılarını, dertlerini dile getirerek asırlardır süren bu geleneği muhafaza etmişlerdir. Bu duruma Sarıkamış Harekâtı sırasında şehit düşen askerlere, âşıklar tarafından oluşturulan destanlar²⁰ örnek olarak verilebilir. Bu kara günlerde çeşitli yayın kuruluşlarının²¹ da halkın moralini yüksek tutmada rol oynadığı bilinmektedir.

Kars âşıklık geleneği, böylesine güçlü bir ortamda şekillenerek; bölge içerisinde asırlar süren varlığını koruyarak yeni temsilciler yetiştirmiştir.

Kars yöresi âşıkları, bir ustanın yanında gerekli eğitimi gördükten sonra yüzyıllar boyunca insanların hafızalarına kazınarak unutulmamış aynı zamanda zevkle dinlenmiştir (Özder, 1965: 4-5). Sözlü gelenek yapısı içinde halka hitap eden âşıklar, çok geniş kitlelere ulaşmışlardır (Şahin, 1983: 16). Âşıklar gördüklerini, duyduklarını ve en önemlisi de yaşadıklarını gönül dünyalarında zenginleştirerek icra mekânlarında aktif rol oynamışlardır.

Kars'ta âşıklık geleneğinin ön plana çıktığı kültür merkezi, şüphesiz Çıldır²² İlçesidir (Şahin, 1983: 109). “Şenlik Diyarı” olarak da nitelendirilen bu gözde ilçe, Türk sözlü şiir sanatı öğeleri bakımından zengin olduğu için yetişen âşıkların kuvvetli ve sanat erbabı çıkması doğal karşılanmaktadır.

Âşık Şenlik'in sanatı ile bu bölge, âşık tarzı şiirde yeni bir boyut kazanmıştır. Özellikle Kars yöresinde yetişip de ondan etkilenmeyen ve onun şiirlerinden ilham almayan âşık yoktur (Aslan, 1975: XL-XLI). Şenlik'in tesiri yalnızca Kars yöresi ile sınırlı değildir. Çevre iller başta olmak üzere Anadolu'nun genelinde etkisini ve şöhretini görmek mümkündür. Hatta “Erzurum âşıkları üzerindeki etkisi, Sümmanî'nin Kars üzerindeki etkisinden daha fazladır” (Özarslan, 2001: 66). Kars ve çevresindeki âşık edebiyatı,

²⁰ Sarıkamış harekâtını konu alan destanlar için ayrıca bkz. (Alptekin ve Güzel, 2015; Kırcıoğlu, 1958).

²¹ “Albayrak Gazetesi” Ermeniler'in bölgeye yaydığı yanlış haberlere karşı doğru haberler yayımlayarak Müslüman Türk halkına gerçekler doğrultusunda aydınlatıcı bilgiler vermiştir. Özellikle Sarıkamış Harekâtı ve Kars'ın zaptedilmesi haberleri bölge halkına duyurulmuştur (Akbulut, 1991: 331-337).

²² Çıldır ilçesini monografik seviyede ele alan çalışmalar için ayrıca bkz. (Korkmaz, 2015; Atalay, 2004).

geçmişte Rus işgalinin getirmiş olduğu sun'i sınırları aşmış ve tabii kültürel hinterlandı içindeki bölgeleri de etkilemiştir (Çobanoğlu, 2000: 146). Anadolu sahasını bu kadar büyük bir şekilde etkilemesi ve güçlü temsilciler yetiştirmesi, Kars'a diğer bölgelerden âşıkların gelmesini sağlamıştır. Özellikle imtihan olmak isteyen âşıklar için Kars yöresi, bir "er meydanı" konumunda olmuştur.

Erzurum bölgesinden Çıldır'a kadar gelerek Şenlik ile imtihan olmak isteyen Sümmanî (Özder, 1965: 52) de bölgenin önemli temsilcisidir. "Âşık Şenlik ile kurumsallaşan ve büyük bir silsile oluşturan Çıldır âşıklığı" (Taşlıova, 2016: 153) oluşturmuş olduğu güzide yapıyı, yeni temsilciler yetiştirerek güncelleme yoluna gitmiştir. Bu durum yörenin usta ismi Şenlik sayesinde bir süreklilik vasfına bürünmüştür.

Özellikle XIX. yüzyıldan itibaren görmeye başladığımız "âşık kolları" içerisinde önemli bir yere haiz olan "Şenlik kolu" takipçilerini dil, üslup, icraat ve tavır bakımından bir araya getirmiş ve Kars yöresinde yetişen birçok kişiye önceki kültür birikimlerinin aktarılmasında rol oynamıştır (Kaya, 2000: 14-16).

Kültür zinciri içerisinde isimleri günümüze kadar ulaşan Karslı âşıkların şecereleri incelendiğinde, büyük bir kısmının Âşık Şenlik'e bağlı olduğu görülecektir. Özellikle Cumhuriyet döneminden sonra Şenlik koluna mensup âşıkların, yörede açılan kahvehaneler ekseninde toplanarak bir araya geldiği görülmüştür. Bu kahvehaneler arasında Çobanoğlu âşıklar kahvehanesinin önemli bir yeri vardır.

Âşık Murat Çobanoğlu'nun sahipliğinde 1971 yılında açılan "Çobanoğlu Âşıklar Gazinosu" âşıklar için yeni bir dönemin başladığını gösteren en önemli unsurdur. Başta Âşık Şeref Taşlıova olmak üzere yörenin usta isimlerinin bu kahvehaneye devam etmesi, dinleyici tipolojisinin oluşmasını sağlayarak icra yapısının ve geleneğin sistemli bir hale gelmesine yardımcı olmuştur (Taşlıova, 2010: 16-17). Bu icra mekânında programlar genellikle yatsı namazından sonra başlar. Başlangıç aşamasındaki çıraklar, ilk önce bu programa çıkarak yöredeki usta isimlere ait olan parçaları seslendirirler. Daha sonra ise kıdemlerine göre bir sıra hâlinde âşıklar çıkar ve son aşamada da en usta âşık mecliste sanatını icra eder. Kahvehanede düzenlenen programlarda, âşıklar kimi zaman çıkartmış oldukları kasetlerin reklamını da yaparak saza asılan bahşişlerin yanı sıra bir gelir kaynağı oluştururlar (Altınkaynak, 2015: XVIII-XX). Çobanoğlu Kahvesi, kentteki diğer kahvehanelerden farklı bir yerdir. Burası tarihi ve kültürel belleğin paylaşıldığı, Karşılara kişiliklerini anımsatan ve onları birleştiren bir mekândır (Erdener, 2019: 35). Birden çok

işlevi üstlenerek yörede etkin bir konumda olan bu kahvehane, yalnızca Karşlı âşıklara değil aynı zamanda yöre dışından gelen sayısız âşığa da ev sahipliği yapmıştır.

Karşlı âşıklar, kurulan meclislerde geleneğin gerektirdiği bütün kuralları tüm incelikleriyle bilmekte ve uygulamaktadırlar (Sakaoğlu, 2014: 270-271). Bugün memleketimizde varolan halk hikâyelerinin çoğu, bu bölgede yaşamış usta âşıkların tasnifidir (Aslan, 1975: XXXVII). Bölge dışında yetişen âşıklar da oluşturmuş oldukları hikâyelerde geçen başkahramanları, bir şekilde Kars yöresine gönderirler.

Bu duruma Âşık Kerem'in, Posof'tan gelirken 2915 metre yüksekliğindeki Ulgar dağına söylediği deyiş (Taşpınar, 1969: 157) ve Âşık Garip'in Hz. Hızır yardımıyla Kars diyarına gelerek “Öğle namazım kıldım Kars'ın düzündə” (Türkmen, 2018: 229) şeklindeki deyişi örnek olarak verilebilir. Ayrıca Dede Korkut Kitabında “Salvur Kazan Han” sülalesinin başkenti <Ağcakala, Sürmelü> de bugün Kars'taki Digor- Mireni, Karabağ ve Iğdır- Karakalası'ndan ibaret (Kırzioğlu, 1960: 8) olduğu dikkati çeken bir başka noktadır.

Bölgedeki insanların yediden yetmişe sözel anlatı unsurlarına değer vermesi, âşıklara olan ihtiyacın artmasına vesile olmuş ve âşıkların düzenlenen her bir etkinlikte vazgeçilmez birer unsur hâline gelmesine katkı sağlamıştır. Toylar <düğünler> başta olmak üzere yöresel şenlikler, festivaller, kent merkezli oluşturulan özel geceler, üzerinde ciddi boyutlarda durulması gereken icra mekânlarıdır.

Âşıklar, modern zamanın getirmiş olduğu birtakım yeniliklere ayak uydurarak toplum gereksinimlerine göre değişim gösterebilmişlerdir (Şahin, 1983: 110). Âşıkların yeniliklere kayıtsız kalmaması, sanatlarını icra etmelerine imkân tanıyarak daha geniş kitlelere ulaşmasına zemin hazırlamış ve yurtdışı merkezli düzenlenen etkinliklerde görülme sıklığını arttırmıştır. Kars yöresindeki âşıklar, yukarıda sayılan hususlar doğrultusunda geleneği koruyabilmiş ve günümüze kadar yaşatmayı başarabilmişlerdir. Yörede yetişen âşıklar üzerinde yapılan çalışmalar²³ da bu geleneğin Kars yöresinde ne kadar yoğun bir şekilde yaşadığını gösterir mahiyettedir.

²³ Kars yöresinde yetişen âşıklar üzerine hazırlanan antolojiler (Halıcı, 1992; Özhan, 1992; Aslan, 1978) bu çalışmalara örnek olarak verilebilir.

Bu çalışmalara ek olarak Kars ve çevresinde yapılan mezalime²⁴ sessiz kalmayan bilim insanlarımız, çeşitli sempozyumlar²⁵ düzenleyerek ve bilimsel nitelikte makaleler ve kitaplar kaleme alarak bölgenin yaşamış olduğu olayları kayıt altına almış ve tarihin karanlık sayfalarına gömülmeekten kurtarmıştır.

2.4.2. Âşıklar

Kars yöresi, önemli bir merkez olarak geleneği nitelikli eserlerle temsil eden icracıları yetiştirmiştir. Kahvehane ve düğün gibi okul mahiyeti taşıyan iki temel icra mekânında şekillenen gelenek, öncelikle usta-çırak geleneğine bağlı olarak sürdürülmüştür. Sürekli ve sistemli fasılların yapıldığı yöre âşıklığında ismi bilinen önemli sayıda temsilci bulunmaktadır. Sözlü ve yazılı kaynaklardan²⁶ tespit ederek oluşturduğumuz aşağıdaki listede bu temsilcilere yer vererek mahlaslarını belirteceğiz.

Âşık Şenlik, Âşık Kurbanî, Yusuf Kökten (Zülâli), Cemal Hoca, Recep Hıfzî, Sabit Ataman (Müdâmî), Mehmet Kasım Ülker (Mehmet Hicranî), Sabri Şimşekoğlu, Veysel Şahbazoğlu, İslam Erdener, İlhamî Demir, Dursun Cevlanî, Keşişoğlu, İlhami Demir, Gülistan Çobanoğlu, Karahanlı Murat Yıldız, Âşık Hasan, Kağızmanlı Mahmut Demirci, Kasım Aslan (Şenlikoğlu), Kurbanî Kılıç, Kurşun Saraç (Ummânî), Mahir Altuntaş, Yener Yılmazoğlu, Zeynelabidin Makas (Zeynel), Mahmut Avcı (Derviş Mehmet), Vahit Üstündağ (Köroğlu), Veli Akbulak (Âşık Cenân), Musa Avcı (Derdanî), Musa Ünlü, Mustafa Aydın, Mühendis Karabulut (İrfan Karabulut), Mürsel Uğursu (Mürsel Sinan), Orhan Karadağ, Özgür Viranî, Sabri Yokuş, Sadi Değer (Hasretî), Sebahattin Dülger (Erdemli), Selahattin Dünder (Âşık Dünder), Şeref Taşlıova, Terhan İnan, Turgut Yılmaz (Yetkiner), Umut Sucu, Üzeyir Aziz Göktekin, Maksut Koca (Feryadî), Mansur Alyansoğlu, Muhittin Cuya (Mihmanî), Muhlis Deniz (Denizer), Murat Çobanoğlu (Çobanoğlu), Hikmet Arifi Ataman (Âşık Arifi), İhsan Deniz (Şahbazoğlu), Ilgar Çiftçioğlu, İsmail Cengiz (Azerî), İsmail Kurt (Laçinoğlu), Alaettin Zaman (Zamanoğlu), Ali Dadaşoğlu (Dadaşoğlu), Ali Nevruz Çiçek, Âşık İsmail Avcı, Ali Rıza Ezgi, Bahattin Yıldız (Bağmanî), Bayram Denizoğlu, Bekir Bektaş (Âşık Bekir), Dursun Cavaklı (Âşık

²⁴ Kars ve çevresinde yapılan mezalim için şu kaynaklara bkz. (Korkmaz, 1991; Kırzioğlu, 1970; Konukçu, 1991; Kuran, 1991; Pehlivanlı, 1991; Akçora, 1991).

²⁵ “Yakın Tarihimizde Kars ve Doğu Anadolu Sempozyumu- Kars: 1991. “Bu sempozyumda 31 bildiri sunulurken, Kars yöresinde meydana gelen olaylar neticesinde gazi olan vatandaşların görüşlerine yer verilmiştir. Ayrıca elde edilen bulgular, arşivlerde yer alan kanıtlar vasıtasıyla desteklenmiştir.

²⁶ Korkmaz İkan ile yaptığımız 10.04.2021 görüşme bilgileri neticesinde antolojilere girmeyen isimleri de bu listeye ekledik. Yararlandığımız antolojileri şöyle sıralayabiliriz: (Kalkan, 1991; Özhan vd, 1992; Halıcı, 1992; Sevilgil, 1967; Şahin, 1983; Kutsi, 1986).

Divâne), Dursun Doğan, Dursun Durdağı, Emrah Nar (Âşık Emrah Naroğlu), Erzade Kapan (Azatlı), Feyzullah Şevki Halıcı (Şevkî), Fikret Akçelik, Fikret İnanlı (Fikret Ünal), Günay Yıldız, Hakkı Yerlioğlu, Halis Altunbey, Hicabi Bulut,Sebahattin İkan (Sebatî), Korkmaz İkan, Âşık Ercan Şimşekoğlu, Âşık Gökmen Dursunoğlu, Âşık Necdet Kuyumcu, Âşık Ensar Şahbazoğlu.

3. (BABA) ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN ve (OĞUL) ÂŞIK KORKMAZ İKAN'IN HAYATI

3.1. ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN

3.1.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Sebahattin İkan, Kars'ın Merkez ilçesine bağlı Karaçoban köyünde 1937 yılında dünyaya gelmiştir. Karaçoban köyü, Kars'a 13 kilometre uzaklıkta bulunan ve günümüzde 350 nüfusa sahip olan bir beldedir. Çevre köyler olarak kuzeyinde Alçılı, Ortalar ve Aynalı, güneyinde Bozkale, Güdeli, doğusunda Hasçıftlık, batısında ise Bozkır ve Çığırgan köyleri vardır.

Karaçoban köyünün fiziksel özelliklerinin yanı sıra tarihi geçmişi de kayda değer önem taşımaktadır. Karaçoban köyünün tarihî seyir içerisinde çok eski bir yerleşim yeri olduğu bilinmektedir. Yerli halk, eski zamanlarda orada haramilik yapan Vartan isminde Ermeni asıllı bir kişinin yaşadığını nakletmektedir.

Köy halkı genel olarak Oğuz Türklerinin Karapapak <Terekeme> boyundan oluşmaktadır. Karasal bir iklim tipinin hâkim olduğu Karaçoban köyü, birçok bitki ve hayvan türüne ev sahipliği yapmakla birlikte mevsimsel olaylar neticesinde göç eden kuşların da uğrak yeridir.²⁷

3.1.2. Soy

Sebahattin İkan'ın büyük dedesi Asker Ağa, Kafkasya bölgesinde yer alan Borçalı'nın Fahralı köyündendir. Borçalı bölgesi, Türk-İslam tarihi için de önemli bir yerleşim yeridir. Rus ve Ermenilerin bölgeyi istila etmesi ve soykırımında bulunması bölgede yaşayan birçok Türk'ün Kars ve çevresine zorunlu olarak göç etmesine neden olmuştur. Yurtlarından koparılan Borçalı Türkleri maddi ve manevi olarak sahip oldukları birçok unsuru da arkalarında bırakmak durumunda kalmışlardır. O dönemlerde yoğun olarak yaşanan göçlere bir de tifo ve tifüs gibi bulaşıcı hastalıklar eklenince insanların çektiği acılar iki katına çıkmıştır.

Yaşanan acı olaylar neticesinde yurdundan göç etmek durumunda kalan Asker Ağa ve ailesi Çıldır ilçesinin Koğas (Saymalı) köyüne yerleşir. Maddi durumu göç etmeden önce de iyi olan Asker Ağa, Karaçoban köyünü satın almıştır ve çevresinde bulunan

²⁷ 11.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

akrabalarını bu köye yerleştirmiştir. Asker Ağa ve soyundan gelenler bölgede “Yel Kanatlar” olarak tanınmaktadır.

Asker Ağa’nın Samet isminde bir oğlu vardır. Asker Ağa, tek çocuğa sahip olması nedeniyle oğlu Samet’i iyi bir şekilde yetiştirmiştir. Daha sonra oğlunu genç yaşta sorumluluk sahibi bir birey olması amacıyla evlendirmiştir. Bu evlilikten Sebahattin ve Şerafettin isminde iki çocukları olmuştur.²⁸

3.1.3. Yetiştirdiği Kültür Muhiti

Sebahattin İkan, hayatının büyük bir bölümünü Karaçoban köyünde geçirmiştir. Köyünde bulunan Karapapak (Terekeme) Türkleri, geleneklerine ve göreneklerine bağlı olan bir toplumdur. Sebahattin İkan’ın dedesi Asker Ağa, yörede düzenlenen kültürel faaliyetlere destek vererek insanların bir araya gelmesine vesile olmuştur.

Kars yöresi konum itibarıyla oldukça soğuk bir iklime sahiptir ve bu durum yörede düzenlenen etkinliklere yansımaktadır. Kışın köylerde bulunan kahvehanelerde ve odalarda toplanan insanların tek eğlencesi âşıkların atışmalarını ve anlattıkları hikâyeleri dinlemek olmuştur. Bölgede faaliyet gösteren âşıklar yaz mevsimleri de aynı rolü üstlenerek düzenlenen toylarda ve şenliklerde önemli bir görevi yerine getirmektedir.

Bu dönemde halk, yöre içerisinde yetişen sanatçılara büyük bir ilgi ve alaka göstermektedir. Borçalı’dan zorunlu olarak göç eden Asker Ağa’nın ilk uğrak yeri Çıldır ilçesi olduğu için birçok âşık ile tanışma fırsatı bulmuştur. Özellikle Âşık Kasım Şenlikoğlu ve Âşık Nuri Şenlikoğlu gibi ustalar, herkes tarafından aranan ve çeşitli etkinliklere davet edilen kişiler arasında yerini almaktadırlar.

Sebahattin İkan’ın dedesi Asker Ağa, Âşık Şenlik sülalesine ve o sülaleden yetişenlere saygı göstermiş ve önem vermiştir. Asker Ağa, elinden geldiği ölçüde onları toplantılara ve odalara çağırarak Karaçoban köyündeki insanların bu sanattan istifade etmesine zemin hazırlamıştır.

Dedesi ile kültürel faaliyetlerin düzenlendiği ortamlara katılan Sebahattin İkan, bu ortamlardan nasibini almıştır. Sebahattin İkan daha küçük yaşlardan itibaren âşıklara ve âşıklıkla ilgili duymuştur. İçinde bulunduğu kültür ortamı da bu ilgiyi desteklemiştir.²⁹

²⁸ 11.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

²⁹ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

3.1.4. Eğitimi, Askerliği ve Ailesi

Sebahattin İkan, ailesinin yaşadığı maddi imkânsızlıklar nedeniyle ancak ilkokula kadar devam edebilmiştir. O dönemde varolan okul ve mezun sayısı dikkate alındığında ilkokul mezunu kişilerin toplum içerisinde itibar gördüğü bilinmektedir. Sebahattin İkan'ın okumaya çok istekli ve hevesli olması, sevdiği şiirleri ve hikâyeleri kişisel defterine kaydetmesine vesile olmuştur.

Askerlik yaptığı yıllarda ülke oldukça çetin bir sınavdan geçmektedir. Bu durum neticesinde insanlar uzun süren bir askerlik dönemi geçirmek zorunda kalmışlardır. Sebahattin İkan da Balıkesir'de dört yıl süren vatani görevini yerine getirmiştir.

Askerlik sonrasında Kars'ın Selim ilçesine bağlı Darboğaz köyünden Hoca İbrahim'in kızı Güzel Hanım ile 1960 yılında evlenmiştir. Bu evlilikten sırasıyla Yavuz, Sahile, Korkmaz, Dikmen, Gül, Bilge Han isminde altı çocuğu olmuştur.³⁰

3.1.5. Mesleği

Sebahattin İkan, maddi durumu iyi olan aile ortamında yetişse de çeşitli dönemlerde malî sıkıntılar yaşamıştır. Maddi sıkıntılar nedeniyle bir dönem sadece âşıklıktan kazandığı para ile geçimini temin etmek durumunda kalmıştır. Yetiştığı dönemde inşaat, marangoz ve taş duvar ustalığı da yapmıştır.

3.1.6. Gezgin Âşık Olarak Yaptığı Seyahatleri

Âşık Kasım'ın yanında çıraklık yaptığı yıllardan itibaren yakın ve uzak yerlere seyahatler yapmıştır. Özellikle Kars'a bağlı birçok köyde düzenlenen toylara ve şenliklere katılmış ve bu vesileyle tanınmaya başlamıştır. Kars'a komşu olan ve âşıklık geleneğinin canlı olarak yaşatıldığı Erzurum bölgesi, Sebahattin İkan'ın en çok seyahat ettiği illerin başında gelir. Artvin, Iğdır gibi illerimizde de bulunarak sanatını icra eden Sebahattin İkan çeşitli vesilelerle Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere de gitmiştir.³¹

3.1.7. Sanatçı Kişiliği

Âşıklığa Başlaması

Kars yöresinde yaşayan Karapapak Türkleri, sözlü kültürün taşıyıcısı konumunda olan bireylere sahip çıkarak yeni temsilcilerin yetişmesine katkı sağlamışlardır. Özellikle

³⁰ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

³¹ 20.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

bölge içerisinde ciddi bir konumda olan hane sahipleri, bulundukları köye çeşitli zamanlarda âşıkları çağırarak bu sanattan genç nesillerin haberdar olmasına vesile olmuşlardır.

Karaçoban köyüne yerleşen Sebahattin İkan'ın dedesi Asker Ağa da hane sahibi güçlü bir şahıstır. Kültürel faaliyetlere önem veren Asker Ağa, elinden geldiği ölçüde torunu Sebahattin'i de alarak bu ortamlar içerisinde sosyalleşmektedir. Küçük yaşlardan itibaren Kars yöresinin gelenek temsilcilerini tanıma fırsatı yakalayan Sebahattin İkan, ilk ilhamını bu ortamlardan almıştır.

Küçük yaşlardan itibaren yanık sesiyle türküler söyleyen Sebahattin İkan, bölge halkından ilgi görmüştür. Kış gecelerinde odalarda düzenlenen karşılaşmalar ve anlatılan hikâyeler ile iç dünyasını zenginleştirerek tambur çalmaya başlamıştır. Âşıklık mesleği, Sebahattin İkan için para kazanmanın ötesinde bir anlam taşımaktadır. İlkokuldan mezun olana kadar geçen süre içerisinde âşıkların bulunduğu meclislere katılmaya gayret eden Sebahattin İkan aynı zamanda derslerinde başarılı olmuştur.

İlkokulu bitirdikten sonra hayatında bir kırılma noktası olarak adlandırılabilen bir olay meydana gelmiştir. Dedesi Asker Ağa'nın ölümü, onu hem maddi hem de manevi olarak sıkıntıya sokmuştur. Bu süreçte fakirleşen aile, Sebahattin İkan'ı okula gönderemez duruma gelmiştir.

Ailesinin içine düştüğü duruma üzülen Sebahattin İkan'ın elinde tamburundan başka bir şey kalmamıştır. Çocukluktan itibaren severek takip ettiği mesleği icra etmek durumunda olması, geleceğini şekillendiren ana noktalardan birini oluşturmaktadır. Netice olarak geleneğe dâhil olmak isteyen her temsilci gibi kendisini yetiştirecek bir usta arayışı içerisinde girmiştir.³²

Ustaları ve Çırakları

Küçük yaştan itibaren çeşitli ortamlarda Âşık Şenlik'e ait hikâyeleri ve şiirleri dinleyerek büyümüştür. Âşık Şenlik'e duyduğu sevginin usta arayışına da etki etmiştir. Âşık Şenlik'in oğlu Kasım o yıllarda geleneği icra etmekte ve yörede düzenlenen etkinliklere katılmaktadır. Kasım Ustanın şöhreti Kars yöresi başta olmak üzere çevre illere de yayılmıştır. Bu sebeple kendisine çıraklık etmek isteyen birçok aday kapısına gelerek

³²27.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

taleplerini iletmektedir. Sebahattin İkan da Âşık Kasım'ın kapısını çalmıştır ve önceden kurmuş oldukları dostluk neticesinde Şenlik ocağına kabul edilmiştir.

Kasım Usta, oğlu Nuri'yi de yetiştirerek davet edilen mekânlara götürmektedir. Bu sebeple Sebahattin İkan'a ilk gün şu sözleri söylemiştir: “Bak Sebahattin! Sen bana Asker Ağanın emanetisin. Oğlum Nuri ve Yılmaz ne ise sen de benim için aynısın. Nuri abin sana herşeyi gösterecek, takıldığın yerler olduğunda yanıma gelip istediğini sorabilirsin. Sakın ola ki sözümüzden çıkmayasın.”

Şenlik ocağına kabul edilmesinden itibaren ustasının yanından ayrılmamıştır. Toylar başta olmak üzere nişan ve sünnet merasimlerine katılarak meclis adabını öğrenmiştir. Ezberleme yeteneği oldukça kuvvetli olan âşık, bu özelliğini ustasından almıştır. Kasım ve Âşık Nuri ile yapmış oldukları seyahat neticesinde edinmiş olduğu izlenimleri Sebahattin İkan şu şekilde nakletmektedir:

“Allah rahmet eylesin ikisine de. Kasım ve Nuri abi ile o zamanlar Kars'ta ‘Yanık Kahve’ isimli bir yer var. Orada çalıp söylüyoruz. Çıldır'dan Kars'a doğru yola çıktık. Çıldır ve Kars arası yaklaşık olarak 80 kilometre. O dönemlerde tabi dolmuş yok kamyonun üzerinde. Nuri abim Kasım Ustayı seslendi: Ay Lele, bu Latif Şah hikâyesini tam bir anlatsana ben bir dinleyeyim. Çıldır'dan Kars'a kadar Kasım Lele kesintisiz olarak anlattı biz de dinledik. Aynı akşam Âşık Nuri hikâyeyi tekrar etti. Biz şaşırıp kaldık. Yani bu hikâyenin içerisinde o kadar türküler o kadar olaylar var. Yani bir şeyi anlatıyorsunuz aynı şeyi akşamına eksiksiz olarak naklediyor Nuri Usta. ”

Âşık Nuri'nin Sebahattin İkan'a ustalık yapma süreci yaklaşık olarak iki yıl sürmüştür. Nuri Şenlikoğlu geçirmiş olduğu bir hastalık sonucu Ankara'ya tedavi amacıyla gitmiştir. Fakat tüm müdahalelere rağmen kurtarılamamıştır. Yaşanan bu olay neticesinde Sebahattin İkan, eğitimine ikinci ustası Âşık Kasım Şenlikoğlu ile devam etmiştir.

Âşık Kasım Şenlikoğlu ile kahvehanelere giden Sebahattin İkan, atışma tekniğini ve birçok hikâyeyi öğrenerek eksik yanlarını tamamlamıştır. Sebahattin İkan, Nuri Şenlikoğlu'nun yanında iki yıl Kasım Şenlikoğlu'nun yanında ise dört yıl kalarak altı yılda eğitimini tamamlamıştır.³³

Âşık Sebahattin İkan, ustalık konumuna eriştiği günden itibaren sanatını icra etmeyi sürdürmüştür. Özellikle Âşık Şenlik ocağından aldığı destur onun diğer âşıklar arasında

³³ 26.12.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

saygı görmesine neden olmuştur. Kars bölgesinde geleneği yaşatma gayesinde olan her temsilci, kendisinden sonra bu sanatı devam ettirecek çıraklar yetiştirmek istemiştir. Bölgede âşıklılara karşı duyulan sevgi ve saygı yeni yetişen neslin bu sanata yönelmesine katkı sağlamıştır.

Âşık Sebahattin İkan'ın sanatını çeşitli meclislerde icra etmesi, bölge içerisinde geleneğe karşı hevesli olanlar için teşvik edici unsur olmuştur. Bu itibarla ustalarından edindiği bilgi birikimini çıraklarına aktararak Kars âşıklık geleneğinin varlığını sürdürmesinde kilit bir rol oynamıştır. Yetiştirmiş olduğu çıraklar şunlardır: Âşık Muhlis Kotancı, Âşık Rüstem Alyansoğlu, Âşık Durmuş Deniz, Âşık Abdurrahman ve Âşık Korkmaz İkan.³⁴

Kullandığı Mahlaslar

Âşık Kasım Şenlikoğlu'nun yanında eğitimini tamamladıktan sonra ustası tarafından kendisine “Sebatî” mahlası verilmiştir. Bunun yanı sıra bazı şiirlerinde Âşık Sebahattin ismini de mahlas olarak kullandığı görülmüştür.

Tasnif Ettiği Hikâyeler

Tasnif etmiş olduğu “Nurani” isimli bir hikâyesi mevcuttur. Fakat usta malı olarak adlandırılan hikâyelerin önemli bir kısmını bilmekte ve anlatmaktadır. Âşık Şenlik'e ait hikâyeleri, ustası Âşık Kasım'dan dinleyerek repertuvarına almıştır. Ayrıca serencam olarak adlandırılan kısa hikâyeler, Âşık Sebatî'nin sanatını icra ettiği sırada anlattığı unsurların büyük bölümünü oluşturur. Âşık Şenlik'e ait bazı şiirlerin yaşanmış olaya dayalı olarak anlatılan kısa bir hikâyesi vardır. Bunu ancak o ocakta yetişenler ve geleneği hakiki manada öğrenen bireyler anlatabilir. Âşık Sebahattin İkan da bu bireyler arasında yerini almıştır.

Sebahattin İkan'ın, sanatını icra ettiği önemli mekânlar arasında kahvehanelerin önemli bir yeri vardır. Özellikle Ramazan ayı içinde farklı yerlerde bulunan kahvehanelerde sanatını icra etmiştir. Bu durumu şöyle aktarmıştır:

“Biz vakti zamanında bir kahveyle anlaşıp Ardahan içinde bulunan Aydın Oteline giderek orayı bir aylığına kiralardık. Otuz gün boyunca her akşam Ramazan sohbeti olarak âşıklık geleneğini yaşatırdık. Bir tane türkümüzü tekrar etmezdik. Şu anda seksen tane türkü biliyorum. Bunları size şiir olarak ezgisiz okuyabilirim. Bu gecelerde ayrıca

³⁴ 20.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

birçok hikâye anlatıyorduk. Halk o zamanlar meraklıydı bu işlere o yüzden bizleri severek dinliyorlardı.”

Âşık Sebahattin İkan’ın bildiği diğer hikâyeler ise şunlardır: Tufarganlı Abbas, Diligam Yahya Bey, Yaralı Yusuf, Kirman Şah.³⁵

3.2.ÂŞIK KORKMAZ İKAN

3.2.1. Doğum Yeri ve Tarihi

Korkmaz İkan, Kars’ın Merkez ilçesine bağlı Karaçoban köyünde 15 Eylül 1966 yılında dünyaya gelmiştir. Karaçoban köyü, eşsiz tabiat güzelliğiyle ve bozulmamış yapısıyla Doğu Anadolu bölgesinin en gözde yerleşim yerlerinden birini oluşturmaktadır. Özellikle yaz mevsimi içerisinde bütün ihtişamını gün yüzüne çıkaran Karaçoban köyü bölge içerisinden ve çevre illerden gelen misafirlere ev sahipliği yapmakta ve günümüzde de hareketliliğini korumaktadır.

Karaçoban köyü geleneksel mesleklerin sürdürüldüğü ve günümüzde hâlen canlı olarak yaşatıldığı en önemli beldelerden biridir. Bu yerleşim biriminde çerçilik ve arıcılık ile uğraşan kişiler vardır. Bölgenin iklim tipi ve bitki örtüsü çeşitli hayvan türlerinin bakımını kolaylaştırmıştır. Özellikle kaz yetiştiriciliği, Kars yöresinde yoğun olarak yapılmakta ve büyük şehirlere satılmaktadır. Ayrıca modern kentlerde düzenlenen geleneksel gecelerde ikram edilen yegâne yiyecek yine “kaz” ’dır. Karşılılar bir araya geldikleri özel geceye de “kaz gecesi” adını vermişlerdir. “Kaz Gecesi” olarak adlandırılan bu gece, âşıkların, yerel sanatçıların ve bölgede yetişen bilim insanlarının iştirak ettiği geleneksel bir şölendir.³⁶

3.2.2. Soy

Korkmaz İkan’ın büyük dedesi Asker Ağa, Borçalı’nınFahralı köyünden Anadolu topraklarına göç etmiştir. Özellikle o dönemde hâkim olan siyasi olaylar neticesinde ailesini yanına alarak göç etmek zorunda bırakılan Asker Ağa’nın ilk uğrak yeri Çıldır’ın Koğas (Saymalı) köyü olur. Bir süre burada yaşadktan sonra ailesini alarak Kars Merkez Karaçoban köyüne yerleşir ve düzenini kurarak yakın akrabalarını etrafında toplar.

³⁵ 27.12.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK1).

³⁶ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Maddi durumu oldukça iyi olan Asker Ağa'nın tek çocuğu vardır. Bu sebeple oğlu Samet'i evlendirerek torun sahibi olur. Bu evlilikten Sebahattin ve Şerafettin isminde iki erkek çocuk dünyaya gelir.

Sebahattin İkan, Korkmaz İkan'ın babasıdır. İkan ailesi bölgede "Yel Kanatlar" olarak adlandırılan sülaleye mensuptur. Borçalı bölgesinden gelen sülalenin köklü bir geçmişi vardır.

Korkmaz İkan'ın annesi Güzel Hanım, Kars'ın Selim ilçesine bağlı Darboğaz köyündendir. Borçalı bölgesinden gelerek Kars'ayerleşen ilk ailelerden biri olan Hoca İbrahim'in kızıdır.³⁷

3.2.3. Yetiştği Kültür Muhiti

Korkmaz İkan, gelenek ve göreneklerin yaşatıldığı bir ortamda dünyaya gelmiştir. Özellikle bulunduğu konum Karapapak Türklerinin varlığını sürdürdüğü bir yerleşim yeri olmasının ötesinde Kafkasya'ya açılan bir kapıdır. Bu bölge "Kars-Ardahan-Iğdır" ekseninde etrafında kültürel olarak şekillenen ve ortak değerler bütünü oluşturulan bir güzergâh olması nedeniyle geçmişte olduğu gibi günümüzde de önemini korumaktadır.

Kars il merkezi ve civarında yaşayan farklı Türk boylarından gelen ahali ortak kültür değerlerine sahip çıkmış ve sürekliliği sağlayarak bir sonraki nesle aktarımını gerçekleştirmişlerdir. Şüphesiz yörede asırlardır varlığını sürdüren âşıklık geleneğinin ve bu gelenek içerisinde yetişen temsilcilerin rolü oldukça büyüktür.

Bölgede kışın sert geçmesi ve yıl boyunca etkili olan soğuklar, insanların kapalı ortamlarda vakit geçirmesini zorunlu kılmaktadır. Bu ortamlarda da en çok iş âşıklara düşmektedir. Köy odalarında toplananlar, âşıkların anlattıkları hikâyeleri ve terennüm ettikleri çeşitli deyişleri dinleyerek ortak kültürel hafızayı paylaşmışlardır. Karaçoban köyünde âşıklık geleneğini sürdürenler dışında davul ve zurna çalan, âşık oynayan, kişiler de bulunmaktadır.

Yalnızca kış değil aynı zamanda yaz mevsimi de âşıkların farklı ortamlarda halkla bir araya geldiği dönemlerdir. Özellikle evlenecek olan gençlerin düğün kına merasimleri, asker eğlenceleri, sünnet törenleri ekseriyetle âşıklar tarafından yapılmaktadır. Karaçoban

³⁷ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

köyü başta Çıldır olmak üzere Ardahan, Erzurum, Iğdır, Artvin gibi illerden gelen âşıkları da misafir etmiştir.

Âşık Şenlik'in bölgenin işgali sırasında göstermiş olduğu kahramanlık ve tasnif etmiş olduğu hikâyeler Karaçoban köyünde asırlardır yankılanmaktadır. Özellikle bölgede yeni doğan çocuklara verilen Şenlik ismi, bu yankının en güzel örneğidir. Korkmaz İkan böyle bir ortamda yetişmiş ve geleneğin içerisinde var olan kültürel kodları özümseyerek gelecekte icra edeceği sanata âdeta bir ön hazırlık yapmıştır.³⁸

3.2.4. Eğitimi, Ailesi ve Askerliği

Korkmaz İkan ailesinin maddi imkânsızlıkları nedeniyle ilkokula kadar okuyabilmiştir. Saygılı ve zeki bir kişiliğe sahip olması öğretmenlerinin takdirini kazanmasında etkili olmuştur. Öğretmenlerinin teşvik etmesine rağmen imkânsızlıklar nedeniyle okuyamamıştır.

Vatani görevine “66/3” tertip gittiği Antalya’da başlar. Daha sonra çavuş olarak gittiği Edirne Uzunköprü’de askerliğinin tamamlayarak memleketine geri döner. Korkmaz İkan, âşıklık sanatını asker ocağında da icra etmiştir. Bu durumu kendisi şu şekilde nakletmektedir:

“Saz çaldığımı öğrenen komutanlarım beni ordu evine götürdüler. O zamanlar Tuncer Kılıç Paşa var idi. Kendisi Sarıkamışlıydı. Sahnede çalıp söylemeye başladım ve kendisi beni izlemeye geldi. Daha sonra bir yazı yazarak sahneye gönderdi. “Oğlum sen nasıl Kars yöresinde yetişen bir âşıksın ki komutanına bir dörtlük söyleyip hediye etmiyorsun” diye yazmış kâğıda. Bunun üzerine alay komutanına üç kıta şeklinde bir dörtlük okudum ve komutan sazıma yirmi lira para gönderdi. Daha sonra tabur komutanlarına ve diğer komutanlara okudum ve böylelikle sanatçı kişiliğimi kabullenen komutanlarım her akşam benden bir şeyler çalmamı istediler. Asker ocağında dahi sanatımı sürdürmeye ve icra etmeye gayret ettim.

Bir gün telefon geldi ve babamın aradığını söylediler. Telefona koşa koşa gittim, babamla uzun uzun konuştuk sonra babam bana oğlum paran var mı? İstiyorsan para yollayayım diyordu. Babama gerek yok baba istersen ben sana yollayayım. Ben burada memba buldum diye başıma gelen durumu anlattım. Çok şükür askerliğimi başarılı bir şekilde tamamlayarak oradan ayrıldım. ”

³⁸ 27.12.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Korkmaz İkan 1995 yılında evlenmiştir. Bu evlilikten biri kız biri erkek olmak üzere iki çocuğu olmuştur. Âşıklık geleneğine olan sevgisi ve bağlılığı erkek çocuğuna Ozan Asker ismini vermesine neden olmuştur. Âşıkların en önemli özelliklerinden biri de çevrelerinde meydana gelen olaylara duyarsız kalmayıp onu bir şekilde dile getirmeleri ve bunu bir vazife saymalarıdır. Korkmaz İkan, haberlerde gördüğü Merve isimli bir kızın başına gelen olaylara üzölmüştür ve bu ismi çok beğenip kendi kızına ad olarak vermiştir. Kızının ismi Merve Güzel'dir. Korkmaz İkan'ın erkek ve kız çocuğuna verdiği isimlerin çift olması dikkat çekmektedir. Bunun nedeni bilinçli bir şekilde büyük dedesi ve annesinin isimlerinin sonraki nesilde yaşatılması ve "soy değerlerinin ve kimliğinin" korunarak sürdürölmek istenmesidir. Âşık Korkmaz İkan, Türk sözlü kültürünün temsilcisi olmakla birlikte geleneksel değerlerin yanında soy şeceresine verdiği önemle de dikkat çekmektedir.³⁹

3.2.5.Mesleğı

Korkmaz İkan, profesyonel olarak âşıklık sanatını icra etmektedir. 1998 yılına kadar memleketinde icra ettiğı sanatını bu tarihten itibaren İstanbul'a taşıyarak geçimini temin etmiştir. Bu dönemde yalnızca âşıklık yaparak ailesinin nafakasını çıkarması sıkıntıya uğradığından ikinci bir iş ile uğraşmak zorunda kalmıştır. İkinci bir iş ile uğraşması sanatına olumsuz etki etmemiştir. İstanbul'a geldiğı ilk yıllarda yapmış olduğı iş görüşmesi, sanatı ve geleneğı ne kadar ön planda tuttuğunun en açık göstergesidir:

"Bir firmaya iş görüşmesi için gittim. İş görüşmesinde dediler ki altınıza araba veriyoruz. Piyasaya sabahtan çıkacaksınız ve akşam beş buçukta hesap devri yaptıktan sonra işten ayrılacaksınız. Arabayı kapıda bırakıp dolmuşla eve gideceksiniz. Beş-altı arkadaşla aynı şekilde anlaştılar. Sıra bana geldi. Dedim ki ben öyle yapamam benim şahsi bir arabam yok. Ben fakirim. Arabanız bende kalır geceli gündüzlü. Neden? dedi. Dedim ki ben halk ozanıyım. İki tane şartım var sizden. Bir yerde program var, burada diyelim ki bana milyar veriyorsunuz. Ben milyarı bırakıp o işe giderim. O ilk şartım. İkinci şartım da mesela programa gidiyorum ve geceleri bazen bir bazen de ikide çıkıyorum. O yüzden akşam arabayı ben iş yerine bırakamam. Arabayla gider gelirim. Araba bende kalır dedim. Diyorsun, evet diyorum dedim. O zaman sizinle anlaşılamayız. Biz de anlaşılan bir yer buluruz dedim ben de. Oradan çıkarken biri bağırdı gel gel Ozan'ım dedi. Sen bekle dedi. Diğerlerini gönderdi. O anda kasadan araba anahtarını çıkarıp verdi. Şu araba senin al

³⁹ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

hayrını gör. Al işine başla kültürünü de sakın ola ki yavaşlatma. Bizde destek olalım. Allah razı olsun Mustafa Kasapoğlu. Konya'nın Beyşehir ilçesinden. Şimdi benim âşık olmamda üç ustam var fakat hayat ustalığımı Maripak Limited Şirketi sahibi Mustafa Kasapoğlu yapmıştır. Bu adam bana hayatı ve ticareti öğretti. ”

Korkmaz İkan bir süre sonra kendi iş yerini açmıştır. Ambalaj paketleme makinaları imalatı yapmaktadır. Akşamları ve hafta sonları davet edilen her icra mekânında bulunmaya ve geleneği yaşatmaya çalışan âşık, Kars yöresinin kültürel bayrağını ve Âşık Şenlik kolunun mensubu olarak ustalarından aldığı değerleri sürdürmektedir.⁴⁰

3.2.6. Gezin Âşık Olarak Yaptığı Seyahatleri

Sanatını icra etmek amacıyla ülkemizin hemen her ilinde bulunmuştur. Üniversitelerin ve çeşitli kuruluşların düzenlemiş olduğu etkinliklere katılarak ustaları ve sanatçı arkadaşlarıyla birlikte seyahat etmiştir. Özellikle Âşık Şeref Taşlıova ile tanışması ve çıraklığını yapması Korkmaz İkan'ın seyahatlerini yoğunlaştıran en önemli etmenlerden birini oluşturur. Âşık Şeref Taşlıova, çıracını çeşitli bölgelere götürerek ufkunun genişlemesini ve farklı tipte bulunan icra mekânlarını görmesini sağlayarak onun yetişme ve uyum sağlama sürecini hızlandırmıştır.

Âşık Korkmaz İkan, Azerbaycan, Özbekistan, Tataristan ve Türkistan coğrafyalarında bulunarak meslektaşlarıyla fikir alışverişinde bulunmuştur. Avrupa ülkeleri içinde Türklerin yoğun olarak yaşadığı ülkelere özellikle de Almanya'ya iki kere giderek konser vermiştir. Bütün bunların haricinde Korkmaz İkan, bir ticari işletme sahibi olduğu için hem sanat faaliyetleri hem de ticari işleri nedeniyle seyahatlerine devam etmektedir.⁴¹

3.2.7. Sanatçı Kişiliği

Âşıklığa Başlaması

Korkmaz İkan, yetişme döneminden itibaren kendisini kültür atmosferi içerisinde bulmuştur. Karaçoban köyünde bulunan odalara ve kahvehaneye gelen âşıklar, bir yandan kültürün kuşaklar arasında aktarımını sağlamış diğer yandan da yetenekli gençlerin gelenekle tanışması için fırsat sunmuşlardır. Ayrıca tandır başında hikâye anlatan yaşlı

⁴⁰ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁴¹ 27.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

kadınlar, kimi zaman fıkra, türkü, gibi sözlü kültür ürünlerine de yer vererek yanlarında getirdikleri küçük çocukların sözlü kültür ürünleriyle bağını kuvvetlendirmişlerdir. Korkmaz İkan için Karaçoban köyü, bir memleket olmanın ötesinde sanatsal faaliyetlerin üst düzeyde icra edildiği ve yaşatıldığı bir kültür yuvasıdır.

Babası Sebahattin İkan, Âşık Kasım Şenlikoğlu ve Âşık Nuri Şenlikoğlu'nun çıraklığını yaparak profesyonel anlamda âşıklık sanatını icra eden gelenek temsilcisidir. Amcası Şerafettin İkan ise; Kars yöresinde çaldığı sazı ve yanık türküleri ile herkesi kendine hayran bırakan tanınmış bir şahsiyettir.

Çıraklık evresinde, babasıyla birlikte toylar başta olmak üzere çeşitli etkinliklere katılarak geleneği icra dalları ve türleriyle birlikte özümsemiştir. Babasıyla birlikte yapmış olduğu seyahatler, onun dünyayı algılama biçimine etki ederek sanatsal kişiliğinin oluşmasını sağlamıştır.

Dönemin mevcut koşulları düşünüldüğünde, halk kültürü unsurlarının ve usta kişilerin sayısının bir hayli fazla olduğu dikkati çeker. Özellikle kahvehane ekseninde etrafında birleşen âşıklar, birbirleriyle fikir alışverişinde bulunarak yeni yetişen çırakların nitelik ve nicelik yönünden üst düzeyde olmalarını sağlamışlardır. Korkmaz İkan'ın babasıyla birlikte kahvehaneye gitmesi birçok usta ile tanışmasına imkân sağlayarak yapılan fasılları kavramasına ve farklı tipte kullanılan ezgileri öğrenmesine zemin hazırlamıştır.⁴²

Ustaları ve Çırakları

Gelenek içerisinde yetişen Korkmaz İkan belirli bir çıraklık eğitiminden geçerek ustalık evresine erişmiştir. Usta âşığın çıraklık döneminde olduğu gibi, kalfalık ve sonrasındaki icra aşamalarında da etkisinin olduğu bilinmektedir. Sazı çalış tekniği, çeşitli türlerdeki deyişlerin içerikleri, şiir biçimlerinin kullanımı, icra mekânında dinleyicilere hitabı ve geleneğin erkânı gibi birçok unsur, ustadan çırağa intikal eden önemli hususlar arasında yer alır.

Çıraklar kimi zaman tek bir ustanın kimi zaman da birden fazla ustanın rahle-i tedrisinden geçerek olgunluğa kavuşurlar. Korkmaz İkan, Âşık Şenlik ekolüne mensup üç ustanın yanında yetişerek ve onlarla farklı yerlere yaptığı seyahatler ile kendisini yetiştirmiştir. Kendisiyle yaptığımız görüşmelerde sıklıkla vurguladığı gibi ilk ustası,

⁴² 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

dünyaya gözünü açtığı andan itibaren sesini duyduğu babası Âşık Sebahattin İkan olmuştur. Babasının yanında uzun süre eğitim görmüştür. Ancak geleneğin sürekli ve sistemli yapısı içinde çırağı olduğu ve yolunu takip ettiği ustası Âşık Şeref Taşlıova olmuştur. Kendisi de Âşık Şenlik'in oğlu Âşık Kasım'ın çırağı olarak yetişen Âşık Şeref Taşlıova vefat ettiği 2014 yılına kadar yurt içinde ve yurt dışında geleneği temsil ve icra eden usta bir âşıktır. Birleşmiş Milletler Eğitim Bilim Kültür Teşkilatı <UNESCO> tarafından 2008 yılında “Yaşayan İnsan Hazinesi” seçilen Âşık Şeref Taşlıova şiir türleri ve biçimleri başta olmak üzere âşıklığın icra töresi ve hikâyecilik alanlarında Korkmaz İkan'ın yetişmesine katkı sağlamıştır.

Korkmaz İkan'ın üçüncü ustası ise Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'dur. Çıldır yöresinde asırlardır varlığını sürdüren geleneğin büyük temsilcisi Âşık Şenlik'in torunu olan Âşık Yılmaz Şenlikoğlu, Korkmaz İkan'ın sanatında etkili olmuştur. Sebahattin İkan ile aynı ocakta yetişen Yılmaz Şenlikoğlu, çırağı olan Korkmaz İkan'ın yöre âşıklığının ayrıntılarını öğrenmesini sağlamıştır. Âşık Şenlik Kolu'na bağlılığını her ortamda dile getiren Âşık Korkmaz İkan, Vatan TV'de sunduğu programda “Şenlik Divanı” ismini kullanmıştır.⁴³

Türk sözlü kültür geleneğinin önemli bir bölgesi olan Kars âşıklığında, eserleri ve icracılığıyla ustalık seviyesinde olan temsilcilerin yanında yetişen Âşık Korkmaz İkan, günümüzde derneklerin düzenlemiş oldukları özel gecelerde, çeşitli televizyon programlarında, festivallerde ve şöenlerde usta bir icracı olarak âşıklığı sürdürmektedir.⁴⁴

Âşık Korkmaz İkan'ın gelenek içerisinde öğrendiği en temel unsurlardan biri de çırak yetiştirme hususudur. Bölge içerisinde geleneğin devam edebilmesi ve usta âşıkların isimlerinin yaşayabilmesi, yeni yetişecek olan temsilcilere bağlıdır. Bu durumun farkına varan usta âşıklar, bu sanatı başta etrafındaki gençler olmak üzere birçok hevesli bireye aktarmışlardır. Korkmaz İkan elinden geldiği müddetçe öğrenmek isteyen kişilere yardımcı olmaktadır. Kendisi bu durumu şu şekilde nakletmektedir:

“Kars'ın Akdere köyünden Necdet Kuyumcu isminde bir şahıs var. Bu kardeşimiz Terekeme kolundan güçlü bir âşıktır. O arkadaşımız göç edip İstanbul'a geldi. Ben onu yanımda gezdirdim ve sağa sola götürdüm. Bu sayede çevre edindi. Sanat olarak kendisini aştı. Ettiğim yardımlar neticesinde inşallah daha da başarılı olur. Çok genç arkadaşlarıma

⁴³ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁴⁴ 27.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

bir şeyler vermeye gayret ediyorum. Ama bu benim çırağımdır diyemiyorum. Çünkü çırağım dediğim adamı sahiplenmem lazım ve onu çağırdığım zaman yanıma gelmesi lazım. Daha doğrusu şimdiki gençlerde bir gelecek göremiyorum. Bakın Necdet Kuyumcu'nun ismini verdim. Çünkü adam âşık. Diğerlerini veremiyorum.”

Değişen hayat şartlarının çırak yetiştirme hususuna da ciddi boyutlarda etki ettiği görülmüştür. Bu durumun temel nedenlerinden biri zaman sıkıntısıdır. Köy yerinde çırağı ile devamlı ilgilenmek durumunda olan âşıklar, büyük şehirlere göç ettiklerinde sürekli birliktelik imkânı bulamamışlardır. Gençlerin hayatı algılama biçimi, geleneksel değerlere olan yaklaşımlarına yansımıştır.⁴⁵

Kullandığı Mahlaslar

Âşık Korkmaz İkan, farklı dönemlerde birden fazla mahlas kullanmıştır. Bu durum âşıklar arasında görülen bir tercihtir. Kars'tan İstanbul'a göç ettiği ilk yıllarda aldığı mahlasını şu şekilde nakletmektedir:

“Rahmetli dedem Asker Ağa'nın eli çok açıktı. Biz de aynı özelliği almışız ondan. Arkadaşlarımız bize “Korkmaz çok merhametlidir, merttir” derler. Mürsel Sinan hep ‘Mertoğlu’ dedi. Bir ara Mertoğlu mahlasını kullandım. Fakat Korkmaz İkan en güzel isimdir diye sadelik olsun diye bunu kullandım. Diğerlerinin kullandığı mahlaslara baktığımda kullanılan kelimelerin sonunda hep oğul kelimesinin yoğunlaştığını gördüm. Bu durumu sevmedim. Rahmetli Çobanoğlu'ndan başladı bu olay. Şimşekoğlu, Tellioğlu, Alyansoğlu, Şahbazoğlu diye gitti. Biz biraz özgün olsun istedik. Bu yüzden Korkmaz İkan isminde karar kıldık.”

Korkmaz İkan, isim ve soy ismini birlikte mahlas olarak kullanırken babası Sebahattin İkan, Sebatî mahlasını kullanmıştır.⁴⁶

Tasnif Ettiği Hikâyeler

Kars yöresinde yetişen ve düğünler ile kahvehane kültürüne vakıf olmak üzere dinleyici tarafından “usta” olarak kabul edilen âşık, hikâye anlatma konusunda belirli bir yetkinlik düzeyine ulaşmıştır. Hikâye anlatımı, âşığın uzun saatler boyunca dinleyici huzurunda olmasını gerektirmektedir. Düğün meclisleri, âşığın kendi köyünde olabildiği gibi yakın veya uzak köylerde de kurulmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Karaçoban köyü,

⁴⁵ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁴⁶ 27.12.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

diğer beldelele nazaran oldukça avantajlı konumdadır. Âşık Sebahattin İkan, köyünde hikâyeler anlatmıştır ve bu hikâye repertuvarının bir kısmını çırağı olan Korkmaz İkan’a aktarmıştır. Kimi zaman evinde kimi zaman odalarda hikâye dinleyen Korkmaz İkan, ustaları sayesinde repertuvarını zenginleştirmiştir.

Kendisinin tasnif ettiğı “Kahraman Bey” isimli âşık tarzı halk hikâyesi vardır. Bildiğı hikâyeler arasında usta malı olarak adlandırılan metinler şunlardır: Salman Bey Turnatel Hanım Hikâyesi, Tufarganlı Abbas Hikâyesi, Latif Şah Mehriban Sultan Hikâyesi, Sevdakâr Şah Gülenaz Sultan Hikâyesi, Nurani Hikâyesi.⁴⁷

⁴⁷ 27.12.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

4.KUŞAKLAR ARASI GEÇİŞ VE AKTARIM

4.1. Âşıklıkta Ekol: Baba- Oğul Âşıklar

Âşıklık geleneği içerisinde yetişen her temsilci, belirli bir eğitim aşamasından geçerek ustalık evresine erişmektedir. Fakat gelenek içerisinde dâhil olabilmek için öncelikle aday âşıklarda belirli eğilimlerin olması gerekmektedir. Âşıklığa başlama nedeni (yolu, sebebi) olarak da bilinen maddeleri şu şekilde sıralamak mümkündür:

“Çıraklık,

Usta malı şiir söyleme ve çevredeki âşıklardan etkilenme,

Türkülü hikâye dinleyerek veya okuyarak yetişme,

Sazlı- sözlü ortamda yetişme,

Rüya sonrası âşık olma,

Manevî etki sonucu âşık olma,

Dert sebebiyle âşık olma,

Sevda sebebiyle âşık olma,

Ruhi depresyon sonucu âşık olma,

Millî duyguların galebe çalmasıyla âşık olma,

Diğer sebepler” (Kaya, 1994: 39).

Sayılan bu hususlar üzerine araştırmacılar⁴⁸, tespitlerde bulunarak âşıkların geleneğe yönelme sebeplerini mercek altına almıştır. Bu hususlar dışında geleneğe yönelen bireylerin ailesi etrafında şekillenmiş bir yapı olduğu görülmektedir.

Baba- oğul âşıklık modeli, geleneğin aktarılması noktasında büyük önem taşımaktadır. “Baba- oğul âşık”lar ifadesiyle babası veya oğlu âşıklık yapan gelenek mensupları <icracı> kastedilmektedir. Baba âşıklar, “usta âşık / üstat âşık” olarak bilinen

⁴⁸ Metin Özarslan (2001: 112-117) âşıklığa başlama sebeplerini; sevda, rüya, tevarüs, gelenekten etkilenme veya kendiliğinden, hasret duygusu, kazayla veya doğuştan gelen körlük, fakirlik gibi başlıklar altında toplarken Bayram Durbilmez (2016: 95-98) ise; soyaçekim, rüya görme (bade içme), âşık meclislerinde bulunma, sevdalanma, yoksulluk, gurbete çıkma ve vatan hasreti, hastalanma gibi başlıklar altında toplamıştır.

kişilerdir. Bu usta âşıkların, oğullarının da âşıklığı seçmesi bir tesadüf değildir. “Baba-oğul âşık” sistemiyle geleneğin aktarılması ve sürdürülmesi hususlarında “kol”ların <ekol/okul> oluştuğuna (Taşlıova, 2008: 95-100) şüphe yoktur.

Gelenek temsilcisi usta âşıklar <baba âşıklar>kendilerinden sonra isimlerini yaşatacak olan çıraklar yetiştirmek istemişlerdir. Çırak yetiştirme hususunun oldukça zor ve ciddi boyutlarda zaman gerektiren bir durum olması “oğul âşıkların” geleneğe dâhil olma sürecini hızlandırmıştır. Baba âşıkların oğullarına geleneği aktarma nedenlerinden biri de aile dışından bir çırak yetişmese bile geleneği aile içerisinde koruyarak sürdürülebilirliğini sağlamaktır.

Geleneği aile içerisinde korumanın en önemli katkısı, zamanla oluşabilecek bozulmaların önüne geçmek ve usta âşıkların <baba âşıkların> deyişlerini aslına sadık kalarak icra etmektir. Bu durum, geleneği taşıyan ailelerin bölge içerisindeki saygınlıklarını arttırarak mevcut konumlarını yükseltmiştir. Yetişen oğul âşıkların düzenlenen toylara ve şenliklere davet edilme oranını arttırarak şöhretinin yayılmasına zemin hazırlamıştır.

Oğul âşıkların yaşadıkları kültürel ortam ve çevre, usta âşık olarak nitelendirilen baba âşıkların etrafında şekillenmiştir. Kahvehane, toy, şenlik, festival gibi birçok icra mekânlarında görülen “baba- oğul” birlikteliği “usta- çırak” hiyerarşisinin ötesinde bir fonksiyon kazanmıştır. Baba âşığının edinmiş olduğu çevre ve gelenek temsilcileri ile kurmuş olduğu dostluk, oğul âşığının yetişme sürecine etki etmiştir. Birden fazla mekânda sayısız usta ile karşılaşan oğul âşıklar, diğer çıraklara kıyasladaha geniş bir sanatsal boyuta erişmişlerdir.

Babası âşık olmayan bazı gelenek temsilcileri ise, ustaları tarafından sorulan birçok soruyu cevaplamak durumunda kalmışlardır.⁴⁹ Bu durumun en büyük sebebi usta âşıkların yanlarında yetiştirecekleri çıraklarda bir cevher görmek istemesidir. Özellikle yörenin mevcut şartları, ustanın kısıtlı zamanı, geleceğe kalma endişesi, sanatı doğru aktarma ve yaşatma isteği gibi birçok neden, ustaların kapılarına gelen adaylara karşı sergilediği tutum ve davranışları anlamak noktasında araştırmacılara ipucu sunar.

⁴⁹ Bu duruma örnek olarak Âşık Şenlik ‘in çıraklık yapmak için kapısına gittiği Âşık Nuri ile arasında geçen “soru-cevaplı” atışma örnek olarak verilebilir (Aslan, 1975: 15).

Âşıklık geleneğinin özünde var olan çırak yetiştirme hususu iki tarafın da <usta ve çırak> birbirini anlamasına dayalıdır. Bu fırsatlara doğuştan itibaren sahip olan gelenek temsilcisi konumundaki oğul âşıklar, babalarını rahatça anlayabilmekte ve çıraklık aşamalarını hızlıca tamamlayabilmektedirler.

Kars yöresinin usta ismi Âşık Sebahattin İkan da oğlu olan Âşık Korkmaz İkan'a geleneği aktararak büyük bir rol oynamıştır. Sebahattin İkan'ın geleneği oğluna aktarmasının nedeni bağlı olduğu ocakta <kolda> sık rastlanılan bir durumdur. Sebahattin İkan, Âşık Şenlik koluna mensuptur ve çıraklıktan itibaren uzunca bir süre ustası Âşık Kasım'ın yanında kalarak geleneğe dâhil olmuştur. Âşık Şenlik'in oğlu olan Âşık Kasım, çıraklarına çeşitli şekillerde etki etmiştir. Bu kaynağın başlangıç noktası şüphesiz Âşık Şenlik'tir. Âşık Şenlik'in, oğlu Kasım'a geleneği aktarması Âşık Sebahattin İkan'ın da oğluna geleneği aktarmasıyla sonuçlanmıştır. Bu durum, Kars yöresi başta olmak üzere âşıklık geleneğinin canlı olarak sürdürüldüğü birçok muhitte görülebilir. Tespit edilen baba-oğul âşıkları şu şekilde sıralamak mümkündür.

“Âşık Üzeyir Fakirî- Âşık Ferhat Feryadî- Âşık Süleyman

Âşık Şenlik- Âşık Kasım- Âşık Nuri- Yılmaz Şenlikoğlu- Fikret Şenlikoğlu

Gülstan Çobanlar- Murat Çobanlar

Âşık Müdamî- Hikmet Ataman- Halil Ataman

Üzeyir Göktekin- Coşkun Göktekin

İslam Erdener- Musa Erdener

Murat Yıldız- Günay Yıldız -Şenay Yıldız

Veysel Şahbazoğlu- Ensar Şahbazoğlu

Selahattin Dülger- Sebahattin Dülger

Durmuş Denizoğlu- Bayram Denizoğlu

İlyas Kaya- Şeref Kaya

Laçın Aladağlı- İsmail Aladağlı

Âşık Çerkez- Âşık Sevdakâr

İbrahim Artar- Osman Artar

Hüseyin Alyansoğlu- Rüstem Alyansoğlu

İskender Koca- Maksut Koca

Sebahattin İkan- Korkmaz İkan” (Taşlıova, 2008: 96-97).

Âşık Ruhsatî- Âşık Minhacî

Âşık Sümmanî- Âşık Şevki Çavuş- Âşık Nusret Yazıcı- Âşık Hüseyin Yazıcı

Âşık Mihmanî- Âşık Kara- Âşık Ülfetî- Âşık Emanetî

Âşık Musa- Âşık Dadaloğlu

Âşık Oruç Kurbanoğlu- Âşık Seyfet

Âşık Kemterî- Âşık Sefil Edna- Âşık Sadık Doğanay

Âşık Said İlhamî- Âşık Seyfullah Değirmenci- Âşık Kerem Said

Âşık İznî- Âşık Zuhurî

Âşık Sıtkı Pervane- Âşık Ali Bâki

Âşık Figanî- Âşık Mansur

Âşık Meydanî- Âşık Dilaver Eroğlu

Âşık Muhtacî- Âşık Kemalî Baba

Âşık Saadettin Dabak- Âşık İbrahim Dabak

Âşık Sıdkî- Âşık Şöhretî- Âşık Cesimî

Âşık Keşfî- Âşık Huzurî

Âşık Murat Coşkun- Âşık Bekir Coşkun

Âşık Nuri Uzun- Âşık Recep Uzun

Âşık Erbâbî- Âşık Şehvârî

Âşık Gülbahçe- Âşık Lafzade

Âşık Türkmenoğlu- Âşık Ozantürk- Âşık Yaşar

Âşık Ahmet Yıldırım- Âşık Arif Yıldırım

Âşık Gülşadî- Âşık Bülent

Yazılı ve sözlü kaynaklar yardımıyla tespit etmiş olduğumuz bu isimler⁵⁰<baba-oğul> âşıkların çok yaygınlık kazandığını belirten önemli işaretlerdir. Özellikle kol hüviyetine sahip olan Âşık Şenlik, Âşık Sümmanî ve Âşık Ruhsatî gibi güçlü âşıkların, günümüze kadar isimlerinin yaşamasında yetiştirmiş oldukları oğul âşıkların etkili oldukları aşîkârdır.

Baba- oğul âşıklara örnek teşkil eden birçok temsilci, geleneğe adım attıkları günden itibaren ilk ustaları olan babalarının gözetiminde yetişmişlerdir. Bu durumu çeşitli şekillerde dile getirmişlerdir.

Âşık Korkmaz İkan, âşıklığa yönelmesini şu şekilde nakletmektedir:

“Bölgede bizim gibi birçok örnek âşık var. Çocuk dünyaya geliyor bakıyor ki babası o işten ekmeğini kazanmış o da geleneğe yöneliyor ve en kolay meslek onu görüyor. Babam bana nasılsa öğretir. Bir de zevkli bir meslek. Hele biraz da böyle içinde duyguları kabarıksa otomatikmen o mesleğe yapışıyor adam. Mesela Veysel Şahbazoğlu’nun oğlu Ensar, Murat Karahan’ın oğlu Günay, Âşık Durmuş’un oğlu Bayram, Âşık İslam Erdener’in oğlu Âşık Musa, Âşık Üzeyir’in oğlu Coşkun, Âşık Gülistan’ın oğlu Murat Çobanoğlu gibi bir sürü babadan intikal eden bir özenmişlik ve meslek edinme var. Bu mesleğe adamlar küçüklükten beri aşına oldukları için kolaybulmuşlar ve usta olmuşlar. Birçok şeyi öğrenmişler en son karar kalmışlar biz de babamız gibi bu mesleği icra edeceğiz.”

“Ben de bu geleneğin içinde doğdum. Çünkü babam, rahmetli Âşık Şenlik’in oğlu Âşık Kasım ve Âşık Nuri’nin çıraklığını yapmış bir kişidir. Şenlik babanın, hayatı ve eserleriyle ilgili en çok bilgiye sahip olan âşıktır. Koyu bir âşıklık geleneğine sevdalı. Özellikle Şenlik babaya sevdalı bir âşığın oğluyum ben. Durum böyle olunca, gözümü dünyaya açtığım günden beri evimizde hep âşıklar bulunurdu. Âşık meclisleri kurulur, âşık havaları çalınırdı. Halk hikâyeleri anlatılırdı. O seslerin o ahenklerin o mihenklerin içinde

⁵⁰ Sıralamış olduğumuz bu isimler hakkında “baba- oğul âşıklık geleneği içerisinde yetişen âşıklar” başlığı altında biyografik mahiyette bilgiler verilecektir.

büyüyen evlat tabi ki baba ne yaparsa oğul da aynısı yapar diye bende çırak olmaya çalıştım. ”⁵¹

Sebahattin İkan’ın dört oğlu olmasına rağmen sadece biri âşıklığa yönelmiştir. Şüphesiz bu durumun sebebi kişisel tercihler ve yeteneklerdir. Tespit ettiğimiz diğer baba-oğul âşıklar arasında da geleneğe ilgi ve merak gösteren bireyler olabileceği gibi kayıtsız kalanların da olacağı kuvvetle muhtemeldir.⁵²

Baba âşıkların oğullarına çıraklık eğitimi boyunca aktardıkları icra dalları ve aşamaları şu başlıklar altında toplamak mümkündür:

“Sazı kullanmak ve âşık havaları

Şiir söylemeyi öğrenme

Doğaçlama <irticalen> söyleme

Karşılaşma <atışma> tekniği

Meclis açma <erkân>

Hikâye tasnifi” (Taşlıova 2008: 98-99).

Biz de çalışmamızda baba-oğul âşıklara bir örnek teşkil eden Sebahattin İkan ve oğlu Korkmaz İkan’ı yukarıda sıralanan altı madde doğrultusunda inceleyerek ustadan çırağa <babadan oğula> intikal eden unsurları tespit edeceğiz. Yazılı ve sözlü kaynaklar yardımıyla bulduğumuz diğer baba-oğul âşıkları da bu inceleme içerisine alarak aile içerisinde geleneğin taşıdığı fonksiyonu belirlemeye çalışacağız.

4.2. Âşıklığa Başlama

Oğul konumunda olan bireyler belirli bir yaşa eriştiklerinde, geleneğe karşı herhangi bir eğilim gösterdikleri anda çıraklık eğitimine dâhil olurlar. Küçük yaştan itibaren babasının yanında yetişen Korkmaz İkan, âşıklığa başlamasını şu şekilde nakletmektedir:

“Babamı hep merakla izledim. Onun gibi davranmaya çalıştım. Ama divan nedir? Tecnis nedir? Koçaklama nedir? Hiçbir şekilde bilgim yoktu. Hece sayısı nedir? Bunları

⁵¹ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁵² Bu duruma örnek olarak Ruhsatı verilebilir. Ruhsatı birçok erkek evlat sahibi olmasına rağmen sadece tek çocuğu Minhâcî geleneğe yönelmiştir (Sevengil, 1967).

bilmezdim. Babam çok karşıydı, benim bu işe yönelmeme. Okusun diyordu hep. Annem rahmetli hep diyordu. Bu da âşık olmak istiyor. Rüstem Alyansoğlu'nu yetiştirdin. Bu da kendi oğlundur. Bunu da yetiştir.

Babam diyordu:

Hanım, ben bu işi yaptım ama maddi olarak çok şey kazanmadım. Hâlimiz belli. Ama bu bir memur olsa, bir mühendis olsa, bu bir öğretmen olsa, hayatını garantiye alsın. Bu işin garantisi yok. Çünkü Türkiye’de âşıklığa çok önem verilmiyordu. Belli başlı birkaç insan güneş gibi parlamıştı. O yüzden babam çok karşıydı. Ama bir noktadan sonra ben artık sağa sola gidip saz çalmaya başladım. 16-17 yaşında. Arkadaşım vardı Metin Bulut isminde. O da Çıldır’ın Kaşlıkaya köyündendir. Babam bir gün beni çağırdı. Şöyle söyledi:

Oğlum! Bu işi yapma. Sazını da kırdım, yine de baş edemedim. Ama şimdi gidiyorsun, ben âşık Sebahattin’in oğluyum diyorsun. Bir şey de bildiğin yok. Âşıklık geleneğini de bilmiyorsun. Beni rezil etmeye senin hakkın yok.

Ben de babama dedim ki:

Senin de bunu bana öğretmemeye hakkın yok. O zaman bana öğret. Ben de seni rezil etmeyeyim. Adamcağız baş edemedi benimle. Ondan sonra öğretmeye başladı. ”⁵³

Bu süreçten itibaren baba-oğul ilişkisi, yerini “usta-çırak” ilişkisine bırakır. Baba âşıkların oğul âşıklar karşısındaki tavrı, bir öğretmen edası niteliğine bürünerek daha ciddi bir boyuta ulaşır.

Oğul âşıklar, her ne kadar geleneğe aşına olsalar da zekâ, kabiliyet ve bilgi bu süreçte etkili olan en temel unsurlardır. Çıraklık, uzun bir döneme yayılan ve oldukça emek gerektiren bir süreçtir.

Bu dönem teorik bilgilerin aktarılmasından çok, dinleme ve izleme esasına dayalı olarak gerçekleşir. Dinleyicilere hitap şekli, hikâye anlatma üslubu, saz eşliğinde şiirleri sunuş biçimi, saz çalma tekniği, ezgiyi oluştururken izlenilen yol gibi birçok husus yakından takip edilmesi gereken önemli noktalar (Düzgün, 2017: 318). Önceki kültür birikimlerinin aktarılmasında birinci derece rol oynayan bu süreçte, ustada<babada>hâkim olan tavır, üslup, icraat ve dile bağlılığı yetiştirdiği çırığına<oğluna> sirayet eder (Kaya, 2000: 14-16).

⁵³ 27.03.2021 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Öğrenilen unsurları pekiştirmek için sürekli olarak usta malı şiirleri, ezgileri ile ezberler ve onları icra etmeye çalışır (Özarslan, 2001:108). Belirli bir boyuta ulaştığında, kişisel kabiliyetinin el verdiği ölçüde özgün deyişler üretmeye başlar ve irtical kuvveti gelişir.

Oğul âşıklar, babalarından edindiği bütün birikimi bir hiyerarşi içerisinde öğrenirler. Baba âşıkların, ustalarının yanında geçirmiş olduğu eğitim sürecinde yaşananlar, bu dönemde tekrar edilir ve bütün unsurların doğru bir şekilde aktarılmasına özen gösterilir.

Korkmaz İkan, çıraklık döneminde almış olduğu eğitimi şu şekilde nakletmektedir:

“Babam her gün beni karşısına alarak anlatır, gösterirdi.

Oğlum! Âşıklığın vecibeleri şunlardır:

15 Hece divan âşıklığın açılışdır. Peşine bir tecnis okursun. Onun peşine bir Garaçı okursun. Daha sonra ordaki halka, ordaki dinleyenlere dersin ki: Ne istersiniz? Ne arzu edersiniz? Ben onu okuyayım.

Ne isterler baba dedim?

Eğer köy odalarında yapıyorsan bu işi, eski bizim düzenimizde yapıyorsan, senden hikâye isterler. Hikâye de bir taneyle olmaz. Birisi Latif Şah hikâyesini çok sever. Birisi Salman Bey hikâyesini çok sever. Birisi Kirman Şah hikâyesini çok sever. Senin bunları ezberlemen lazım. Bu hikâyelerin ocağı batsın. Her birisi sürüyor iki gece. Onu ben nasıl ezberleyeceğim?

Babam dedi:

Bir öğrenci nasıl ki derslerine çalışıp öğreniyorsa, bunları da senin öğrenmen lazım. Kuru kuruya üç türkü bilmekle âşıklık olmaz. Bunların yanı sıra meydan âşığı olmayı bileceksin.

Meydan âşığı nedir baba dedim?

Bir yere gittin. Karşına bir âşık çıkardılar. Orda saz çalıp türkü söyleyeceksiniz. Dediler ki karşılaşın. Sizi atıştıracaklar sen atışma biliyor musun?

O nasıldır baba?

Ayak var oğlum. Hece var, kafiye var, redif var. Bunları öğreneceksin. Bunları öğrenmekle de bitmiyor. Bunları irticalen yani doğaçlama olarak söylemen gerekir.

Bu vesileyle âşıklığın dalları; divan, tecnis, on bir hece, zincirleme, koçaklama, lebdeğmez, güzelleme, geraylı gibi birçok şeyi babam öğretti. Bunları defalarca anlattırarak, tekrar ettirerek öğretti. Her akşam beni karşısına alır tek tek öğretirdi. ”⁵⁴

Geleneğin kuşaklar arasında yayılarak yaşatılabileceğini düşünen usta âşıklar <baba âşıklar> yetiştirmiş oldukları çıraklarına <oğullarına> daha fazla ilgi göstererek onların yetkin bir konuma ulaşmalarına katkı sağlamışlardır. Baba âşığın yanında yetiştirdiği oğul âşık, zaman ve mekân açısından herhangi bir kısıtlamaya uğramadıkları için birçok noktada kendilerini üst düzeyde yetiştirmişlerdir.

Baba âşıkların, oğul âşıklar ile birçok icra mekânlarında yan yana olması ve çeşitli bölgelere seyahat etmesi, denetlenebilirlik adına çeşitli avantajlar sağlamaktadır. Muhtemel bazı yanlışların veya eksiklerin baba âşık <usta âşık> tarafından düzeltilmesi, geleneğin doğru bir şekilde aktarılma noktasında işlevsel olması yönüyle önemli olmuştur.

Âşık Korkmaz İkan’ın eğitim safhası “ev- oda- toy- kahvehane” şeklinde sıralanan icra mekânlarında gerçekleşmiştir. Geleneğin temel hususlarını evde görerek öğrendikten sonra odalarda, toylarda ve kahvehanelerde dinleyici kitlesine karşı hitap şeklini ve fasılların iç yapısını öğrenerek sanatsal kişiliğini farklı bir boyuta taşımıştır.

Gelenek içerisinde yetişen bazı temsilciler, tek bir usta ile yetinmeyerek birçok ustadan ders almışlardır. Korkmaz İkan da babası dışında, Âşık Şeref Taşlıova ve Âşık Yılmaz Şenlikoğlu’nun çıraklığını yaparak gelenek içerisinde ustalık derecesine erişmiştir. Korkmaz İkan’ın çıraklık safhasından ustalık safhasına erişinceye kadar geçirdiği dönemi ve ustalarından aldığı çeşitli unsurları⁵⁵ şu şekilde özetlemek mümkündür:

1. Safha: Babası Âşık Sebahattin İkan’ın yanında geleneğe yönelme. İrticalen söyleme, saz kullanma, hikâye tasnif etme, meclis adabı gibi geleneğin temel yapı taşlarını öğrenme. Bölgesel olarak düzenlenen toy, şenlik, festival gibi icra mekânlarının yanı sıra kahvehane ortamında bulunma. Babasından edinmiş olduğu unsurları kullanarak özgünlüğe kavuşma ve dinleyici huzuruna çıkma, bu safhada gerçekleşmiştir.

⁵⁴ 27.03.2021 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁵⁵ Korkmaz İkan’ın babasından ve diğer ustalarından edindiği birçok unsuru “aktarım” kısmında işleyeceğimiz için burada ayrıntıya yer vermedik.

2. Safha: Âşık Şeref Taşlıova'nın yanında çıraklığını sürdürme. Bu safhada Korkmaz İkan, daha önce görmediği icra mekânlarında bulunarak yurtdışı merkezli düzenlenen programlara katılmıştır. Özellikle ustası Şeref Taşlıova ile devamlı seyahat hâlinde olması, farklı tipteki icra mekânlarının gerektirdiği davranış kalıplarını özümsemesi adına önem teşkil etmektedir.

3. Safha: Âşık Şenlik'in torunu olan Yılmaz Şenlikoğlu'nun yanında çıraklığını sürdürme. Bu safhanın en belirgin özelliği, Kars yöresinin usta ismi Âşık Şenlik'in birçok türküsünü, hikâyesini, kısa bir olaya bağlı olarak anlatılan serencamlarını, Yılmaz Şenlikoğlu'ndan öğrenme. Âşık Yılmaz Şenlikoğlu, dedesine ait birçok anlatı unsurunu, aslına sadık kalarak çırağı olan Korkmaz İkan'a aktarmıştır.

Korkmaz İkan, Şenlik ocağına (koluna) mensup üç usta âşıktan ders aldıktan sonra yörenin usta isimleri arasına girmiştir. Üç farklı ustanın tekniğini ve tecrübesini kazanan Korkmaz İkan, kişisel sanat anlayışını oluşturmuştur. Özellikle televizyon ve radyo gibi kitle iletişim cihazlarını kullanması, şöhretinin artmasını sağlayarak Kars ve diğer âşıklık muhitlerinde tanınmasını hızlandırmıştır.

Baba- oğul âşıkların yanı sıra “baba-kız, dede-torun, amca-yeğen,⁵⁶” gibi aralarında kan bağı bulunan bireylerin de gelenek içerisinde önemli sayıda olduklarını tespit ettik. Özellikle yetişen kadın âşıkların babalarından eğitim aldığı ve ustalaşma süreci içerisinde de sanatlarını ailesi etrafında sürdürdüğü dikkati çeken en önemli noktalardandır. İcra mekânlarının erkek egemen bir toplum olması, kadın âşıkların babalarından eğitim görmesini ve sanatlarını bu çevre içerisinde sürdürmesini açıklar niteliktedir.

Âşık Döne Sultan'ın babası Âşık Haydar Kaya, Âşık Fatma Taşkaya'nın babası Âşık Deli Hamza, Âşık Gülhanım'ın babası Âşık Hasan Yüzbaşıoğlu (Mihmanî), Âşık Güllüşah'ın eşi Âşık İhsânî (Kalkan, 1991; Yıldırım, 2017; Sevengil, 1967) gibi birçok örnek, kadın âşıkların geleneğe adım atmasında, ailesinde bulunan erkek temsilcilerin etkisinin olduğunu gözler önüne sermektedir.

⁵⁶ Dede- Torun olarak nitelendirilen gelenek temsilcilerine Âşık Şenlik ve Yılmaz Şenlikoğlu (Aslan, 1975) Sümmanî ve torunu Âşık Sümmanîoğlu (Özarslan, 2001) örnek olarak verilebilir. Amca- yeğene ise; Âşık İhsan Şahbazoğlu ve Âşık Ensar Şahbazoğlu (Altınkaynak, 1998) örnek olarak verilebilir.

4.3. Babadan Oğula<Ustadan Çırağa>Geleneğin Aktarımı

4.3.1. Sazı Kullanmak ve Âşık Havaları

Usta konumundaki baba âşıklar, oğullarına <çıraklarına> geleneği aktarırken saz çalma hususunu da ayrıntılı olarak öğretmişlerdir. Saz, âşıklık sanatını icra eden her gelenek temsilcinin kendisini belirli boyutlarda olgunlaştırdığı bir alandır.

Âşık tarzında müzik ile şiirin birbirini tamamlayıcı mahiyette devam etmesi, halk edebiyatının geçmişten gelen en karakteristik ve değişmez özelliğidir. Bu özellik doğrultusunda âşıklar arasında saz çalmayan ve sazı olmayan bir gelenek temsilcisi tasavvur olunamaz (Köprülü, 1962: 19-32). Saz, âşıklara irticalen söylemede kolaylık sağlamakta, coşku ve duygu yoğunluğunu arttırmakta, irticalen söylemede düşünme payı kazandırmaktadır. Âşık, deyişini hafızasında hazırlarken, sözlerini melodilerle süslemede sazını bir ilham kaynağı olarak kullanır (Özarslan, 2001: 170).

Özellikle âşık karşılaşmalarında sazın önemli bir yeri ve işlevi vardır. Karşılaşma sonunda kaybeden taraf, rakibine sazını vereceği için bu durum bir itibar kaybına yol açar. Sazda ve sözde ustalaşmayan bir âşık, usta âşıklarla karşılaşma yapmaz (Durbilmez, 2016: 101-102). Bu durumun farkında olan âşıklar, çıraklarının saz çalabilme düzeylerini üst seviyeye çıkararak icra mekânlarında bulunan diğer ustaların takdirlerini toplarlar. Ustanın adını yaşatacak olan âşıkta saz çalabilme ve saza hâkim olabilme durumları, çeşitli etkinliklerden ve programlardan davet alma oranını belirleyecek en mühim hususlardır. Ancak çıraklık evresinde âşıklar bir anda saz çalmaya başlamazlar. Bunun temeli sayılabilecek çeşitli kablo tellerini veya at kıllarını, herhangi bir ağaca gererek çalmaya çalışırlar.

Âşık Korkmaz İkan, çıraklık evresinde babasından <ustasından>aldığı saz eğitimini şu şekilde nakletmektedir:

“Ben kabloların içerisinden telleri söküp çalmaya çalışırdım. Ama onları azıcık gerdirdiğiniz zaman kopmaya başlıyordu. Tahtanın üzerine bağlardım telleri. Ama bu tür şeylere çok gerek kalmıyordu çünkü babamın tamburu vardı. Tambura erişemediğim zamanlarda sazımı tahtadan yapardım.

İlk sazımı 11 yaşında edindim. Küçük yaşlarda babamın tamburunu çalmaya başladım. Bana kimse göstermiyordu. Telleri hep kırıyordum. Tek parmağım ile ana perdeyi bulabildim. Daha sonra âşıkları dinleye dinleye babamı dinleye dinleye öğrendim.

Özellikle radyoda “Her Âşığın Bir Ahı Var” diye bir program çıkardı. Ümit Kaftancıoğlu’nun hazırlayıp sunduğu bir programdı. Orada âşık Üzeyir isminde biri çalışıyordu. O âşığın sesi ve sazı beni çok etkilerdi. Rahmetli Murat Çobanoğlu çok etkilerdi. Hep o sesleri bulmaya çalışırdım. Kendim uğraşarak buldum. Babamın ikazlarıyla eksik yönlerimi tamamladım ve daha profesyonel olarak çalmaya başladım.”⁵⁷

Âşık Sebahattin İkan, ustası olan Âşık Kasım’dan tambur çalmayı öğrenmiştir.⁵⁸ Bu öğrenim süresi oldukça uzun süren ve sabır gerektiren bir süreçtir. Ustasının birden fazla çırağa sahip olması birlikte geçirilen süreyi azaltsa da yetkinliğe erişmesine bir engel oluşturmamıştır. Sebahattin İkan, saza ve âşık havalarına dair bütün bilgileri ustasından ve çevre âşıklardan edindikten sonra, teferruatıyla birlikte oğlu Âşık Korkmaz İkan’a aktarmıştır.

Usta âşıklar <baba âşıklar> kimi zaman çocuklarına saz kullanmayı öğretmek istemeseler de onların ısrarı ve kararlılıkları neticesinde öğretmek durumunda kalmışlardır. Bu duruma Sivaslı Âşık Mihmanî ve oğlu Âşık Emanetî arasında geçen olay örnek olarak verilebilir: “Bir gün annem babama, sazını gizli gizli çaldığımı söylemiş. ‘Sen gel bu oğlana saz çalmayı öğret, çok hevesli, onu dövmekle kızmakla vazgeçiremezsin’ demiş. Daha sonra babam bir gün ‘gel oğlum, sen bu sevdaya düşmüşsün, sana bu sazı öğreteyim de ben ölürsem eserlerimi sen gün yüzüne çıkarırsın’ dedi” (S. Yıldırım, 2017: 365).

Korkmaz İkan, tambur sesi ile kendi sesinin belirli bir ahenk oluşturduğunu fark ettiği andan itibaren akort sistemini öğrenmiştir. Çalgı aletleri her ne kadar aynı sesleri çıkarsalar da kullanım ve ince ayar açısından kişilere göre farklılık göstermektedir. Parmakları kullanma şekli, mızraba vurma şekli ve nota bilgisi bu safhanın en önemli hususlarını oluşturmaktadır. Özellikle mızraba vurma şekli tamamen kişisel sanat anlayışı ile şekillenen bir durumdur. Sebahattin İkan’ın “taramalı mızrap⁵⁹” kullandığı yerlerde Korkmaz İkan, “tane”yi tercih etmektedir.

Çıraklar <oğul âşıklar> ustalarının göstermiş olduğu çalgı aletine her zaman sadık kalmayabilirler. Kimi zaman ustalarından <babalarından> farklı bir alet çalarak şiirlerini

⁵⁷ 27.03.2021 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁵⁸ Sebahattin İkan ve ustası Âşık Kasım, Terekeme havalarına daha yatkın olması nedeniyle tambur çalmaktadır. 27.03.2021 tarihli görüşme bilgileri.

⁵⁹Taramalı mızrap: Saz icrasında kullanılan bir tekniktir. Sadece mızraplı icrada kullanılır (Ayyıldız, 2020: 1295).

terennüm ederler. Âşık Korkmaz İkan, her ne kadar tambur çalsa da ilerleyen aşamalarda saza yönelmiştir. Kendisi bu durumu şu şekilde nakletmektedir:

“Ailede amcam Şerafettin İkan çok güzel şarkı söyler türkü okurdu. Ben saz çalmayı amcam Şerafettin İkan’dan öğrendim. Amcamın sazıyla çaldığı havalar insana nüfuz ediyordu. O öyle güzel saz çalardı. Amcamın sazı beni çok etkilemişti. Rahmetli amcam Şerafettin İkan üzerimde çok durdu. Sazı bana o öğretti.

Amcam ‘divan sazı’ çalıyordu. Ben de divan sazını kullanıyorum. Ama ilk olarak cura sazım vardı. Rahmetli Samet amca vardı Fikirtepe’de. Ladikars köylüdür. Bu adam saz yapardı. Ona yaptırmıştım. Hatta o mızrabı vurduğum yere de bir geyik resmi yapmıştı. Tahtası oyulmasın diye. Onunla başladım. Sonra gürgen saz buldum. Biraz daha büyüğü. Ondan sonra hep divan sazıyla devam ettim. Ben sazlarımı önem veririm. Hep dut ağacı kullanırım. Evde başka sazlarım da vardı. Ama bana göre divan sazı daha güzel olduğu için hep divan sazı çaldım. Hâlen daha öyle. Evde iki tane divan sazım var. Bir de meydan sazım vardı. Rahmetli Yılmaz Şenlikoğlu’na götürdüm. Vefatından sonra da almadım, orada kaldı. O Yılmaz amcaya verdiğim saz rahmetli Murat Çobanoğlu’nun sazıydı. Bana Kars’ta kendisi hediye etmişti.”⁶⁰

Gelenek içerisinde yetişen oğul âşıkların birden fazla çalgı aletine hâkim olması, sanatçı kişiliklerini geliştirerek farklı tipteki seslere ve ezgilere aşina olmalarına katkı sağlamıştır. Korkmaz İkan yalnızca babasından değil aynı zamanda aile içerisinde sanatçı kişiliğe sahip olan diğer bireylerden de eğitim alarak gelişime açık bir duruş sergilemiştir. Gelenekte var olan ferdî yaratıcılık unsuru, çırakların yanında eğitim gördükleri ustaların bilgisi ölçüsünde şekillenmektedir. Korkmaz İkan, birden fazla ustadan eğitim gördüğü için dünyayı algılayış şekli ve sanat anlayışı, diğer çıraklara nazaran daha derin bir boyuta ulaşmıştır.

Âşık meclislerinde saz çalma süresi, icra edilen türün özelliklerine göre değişiklik gösterir. Atışma dalında saz çalma süresini kısa tutan âşık, rakibine anlık olarak cevap vermek zorundadır. Ancak hikâye anlatımında ve türkü söylemede, saz çalma süresi uzar. Bu durumu şekillendiren yalnızca icra edilen sanat dalı değildir. İcra mekânında bulunan dinleyici kitle, atışma dalında bir âşığın rakibine karşı üstün gelmesini beklerken, hikâye anlatımında ve türkü söylemede, âşığın saz ustalığını daha fazla göstermesini ister.

⁶⁰ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Hikâyede geçen kahramanların ve yan karakterlerin konuşma şekline göre âşık da sazını ve sözünü ayarlama yoluna gider.

Âşık Korkmaz İkan, saz ile ilgili gerekli bilgileri aldıktan sonra âşık makamları <havaları, ezgileri> öğrenmeye başlamıştır. Bu aşamada icra edilen havaların, icra mekânlarında âşığın yüzüne yansması oldukça önem teşkil etmektedir. İcra mekânlarında dinleyiciyi etkisi altına alan saz sesi, bulunulan ortamın içerisindeki kişilerin duygularına etki eder. Âşık, çaldığı havaların ahengine ve ritmine ne kadar bürünebilirse, dinleyici kitleyi de o atmosferin içerisine doğru çekmesi kolaylaşır ve etki kuvveti genişler. Sazın tellerinden çıkarak oluşan ses kümeleri, âşığın sesiyle birleşerek “sözlü kültür ortamlarının” oluşmasına zemin hazırlar.

Sözlü kültür ortamlarında icra edilen hikâye anlatımı, düzenlenen fasıllar ve terennüm edilen türküler, belirli düzeyde makam <hava, ezgi>⁶¹ bilgisine hâkim olmayı gerektirir. Korkmaz İkan, yukarıda sayılan hususlar doğrultusunda babasından temel havaları öğrenmiştir. Bu öğrenme süreci, izleme ve uygulama esasına dayalı olarak gerçekleşir. Korkmaz İkan’ın babası <ustası> ile sürekli olarak yan yana olması, sazın hangi durumlarda alt perde veya üst perdede çalınacağını, yavaş veya hızlı çalmayı gerektiren durumların ne olduğunu anlaması bakımından ona bir fikir vermiştir. Edindiği fikirleri uygulama yoluna koyarak pekiştirmiştir. Bir sonraki aşamada, makamlar <havalara, ezgiler> ile ilgili olarak teferruatı ve ince ayrıntıları Âşık Şeref Taşlıova⁶² ve Âşık Yılmaz Şenlikoğlu’nun yanında kalarak öğrenmiş ve repertuarını zenginleştirmiştir. Korkmaz İkan, babasından ve diğer ustalarından öğrendiği makamların <havaların, ezgilerin> otantik şeklini koruyarak bir kültür taşıyıcısının yapması gereken mühim vazifelerden birini yerine getirmiştir.

Âşık Korkmaz İkan, babasından <ustasından> farklı olarak birçok icra mekânında bulunmuştur. Özellikle televizyon ortamlarında programlara çıkması ve kendi programını yapması, yurt dışı merkezli konserlere iştirak etmesi, birçok âşık havasını <makamını, ezgisini> bilmesini zorunlu hale getirmiştir. Daha geniş kitleye ulaşması sonucu gelen isteklere cevap vermek durumunda kalması, kendisini geliştirmesini ve yeni makamlar

⁶¹Ezgiler, âşıktan âşığa, yöreden yöreye küçük farklar göstermektedir (Oğuz, 2019: 33).

⁶² Âşık Şeref Taşlıova, âşık makamları konusunda Kars yöresinde bilinen ve çalınan havaları, altı bölüme ayrılarak 157 tanesini nakletmiştir (Taşlıova, 1976). Şeref Taşlıova’nın âşık makamları <havaları, ezgileri> konusundaki bilgisi, çırağı olan Âşık Korkmaz İkan’a da yansımıştır.

öğrenmesini tetiklemiştir. Âşık Korkmaz İkan'ın ezgi <makam, hava> repertuarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

Mereke Divanı (Meclis Divanı), Şenlik Divanı (Çıldır Divanı), Yerli Divanı, Sümmânî Divanı, Osmanlı Divanı, Kasapoğlu Divanı, Gazel Divanı, Yıldız Eli, Keşişoğlu, Derbeder, Garibî, Hicranî, Sefil Baykuş, Garaçı, Gurbeti, Hoşdamak, Memmet Bağır, Zarıncı, Guba Kerem, Kesik Kerem, Zincirli Kerem, Yanık Kerem, Gürcistan Gazeli, Çıldır Güzellemesi, Gökçe Güzellemesi, Üç Kollu, Süsenberi (Nuri Süsenberisi), Nuranî, Yanani (Nuri Güzellemesi), Bala Memmet, Eller, Yedi Yol Ayrımı, Dilgamı Şikastı, Bademi Şikastı, Sultani, Mansırı, Ciğalı Tecnis, At Üstü, Baş Sarı Tel, Orta Sarı Tel, Ruhani, Celili, Kahramanî, Destanî, İran Gözellemesi, Gereyli, Yetimi Şikastı, Gara Bağ Şikastı, Civan Öldüren, İravan Çukuru, Merdanoğlu, Servan Gözellemesi, Kerem Gözellemesi, Ağır Şerri, Muhammes, Köroğlu, Köhne Nahçıvanı.⁶³

4.3.2. Şiir Söylemeyi Öğrenme

Çıraklık döneminde usta âşıkların şiirlerini ve çeşitli türkülerini hafızalarına alarak terennüm etmeye başlarlar. Günlük hayatın içerisinde bu deyişleri taklit<tekrar> etmeleri ve yakın çevrelerinden takdir toplamaları, çırak <oğul> âşıklarda bir şevk yaratır ve bu süreçten sonra şiirlerde ve söylenen türkülerde duygu yoğunluğu daha çok hissedilmeye başlar. Baba âşıkların kendilerine örnek aldıkları usta âşıklar, oğul âşıklar tarafından da örnek alınmıştır⁶⁴. Sebahattin İkan'ın Âşık Şenlik'i örnek alması, oğlunu da benzer şekilde etkilemiştir. Korkmaz İkan, bu süreçte ağırlıklı olarak Âşık Şenlik'e ait şiirleri ezberlemiş ve repertuarına almıştır. Ustası <babası> Âşık Sebahattin İkan'ın oğluna ilk olarak Âşık Şenlik'in deyişlerini ezberletmesinin nedenleri şu başlıklar altında toplanabilir.

- 1- Bağlı oldukları ocak <kol> sebebiyle usta âşığa karşı duyulan sevgi,
- 2- Âşık Şenlik'in şiirlerinin duygu ve hayal yönünden zengin olması,
- 3- Şiirlerde hâkim olan düşünce yapısının Türk-İslam kültürüyle örtüşmesi,
- 4- Şiirlerde kullanılan ölçülerin, söz sanatlarının, temaların kusursuz olması nedeniyle çıraklara örnek oluşturması,

⁶³ 03.01.2021 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

⁶⁴ Bu duruma Âşık Kerem'in tıpkı babası Âşık Said İlhamî gibi Karacaoğlan çizgisini sürdürmesi ve lirik şiirler söylemesi (Kalkan, 1991: 144) örnek olarak verilebilir.

5- İcra mekânlarında ağırlıklı olarak Âşık Şenlik’e ait parçaların istenmesi.

Yukarıda sayılan hususlar, Kars yöresinde yetişen gelenek temsilcilerinde hâkim olan tutumlardır. Çırak âşıkların repertuarları belirli bir seviyeye ulaştığında, şiirleri meydana getiren unsurlar hakkında ustalarından bilgi alırlar. Hece, kafiye, redif, tema gibi birçok unsur, ustalar tarafından aktarıldıktan sonra uygulamaya konulur. Bu süreçte aktarılan her şey akılda kalıcı olmayacağı için bir defter tutulur. Korkmaz İkan, bu durumu şu şekilde nakletmektedir:

“On üç- on dört yaşlarında duyduklarımı yazardım. Mesela bir ayakta varayım mı demişim, diğerinde bileyim mi demişim. Varayım ve bileyim kelimelerini birbirine uyuyor zannediyorum. Daha sonra onların öyle olmadığını öğrendim. Varayım mı, sorayım mı, arayım mı, bulayım mı, şeklinde gitmesi gerektiğini öğrendim. Hece sayısını, kafiye bu şekilde öğrendim. Bunları öğrendikten sonra kendim şiir yazmaya başladım. Ama yazdığım şiirlerde birinci kıtada kalemi anlatıyorsam ikinci kıtada kafiye tutsun diye arabayı anlatıyordum. Bu kısımda da büyük eksikliklerim vardı. Konu bütünlüğü yok. Sonra bu durumu fark ettim. Daha sonra defteri anlatıyorsam diğer kıtalarda da o defterin üzerinde bulunan çizgilere kadar, dekoruna kadar, kalitesine kadar anlatmam gerektiğini öğrendim.

Ustalarımızdan duyduklarımızı muhakkak not alırsınız. Bu işe meraklı olan insanlar, ustalarından duyduklarını yazarlar. Ama meraklı çıraklar muhakkak o bilgiyi toplarlar. Ezberimde olmayan birçok şey var. Yazmışımdır ama ezberlememiştir. Birçok şiiri yazdım ancak ezberlemedim. Onlar benim defterimde duruyor. Onlar benim kasam. Babamın da ustalarından yazdığı birçok şiir var. Her şeyi kafanızda saklayamazsınız.”⁶⁵

Âşık şiiri büyük ölçüde hafızalarda muhafaza edilmiş, sözlü nakille yayılmıştır (Günay, 1992: 6). Oğul âşıkların <çırak âşıkların> babalarının repertuarlarını hafızlarında muhafaza etmeleri, bu sözlü sanat ürünlerini çeşitli icra mekânlarına taşımalarına ve baba âşıkların <usta âşıkların> tanınırlık kazanmalarına etki ettiği yadsınamaz bir gerçektir. Çırakların defter tutması, usta âşıkların eserlerinin unutulmasının önüne bir set çekerek sözlü ve yazılı kültür ortamlarında devam edebilirliğini mümkün kılmıştır.

Korkmaz İkan’ın babasının yanında yetişmesinin en önemli avantajlarından biri de ustasının şiirlerini rahatça anlayabilmesidir. Kars yöresinde hâkim olan Yerli ve Terekeme şivelerinde görülen farklar, çırak yetiştirme hususuna da etki etmiştir. Kars ve yöresinde

⁶⁵ 27.03.2021 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

görülen ağız çeşitliliği, kelime kadrosunda olduğu gibi ifade biçimlerinde de bazı farklılıkların görülmesine yol açmaktadır. Ancak bu durum baba-oğul âşıklarda görülmez. Küçüklükten itibaren babasının <ustasının> yanında olan çırak âşıklar, söylenen sözleri anlamakta güçlük çekmezler. Bu durum çeşitli deyişlerin otantik özelliklerinin korunmasına ve sonraki kuşak arasında bozulmadan yaşamasına olanak sağlar.

Fakat oğul âşıkların babalarının deyişlerini ezberlemesi ve terennüm etmesi, kimi zaman da olumsuz durumların⁶⁶ ortaya çıkmasına yol açmıştır.

Çıraklar, bu dönemde usta malı şiirlerin yanı sıra güldürü unsuru taşıyan birçok anlatıyı da ezberlerine alarak zengin bir sözel belleğe sahip olurlar. Dinleyici kitlenin merakını sürekli canlı tutmaya vesile olan bu anlatı unsurları, âşığın hareket alanını genişleterek daha samimi bir ortamın oluşmasına zemin hazırlar. Bu anlatılar içerisinde Nasrettin Hoca Fıkraları, İncili Çavuş Fıkralarının yanı sıra yörede bulunan usta âşıkların başından geçmiş mizahi olaylar da büyük bir yer tutar.

Baba- oğul âşıkların şiirleri genel olarak incelemeye tabi tutulduğunda, çeşitli benzerliklerin ve farkların olduğu dikkati çeker. Kars yöresinin tarihi ve mimari güzellikleri, kahramanlık, gurbet, sevgilinin vefasızlığı, işgal altında yaşanan acılar, geçim zorluğu, baba- oğul âşıkların şiirlerinde işledikleri ortak ana temalardan yalnızca birkaçını oluşturur. Özellikle Sebahattin İkan ve oğlu Korkmaz İkan'ın sanatlarını icra ederken kullandıkları mahallî söyleyiş tarzı, yöresel kelime ve deyimler, onların üsluplarında da bir ortaklık olduğunu gösteren önemli işaretlerdir. Sebahattin İkan'ın şiirlerinde yarım ve tam kafiye ağırlıklı olarak kullanılırken, Korkmaz İkan'da yarım ve tam kafiyenin yanı sıra zengin kafiye de kullanılmıştır. Hece sayıları bakımından iki âşığın da 11'li ölçüleri ağırlıkta kullandığı gözlemlenmiştir.

Korkmaz İkan'ın babası haricinde Âşık Şeref Taşlıova ve Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'ndan eğitim alması, şiir konusunda yetkinliğe kavuşmasını sağlamıştır. Oğul âşıkların farklı ustalardan eğitim alması, şiirlerinde var olan kusurları daha iyi görmelerine ve içerik olarak zenginleştirmelerine de katkı sağlamıştır.

⁶⁶ Bu duruma örnek olarak Ruhsatî ve oğlu Minhacî verilebilir. Baba âşık Ruhsatî'nin şiirleri, kimi zaman oğlu Minhacî'ye mal edilmiştir (Kaya, 1994).

4.3.3. Doğaçlama <İrticalen> Söyleme

Saz şairleri, seçilmiş veya rastgele seçilen bir konu üzerine, herhangi bir kafiye ile çeşitli manzumeler söyleme kudretine sahiptirler. İrtical söyleme özelliğı, âşıklar arasında bir istisna değıl, bir kuraldır (Köprülü, 2014: 223-224). Bu özellik sayesinde doğmaca ürünler yaratılmış, şiirler zamana ve zemine uyma özelliğine sahip olarak yeni unsurlarla zenginleşmiştir. (Günay, 1992: 6-24). Çeşitli icra mekânlarında anlık olarak deyiş üretebilmek, seyircinin en çok arzuladığı ve bir âşıktan beklediğı özelliştir. İrticalen üretilen bu deyişler halkın felsefesine, töresine, inancına ve geleneklerine uygun olduğu için âşık devamlı olarak bu hususlar üzerine deyişlerini üretir.

Şiir söyleme aşamasında ırac âşık <oğul âşık> ustadının <babasının> ve bölgede yetişen diğere usta âşıkların deyişlerini ezberine aldığı için kelime hazinesi belirli bir boyuta ulaşmıştır. Kelime hazinesinin artması kendine has deyişleri üretebilmesine imkân sağlarken icra esnasında doğaçlama yeteneğinin hızlı bir şekilde devreye girmesine neden olur. Âşık Korkmaz İkan irtical yeteneğinin gelişme safhasını şu şekilde nakletmektedir:

“Şenlik baba da olan bir özelliğı bende babamda görüyorum. Şenlik baba bir yerde bir konuda türkü söylüyor. O anda irticalen olarak doğaçlama söylüyor. Babam Sebahattin İkan da irticalen söylese aradan on sene geçse, bana oku desen, o şiiri gene okur. Şimdi burada bir şiir oku anında kaydediyor. Yani bilgisayar eşittir Sebahattin İkan. Müthiş bir kopyala yapıştır sistemi var adamda, o anda hafızasında kalıyor.

Benim doğaçlama yeteneğim tamamen babamın sayesinde gelişti. Babamla birçok yerde çalıp söyledik. İcra mekânlarına gelen dinleyiciler bizden çeşitli şeyler isterler. Kimisi eşinden ayrılmıştır, kimi sevda çeker. Onun duygularına tercüman olarak o konuyu işleriz. Kelime dağarcığınız geniş ise irticalen söylemek çok basit. Süslersiniz onu, halı gibi işlersiniz. Ancak bunlar yoksa söylediğiniz sözlerin içi boş olur.”⁶⁷

İrtical söyleme aşamasında usta âşık <baba âşık> ırağını <oğlunu> karşısına alarak verdiği ayaklara uygun olarak çeşitli deyişler üretmesini ister. Kullanılan hece ve kafiye uygunluk gösterdiğinde bir sonraki aşamaya geçilir. Bu aşamada irticalen terennüm edilen deyişlerin manalı ve hikmetli olmasına dikkat edilir. Bazı yörelerde saz ön plana çıkarken bazı yörelerde söz ön plana çıkmıştır. Yörede yetişen usta âşıklar, bu durumun ortaya çıkmasında belirleyici olan temel kitlelerdir. Kars yöresinde bu durumun ortaya çıkmasına

⁶⁷ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Âşık Şenlik vesile olmuştur. Nitekim onun şu sözü “Manasız mantıksız sözü bilmenin faydası ne?” bu duruma gösterilen bir kanıt niteliği taşımaktadır.

Saz ile irtical söyleme <doğaçlama söyleme> hususu da oldukça önemlidir. Oğul âşıklar, babalarından makamlar <havalara, ezgiler> hakkında bilgi aldıkları için okuyacakları deyişleri bunlara göre ayarlarlar. Yanık bir hava eşliğinde anlık olarak terennüm edilecek deyişlerin içeriği de yine aynı şekilde duygu yüklü olacaktır. Bu bilinç çırak âşığa <oğul âşığa> kazandırılarak ses tonunun da ayarlanmasına yardımcı olur.

Doğaçlama <irticalen söyleme> özelliği usta âşık tarafından çırağına aktarıldıktan sonra serbest deyişler⁶⁸ ve sistemli deyişler⁶⁹ kısmının alt yapısı hazırlanır. Çırak âşık, sazda ve sözde de belirli bir yetkinliğe ulaştığından atışma yapabilecek düzeye erişmeye hak kazanır.

4.3.4. Karşılaşma <Atışma> Tekniği

Âşıklar arasında “karşılaşma⁷⁰, deyişme, atışma, karşıberi” gibi adlar ile anılan karşılıklı söyleşmeler, en az iki âşığın dinleyici huzurunda karşı karşıya gelerek, birbirlerini sazda ve sözde belli prensipler içinde denemeleri esasına dayanmaktadır (Günay, 1992: 47). Karşılaşmalarda <atışmalarda> söze en yaşlı olan veya üstat kabul edilen ya da misafir olan âşık başlar. Meclisin veya yarıştırmacıların verdiği ayak ve konu üzerinde söyler yahut da kendisi herhangi bir konuda istediği ayakta şiirine başlar. Daha sonra bu ayakta öteki âşık veya âşıklarda söyledikten sonra, ilk ayak bitmiş olur. Bu defa öteki âşık yeni bir ayakla başlar, diğerleri onu izler (Aslan, 1975: 71). Atışmalar dinleyici kitlenin ilgi ve alakasına göre uzatılıp kısaltılabilir. Kahvehane ortamında uzun saatler atışan âşıklar, özel gecelerde veya düzenlenen diğer organizasyonlarda bu durumdan mahrum olurlar.

Âşıklar, icra mekânlarında karşı karşıya geldiklerinde hemen atışmaya başlamazlar. Öncelikle iki müstakil şiir söylerler. Buna “boğaz ısıtma” denir (Düzgün, 2017: 333). Âşığın ses düzenini ve çalgı aletini ayarlamasına imkân sağlayan bu kısa deyişler, dinleyici kitlenin de icra mekânına ısınmasına olanak sağlamaktadır. Sözlü kültür ortamları

⁶⁸ Âşıklar, aynı kalem şairleri gibi uzun bir müddet düşündükten sonra şiirleri kendileri değiştirerek icra etmektedirler (Günay,1992).

⁶⁹ Âşıkların hiçbir hazırlık yapmadan irticalen söyledikleri şiirlerdir (Günay,1992).

⁷⁰ Bazı araştırmacılar “karşılaşma, atışma ve deyişme” kavramlarının farklı özellikler taşıdığını belirtir. Karşılaşmada mat etme, atışmada eğlendirme, deyişmede ise sohbet esastır (Kaya, 2000).

içerisinde dinleyici kitle ile karşılıklı iletişimin kurulduğu özel zamanlar, âşıkların hünerlerini gösterebilmesi adına da önem arz etmektedir.

Karşılaşma <atışma> yapan âşıklar, kendilerini dinleyicilere beğendirerek daha çok alkış ve daha çok bahşış alabilmek için çeşitli yöntemler kullanır. Böylece kontrolü eline geçirip üstünlük kurarlar (Erdener, 2019:130). Âşık karşılaşmaları <atışmaları> belirli bir sistem içerisinde gerçekleşmektedir. Bu sistem şu şekildedir: “Hoşlaşma, Hatırlatma, Tekellüm, Öğütme (öğütme- bağlama), Soru-cevap, Sicilleme, Yalanlama, Taşlama veya takılma, Tüketmece veya daraltma, Uğurlama veya methiye” (Günay, 1992: 47-60).

Âşık Korkmaz İkan, atışmaya <karşılaşmaya> başlamasını ve bu konuda ilk olarak tecrübe kazanmasını şu şekilde nakletmektedir:

17 yaşımda kahvehanede atışmaya başladım. Atışmayı çocukluktan beri seviyordum. O yüzden çabuk kavramamı sağladı. Benden çok büyük âşıklarla atışma yapıyordum. Bu, âşığın donanımı ve meyili ile ilgili bir durumdur. Bu işi yapacaksanız bu özelliği kavramak zorundasınız. Bu biraz da mahcup olarak gelişir. Mesela dört âşık bir yere gitmişsiniz. Üçü atışma biliyor. Doğaçlama söylemeyi biliyor. Türkü söylediniz, sıra atışmaya geldiğinde siz oturuyorsunuz, diğerleri atışma yapıyor. Orada siz pasif kalıyorsunuz. Oradaki millet diyor ki; bu adam atışma bilmiyor. O sizi kamçılıyor. Doğaçlamayı söylediğiniz zaman da herkesten iyi yapmaya gayret ediyorsunuz. Sonu yok! Karşınızdaki âşığın söylediğinden daha iyi söylemelisiniz. Bir icra mekânına gittik. Taner Karataş bize “Divan Şenliksiz olmaz” diye bir ayak verdi. Orada önemli olan vurucu sözleri bulmak. Orada Şenlik’i vurgularken Şenlik’in ortamını da vurgulamam lazım.

“Serhat Kars’ın kalesidir vatan Şenlik’siz olmaz.”

Bunu söylediğimde alkış kıyamet koptu. O alkış bize ayrı bir coşku veriyor. Ayrı bir sevgi veriyor. Ayrı bir üstünlük veriyor. O alkışı aldıkça siz coşuyorsunuz. Daha güzel sözler buluyorsunuz. Rakibinizin söylediği dörtlüğe kıyasla siz daha iyisini söylemeye gayret edersiniz. Mana ve mantık çerçevesinde. Mesela adam konu olarak altını işliyor. Siz karşısında bakır dersiniz olmaz. Siz de zümrüt, elmas, mücevher diyebilirsiniz. Rakibinizden bir kademe daha öne taşımaya çalışırsınız.⁷¹

Atışma <karşılaşma> safhası, çırakların uygulamalı olarak kendilerini geliştirdikleri ve rakip âşıklar ile karşılaşarak ilerledikleri bölümdür. Usta malı deyişleri hafızasına alan

⁷¹ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

ve irtical söyleme yeteneği belirli bir boyuta ulaşan her çırak, atışma safhasında bu bilgileri kullanır. Korkmaz İkan'ın, babası <ustası> Sebahattin İkan ile yaptığı ilk atışma⁷², daha çok soru-cevap esasına dayalı olarak gerçekleşen bir yapıya sahiptir. Bu atışmada <karşılaşmada> baba âşık, oğlunu <çırağını> sınarken bir yandan da aktarmış olduğu bilgilerin hangi oranda karşı tarafa geçtiğini tespit etmektedir. Bu durum usta âşıklar tarafından çırağın eksiklerini görmek adına önem arz etmektedir.

Ustaların birden fazla çırağa sahip olması, çırakların kendi aralarında karşılaşma <atışma> yapabilmeleri adına olumlu sonuçlar ortaya çıkarmaktadır. Bu durum çırakların ilerlemesine katkı sağlarken bir yandan da icra mekânlarına girme sürecini hızlandırmıştır. Baba âşıkların oğullarına aktardığı atışma <karşılaşma> özelliği, bir süre sonra aile dışında bulunan bireylere de geçmiştir.

Erzurumlu ünlü saz şairi Erbabî'nin oğlu Şehvarî, babasından aldığı karşılaşma töresi özelliklerini Huzurîye aktarmıştır (Özder, 1965: 21). Baba âşıkların üstlendiği fonksiyonun oğul âşıklar vasıtasıyla genişleyerek bölgeye yayıldığı görülmüştür. Bu özellik bölgedeki atışma <karşılaşma> özelliğinin devam edebilirliğini mümkün kılarak dinleyicinin icra mekânlarına karşı sürekliliğini sağlamıştır.

Bazı icra mekânlarında, baba-oğul âşıklar birbirine üstünlük sağlama gayesinde olan iki rakip konumunda oldukları görülmüştür. “Âşık Şenlik ve oğlu Âşık Kasım” arasında yaşanan bu durum (Şahin, 1983: 78) önemli bir örnektir. Dinleyici kitlenin icrayı şekillendirdiği bilinen bir gerçektir. Nitekim Âşık Kasım'ın da babasına karşı bu tür tutumlar sergilemesinde etken olan tek unsur dinleyici kitledir.

Usta âşıklar <baba âşıklar> çıraklarını belirli bir atışma boyutuna (kullanılan hecenin uygunluğu, işlenen konuların tutarlılığı, ezgi ve sözlerin ahenk bütünlüğü) ulaştırdıktan sonra daha çok güç gerektiren aşamalara geçerler. Dar ayaklar, kapalı ayaklar kullanarak çıraklarını zorlama yoluna giderler. Bu durumla karşılaşan çıraklar oldukça şaşırırlar. İşin ince noktalarını öğrenerek eksik kalan yanlarını tamamlarlar. Usta <baba âşık> çırağını ne kadar zorlayabilirse onun güçlü bir âşık hâline gelmesine o oranda katkı sağlar. Rakiple karşılaşılacak durumlarda bu yönü güçlü olan âşıklar, icra mekânlarında dinleyiciden bol bahşiş toplamanın yanı sıra takdir de toplamaktadırlar. Âşığın takdir toplaması ustasına da dolaylı olarak yansır ve şöhretinin artmasına katkı sağlar.

⁷² Çalışmamızın Metinler bölümünde “Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan'ın” yapmış olduğu karşılaşmalara yer verilecektir.

Kahvehanelerde, toylarda ve çeşitli icra mekânlarında kendi yaşlılarıyla karşılaşan çıraklar <oğul âşıklar> toplum tarafından kabul gördükten sonra ustalığa adım atmaya başlarlar. Son aşama olarak dudakdeğmez <lebdeğmez> unsurunu öğrenmeye gayret ederler.

Dudakdeğmez <lebdeğmez> alanında atışma yapan âşıklar, iki dudakları arasına iğne koyarlar. Dinleyiciler tarafından verilen bir ayak üzerine b,m,p,v,f gibi ünsüz harfleri kullanmadan atışmaya başlarlar. Sayılan bu harflerden birini kullanan âşığın dudaklarından kan gelir ve yenik sayılır (Halıcı, 1992: 2). Tamamen ustalık göstermeye has bir atışma tarzı olan dudakdeğmez dalı, âşıklar için özel olarak düzenlenen bayramların da vazgeçilmez bir özelliğidir. Dinleyici kitlenin merakla takip ettiği bu bölümde başarılı olanlar çeşitli şekillerde ödüllere layık görülür. Âşık Korkmaz İkan'ın dudakdeğmez <lebdeğmez> alanında olgunlaşmasına ustası Âşık Şeref Taşlıova öncülük etmiştir. Korkmaz İkan bu durumu şu şekilde nakletmektedir:

“Âşık Kul Nuri, Âşık Nuri Çırağı, Âşık Şeref Taşlıova usta ile hep birlikte Bolu'ya gittik. Köroğlu'nu anma törenleri var. Ben o zamana kadar dudakdeğmez alanında hiçbir şey yapmamıştım. Ustam Şeref Taşlıova dedi ki: Başta çıkacağım millete hoşgeldiniz şeklinde irticalen birşeyler söyleyeceğim. Şeref abi sahnede kalacak. Lebdeğmez için Kul Nuri ve Nuri Çırağı davet edecek. Lebdeğmez için onları çağırırken şunları söyledi. Şimdi Lebdeğmez <dudakdeğmez> için üç arkadaşımı çağırıyorum. Korkmaz İkan, Kul Nuri, Nuri Çırağı dedi. O günde kadar bende hiçbir şey yok yapamam diye biliyorum kendimi. Ben çok tedirgin oldum. Yapamamak çok kötü bir şey. Çıktım Allah'ım yardım etti, yaptım. Sonra arabaya bindik geliyoruz. Dedim Şeref abi sen niye böyle bir şey yaptın? Ben ya yapamasaydım ne olacaktı? Eğer yapamasaydın o sana bir acı olurdu ve sen onu öğrenirdin. Çok şükür şimdi 8'li, 11'li yapabiliyorum. Fakat 15'li henüz yapmıyorum.”⁷³

Âşıkların atışma kabiliyetinin üst seviyelere ulaşması, yalnızca uygulamaya bağlı değildir. Çeşitli gelenek temsilcilerine ait eserleri okumak ve onların kullandığı ayakların farkına varmak, atışma sırasında kullandıkları kelime yapılarını görmek de âşığın ufkunu genişletir. Aksi hâlde icra mekânlarında sürekli olarak tekrarlanan kelimeler ve konular, dinleyici kitlenin ilgisi azaltmaya yol açacağı gibi yörede varlığını devam ettiren geleneğin de zayıfladığına dair bir kanı oluşturmaya neden olacaktır.

⁷³ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

Âşık Korkmaz İkan, toylarda, kahvehanelerde ve çeşitli derneklerde düzenlenen karşılaşmalarda farklı âşıklarla atışma yapmasının yanı sıra televizyon ortamında da hünelerini sergilemiştir. Hazırlayıp sunduğu “Şenlik Divanı” isimli televizyon programında Kars yöresinden gelen âşıkların yanı sıra Erzurum, Sivas, Artvin, Adana gibi birçok büyük şehirden gelen usta âşıklarla da atışma yapmıştır. Stüdyo ortamında düzenlenen atışmalarda kullanılan kelimeler ve rakip karşısında takınılan tavırlar dikkat çekmektedir. Bu ortamlarda daha geniş bir dinleyici kitleye ulaşıldığı için âşıkların hünelerini gösterme gücü ve kendini sürekli olarak kontrol etme özelliği iki katına çıkmaktadır.

Âşık Korkmaz İkan stüdyo tipi ortamlarda sanatını icra edebilme imkânına sahipken baba âşık Sebahattin İkan’ın bu tür imkânlardan mahrum kaldığı gözlemlenmiştir. Sebahattin İkan’ın yetiştiği dönemde var olan şartlar manzumesi onun daha çok toylarda, kahvehanelerde ve özellikle köy odalarında sanatını icra edebilmesine olanak sağlamaktadır. Kışın yolların kapandığı dönemde sanatını köy odasında icra eden Sebahattin İkan, insanların sosyalleşmelerine katkı sağlarken bir yandan da bu sanatın küçük yerleşim birimlerinde varlığını sürdürmesinde etkin rol oynamıştır.

Âşık Korkmaz İkan, bazı durumlar nedeniyle babasının döneminde sürdürülen gelenek ile günümüzde sürdürülen geleneğin içerisinde meydana gelen değişimler üzerinde durmaktadır. Bu durumları şu şekilde dile getirmektedir:

*Günümüzde atışmalar oluyor. Adam heceden düşüyor ama millet alkışlıyor. Hâlbuki babamların zamanında böyle değildi. Âşık rakibinin karşısında ayak yapamadıysa babam diyordu ki: Olmadı. Tekrar et! Ama şimdi söylediğinizde ayıp sayılıyor. Âşığın gönlü kırılır diye. Hâlbuki ona en büyük kötülüğü yapıyoruz. Onu orada ikaz etsek o adam daha da çok çalışır. Bir daha o hataya düşmez.*⁷⁴

4.3.5. Hikâye Tasnifi

Halk hikâyeleri, XV. yüzyıldan itibaren eski destanların yerini alarak, âşık adı verilen sanatçı kişiler tarafından yaratılıp geliştirilmiştir (Türkmen, 2015: 5). Göçebelikten yerleşik hayata geçişin ilk mahsullerinden olan halk hikâyeleri; aşk, kahramanlık gibi konuları işleyen, kaynağı Türk, Arap-İslamve Hint-İran olan nazım nesir karışımı anlatmalardır (Alptekin, 2019: 18). Nazım ve nesrin birbirini takip etmesi, halk

⁷⁴ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

hikâyelerinin tekdüze olma özelliğini kırarak icra esnasında âşığın bütün dikkatleri üzerine çekmesine olanak sağlar. Nazım kısımlarına eşlik eden müzikal yapı da bu hususu destekler.

Halk kahvehanelerinden saraylara kadar her sınıf ve seviyede insanlara mahsus mahfillerde aranan ve sevilen hikâyeler, edebiyat tarihimiz için de mühim bir mevzudur (Köprülü, 2014: 447). Kültürün çeşitli kollarından beslenerek gelenekleşen hikâyeler, halkın muhayyilesinde bir görünüm kazanarak çeşitli katmanlara mensup insanların bir araya gelmesine imkân sağladığı gibi uzun yıllar sözlü kültür ortamlarında da yaşamıştır. Özellikle Anadolu sahasında insanların duygularına tercüman olan bu hikâyeler, içerisinde barındırmış olduğu kahramanlar ile halkın inanç dünyasını yansıtmış ve bu anlatı unsurlarını halka ulaştıran âşıklar vesilesiyle her kesimde yankı bulmuştur.

Âşıkların hayattan aldıkları konuları romantik bir eda ile sazlı-deyişli hikâyelere aktarmaları, halkın edebî zevkine cevap vermiştir (Özder, 1965: 4-5). Hikâyeler halkın ana diliyle, gelenek ve göreneklerine son derece uygun anlatıldığı için insanı uzun süre etkisi altına alarak belleklerde de korunmuştur (Kartarı, 1977: 63). Hikâyecilik geleneğinin Anadolu sahası içerisinde önemli bir yer teşkil ettiği bölgelerden⁷⁵ biri şüphesiz Kars yöresidir.

Kars yöresinin usta ismi Âşık Şenlik'in tasnif etmiş olduğu üç hikâyesi, bu bölgenin âşıkları tarafından sevilmiş ve hikâye anlatım teknik ve üslupları bakımından örnek alınmıştır. Bugün memleketimizde yaşayan halk hikâyeleri, çoğunlukla bu bölgede yetişmiş âşıkların tasnifidir (Aslan, 1975: XXXVII-XL). Bölgedeki insanların yediden yetmişe sözel anlatı unsurlarına değer vermesi, âşıklara olan ihtiyacın artmasına vesile olmuş ve âşıkların düzenlenen her bir etkinlikte vazgeçilmez bir unsur hâline gelmesine katkı sağlamıştır. Toylar <düğünler> başta olmak üzere yöresel şenlikler, festivaller, kent merkezli oluşturulan özel geceler üzerinde ciddi boyutlarda durulması gereken icra mekânlarıdır.

Âşık Korkmaz İkan'ın dünyaya geldiği ev âşıklık sanatının icra edildiği ve sürekli olarak yeni nazım ve nesir örneklerinin oluşturulduğu bir mekândır. Ustasının <babasının>tasnif ettiği ve anlattığı hikâyeleri küçük yaşından itibaren dinleme fırsatı

⁷⁵ Dede Korkut anlatılarında vakaların geçtiği bölgeye bakıldığında, Kuzeydoğu Anadolu sahasını oluşturan ve Oğuz ülkesi olarak adlandırılan kısımların önemli bir yekûn oluşturduğu görülecektir (Ergin, 1987: 26).

bulan Korkmaz İkan, bu eserleri anlama ve özümseme adına diğer yetişen bireylerden oldukça avantajlı konumdadır.

Ramazan gecelerinde düzenlenen çeşitli etkinlikler de hikâye anlatım ortamlarının önemli icra mekânlarından birini oluşturmaktadır. Yörede bulunan kahvehanelerin her biri âşıkların sanatlarını icra edebilmelerine imkân sunarak insanların bir araya gelmelerine vesile olmuştur.

Âşık fasıllarında anlatılan hikâyeler, yaygın olarak bilinen usta âşıklaraait örneklerle birlikte Kerem ile Aslı, Emrah ile Selvi, Âşık Garip gibi klasik halk hikâyeleri veya Köroğlu gibi kahramanlık hikâyeleridir (Düzgün, 2017: 330). Kars'ta halk hikâyesi anlatan her âşık mutlaka Köroğlu kollarından en az bir tanesini mütemmim olarak bilir. Meclislerde Köroğlu'ndan söz edilmezse onun bedduasına neden olunacağı düşünülür (Taşlıova, 2016: 18-25).

Kahvehanelerde bulunan insanlar, Âşık Sebahattin İkan'dan tasnif etmiş olduğu hikâyeleri ve yörenin usta ismi Âşık Şenlik başta olmak üzere birçok ustanın hikâyesini dinlemişlerdir. Sebahattin İkan, hikâye anlatım sırasında çırağı <oğlu> Âşık Korkmaz İkan'ı yanında bulundurarak bu kültürel ortamlardan istifade etmesine katkıda bulunmuştur. Âşık Korkmaz İkan, hikâyecilik konusunda almış olduğu eğitimi şu şekilde nakletmektedir:

“Ben çocukken babam hep hikâye anlatırdı. Geceler boyu dinlerdik. O hikâyelerin türkülerini ezberlemezdim. Ama konular hep aklımda kalırdı. Sonra babama hikâyeyi anlatıyordum, türkü yeri geldiğinde soruyordum. Baba şu kısımda ne demişti? Bu kısımda ne demişti? O hikâyelerdeki şiirleri yazıp ezberlemeye çalıştım. Sonra hikâyenin bütününe öğrenmiş oldum. Mesela “Diligam Yahya Bey” hikâyesini iki kere dinleyip öğrendim. Kirman Şah hikâyesini hep böyle öğrendim.

İlk önce Kirman Şah hikâyesini ezberledim. Bu hikâyeyi köy odasında babamdan dinledim. Ben hikâyeleri babam haricinde birçok ustadan dinledim. Yaralı Yusuf hikâyesini ustam Yılmaz Şenlikoğlu'ndan aldım.”⁷⁶

Posoflu Âşık Müdamî'nin büyük dedesi de bir âşıktı. Müdamî'nin anlattığı hikâyelerin kaynağı hep bu âşığa, Fakîrî mahlasını taşıyan Üzeyir ustaya çıkar (Boratav, 2017b: 432). Gülistan Çobanoğlu hikâyeciliğinin inceliklerini oğlu Âşık Murat Çobanoğlu'na

⁷⁶ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

(Halıcı, 1992: 142) Âşık Sebahattin İkan da ustası Âşık Kasım'dan öğrendiği hikâyeleri, oğlu Âşık Korkmaz İkan'a aktararak bu hikâyelerin günümüze kadar gelmesine vesile olmuştur.

Hikâyeler, ustalardan <baba âşıklardan> belirli hiyerarşi içerisinde öğrenilerek çırakların <oğul âşıkların> repertuarına kazandırılır. Günler süren uzun hikâyelerin nazım ve nesir kısımlarını birlikte öğrenmek oldukça zordur. İlk olarak nesir kısımlarını oluşturan olay örgüsü, kahramanların başından geçen olaylar, tip özellikleri, olayların oluş sırası, mekânlar, olağanüstü şekillerde meydana gelen oluşumlar gibi unsurlar öğrenilir. Daha sonra nazım kısımlarını oluşturan türküler, karşılıklı söyleşmeler gibi hususlar, çırak tarafından bir deftere kaydedilmek suretiyle öğrenilir. Çırak <oğul âşık> nazım ve nesir kısımlarını repertuarına aldıktan sonra bu iki unsuru birleştirerek ustasına anlatır. Eksik kalan yerler tamamlanarak hikâyenin sunulma özelliklerine geçilir. Hikâyeyi anlatmak kadar sunmak da oldukça önemlidir. Hikâye sunulurken jestler ve mimiklerin kullanılması, gerektiği yerlerde şive yapılarak mizahi unsurların devreye sokulması, dinleyici kitlenin selamlanarak güzel temennilerde bulunulması bu aşamada tamamlanılır.

Âşık Sebahattin İkan'ın tasnif etmiş olduğu “Nurani” isimli bir hikâyesi mevcuttur. Fakat usta malı olarak adlandırılan hikâyelerin önemli bir kısmını bilmekte ve anlatmaktadır. Âşık Şenlik'e ait hikâyeleri, ustası Âşık Kasım'dan dinleyerek repertuarına almıştır. Ayrıca serencam olarak adlandırılan kısa hikâyeler, Âşık Sebati'nin sanatını icra ettiği sırada anlattığı unsurların büyük bölümünü oluşturur. Âşık Şenlik'e ait bazı şiirlerin yaşanmış olaya dayalı olarak anlatılan kısa bir hikâyesi vardır. Bunu ancak o ocakta yetişenler ve geleneği hakiki manada öğrenen bireyler anlatabilir. Âşık Sebahattin İkan da bu bireyler arasında yerini almıştır. Âşık Sebahattin İkan'ın bildiği diğer hikâyeler ise şunlardır: Tufarganlı Abbas Hikâyesi, Diligam Yahya Bey Hikâyesi, Yaralı Yusuf Hikâyesi, Kirman Şah Hikâyesi.

Âşık Korkmaz İkan'ın da kendisinin tasnif etmiş olduğu “Kahraman Bey” isimli âşık tarzı halk hikâyesi vardır. Bildiği hikâyeler arasında usta malı olarak adlandırılan metinler şunlardır: Salman Bey Turnatel Hanım Hikâyesi, Tufarganlı Abbas Hikâyesi, Latif Şah Mehriban Sultan Hikâyesi, Sevdakâr Şah Gülenaz Sultan Hikâyesi, Nurani Hikâyesi, Kirmanşah Hikâyesi, Yaralı Yusuf Hikâyesi.

Âşık Korkmaz İkan'ın güçlü bir belleğe sahip olması, repertuarının zenginleşmesini sağlamıştır. Uzun yıllar babasının yanında eğitim görse de kendine özgü bir çizgi

oluşturmuştur. İkinci ustası Âşık Şeref Taşlıova'dan hikâyelerin sunulması noktasında gereken bilgileri alarak “hitabet” tekniğini geliştirmiştir. Bütün bu sayılan hususları tamamlayarak usta bir hikâye anlatıcı konumuna erişmiştir. Ustası Âşık Şeref Taşlıova, Korkmaz İkan'ın hikâyecilik yönü hakkında şunları nakletmiştir:

“Kars'ın merkez Karaçoban köyünden İstanbul'a giden Sebahattin İkan isminde birisi var. Onun oğlu, benim de çırağım Korkmaz İkan, çok güzel eski hikâyeler anlatır” (Türkmen vd. 2014: 39).

Âşık Korkmaz İkan, üçüncü ustası Âşık Yılmaz Şenlikoğlu vesilesiyle Âşık Şenlik'e ait hikâyeleri ve serencam tipindeki anlatıları repertuarına almıştır. Âşık Şenlik ocağına <koluna> mensup üç ustadan ders alması, hikâye anlatma tekniğini tam manasıyla kavramasına katkı sağlamıştır.

Âşıklar-hikâyeciler, çeşitli icra mekânlarında hikâyelerini mutlak bir kaide teşkil etmemekle birlikte belirli bir hiyerarşi içerisinde sunarlar (Elçin, 2019: 445). Hikâyelerin belirli yerleri, iyi muhafaza edilen nazım kısımlarıdır. Mensur hikâye kısımları, her hikâyecinin üslubuna göre değişir (Boratav, 2000: 184). Nazım kısımları, dinleyenlerin en çok merakla takip ettikleri bölümdür. Sazın ağırlıklı olarak eşlik ettiği bu kısımlar, hanende sayılan âşığın icra sırasında hünerini gösterebilmesine olanak sunar.

Kurulan meclislerde dinleyiciler, âşığı gayrete getirmek için özellikle türküye başlamadan önce onu teşvik edici sözler söyler. Âşıklar da meclislerde dinleyiciye sözle dokundurmalar yapar. Bütün bunlar âşık ile dinleyici arasındaki iletişimi canlı tutma maksadına yöneliktir (Görkem, 2000: 43). Âşık ve dinleyici arasında kurulan gizli iletişim, icra edilen hikâyelerin anlamlandırılabilmesi noktasında önem teşkil etmektedir. Hikâye içerisinde geçen her bir olay, her bir motif dinleyici kitle tarafından hayal gücü tesiriyle yeniden canlandırılarak kişilerin iç dünyalarında yeniden şekillenir. Anlatıcı <hanende âşık> kurmuş olduğu bu gizli iletişim ile dinleyici kitleyi kendine bağlarken onun iç dünyasında yeni oluşumların ortaya çıkmasına katkı sağlar.

Baba âşıkların ve oğul âşıkların hikâye anlatma dönemleri mercek altına alındığında çeşitli yönlerden farklılıklar olduğu dikkati çeker. Zamanın beraberinde getirdiği yeni oluşumlar ve icra mekânlarında dinleyici kitlesinin talebi, bu farklılığın oluşmasında en etken unsurlardır. Kahvehanelerde uzun saatler ve günler süren hikâyeleri anlatan baba âşıklar, meraklı dinleyici kitlesini rahatça bulabiliyor ve hikâye anlatma

geleneği canlı olarak sürdürebiliyorken, oğul âşıkların bu durumlara sahip olmadığı görülmüştür. Baba âşıklar, kahvehanelerin yanı sıra toylar, köy odaları gibi icra mekânlarında türkölü hikâyeler anlatabiliyorken, oğul âşıklar stüdyo tipi ortamlarda ve elektronik ortamlarda kısıtlı zamandan dolayı serencam tipindeki kısa hikâyeleri anlatmışlardır. Serencam tipindeki hikâyelerin yanı sıra kısa türkölü hikâyeler, dinleyici kitlesinin aklında kaldığı gibi bunları terennüm eden âşığın da tanınırlık oluşturmaya yardımcı olur. Âşık Korkmaz İkan, ustası <babası> Âşık Sebahattin İkan ile aralarında bulunan farkı şu şekilde özetlemektedir:

“Bizim zamanımızda âşıklık çok kolay. Âşıkların özel arabaları var. İstedikleri yere gidip gelebiliyorlar. İmkân çok fazla var. Fakat en büyük fakirlik bizde. Dinleyici yok. Babamların en büyük zenginliği dinleyicilerin olmasıydı. Dinleyicisiz hiçbir şey olmuyor. Babamın zamanında para yoktu, izleyici vardı. O zamanlarda televizyon, radyo yoktu. Herkes âşığı dikkatle dinliyordu. Acaba bugün ne söyleyecek, biz ne dinleyeceğiz? Kültürün içinde yaşıyordu o devrin insanları. Ama günümüzde düğüne gidiyoruz. Sahneye çıkıyorsun. Davul zurna, sanatçı, orkestra hepsi var. Sana ayrılan süre on dakika. Ben on dakikada sanatımın hangi yönünü anlatabilirim? Divan okuyorsun. Divan ağır bir giriştir. Hemen millet uyumaya başlıyor. Başka bir şey okuyorsun bu sefer orada bulunan ehl-i dil bir adam diyor; siz âşık mısınız? Gelip horavel söyleyip gittiniz. Seni sanatkâr görmüyor. Çok acı bir olay bu. Ama babamın zamanında öyle değil. Babam programı açıyor. Dahasonra bildiği hikâyeleri sayıyordu. On beş tane hikâye biliyor. Orada sayıyordu. Değerli büyüklerim siz bu hikâyelerden hangisini arzu edersiniz? Şimdiki âşıkların yüzde doksanı hiç hikâye bilmiyor. Çünkü gerek yok. Adam niye gerek duysun? Zaten eski köy odaları yok. Düğünler iki- üç gün de sürmüyor. Gidiyorum on dakikada, benim hikâye anlatacak zamanımda yok. Ben niye hamallık yapıp hikâye öğreneyim ki? İki türkölü söylüyorum. Paramı da alıp gidiyorum. Aslında kültüre çok büyük darbe vuruyor. Kısacası babamın zamanında gelenek çok güzel yürüyor idi. Bu sanata rağbet çoktu ama para azdı. Bizim “zamanımızda para çok ama dinleyici yok. Babamlar bize göre çok şanslı. Toplumun her kesiminden birçok insan onları dinlemiş.”⁷⁷

Hikâyecilik, asrın beraberinde getirmiş olduğu gelişmelere paralel olarak bir takım değişime ve dönüşüme uğrasa da ulusal ve uluslararası kurulan ağlar sayesinde yaşamaya devam etmektedir. Özellikle internet <elektronik- dijital> merkezli “transmedya hikâye

⁷⁷ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

anlatıcılığı sayesinde halk kültürünün üretim alanı yeniden gelişmiştir” (Jenkins: 2016: 152-206). İnternet ortamı, “ulusal ve uluslararası olarak düzenlenen ‘storytelling festivallerin’ de bilgi deposu ve dinleyici kitle ile buluşma platformudur. Bu internet siteleri, festivallere katılan hikâyecilerin icra özelliklerini anlamak noktasında da öneme sahiptir” (Taşlıova, 2010b: 9-18). Medya bir yandan halk hikâyelerinin ve çeşitli edebî ürünlerin görsel anlamda ekranlara taşınmasına yardımcı olurken bir yandan da bireylerin entelektüel becerilerinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Güncel ile geleneksel olanı bir potada eriterek yaşatmaya imkân sağlamıştır. Âşık Korkmaz İkan da medyanın sunmuş olduğu olanaklardan yararlanarak “serencam tipi” kısa hikâyelerini ekranlara taşımış⁷⁸ ve bir yandan dinleyici kitleye hikâye sunarken bir yandan da güncel konular üzerine eğilmiştir. Bu sayede modern zaman içerisinde geleneksel çizgilerden kopmayarak kültürünü yaşatmaya çalışmıştır.

4.3.6. Meclis Açma <Erkân>

Âşıklık geleneğinin icra edildiği ortamların kendine özgü bir töresinin olduğu ve sözlü kültür taşıyıcılarının bu töreye uyarak sanatlarını icra ettikleri görülür. İcra mekânları arasında sayabileceğimiz köy odaları, kahvehaneler⁷⁹, toylar, festivaller, TV programları, özel dernek geceleri önem taşımaktadır. İcra mekânında şekillenen zemin ekseninde, âşıklar kullanacakları süreyi, deyiş ve türkülerini, anlatacakları hikâyeleri bir süzgeçten geçirerek sözlü ortamların yapısına uygun şekilde sunum yaparlar. Sayılan bu mekânlar içerisinde yer alan dinleyici tipolojisi ele alındığında, çeşitlilikler ve farklılıklar olduğu açıkça görülecektir. Bu durumun bir sonucu olarak âşıktan beklenen tavır ve davranışlar, icra edeceği unsurların birçok özelliği de mekânlara ve dinleyici kitlesine bağlı olarak bu zeminde şekillenir. Âşık bu tür özellikleri göz önünde tutarak, sanatsal yetkinliğinin elverdiği ölçüde icra mekânına nüfuz etmeye çalışır. Âşığın nüfuz edebilme oranı arttıkça dinleyici kitleyi mekâna bağlama ve anlatılan hususları dinletme oranı da aynı şekilde artış gösterir.

Çıraklık safhası boyunca ustasıyla birlikte çeşitli mekânlarda bulunarak sanatını icra eden âşıklar, zaman geçtikçe meclis kurallarına aşına hâle gelmektedirler. Meclislerde birçok âşığın hitabet tarzını, anlatım kabiliyetini, sözel sanat ürünlerini sunma biçimini

⁷⁸ Âşık Korkmaz İkan’ın 2008 ve 2010 yılları arasında ilk olarak Vatan Tv’de daha sonra ise Anadolu Tv ve Çay Tv’de sunmuş olduğu “Şenlik Divanı” isimli program bu durumun en güzel örneğidir. Üç yüz bölüm yayın yapan bu program, geleneğin modern zamanda yaşatılması noktasında da önem teşkil eder.

⁷⁹ Kahvehaneler hakkında daha fazla bilgi için bkz. Altınkaynak, 2015; Arvas, 2009; Balkaya, 2015; Düzgün, 2005; Erdener, 2019; Kaygılı, 2016; Yıldız, 2007.

gören âşık, kendi ustası ve diğer ustaların beğendiği yönleri sentezleyerek, geleneğe uygun olan kendine has bir yapı oluşturur. Sazın ve sözün bu yapı ekseninde şekillenerek icra mekânında yürüdüğü ve uygunluğu ölçüsünde âşığa kabul edilebilirlik noktasında kolaylıklar sağladığı müşahade edilmiştir. Çırağın belirli boyutlarda ilerlediğini gören usta âşıklar <baba âşıklar> meclislerde açılış konuşmalarını ve diğer önemli hususları gittikçe çıraklara bırakarak kendilerini sanatın her yönünde geliştirmelerini sağlamışlardır. Uzun bir süreçten sonra çıraklar <oğul âşıklar> meclis idare edebilir dereceye erişerek bölge dışına çıkmaya ve sanatlarını icra etmeye gayret göstermişlerdir.

Farklı bölgelerde bulunan çeşitli türdeki icra mekânları dinleyici kitlenin taleplerinden işleyiş sistemine kadar farklılık gösterir. Âşığın bu tür durumları hızlıca analiz ederek uygulamaya koyması, ustalık göstergesi kabul edilir. Âşık Korkmaz İkan'ın büyükşehirler başta olmak üzere yurtdışı merkezli icra mekânlarında bulunma ve bu ortamların icra töresini öğrenme özelliği, ustası Âşık Şeref Taşlıova sayesinde gerçekleşmiştir. Âşık Şeref Taşlıova, çırağını bu mekânların gerektirdiği bilgi ve donanım kapsamında eğiterek yetkinliğe ulaştırmıştır. Âşık Korkmaz İkan bu durumu şu şekilde nakletmektedir:

“Meclis adabını rahmetli Şeref abiden öğrendim. Topluma hangi ortamda ne gider? Kim neyden hoşlanır? Mesela düğüne gitmeden önce gideceğiniz köyün özelliklerini öğrenmek zorundasınız. Oranın neyi meşhur? Ağası kim? Beyi kim? Gittiğinizde muhakkak o köyün özelliklerinden bahsederek programa başlamalısınız ki o köy sizi benimsesin. O köyün özelliklerini anlattığınızda, o insanların can damarına dokunmuş olursunuz. Ondan sonra programın akışı su gibi gider. Festival daha farklı. Çıldır festivaline gittiyseniz orayı anlatmalısınız. O yöreye has bir şey söylemelisiniz. Yetenekli âşığın yapması gereken o'dur. Nereye gitse oranın özelliklerine göre hazırlık yapıp çıkması lazım. Hazırlık yapmadan çıktığı zaman nasıl âşık olursa olsun boştur.

Ben programlara gittiğim zaman arkadaşlarım diyor ki: Korkmaz kulis yapıyor. Kulis değil kardeşim! Benim işimin gereği o. Bunu çoğu âşık bilmiyor. İşin en başarılı noktası burası. O topluma hitap etmek çok önemli. Neden beni her yere götürüyorlar? Adamlar benim sesim ve sazım için götürmüyor. Korkmaz anlatsın biz dinleyelim. Hâlbuki Korkmaz oradakilerin fotoğrafını çekiyor. O fotoğrafa bakıp anlatıyor. O fotoğrafı

çekmeden bir şey anlatamazsınız. Ben de birkaç saat önceden gidip oranın portresini çiziyorum. Durumunu öğreniyorum. Onlardan biri gibi olarak o programa çıkıyorum. ”⁸⁰

Âşık Korkmaz İkan, ustası Âşık Şeref Taşlıova sayesinde birçok mekânda bulunmuş ve tanınırlık kazanmıştır. Dinleyici kitleyi iyi analiz edebilmesinin yanı sıra icra mekânlarında sahip olduğu vakti en verimli şekilde kullanarak sanatını icra etmesi, seyircinin karşısında güçlü bir duruş sergilemesini sağlamıştır. Bu mekânlara bağlı olarak Âşık Korkmaz İkan’ın hitabet şeklinin de değiştiği gözlenmiştir. Toylarda <düğünlerde>, kahvehanelerde, köy odalarında daha çok yöresel şive özelliğini kullanırken, festivallerde, resmî kurumların düzenlediği bayramlarda bu durumlardan sıyrılarak İstanbul Türkçesini kullandığı görülmüştür. Bu durumun ortaya çıkmasındaki en büyük neden; dinleyici kitle ile bütünleşerek icra ortamında daha çok kabul görmek ve benimsenmektir.

4.4. Baba- Oğul Âşıkların Katıldıkları Etkinlikler

Âşık Sebahattin İkan, sanatını daha çok köy odalarında, kahvehanelerde, toylarda <düğünlerde> icra etmiştir. “Kars-Ardahan-Çıldır-Ağrı-Erzurum” gibi illerde bulunan icra mekânlarına giderek dinleyici ile buluşmuştur.

Âşık Korkmaz İkan, ustasına nazaran yurt içinde olduğu kadar yurt dışında da bulunmuş ve bununla birlikte elektronik ortamlardan da yararlanmıştır. Âşık Korkmaz İkan’ın katılmış olduğu programların bir kısmını şu şekilde sıralamak mümkündür:

05.01.2021 Bursa Belediyesi “Âşık Şenlik Anma Programı”,

21.05.2021 Yıldız EN TV’de düzenlenen “Sarı Tel Programı”

19.10.2019 Aşağı Canbaz Köyü “Âşıklar Dinletisi Programı”

10.04.2018 Kanal T “Âşık Şeref Taşlıova ve Âşık Murat Çobanoğlu’nu Anma Gecesi”

07.04.2018 Esenler Belediyesi “Geleneksel Âşıklar Şenliği Programı”

20.01.2018 Çıldır Yukarıcanbaz Köyü Derneği “Birlik ve Beraberlik Gecesi”

25.04.2015 Taşdelen Turgut Özal Kültür Merkezi “Âşık Şenlik ve Âşık Sümmani’yi Anma Gecesi”

⁸⁰ 10.10.2020 tarihli görüşme bilgileri. (KK2).

28.03.2015 Mehtap TV “Kalemler Programı”

27.02.2015 Damlıca Köyü “Geleneksel Kaz Gecesi Programı”

15.11.2014 Ataköy Erzurumlular Kültür ve Yardımlaşma Derneği “Âşık Sümmani ve Âşık Şenliği Anma Dostluk ve Kardeşlik Gecesi”

2.08.2014 Geleneksel Çıldır Göl Festivali

01.03.2014 Âşık Şenlik Derneği “Âşık Şenliği Anma Gecesi”

11.02.2014 Çay TV “Gönül Kervanı Programı”⁸¹

18.01.2014 Damlıca Köyü “Geleneksel Kaz Gecesi Programı”

04.01.2008 Şenlik Divanı Programı⁸²

4.5. Baba- Oğul Âşıklık Geleneği İçerisinde Yetişen Âşıklar

4.5.1. Âşık Ruhsatî (Baba)

Asıl adı Mustafa olan Ruhsatî, 1835 yılında Sivas ilinin Deliktaş beldesinde doğmuştur. Küçük yaşlarda öksüz kalan Ruhsatî, çiftçilik, inşaat işçiliği ve imamlik gibi işlerle uğraşarak geçimini sağlamıştır. Nakşibendi tarikatına mensup olan Ruhsatî'ye mahlasını Şeyh İbrahim Efendi vermiştir. Ruhsatî şiirlerinde aruz ve hece ölçüsünü kullanmakla birlikte tasavvuf, kırsal yaşamın günlük hayata etkisi, doğa vb. konuları işlemiştir. Ayrıca bir âşıklık kolu hüviyetine sahip olan Ruhsatî birçok temsilci yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır. Başta oğlu Âşık Minhacî olmak üzere Meslekî, Emsalî, Gülhanî ve Zakirî'yi yetiştirmiştir (Kaya, 1994: 107-109; Alptekin ve Sakaoğlu, 2014: 147; Boratav, 2000: 158).

4.5.2. Âşık Minhacî (Oğul)

1862 yılında Sivas ilinin Kangal ilçesinin Deliktaş köyünde doğan Minhacî'nin asıl adı Ali'dir. Şiirlerinde hece vezniyle yazılmış ayrılık, hasret, yokluk, ölüm vb. konuları

⁸¹ Âşık Korkmaz İkan “Gönül Kervanı” isimli programı Çay TV’de Âşık Kul Nuri ile birlikte 2013-2014 yılları arasında sunmuştur.

⁸² “Şenlik Divanı” isimli program Korkmaz İkan tarafından 2008 ve 2010 yılları arası Vatan Tv’de daha sonra Anadolu Tv ve Çay Tv olmak üzere üç yüz bölüm olmak üzere sunulmuştur.

işleyen Minhacî, geleneği babası Âşık Ruhsatî'den öğrenmiştir. Minhacî 1901 yılında vefat etmiştir (Sevengil, 1967: 167-171; Kaya, 1994: 112).

4.5.3. Âşık Sümmânî (Baba)

Doğu Anadolu bölgesinde yetişen en önemli âşıklardan biridir. Bir kol hüviyetine sahip olan Sümmânî, başta oğlu Şevki Çavuş olmak üzere torunları Hüseyin Sümmanoğlu ve Nusret Torunî'yi etkilemiş ve birçok kişiyi geleneğe kazandırmıştır. Rüyada karşılaştığı Gülperiyi bulmak için Kafkasya, Kırım, Afganistan'ı gezip dolaşmıştır (Boratav, 2000: 160; Alptekin ve Sakaoğlu, 2014: 160; Kabaklı, 2008: 149; Özarslan, 2001: 365).

4.5.4. Âşık Şevki Çavuş (Oğul)

Âşık Sümmânî'nin oğlu olan Şevki Çavuş, kurtuluş savaşı gazilerindendir. Usta malı şiirler söyleyerek halk hikâyeleri anlatır. Şenki Çavuş babasından aldığı miras olan âşıklık geleneğini oğlu Hüseyin'e aktarmıştır (Boratav, 2000: 160).

4.5.5. Âşık Nusret Yazıcı (Torun)

Âşık Sümmânî'nin torunu olan Nusret Yazıcı dedesinin etkisinde kalarak âşıklığa yönelmiştir. Ustası aynı zamanda babası olan Fahri (Çavuş) Yazıcı'dır. Saz çalmayı kendiliğinden öğrenmiştir ve aynı zamanda babasından öğrendiği Celalî Ahmet'le Mehmet Han hikâyesinin türkülerini kendisi düzmüştür. Çırakları arasında Temel Turabî, Gıyas Eroğlu, İsrail Daştan sayılabilir. On iki adet kaseti ve dört adet plağı bulunan Torunî'nin şiirleri Köz dergisinde yayımlanmıştır. Konya başta olmak üzere diğer birçok ilde düzenlenen yarışmalarda sayısız ödül kazanmıştır (Halıcı, 1992: 469; Özarslan, 2001: 393).

4.5.6. Âşık Hüseyin Yazıcı (Torun)

Âşık Sümmânî'nin torunu olan Hüseyin Yazıcı, âşıklık geleneğine büyük bir ilgi ile başlamıştır. Ustası aynı zamanda babası olan Şevki Çavuş (Mahtumî) ve amcası Fahri Yazıcı'dır. Birçok TV programına katılan Sümmanoğlu'nun ayrıca bir adet kaset ve plağı vardır. Saz çalmayı kendiliğinden öğrenmiştir ve Adnan Akçay isminde bir çırağa sahiptir. İrtical, atışma ve dudakdeğmez dallarında başarılı olan Hüseyin Yazıcı makam bilgisine de sahiptir (Halıcı, 1992: 499; Özarslan, 2001: 387; Sakaoğlu ve Karadavut, 1998: 262).

4.5.7. Âşık Üzeyir Fakirî (Baba)

Müdamî'nin büyük dedesi olan Üzeyir Fakirî, Posofta dünyaya gelmiştir. Bade içerek hak âşıklığına erişen Fakirî, yörede yetişen birçok usta âşık ile karşılaşmıştır. Ayrıca yaşadığı çağda “Sultanü’ş Şuara” (Şairler Sultanı) diye anılmıştır. Ölümünden önce, İdrakî ve Muhibbî gibi usta âşıklar, Fakirî’yi üstad olarak tanımış ve köyünde ziyarete gelmiştir. Âşıklık geleneği içerisinde Köroğlu kolları ve halk hikâyeciliği yönünden güçlü olan Fakirî bu özelliği ailesindeki diğer bireylere aktarmıştır. Bu kişilerden biri de Müdamî’dir (Boratav, 2017b: 432).

4.5.8. Âşık Ferhat Feryadî (Oğul)

Âşıklık geleneğine adım atmasında babası Üzeyir Fakirî’nin etkisi vardır. Kara gelin, Erzincan Bağları isimli iki adet hikâyesi bulunmaktadır. Feryadî’ye mahlası babası tarafından verilmiştir ve ayrıca devrin usta âşıkları ile karşılaşmıştır (Aydın, 2017: 11).

4.5.9. Âşık Süleyman Usta (Torun)

Feryadî’nin oğlu olan Süleyman Usta, güçlü bi hikâyecilik yönüne sahiptir ve Köroğlu kolları hakkında engin bir bilgiye sahiptir. Geleneğin aile içerisinde sürekliliğini sağlayan âşığımız aynı zamanda bu özelliğini torunu olan Müdamî’ye aktarmıştır (Aydın, 2017: 12).

4.5.10. Âşık Müdamî (Baba)

1914 yılında Posof ilçesine bağlı eski adı Varzına yeni adı Demirdöven köyünde dünyaya gelen Sabit Ataman (Müdamî), dini ilimler çerçevesinde yetişmiştir. Âşıklığa yönelmesinde dedesi olan Süleyman Usta’nın rolü oldukça büyüktür. Yörede yetişen usta âşıklardan biri olan Müdamî’nin hikâyecilik yönü de tıpkı dedesinde olduğu gibi güçlüdür. Şiirlerinde dini unsurların yanı sıra aşk, tabiat, ahde vefa gibi temaları işlemiştir. Türkiye Âşıklar Bayramı’nın ilk yılına katılan âşıklardan biridir. Cılavuz Köy Enstitüsünde saz öğretmenliği yapan Müdamî oğlu olan Arif Hikmet Ataman ve Halil İbrahim Ataman’ı yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır (Kalkan, 1991: 284; Halıcı, 1992: 52; Boratav, 2000: 175).

4.5.11. Âşık Hikmet Arifî Ataman (Oğul)

1945 yılında dünyaya gelen Arif Hikmet Ataman, ortaokul mezunudur. Soyca âşık bir aileye mensuptur ve ustası (babası) olan Müdamî’den Arifî mahlasını almıştır.

Konya’da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramı’na da katılmıştır. Çeşitli dallarda ödüller kazanan Arifi, aynı zamanda yazmış olduğu birçok şiiri yayınlamıştır (Halıcı, 1986: 241; Halıcı, 1992: 50). İşgücü göçü ile gittiği Almanya’da yaşamaktadır.

4.5.12. Âşık Halil İbrahim Ataman (Oğul)

1951 yılında Varzına (Demirdöven) köyünde dünyaya gelmiştir. Açık Öğretim Fakültesini bitirerek gazetecilik ve siyaset gibi birçok iş ile uğraşmıştır. Halil İbrahim, İskenderun Demir-Çelik Fabrikasından emekli olduktan sonra memleketi Posof’ayerleşmiştir (Aydın, 2017: 34).

4.5.13. Âşık Gülistan Çobanoğlu (Baba)

1900 yılında Kars ilinin Arpaçay ilçesinde dünyaya gelen Gülistan Çobanoğlu, yörenin yetiştirdiği usta isimlerden biridir. Âşık Şenlik’in çıraklığını yaparak geleneğe adım atan Gülistan usta ayrıca oğlu Murat Çobanoğlu başta olmak üzere birçok gencin de yetişmesine katkıda bulunmuştur. Doğunun tanınmış âşıkları arasında yer alan Yaşar Reyhanî, Âşık İlhami Demir, Âşık Murat Yıldız gibi birçok isim Gülistan ustanun rahle-i tedrisinden geçmiştir. İrtical kabiliyeti ve hikâye anlatma yönüyle tanınmıştır. Eserlerinde aşk, kahramanlık, doğa gibi konuları işlemiştir. 1972 yılında Kars’ta vefat etmiştir (Halıcı, 1992: 139).

4.5.14. Âşık Murat Çobanoğlu (Oğul)

1940 yılında dünyaya gelen Murat Çobanoğlu, âşıklık geleneğine babası usta âşık Gülistan Çobanoğlu’nun yanında adım atmıştır. Şiirlerinde Türkçenin bütün inceliklerini kullanan Çobanoğlu aynı zamanda yöresel deyişlerden de faydalanmıştır. Geleneksel olarak düzenlenen şenliklere, TV programlarına, yurt içi ve yurt dışı birçok etkinliğe katılarak sanatını icra etmiştir. Kars’da açtığı “Çobanoğlu Kahvehanesi” birçok âşığın yetişmesine vesile olmakla birlikte yöreye gelen misafirlerin geleneği tanınmasına imkân sağlamıştır (Halıcı, 1986: 226; Kabaklı, 2008: 225; Halıcı, 1992: 140).

4.5.15. Âşık Şenlik (Baba)

Asıl adı Hasan olan Şenlik, 1850 yılında Çıldır’ın Suhara (Yakınsu) köyünde dünyaya gelmiştir. 14 yaşında badeli âşıklar arasına katılarak ustası Nuri’den saz ile ilgili bilgiler almıştır. Onun sanatının gelişmesinde Dikmetaşlı Dede Kasım, Hasta Hasan’ın tesirlerini görmek mümkündür. Atışma dalında güçlü olduğu kadar halk hikâyeciliği yönünden de güçlü olan Âşık Şenlik, üç hikâye tasnif etmiştir. Çıldır yöresinde yetişen

âşıklarda genel olarak Âşık Şenlik'in izlerini görmek mümkündür. Yöre içerisinde var olan ünü günümüzde ülke sınırlarını aşmış durumdadır. Geleneği oğlu Âşık Kasım'a aktararak ve birçok çırak yetiştirerek korumuştur (Aslan, 1975: 6-8).

4.5.16. Âşık Kasım (Oğul)

Âşık Şenlik'in oğludur. Âşık Şenlik'in çeşitli olaylar neticesinde söylemiş olduğu deyişleri ve birçok hikâyeyi yörede anlatarak genç nesillere aktarmıştır. Oğlu Nuri ve Yılmaz başta olmak üzere birçok kişiyi geleneğe kazandırmıştır. Yörede hâlen mevcut olan geleneğin varlığını sürdürmesinde kilit bir rol oynamıştır (Aslan, 1975: 7).

4.5.17. Âşık Nuri Şenlik (Torun)

Şenlik'in torunu, Kasım'ın ise oğlu olan Nuri, yöresinde takdir görmüştür. Dedesinden miras olarak kalan geleneğin tüm inceliklerini babası âşık Kasım'dan öğrenerek geleneği sürdürmüştür. İrtical ve saz çalma yeteneği ön planda olmuştur. Türküleri, Kars yöresinde birçok kişi tarafından söylenmektedir. Geçirdiği rahatsızlık nedeniyle genç yaşta vefat etmiştir (Aslan, 1975: 7-8).

4.5.18. Âşık Yılmaz Şenlikoğlu (Torun)

Âşık Şenlik'in torunu aynı zamanda Âşık Kasım'ın oğlu olan Yılmaz, 1937 yılında Çıldır'ın Suhara (Yakınsu) köyünde dünyaya gelmiştir. Dedesi ve babası gibi usta bir âşık olan Yılmaz, saz çalma ve şiir söyleme yönünden oldukça güçlüdür. Bölgenin türkü, efsane ve atışma örneklerini derlemiştir. Konya'da yapılan Âşıklar Bayramına katılarak birçok ödül kazanmıştır (Aslan, 1975: 8; Halıcı, 1992: 415). İkamet ettiği İzmir'de 2019 yılında vefat etmiştir. Dedesi Âşık Şenlik'in yanına defnedilmiştir.

4.5.19. Âşık Mihmanî (Baba)

Asıl adı Hasan Yüzbaşıoğlu olan Mihmanî, 1914 yılında Sivas'ta dünyaya gelmiştir. Babası katıldığı bir savaşta şehit olmuş ve bu durum neticesinde annesinin söylemiş olduğu türkülerin tesiriyle âşıklık geleneğine yönelmiştir. Badeli bir âşık olan Mihmanî'ye ayrıca Âşık Veysel de 'Yüzbaşıoğlu' mahlasını vermiştir. Fakat Mihmanî, Âşık Ali İzzet Özkan'ın verdiği mahlası kullanmayı tercih etmiştir. Âşık Veysel ile çeşitli seyahatlerde bulunarak birçok yarışmaya katılmış ve çeşitli ödüller kazanmıştır. Ailesinde bulunan oğulları başta olmak üzere annesi, karısı ve gelinini yetiştirerek âşıklık geleneğine kazandırmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın görevlendirmesiyle Ortaokullarda dersler veren Mihmanî 1983 yılında vefat etmiştir (Yıldırım, 2017: 16-22).

4.5.20. Âşık Kara (Oğul)

1946 yılında Sivas ilini Saraç köyünde dünyaya gelen Nurettin Yıldırım, babası Mihmanî'nin tesiriyle âşıklık geleneğine yönelmiştir. Babası başta olmak üzere Âşık Veysel, Âşık Ali İzzet Özkan, Âşık Devranî gibi birçok âşığın sazlı sözlü ortamlarında bulunmuştur. Çiftçilik ve sivil toplum kuruluşlarında çeşitli görevler yürüten Kara 2009 yılında vefat etmiştir (Yıldırım, 2017: 157).

4.5.21. Âşık Ülfetî (Oğul)

Asıl adı Ürfettin Yıldırım'dır. 1951 yılında Sivas'ta dünyaya gelen Ürfettin, Âşık Hasan Yüzbaşıoğlu (Mihmanî)'nin oğludur. 2008 yılında yazmış olduğu şiirleri “Ben Bu Dünyaya Niye Geldim” isimli kitapta toplamıştır. Şiirlerinde Âşık Ürfettin mahlasını kullanırken daha sonra Âşık Ülfetî mahlasını kullanmaya başlamıştır (Yıldırım, 2017: 189).

4.5.22. Âşık Emaneti (Oğul)

1955 yılında dünyaya gelen Samet Yıldırım, babası olan Âşık Mihmanî'nin tesirinde kalarak geleneğe adım atmıştır. Şiirlerinde genel olarak Ozan Emaneti mahlasını kullanarak eserlerini “Mademki Faniyiz Söz Baki Kalsın” isimli bir kitapta toplamıştır. Servet Yıldırım'ın eşi olan Hülya Yıldırım da usta bir âşıktır (Yıldırım, 2017: 264).

4.5.23. Âşık Durmuş Denizoğlu (Baba)

1928 yılında Çıldır'ın Gülyüzü köyünde dünyaya gelmiştir. Âşık İbrahim Gülmehmetoğlu ve Âşık İlyas Kaya'nın yanına çıraklık eğitimini tamamlayarak âşıklığa başlamıştır. Çıldır yöresinden birçok türkü ve halk hikâyesi derleyerek topluma sunmuştur. Başta oğlu Bayram olmak üzere birçok âşık yetiştirerek bölgeye kazandırmıştır (Korkmaz, 2015: 116).

4.5.24. Âşık Bayram Denizoğlu (Oğul)

1958 yılında Çıldır'ın Gülyüzü köyünde doğmuştur. Babası Âşık Durmuş Denizoğlu'nun tesiriyle geleneğe adım atarak yetişmiştir. Türkiye de ve birçok Avrupa ülkesinde bulunan Bayram Denizoğlu çeşitli mekânlarda sanatını icra ederek geleneğe hizmet etmiştir. Şiirleri çeşitli dergi ve gazetelerde yayımlanmıştır. TRT'nin Atatürk ile ilgili açmış olduğu yarışmada dereceye girmiştir. Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar

Bayramı'na da düzenli olarak katılan Bayram Denizoğlu, birçok ödül kazanmıştır (Korkmaz, 2015: 150; Çelik ve Özsoy, 2000: 72).

4.5.25. Âşık Musa (Baba)

Dadaloğlu'nun babası olan Âşık Musa, zamanın vakalarına dair şiirler yazmıştır. Ayrıca Âşık Musa da kimi zaman Dadaloğlu lakabıyla anılmıştır (Boratav, 2000: 147; Alptekin ve Sakaoğlu, 2014: 118).

4.5.26. Âşık Dadaloğlu (Oğul)

Türkmenlerin Avşar boyuna mensup olan Dadaloğlu'nun asıl ismi Veli'dir. Dadaloğlu, göçebe Türkmenler arasında yetişmiş, geçimini hayvancılıkla sağlayan bir âşıktır. Saz çalma ve şiir söyleme özelliği ile kendisini bütün Avşarlar arasında kabul ettirdiği için Avşarların sözcüsü olmuştur. Şiirlerinde aşiret hayatı, sevdâ, yurt sevgisi gibi konular görülmektedir (Alptekin ve Sakaoğlu, 2014: 118).

4.5.27. Âşık Hüseyin Alyansoğlu (Baba)

Kars yöresinin usta âşıklarından olan Hüseyin, oğlu Rüstem'i yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır (Halıcı, 1992: 38).

4.5.28. Âşık Rüstem Alyansoğlu (Oğul)

1939 yılında Kars'ın Selim ilçesi'nin Baykara köyünde doğmuştur. İlkokulu bitirdikten sonra bir süre ortaokula devam etmiştir. Babası Hüseyin Alyansoğlu'nun yanında eğitim alarak geleneğe dahil olmuştur. Çıldırli Âşık Şenlik ve Narmanlı Âşık Sümmânî, onu en çok etkileyen âşıklar arasındadır. Rüstem Alyansoğlu, yurt genelinde düzenlenen âşıkbayramlarına katılarak birçok ödül kazanmıştır. Atışma, en güzel memleket türküsü ve şiir dallarında büyük başarı göstermiştir. Son yıllarda ise İzmir'in Bayraklı semtine yerleşen Alyansoğlu 1984 yılında vefat etmiştir (Halıcı, 1992: 38).

4.5.29. Âşık Mansur Alyansoğlu (Torun)

1956 yılında Kars'ın Selim ilçesine bağlı Baykara köyünde dünyaya gelmiştir. Âşık Hüseyin Alyansoğlu'nun torunu olan Mansur, amcası olan Rüstem Alyansoğlu vesilesiyle geleneğe adım atmıştır. Amcasının yanında dört yıl çıraklık yapmıştır. 1974 yılında İzmir Radyosunda düzenlenen yarışmada derece kazanmıştır. Ayrıca okumuş olduğu birçok türkü plağa kaydedilmiştir. Konya'da düzenlenen Türkiye Âşıklar Bayramına da katılmıştır (Halıcı, 1992: 40).

4.5.30. Âşık Selahattin Dülger (Baba)

1927 yılında Kars'ın Posof ilçesinin Zindar köyünde dünyaya gelmiştir. Cılavuz Köy Enstitüsündeki sınavları kazanarak burada okumuştur. Öğretmenlik yaparak geçimini sağlamıştır ve yörenin usta isimleriyle karşılaşmalarda bulunarak âşıklık geleneğine hizmet etmiştir. Mahlas olarak İnanî ismini kullanmıştır ve oğlu Âşık Erdemli'yi yetiştirmiştir (Halıcı, 1992: 191).

4.5.31. Âşık Sebahattin Dülger (Oğul)

1950 yılında Kars'ın Göle ilçesinde dünyaya gelmiştir. Babasının tesiriyle sekiz yaşında saz çalmaya başlayarak geleneği öğrenmiştir. Babası gibi hem âşıklık hem de çeşitli okullarda öğretmenlik yaparak geçimini sağlayan Sebahattin Dülger yörenin yetiştirdiği usta isimlerden biridir. Âşık Erdemli mahlasını kullanmıştır ve şiirlerinde tabiat, aşk, doğa ve tasavvuf konularını işlemiştir. 1973 yılında Konya'da düzenlenen Türkiye Âşıklar Bayramına katılarak en güzel türkü söyleme dalında birinci seçilmiştir (Halıcı, 1992; 193).

4.5.32. Âşık Murat Yıldız (Baba)

1922 tarihinde Kars'ın Arpaçay kazasına bağlı Karahan köyünde doğmuştur. Dedesinin ve babasının okumuş oldukları şiirler Murat Yıldız'ın âşıklık geleneğine yönelmesindeki en önemli etkenlerden birini oluşturur. Babası tarafından kendisine hediye edilen bir saz ile başlayan bu çıraklık dönemi, Gülistan Çobanoğlu'nun sayesinde ustalık aşamasına kadar yükselmiştir. Üç adet hikâye tasnif ederek birçok âşık ile karşılaşmalarda bulunmuştur. Oğlu Günay Yıldız'ı yetiştirerek geleneğe dâhil etmiştir. Ayrıca 1969 yılında Konya Âşıklar Bayramı'na katılmıştır (Halıcı, 1992: 513).

4.5.33. Âşık Günay Yıldız (Oğul)

Kars'ın Arpaçay ilçesi'ne bağlı Karahan köyünde 1954 yılında dünyaya gelmiştir. Babası Murat Yıldız vesilesiyle geleneğe dâhil olan Günay Yıldız, küçük yaşlarda saz çalmayı öğrenmiştir. Sesinin güzelliği sayesinde Konya'da yapılan Türkiye Âşıklar Bayramında türkü dalında derece kazanmıştır (Halıcı, 1992: 512).

4.5.34. Âşık Veysel Şahbazoğlu (Baba)

Kars ili Arpaçay ilçesi Üçpınar (Möküz) köyünde 1924 yılında dünyaya gelmiştir. Asıl soy ismi Deniz olan Veysel, dört yıl askerlik yapmıştır. 1947 yılında şiire söylemesinin ardından aynı yıl içinde bade içmiştir. Bazı olaylar neticesinde 12 yıl süren cezaevi hayatında da âşıklık sanatını sürdürmüştür (Altınkaynak, 1998: IV).

4.5.35. Âşık Ensar Şahbazoğlu (Oğul)

Babası olan Veysel Şahbazoğlu vesilesiyle gelenek içerisinde yetişen Ensar, Kars yöresinde tanınan bir âşık haline gelmiştir. Günümüzde de saz çalıp şiir söyleyerek sanatını icra etmektedir (Altınkaynak, 1998: VIII).

4.5.36. Âşık Gökhan Şahbazoğlu (Torun)

Veysel Şahbazoğlu'nun torunu olan Gökhan Şahbazoğlu, babası Ensar vesilesiyle geleneğe dâhil olmuştur. Tv kanallarında düzenlenen çeşitli programlar başta olmak üzere birçok etkinliğe katılarak sanatını icra etmektedir (Altınkaynak, 1998: VIII).

4.5.37. Âşık Kemterî (Baba)

Asıl adı Yusuf olan Kemterî, Zile'nin Yücepınar köyünde dünyaya gelmiştir. Gezginci bir âşık olarak yurdun dört bir yanını gezen Kemterî, sazı ve çeşitli deyişleri ile sevilerek aranan bir âşık hâline gelmiştir. Kemterî, Âşık Sefil Edna' nın (Abuzer Doğanay) babası, Âşık Sadık Doğanay'ın dedesidir (Kalkan, 1991: 37).

4.5.38. Âşık Sefil Edna (Oğul)

Asıl adı Sadık Doğanay olan Sefil Edna, 1900 yılında Zile'nin Yücepınar köyünde dünyaya gelmiştir. Ünlü âşık Kemterî'nin oğludur. Saz çalmaya ve şiir söylemeye küçük yaşlarda başlayarak geleneğe adım atmıştır. 1965 yılında vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 210).

4.5.39. Âşık Sadık Doğanay (Torun)

Zile'nin Yücepınar köyünde dünyaya gelen Sadık Doğanay, Âşık Kemterî'nin torunudur. Doğuştan iki gözü de kör olan Sadık, amcası Sefil Edna'dan geleneği öğrenerek âşıklık sanatını icra etmiştir. Radyoda mahhali sanatçı olarak geçimini sağlamıştır ve 1979 yılında vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 412).

4.5.40. Âşık Said İlhamî (Baba)

Kırşehir'in Toklumen köyünde 1851 yılında doğmuştur. Kırşehi'in yetiştirdiği en ünlü âşıklardan biri olan Said'in dile getirmiş olduğu lirik şiirler oldukça güzeldir. Saz çalmaya ve şiir söylemeye yirmi yaşlarında başlayarak İlhamî mahlasını kullanmıştır. Dört çocuğu içinden ikisi Kerem Said ve Seyfullah Değirmenci de babalarının yolunu izleyen çevrenin tanınmış âşıklarındandır. 1910 yılında vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 50).

4.5.41. Âşık Seyfullah Değirmenci (Oğul)

1896 yılında Kırşehir'in Toklumen köyünde dünyaya gelmiştir. Âşık İlhamî'nin oğlu, Kerem Said'in ise kardeşi olan Seyfullah Değirmenci ileri görüşlü ve hazırcevap bir kişidir. Geleneğe küçük yaşlarda adım atarak lirik deyişler söylemiş ve çevresinde tanınıp sevilen bir âşık olmuştur (Kalkan, 1991: 182).

4.5.42. Âşık Kerem Said (Oğul)

Kırşehir'in Toklumen köyünde 1885 yılında dünyaya gelmiştir. Babası olan Âşık Said İlhamî'den sazı öğrenerek geleneğe adım attı. Babası gibi Karacaoğlan çizgisini sürdüren Kerem Said, lirik şiirler söylemiştir. Destan ve koçaklama niteliğindeki deyişleri de vardır (Kalkan, 1991: 144).

4.5.43. Âşık İznî (Baba)

1856 yılında Yusufeli'nin Zor köyünde doğmuştur. Asıl adı Mustafa olan İznî, çağının en usta âşıklarından biridir. Âşıklık geleneğinin bütün icaplarına hakimdir ve irticali oldukça kuvvetlidir. Günümüz usta âşıklarından Zuhurî'nin babası, İzhârî'nin dedesidir. Âşıklık sanatı dışında yirmi sene muhtarlık görevini yapmıştır (Kalkan, 1991: 71).

4.5.44. Âşık Zuhurî (Oğul)

Asıl adı Tevfik Bozkurt olan Zuhurî, 1887 yılında Yusufeli'nin Zor köyünde dünyaya gelmiştir. Geleneğin icaplarını babası İznî'den öğrenmiştir. Çevrede yetişen âşıklar ile karşılarak ustalığını ispat etmiştir. Arkadaşı Huzurî ile birçok kez seyahatlerde bulunmuştur (Kalkan, 1991: 153).

4.5.45. Âşık Sıtkı Pervâne (Baba)

Tarsus'un Yenice köyünde 1863 yılında dünyaya gelen Pervâne'nin asıl ismi Abidin'dir. Bektaşî tarikatına girmesi sonucu kendisine Sıtkı mahlası verilmiştir. Böylece

iki mahlas sahibi olan Abidin, ikisini birleştirerek mahlas olarak kullanmıştır. Oğlu Ali Bâki'yi de yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır (Kalkan, 1991: 88).

4.5.46. Âşık Ali Bâki (Oğul)

1897 yılında doğan Ali Bâki, ünlü âşık Sıtkı Pervâne'nin oğludur. Babası ile Hacı Bektaş dergâhına kapılanarak burada eğitimini tamamladı. Daha sonra babasıyla beraber Harız köyüne yerleşmiştir. Babasının ölümünün ardından köyün imamlığını da yapan âşık 1950 yılında burada ölmüştür (Kalkan, 1991: 188).

4.5.47. Âşık Figanî (Baba)

1878 yılında Konya'nın Sille bucağında doğan Figanî'nin asıl adı Osman'dır. İlkokul seviyesinde eğitim alarak Silleli Âşık Merdâni'ye çıraklık yapmıştır. Âşık Feşânî'nin torunu olan Figanî'nin irticali oldukça kuvvetlidir. Deyişlerinde toplumsal konuları işlemiş ve aruz ölçüsünü kullanmıştır. Oğlu Âşık Mansur'u yetiştirerek geleneğe kazandıran Figanî, oldukça fakir bir hayat sürmüş ve 1928 yılında vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 121).

4.5.48. Âşık Mansur (Oğul)

Konya'nın Sille bucağında 1907 yılında dünyaya gelmiştir. Silleli ünlü âşıklardan Fişânî dedesi, Figanî babasıdır. Âşık bir aile içerisinde doğması sebebiyle küçük yaşında gelenek ile tanışma fırsatını yakalamıştır. Oğlu Ahmet İnci de Zihnî mahlası ile deyişler söyleyen bir halk ozanıdır (Kalkan, 1991: 235).

4.5.49. Âşık İşkender Koca (Baba)

Kars yöresinin ünlü âşıklarından olan İşkender Koca, oğlu Maksud Koca'yı yetiştirerek usta bir âşık haline getirmiştir. Hikâye anlatmayı, saz çalmayı ve âşık makamları başta olmak üzere geleneğe dair birçok bilgiyi oğlu Maksud Koca'ya aktarmıştır (İvgin, 1998: 61).

4.5.50. Âşık Maksud Koca "Feryadî" (Oğul)

Kars'ın Arpaçay ilçesine bağlı Taşdere köyünde 1961 yılında dünyaya gelmiştir. Geçimini âşıklık yaparak sağlamaktadır. Feryadî mahlasını Âşık Mehmet Hicranî vermiştir. Günümüzde Maksûdî mahlasını kullanan âşık, yurt içi ve yurt dışında birçok programlara katılarak aktif faaliyetlerde bulunmuştur (Kalkan, 1991: 539; İvgin vd, 1998: 61).

4.5.51. Âşık Laçın Aladağlı (Baba)

1938 yılında Kağızman'ın Camuşlu köyünde dünyaya gelmiştir. Bazı deyişlerinde Ruşenî mahlasını kullanan âşığın ustası Cemal Hoca'dır. Küçük yaşlarda saz çalıp çeşitli deyişler terennüm etmiştir. Reyhanî kendisine Aladağlı mahlasını takmıştır ve 1980 yılında vefat etmiştir (Kalkan, 1991: 454; Temel, 1988: 115).

4.5.52. Âşık İsmail Aladağlı (Oğul)

1956 yılında Kars'ın Kağızman ilçesinde doğmuştur. Babası Laçın Aladağlı'nın yanında yetişerek geleneğe adım atmıştır. Ustamalı deyişlerinin yanında kendi deyişlerine de yer veren İsmail Aladağlı, güzel bir şekilde saz çalmaktadır (İvgin, 1998: 98).

4.5.53. Âşık Meydanî (Baba)

Asıl ismi İdris Eroğlu olan Meydanî, Sivas'ın Gemerek ilçesinin Küçüktuzhisar köyünde dünyaya gelmiştir. Gördüğü bir rüya neticesinde Meydanî mahlasını kullanmaya başlamıştır. Ustası olmayan Meydanî'nin yetiştirdiği âşıklar; Osman Akcan, Kadir Acar, Dilaver Eroğlu ve İbrahim Kılıçer'dir. Çeşitli yayın organlarında şiirleri yayımlanmış, katıldığı yarışmalarda ödüller almıştır. Kayseri âşıklar derneğinin başkanlığını yapan Meydanî, geleneği başarı ile sürdüren usta âşıklardandır. Âşığın oğlu olan Mensubî de (Dilaver Eroğlu) babasının yolundadır (İvgin, 1998: 103).

4.5.54. Âşık Mensubî (Oğul)

1966 yılında Sivas'ın Gemerek İlçesi'nin Küçüktuzhisar köyünde dünyaya gelmiştir. Küçük yaşlarda saz çalmaya başlayan aşığa mahlasını babası ve aynı zamanda ustası olan Meydanî vermiştir (Özhan vd, 1992: 131).

4.5.55. Âşık Muhtacî (Baba)

Asıl adı Hasan olan Muhtacî'nin doğum ve ölüm tarihi hakkında bir bilgi yoktur. Oğlu olan Kemalî Baba'yı çok iyi bir şekilde yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır (Bakırcı, 2010: 20).

4.5.56. Âşık Kemalî Baba (Oğul)

Asıl ismi Mustafa olan Kemalî Baba, Altunhisar ilçesinin Ulukışla köyünde doğmuştur. Muhtacî'nin biricik evladı olmasının yanı sıra mahlasını Âşık Tahir Efendi verir. Çiftçilik yaparak geçimini temin etmiş ve aynı zamanda dini ilimler ile ilgili çeşitli dersler almıştır (Bakırcı, 2010: 20).

4.5.57. Âşık Saadettin Dabak (Baba)

İbrahim Dabak'ın babasıdır. Yaptığı işten dolayı yörede kendisine Değirmenci Saadettin ağa denilmektedir. İrtical yeteneği oldukça iyi derecede olan Saadettin saz çalmamaktadır (Bakırcı, 2010: 25)

4.5.58. Âşık İbrahim Dabak (Oğul)

1938 yılında doğmuştur. Şiir hakkında ilk bilgileri alması ve âşıklık geleneğine yönelmesi babası Âşık Saadettin Dabak vesilesiyle olmuştur. Şiir yazmaya ilkokul yıllarında başlayarak geleneğe adım atmıştır (Bakırcı, 2010: 26-29).

4.5.59. Âşık Sıdkî (Baba)

Artvin ilinin Ardanuç ilçesine bağlı Petekli köyünde 1765 yılında dünyaya gelmiştir. Yörede bade içen ilk âşıklardan biri olan Sıdkî, oğlu olan Şöhretî'yi yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır. İrana kadar gitmiş ve İran şahı'nın ricası üzerine saraya kadar giderek oradaki usta âşıklarla deyişmelerde bulunmuştur (Gökalp, 1988: 18).

4.5.60. Âşık Şöhretî (Oğul)

Ardanuç'un Petekli köyünde 1795 yılında doğmuş olan Şöhretî'nin asıl ismi Şerif'tir. Âşık Sıdkî'nin oğlu, Âşık Cesimî'nin babasıdır. Çeşitli seyahatler gerçekleştirerek İstanbula gitmiştir ve semai kahvelerinde bulunmuştur. Oğlunun âşık olması ve gurbete çıkmasının ardından kendisini bir tekkeye kapatmıştır. 1860 yılında vefat etmiştir (Gökalp, 1988: 26).

4.5.61. Âşık Cesimî (Torun)

Asıl adı Yusuf olan Cesimî, Artvin'in Ardanuç ilçesine bağlı Cugo (Cevizli) köyünde dünyaya gelmiştir. Dedesi âşık Sıdkî, babası âşık Şöhretî'dir. Gerede bölgesinde bulunan Şehri Efendi adamın kızı olan Servidarı rüyasında görüp pir elinden bâde içmiştir. Servidar'ın aşkıyla birçok yöreyi dolaşmış ve usta saz şairleriyle bir araya gelerek onları mat etmiştir (Gökalp, 1988: 48-49).

4.5.62. Âşık Keşfi (Baba)

Yusufeli'nin Esenyaka köyünde 1843 yılında dünyaya gelene Keşfi'nin asıl ismi Mustafa'dır. Yirminci yüzyılda yaşayan usta şair Huzurî'nin babası olan Keşfi, Erkinisli

Muhibbî'nin çağdaşı olup mahlasını ondan almıştır. Ömrünün sonlarına doğru dervişane bir hayat tarzını benimseyerek ilâhi ve na't-ı şerifeler söylemiştir (Gökalp, 1988: 58).

4.5.63. Âşık Huzurî (Oğul)

1886 yılında Yusufeli'nin Esenyaka köyünde dünyaya gelen Huzurî'nin asıl ismi Ali Coşkun'dur. Küçük yaşta şiir söylemeye başlayınca kendisine babası tarafından Huzurî mahlası verilmiştir. Erzurumda bir kahvehanede bulunan ünlü bir âşığı mat etmesi üzerine şöhreti yayılmıştır (Gökalp, 1988: 92).

4.5.64. Âşık Murat Coşkun (Baba)

1921 yılında Aksaray'ın Hamidiye köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokul mezunu olan Coşkun, evli ve beş çocuk babasıdır. Saz çalan âşık soyadını mahlas olarak kullanmıştır. Şiirleri çeşitli yayın kuruluşları tarafından yayınlanarak bir şiir kitabı oluşturulmuştur. Oğlu Bekir coşkunı yetiştirerek âşıklık geleneğine kazandırmıştır. 1956 yılına kadar tabiat ve doğa ağırlıklı şiirler yazan âşık daha sonra tasavvufî şiirler yazmaya yönelmiştir (Avan, 1995: 111; Özhan vd, 1992: 66).

4.5.65. Âşık Bekir Coşkun (Oğul)

1947 yılında Aksaray'ın Hamidiye (Alaca) köyünde dünyaya gelmiştir. İlkokul mezunu olan Bekir Coşkun, evli ve beş çocuk babasıdır. Ustası aynı zamanda babası olan Murat Coskun tarafından kendisine mahlas verilmiştir. Şiirlerini irticalen söyleyerek halkın acısını ve sevincini dile getirmiştir (Avan, 1995: 294; Özhan vd, 1992: 66).

4.5.66. Âşık Nuri Uzun (Baba)

1928 yılında dünyaya gelmiştir. Saz çalmayı kendi kendisine öğrenerek Konya Halk Eğitim Müdürlüğü tarafından Mevlevî mahlasını almıştır. Oğlu Recep Uzun'u yetiştirerek geleneğe kazandıran Nuri ustanın şiirleri çeşitli gazetelerde yayımlanmıştır. Katıldığı yarışmalarda dereceler kazanarak şöhreti yakalamıştır (Özhan vd. 1992: 324).

4.5.67. Âşık Recep Uzun (Oğul)

1963 yılında Karaman'ın Morcalı köyünde dünyaya gelmiştir. Mahlasını, Karaman'ın eski adı olan Larande'den ilhamla Larendeli olarak almıştır. Saz çalmayı başarılı bir şekilde sürdüren âşığın ustası aynı zamanda babası olan Nuri Uzun'dur (Özhan vd, 1992: 326).

4.5.68. Âşık Erbâbî (Baba)

Asıl adı Hüseyin olan Erbabî, 1805 yılında Erzurum yakınlarındaki Karaarz köyünde dünyaya gelmiştir. Mahlasını tekkede bulunan şeyhinden almıştır ve bir yandan da şiirler söylemiştir. Seyahatlere çıkarak İstanbulda bulunan kahvehanelerdeki sazlı toplantılara katılmıştır (Sevengil, 1967: 147-148).

4.5.69. Âşık Şehvârî (Oğul)

1862 yılında Erzurumda dünyaya gelen Şehvarî, devrin ünlü âşığı olan Erbabî'ninoğludur. Şiir söylemeye başlaması üzerine babası tarafından kendisine Şehvarî mahlası verilmiştir. Genel olarak deyişlerinde aşk, ölüm, ayrılık ve dini konuların işlendiği görülür. 1914 yılında gerçekleştirdiği bir seyahat sırasında hayata gözlerini yummuştur (Sevengil, 1967: 146-147).

4.5.70. Âşık Gülbahçe (Baba)

1958 yılında Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde dünyaya gelen Gülbahçe'nin asıl ismi Salim'dir. Soyadını mahlas olarak kullanmaktadır. Dinlediği âşıklardan heveslenerek şiir yazmaya heveslenmiştir. Yunus Emre, Pir Sultan Abdal, Karacaoğlan, Emrah gibi âşıkların etkisinde kalmıştır. Ayrıca Âşık Veysel Şatıroğlu, Âşık Murat Çobanoğlu, Âşık Daimî gibi ustaları da dinleyerek örnek almıştır (Durbilmez, 2016: 250).

4.5.71. Âşık Lafzade (Oğul)

1985 yılında Yozgat'ın Yukarınohutlu mahallesinde dünyaya gelmiştir. Asıl ismi Lokman olan Lafzade, Âşık Gülbahçe'nin oğludur. Babasının tesiriyle geleneğe yönelmiştir. Babasına çırak olur ve mahlasını ondan alır. Ayrıca şiire yönelme nedenlerinden biri de sevlanmasıdır (Durbilmez, 2016: 284).

4.5.72. Âşık Türkmenoğlu (Baba)

1944 yılında Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde dünyaya gelmiştir. Asıl ismi Bahri olan Türkmenoğlu, şiir söylemeye çok küçük yaşlarda başlamıştır. Huznî Baba, Dindarî, İkrâmî gibi âşıkların meclislerinde bulunmuş, gelenek hakkında çeşitli bilgiler öğrenmiştir. 1998 yılında vefat etmiştir (Durbilmez, 2016: 206).

4.5.73. Âşık Ozantürk (Oğul)

Yozgat'ın Sorgun ilçesine bağlı Taşpınar köyünde 1969 yılında doğmuştur. Âşıklık geleneğine soyaçekim tesiriyle yönelerek adım atmıştır. Babası Âşık Türkmenoğlu, dedesi Âşık Şifai'dir. Asıl ismi Bayram Durbilmez olan âşık, aynı zamanda bir akademisyendir. Ulusal ve uluslararası yarışmalarda seçici kurul üyesi olarak görev almaktadır (Durbilmez, 2016: 260).

4.5.74. Âşık Yaşar (Oğul)

1974 yılında Yozgat'ın Sorgun ilçesinde doğmuştur. Asıl ismi Yaşar'dır. Âşıklık geleneğine babası Âşık Türkmenoğlu ve abisi Âşık Ozantürk sayesinde yönelmiştir. Adını mahlas olarak kullanan Yaşar'ın söylemiş olduğu mahlassız şiirler de vardır (Durbilmez, 2016: 272).

4.5.75. Âşık Ahmet Yıldırım (Baba)

Ağrı ilinin Eleşkirt ilçesinin Aydoğdu köyünde 1964 yılında dünyaya gelmiştir. Feyzi Halıcı ile tanışarak âşıklık hakkında genel bilgiler almıştır. Konya Âşıklar Bayramı başta olmak üzere birçok etkinliğe katılarak sanatını icra etmiş ve sayısız ödül kazanmıştır. Şiirlerinde miili ve dini konular hakimdir (Alptekin ve Güzel, 2015: 85).

4.5.76. Âşık Arif Yıldırım (Oğul)

1991 tarihinde Konya'da dünyaya gelmiştir. Âşıklık geleneğine dair ilk bilgileri babası olan Öksüz Ozan (Ahmet Yıldırım)'dan almıştır. Çeşitli illerde düzenlenen etkinliklere katılarak dereceler almıştır (Güzel ve Alptekin, 2015: 87).

4.5.77. Âşık Gülşadî (Baba)

1950 yılında Sivas'ın Çayboyu mahallesinde dünyaya gelen Âşık Gülşadî'nin asıl ismi Yılmaz Altay'dır. Günümüzde emekli olup Sivas'ta bulunan Âşıklar Çay Ocağı adıyla bir mekân işletmektedir. Saz ve irticali güçlüdür ve ilk şiirlerinde adını mahlas olarak kullanmaktadır. Oğlu Bülent ve yeğeni Erkanî başta olmak üzere birçok kişiyi âşıklık geleneğine kazandırmıştır (Kaya, 2000: 401).

4.5.78. Âşık Bülent (Oğul)

1974 yılında Sivas'ta doğmuştur. Babası Âşık Gülşadî vesilesiyle geleneğe adım atmıştır. Babasına uzun dönemler çıraklık Bülent, güçlü bir atışma kabiliyetine sahiptir.

Sivasta düzenlenen düğünler başta olmak üzere Tv sunulan birçok programa katılarak sanatını icra etmektedir (Kaya, 2000: 416).

4.5.79. Âşık İslam Erdener (Baba)

1919 yılında Kars'ın Gümbetli köyünde dünyaya gelmiştir. Çıldırlı Âşık Şenlik'in oğlu Kasım'dan ve Gülistan Çobanoğlu'ndan saz dersleri alarak geleneğe adım attı. Gezginici âşıklarla birlikte çevreyi dolaşarak şöhret sahibi olmuştur. İrticali güçlü ve saza hâkimdir. Azerbaycan başta olmak üzere birçok ülkeyi gezerek birçok âşık ile karşılaşmalarda bulundu (Kalkan, 1991: 296).

4.5.80. Âşık Musa Erdener (Oğul)

Kars iline bağlı olan Kümbetli köyünde 1953 yılında dünyaya gelmiştir. Ortaokul mezunu olan Musa, babası Âşık İslam Erdener vesilesiyle geleneğe yönelmiştir. Genç yaşlarda şiir söylemeye ve saz çalmaya başlamıştır ve irticali de oldukça kuvvetlidir. Bölge âşıklarına ait birçok deyişi bilmektedir (Altınkaynak, 2015b: 153).

5.(BABA) ÂŞIK SEBAHATTİN İKAN ve (OĞUL) ÂŞIK KORKMAZ İKAN'IN ŞİİRLERİNİN İNCELEMESİ

5.1. Şiirlerin Konu Bakımından Değerlendirilmesi

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın şiirleri konu bakımından incelendiğinde, Âşık Sebahattin İkan'ın 6 aşk konulu, 1 gurbet konulu, 1 vatan-millet konulu, 1 nasihat konulu, 1 konusunu âşıklık geleneğinden alan şiiri mevcuttur. Oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde tespit edilen konular ise şu şekildedir: 15 aşk konulu, 8 vatan-millet konulu, 20 sosyal- toplumsal konulu, 3 nasihat konulu, 8 ölüm konulu, 4 taşlama konulu, 3 gurbet konulu, 2 ayrılık konulu, 5 dinî konulu, 12 de âşıklık konulu olan şiiri bulunmaktadır.

5.1.1. Ortak Konulu Şiirler

Aşk Konulu Şiirler

Aşk, edebî metinlerde en sık kullanılan konulardan birisidir. Neredeyse aşk konusunu kullanmayan âşık yok gibidir. Âşıklar şiirlerinde aşk, sevgi, sevgili, güzellik, vefasızlık ve sitem kavramlarını bolca kullanmaktadırlar.

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın aşk konulu şiirlerini incelediğimizde; sevgiliye duyulan bir beşerî aşkı görmekteyiz. Âşık Sebahattin İkan sevdiği kıza kavuşamamıştır. Bu doğrultuda yazdığı şiirlerinde sevgilinin güzelliğini överken aynı zamanda ona kavuşamamanın vermiş olduğu sitemi ve sevgilinin vefasızlığını şiirlerine aktarmıştır. Âşık Sebahattin İkan, şiirlerinde beşerî aşkı aşağıdaki örnek dizelere aktarmıştır:

Yamen

Tarih oldu elli sekiz,
Bir bak senenin yazına.
Beni yaktın aşk oduna,
Bakmam bir daha yüzüne (Âşık Sabahattin İkan)

Süsenber

Sebatî sevdanla yandı,
Can içinde şirin candı,
Selvi boyun ürüşandı,
Kametin maya Süsenber (Âşık Sebahattin İkan)

Ağlar

Deli gönül arz eyledi elini,
Sıla ağlar, vatan ağlar, el ağlar.
Bu aşkın yüzünden divane oldum,
Yanan ağlar, Yamen ağlar, yol ağlar (Âşık Sebahattin İkan)

Sebahattin İkan, gençken sevmiş olduğu Süsenber Hanım'a olan aşkını bu dizelerle dile getirir. Ağlar isimli şiirinde ise Süsenber Hanım'a Yamen ismiyle seslenmektedir. Âşık Sebahattin İkan, sevdiği kız Süsenber Hanım ile evlenemeyince ona benzeyen Güzel Hanım ile evlenir. Güzel Hanım'a olan aşkını da bir şiirine işler.

Güzel

Bu nasıl sedadır, bu nasıl sestir?
Ne güzel okuyor Kur'anı Güzel!
Üy be üy var azam yandı tutuştu,
Şöhretin söndürdü niranı Güzel. (Âşık Sebahattin İkan)

Güzel Hanım, Kur'an-ı Kerim'i çok güzel okuduğu için Âşık Sebahattin İkan'ın ona olan sevgisi daha da artmıştır.

Âşık Korkmaz İkan'da, babası Âşık Sebahattin İkan gibi şiirlerinde daha çok beşerî aşka değinmiştir. Sevgilinin güzelliğini, heybetini, asaletini şiirlerinde ifade etmiştir.

Gözlerin

Gözlerimi esir aldı,
Sevdiceğim o gözlerin.
Yaşama sevincim oldu,
Sevdiceğim o gözlerin. (Âşık Korkmaz İkan)

Kurban Olduğum

Mühür gözlüm ateşine,
Yakma kurbanın olduğum.
Aşkın benim hayalimdir,
Yıkma kurbanın olduğum. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık, o kadar çok sevmektedir ki onun için canını bile verebilir. Sevdiğinin, başkasına gönül vermesi onu derinden yaralayacaktır. Baba- oğul iki âşığın aşk konulu şiirlerindeki temel husus, ikisinde de aşkın beşerî olarak işlenmiş olduğudur. İkisinde de aşk konulu şiirler coşkulu bir edayla söylenmiştir.

Vatan-Millet Konulu Şiirler

Vatan, üzerinde şehitlerin kanı bulunan, uğrunda nice canlar feda edilen topraktır, yurttur. Kişinin doğduğu, büyüdüğü, kendisi olduğu yerdir. Âşıklar, toplumu ilgilendiren her konuda halkın sesi olmuşlardır. Bunu yazmış oldukları vatan- millet konulu şiirlerinde de görmekteyiz. Hem Âşık Sebahattin İkan hem de oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın vatan-millet konulu şiirleri bulunmaktadır.

Türkler

Bir destan söyleyim Türk evladına,
Biz tarihte adlı şanlı Türkleriz.
Canla, başla çalışırız vatana,
Ata, baba kahramanlı Türkleriz. (Âşık Sebahattin İkan)

Bu şiirinde Âşık Sebahattin İkan, Türk milletinin başından geçen tarihî olaylara değinmektedir. Türkler'in imanı ve iradesi sonucunda vatanın her karış toprağını var gücüyle savunduğunu şiirlerine aktarmıştır. Çanakkale'de Sakarya'da karşı gücümüzü gösterdiğimizi ve vatanın her karış toprağını koruduğumuzu şiirinde aktarmaktadır.

Âşık Korkmaz İkan'ın da vatan-millet konulu yazmış olduğu şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirlerden bazılarının isimleri şunlardır: Vatanımda, Türk Oğlu, Barış Harekâtı, Türkiye'm...

Vatanımda

On beş yılı hesap ettim,
Her şey güzel vatanımda.
Elimi kalbimde tuttum,
Her şey güzel vatanımda. (Âşık Korkmaz İkan)

Bu şiirinde vatanını ve milletini ne kadar çok sevdiğini, gittiği her yerde kendi vatan toprağını aradığını ve vatanına özlem duyduğunu belirtmektedir. Hangi memlekete giderse gitsin hiçbir yer kişinin doğduğu ve büyüdüğü vatanının yerini tutamamaktadır. Türk Oğlu isimli şiiri ise babasının Türkler isimli şiiriyle benzerlik göstermektedir. Bu şiiriyle, geçmişe bakılmasını, başka milletlerin Türkleri ne gibi zor durumlara soktuğunun görülmesini istemektedir. Kültürün asimile olmamasını isteyen âşık, olumsuz yönde gerçekleşen değişiklikleri de reddetmektedir. Türk'ün her zaman uyanık olmasını ve bilinçli hareket etmesini ister. Gerçek düşmanın fark edilmesi gerektiğini söylemektedir.

Türk Oğlu
İngiltere ve Alman,
Bize senaryo yazan,
Şehveti ile bozan,
O İtalyan değil mi? (Âşık Korkmaz İkan)

Hem baba Âşık Sebahattin İkan hem de oğlu Âşık Korkmaz İkan vatanını seven, milletine değer veren âşıklardır. Şiirlerinde vatan ve millet sevgisinin önemine vurgu yapmaktadırlar.

Gurbet Konulu Şiirler

Doğup, büyüdüğü yerden uzakta yaşayan insanlar hep sıra hasreti çekmekte ve doğduğu yerleri özlemektedir. Doğduğu şehirden belli sebepler nedeniyle göç ederek başka bir şehre gelen âşıklar, her zaman memleketine özlem duymaktadırlar. Ayrılık hangi sebepten kaynaklanıyor olsa da kişide derin üzüntü bırakmaktadır. Karşılıklı iki âşık olan baba ve oğul âşıklar da memleketleri olan Kars'tan uzakta oldukları için gurbet yaşamakta ve memleketlerine hasret duymaktadırlar. Bu hasreti şiirlerinde şu şekilde dile getirmişlerdir:

Kars
Garip kuşum mahkûm kaldım gurbette,
Acep ne haldedir elleri Kars'ın?
Ana, baba, bacı, kardeş hasreti,
Tütüyor burnumda yolları Kars'ın. (Âşık Sebahattin İkan)

Âşık Sebahattin İkan, gurbette ailesini özlemiştir. Doğup, büyüdüğü memleketini Kars Kalesi'ni, baharda açan çiçekleri, şehitlerin kanıyla sulanmış memleketine duyduğu hasreti anlatır. Oğlu Âşık Korkmaz İkan ise gurbetteki hayatını, köyüne duyduğu özlemi yazmış olduğu şiirine döker.

Köyüm
Sılamdan ayrıldım hasret çekerim,
Tütüyor burnumda özü köyümün.
Özünü özledim kan yaş dökerim,
Yüreğimde acı sızı köyümün. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Korkmaz İkan'da babası gibi köyünü adeta tasvir eder. Köyünün tatlı dilli insanlarını, kışın tutan buzu, memleketinin soğuşunu, bahar gelince yeşillenen köyünün güzelliklerini anlatır. İnsanların birbirlerine duyduğu içtenliği ve samimiyeti özlediğini her şeyin burnunda tüttüğünü, nereye giderse gitsin köyünün hep aklında olduğuna değinmektedir. Gurbette yaşamının getirdiği zorluklar ve mecburiyetler, çoğu gelenek

temsilcisinde olduğu gibi inceleme konumuz olan baba ve oğul âşıklarda da şiirlere konu olmuştur. Korkmaz İkan, yurt dışında farklı ülkelerde bulunduğu için memleket özlemi sadece doğup büyüdüğu Kars ile sınırlı kalmamış, vatanını-ülkesini de aynı oranda hasretle şiirlerinde ele almıştır.

Nasihat Konulu Şiirler

Öğretici nitelikteki şiirlere “nasihat” adı verilmektedir. Bir düşünceyi aktarmak, bir durumu paylaşmak amacıyla Âşık edebiyatı ürünlerinin çoğunda öğreticilik unsuru bulunmaktadır. Nasihat konulu şiirlerde amaç; kişiyi, iyiliğe, doğruluğa yönlendirmektir (Artun, 2000). Nasihat konulu şiirlerin temelinde öğüt yer almaktadır. Yaşın ilerlemesine de bağlı olarak yetişkin insan hem hayat tecrübesi hem de gördükleri neticesinde dersler çıkarır. Bu tecrübelerini en yakınlarıyla paylaşmak isterler ki onlar da doğru yoldan sapmasınlar. Âşık Sebahattin İkan, oğlu Âşık Korkmaz İkan’ a nasihat içerikli bir şiir söylemiştir. Âşık Korkmaz İkan ise kendi oğlu Ozan’a nasihat içerikli şiirleri bulunmaktadır.

Teslim Ol

Sebatî der ömür biter nihayet,
Kimseye kalmadı dünyada hayat.
Oğlum Korkmaz İkan sana nasihat,
Seni beni yaratana teslim ol! (Âşık Sebahattin İkan)

Şiirde dinî nitelikli olarak öncelikle Hz. Allah, Kur’an-ı Kerim, Hz. Peygamber görölmektedir. Bu şiirinde Âşık Sebahattin İkan, dünyanın geçiciliğinden asıl olanın öteki dünya olduğundan bahsederken; oğlunun Hak yolundan çıkmamasını, nefsin arzularından uzak durmasını, Kur’an’a bağlı kalmasını istemektedir. Âşık Korkmaz İkan’da kendi oğluna nasihat içerikli şiirler yazmıştır.

Bekle Oğul

Başarının temeli bu,
Zordan fayda bekle oğul.
Yiğitlerin ameli bu,
Erden fayda bekle oğul. (Âşık Korkmaz İkan)

Bu şiirinde Âşık Korkmaz İkan, dünyanın değiştiğini, doğru ve güvenilir insan kalmadığını, kimseden fayda olmadığını, yalan dolandan uzak kalmasını, kazandığı lokmanın helalinden olması için hep çaba sarf etmesini oğluna nasihat etmektedir. Anaya-babaya değer veren onları sevip-sayan muratlı bir oğul olmasını öğütlemektedir. Gönöl

gözünü hep açık tutmasını söylemektedir. Yine oğlu için tamamladığı bir diğer şiiri ise şöyledir:

Oğul

Nasihatim sana Ozan Asker'im!

Çalışıp dağları delesin oğul.

Şükür verdiğiğine birdir neferim,

Çok uzun ömürlü olasın oğul. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Korkmaz İkan, oğlunun geleneklerine- göreneklerine bağlı kalmasını, büyüklere her zaman saygı duymasını, vatanını, bayrağını sevmesini ve korumasını öğütlemektedir. Herkese şefkat ve merhametle yaklaşmasını istemekte, cesur olmasını, ibadetlerini yerine getirmesini oğluna nasihat etmektedir. Baba ve oğul iki âşık nasihat konulu şiirlerinde örnek insan modelini çizmektedirler.

Konusunu Âşıklık Geleneğinden Alan Şiirler

Bu başlık, baba ve oğlun şiirlerinde tespit ettiğimiz son ortak konulu şiir başlığıdır. Bundan sonra inceleyeceğimiz başlıklarda yalnızca Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde tespit ettiğimiz konular yer almaktadır. Konusunu Âşıklık Geleneğinden alan şiirler; iki âşığın da bağlı oldukları “Şenlik Kolu” çerçevesinde oluşturulmuştur.

Âşık Şenlik'i Bilirim

O'dur âşıkların başı,

Her sözü mücevher taşı,

Âşıklığın mihenk taşı,

Âşık Şenliği bilirim. (Âşık Sebahattin İkan)

Âşık Sebahattin İkan, bu şiirinde Âşık Şenlik'in rüyada âşıklık mertebesine eriştiğine, âşık atışmalarında sazı ve sözü ile diğer âşıkları nasıl alt ettiğinden bahsetmektedir. Ayrıca Âşık Şenlik'in 93 Koçaklaması'na da gönderme yapmaktadır. Âşık Şenlik Kolu'na mensup olduğu içinde Âşık Şenlik isminin yaşamasını gaye edindiğini göstermektedir.

Âşık Korkmaz İkan da babası gibi Şenlik Kolu'na mensup bir âşık olarak onun hemen hemen tüm şiirlerini bilmektedir. Ayrıca Şenlik Kolu'na mensup bulunan diğer usta âşıkları da şiirlerinde anmaktadır. Öyle ki 2014 yılında vefat eden ustası Âşık Şeref Taşlıova'yı da bir şiirinde anmakta ve onun kaybından dolayı duyduğu derin elemi şiirinde yansıtmaktadır.

Ustam Taşlıova

Şenlik sevdası canında,
Âşıklık vardı kanında.
Beş yıl Kasım'ın yanında,
Kaldı Şeref Taşlıova. (Âşık Korkmaz İkan)

Bu şiirinde Âşık Şeref Taşlıova'yı tanıtmaktadır. Onun, milletine, bayrağına olan sevgisinden bahsederken; âşıklık geleneğini yurtdışında da temsil ettiğini ve devlet tarafından kendisine layık görülen Devlet Sanatçısı unvanı aldığına değinmektedir. Âşık Korkmaz İkan'ın ustası olan babasına da yazmış olduğu bir şiiri bulunmaktadır. Babası olan Âşık Sebahattin İkan'ın mahlası Sebati'dir. Bu nedenle şiirinde Sebati mahlasıyla babasına seslenmektedir.

Ustam Sebati

Ustam Sebati'ye bir destanım var,
Onu tarif edem lisana göre.
Sanatın ilminden ustam haberdar,
Mücevher söz satar insana göre. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Korkmaz İkan, babasına olan sevgisini ve saygısını şiirinde dile getirmiştir. Geleneğin icaplarını önce babasından öğrendiğini, babasının otuz yıl âşıklık geleneğine hizmet ettiğini, edep-erkân yolundan hiç şaşmadığını dile getirmektedir. Babası, onun yol göstericisidir. Baba- oğul âşıklık geleneğinin iki önemli temsilcisi olan âşıklar, geleneğin özüne uygun olarak eserler üretmiş ve bu eserleri Türk kültürüne kazandırmışlardır.

5.1.2. Farklı Konulu Şiirler

Sosyal-Toplumsal Konulu Şiirler

Âşıklar, sazları ve sözleriyle toplumsal konulara ışık tutmaktadırlar. Âşık Korkmaz İkan, sosyal ve toplumsal konulara sessiz kalmamış, gelişmeleri yakından takip etmiştir. Millet olarak yaşanan kötü zamanları şiirlerine aktararak halkın sesi olmayı başarmıştır. Dünyayı kasıp kavuran Covid-19 salgın hastalık sürecini de bir şiirinde işlemiştir.

Koronaya nice şiir yazıldı,
Ey aziz milletim çıkma evde kal!
Vakalar çoğaldı şüphe sezildi,
Şifa için çare lütfen evde kal!
Sakın komşulara etme intikal! (Korona)

Bu şiirinde Âşık Korkmaz İkan hem toplumsal bir konuya değinirken hem de nasihat vermektedir. Bunun yanında şiirlerinde dürüstlük, ahlak gibi temel değerlere de her zaman önem vermiştir.

Büyük ve modern şehir yaşamının insanda meydana getirdiği hasarları şiirine konu edinen Korkmaz İkan, dönemsel olarak çözümlümlükleri ve toplum yapısında görülen kırılmaları, büyük bir hassasiyetle gözlemci bakış açısına sahip bir tutumla şiirlerinde işler.

Evet durum böyle beyler,
Korkmaz İstanbul'u neyler,
Altmışlıklar yalan söyler,
On beşlikten korkuyorum. (Korkuyorum)

Âşıklar toplum içerisinde varolan sorunların temelinde ekonomik nedenlerin olduğuna dikkat çekerek yediden yetmişe her kesimden insanın sesi olmuş ve onların çektikleri dertleri ve sıkıntıları mısralar içerisinde işleyerek bu duruma dikkat çekmek istemişlerdir.

Biz bu hayat şartlarını,
Zorladıkça zorluyoruz,
Ateşten gömlek giyindik,
Terledikçe terliyoruz. (Zorluyoruz)

Âşık Korkmaz İkan “Zorluyoruz” isimli şiirinde toplum yapısında varolan işsizliğin, yaşanan kötü günlerin ve gelecek kaygısının, ülkenin dört bir tarafını sardığına değinerek duyumsadığı endişeleri büyük bir hassasiyetle eserlerinde işlemiştir. Toplumsal ve sosyal konulu yazdığı diğer şiirlerinden bazıları şunlardır: Hayat, Yakınır Olduk, Ahlak, Dürüstlük, ...

Taşılama Konulu Şiirler

Âşık Korkmaz İkan, toplumda gördüğü haksızlıkları, adaletsizlikleri şiirlerine yansıtmıştır. Bunu bir bakıma sitemkâr bir şekilde dile getirir. Sitemini, sorduğu sorularla daha etkili hâle getirmektedir.

Serhat Kars'ın Karaçoban köyünde,
Benim de bir hakkım var muhtar emmi.
İnsanlık görmedim merhametinde,
Yok mu sende namus ar muhtar emmi? (Muhtar Emmi)

Köylerinde seçim zamanı oy toplayan, gerçekleştireceğine dair sözler veren lakin vicdansızlık ve adaletsizlik yapan bir muhtarın kurnazlığını şiirine aktarmıştır. Muhtar, köy için toplanan parayı kendi şahsi emelleri ve niyetleri için kullanmış, insanların hakkını sömürmüştür. Âşık Korkmaz İkan, kendisine yapılan haksızlığı bu şiirinde dile getirerek; bu haksızlığın muhtarın yanına kalmayacağını söylemektedir. Hak yiyen, adaletsizlik yapan muhtara seslenerek hakkını aramıştır. Âşıklar, toplumda gördükleri aksaklıkları ve haksızlıkları çekinmeden şiirlerinde işlemişlerdir.

Âşık Korkmaz İkan, Türk milletine karşı yapılan haksızlıkları ve adaletsizlikleri de şiirine konu edinerek yurt içinde ve yurt dışında yaşanan sıkıntılara temas etmiştir. Türklere karşı takınılan tutum ve davranışların oldukça incitici bir boyutta olduğuna dikkat çekerek Türk milletinin tarihi başarısını hazmedemeyenlerin olduğuna vurgu yapmaktadır.

Korkmaz İkan bu böcekler,
Kanımızı emecekler,
Uyanın ki ölecekler,
Boyumuzu birileri. (Birileri)

Âşık Korkmaz İkan, “Birileri” isimli şiiriyle yerel meselelerin yanı sıra uluslararası meseleler hakkındaki düşüncelerini ve yaşananları işleyerek güncel olaylara karşı sanatçı edasıyla hassas bir tutum sergilemiştir.

Ölüm Konulu Şiirler

Âşıklık geleneğinde sık kullanılan konulardan bir diğeri ise ölüm gerçeğidir. Sevilen insanların vefatlarının ardından duyulan elem şiirlerinden başlıca konularından birisi hâline gelmiştir. İnsanı derinden etkileyen ve acı duyuran ölüm teması Âşık Korkmaz İkan’ın birçok şiirinde bulunmaktadır. Özellikle kirvesi olan yakın arkadaşı Tahsin Baktemur’un genç yaşta vefat eden annesi için ölüm konulu söylemiş olduğu şiirleri bulunmaktadır.

Dertlerimiz çoktur dertten ziyade,
Ciğerleri pare pare anamız.
Muhannet felekte bir gün görmedi,
Bu dünyada bahtı kara anamız. (Anamız)

Bu şiirini, arkadaşının ağzından duyduğu üzüntüyü aktararak oluşturmuştur. Genç yaşta ağır bir hastalık geçiren analarının ölmesi geride kalan çocuklarını büyük bir yasa boğmuştur. Ölüm, her zaman geride kalanlar için zor bir hâl almaktadır. Hele ki vefat eden kişinin onları doğuran anaları olması ve analarının hiçbir zaman gün yüzü görmemeleri çocuklarının içinde derin bir boşluk oluşturmaktadır. Âşık Korkmaz İkan, bu derin ölüm acısını şiirine aktararak, kirvesinin vefat eden anası için dua eder.

Âşık Şenlik Kolu’na mensup ustası Âşık Şeref Taşlıova’nın da vefatını büyük bir üzüntü ile öğrenmiştir. Hissettiği bu acıyı, onun için yazmış olduğu “Kaybettim” adlı şiirine aktarmıştır.

İki bin on dörtte Eylül ayında,
Çok sarsıldım düzenimi kaybettim.
Bir ulu çınardı selvi boyunda,
Aklım gitti izanımı kaybettim. (Kaybettim)

Usta sanatçının vefatı, Korkmaz İkan üzerinde oldukça derin tesir bırakmıştır. Âşık Şeref Taşlıova'nın büyük bir usta olduğundan, dünyadaki şöhretinden, bilgisinden, kültüründen bahsederken; bu acı olayı öğrendiğinde sanki tufan koptuğunu, dağların devrildiğini söylemektedir. Bu olay, Âşık Korkmaz'ı derinden yaralamıştır.

Din Konulu Şiirler

İnsan, kendisini yaratmış olan Rabbini her zaman sevmek ve ona layık olmak istemektedir. Bu doğrultuda Hakk'ın yolunda ilerlemek ve yanlış yola sapmamak gereklidir. Âşıklar, Hakk'tan aldıkları bu sanatı, halka Hak sayesinde aktarırlar. Bu nedenle şiirlerinin temelinde Allah sevgisi, ibadet gibi dinî konuları da işlemişlerdir.

Âşık Korkmaz İkan'ın bu doğrultuda şiirleri bulunmaktadır. Bu şiirlerinden örnekler şu şekildedir:

Mevla'mın emridir Resul'ün yolu,
İnanana hakikattır dinimiz.
Ahlakın temeli sevginin dili,
Bir imkândır bir himmettir dinimiz. (Dinimiz)

Dinimiz adlı şiirinde Âşık Korkmaz İkan, dinde nefret ve kine yer olmadığını, kardeşlik içinde yaşanılması gerektiğini, kitabımızın Kur'an yolumuzun iman olması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca ibadetlerin yerine getirilmesi gerektiğine de değinmektedir.

Sevgi ile sarılalım,
Müslümanlar bayram günü.
Barış ile yoğrulalım,
Aziz canlar bayram günü. (Bayram Günü)

Âşık Korkmaz İkan, dinin güzelliğine değinmekle kalmaz aynı zamanda İslam dini etrafında oluşan kutsal günlere ve bu günlerin içerisinde yapılan birçok güzel işlere de dikkat çekerek İslam dininin bir hak dini olduğuna vurgu yapar.

Euzu besmeleyle geldik dünyaya,
Hakk'a dönük lisanımız var bizim.
Kul olduk Mevla'ya döndük kibleye,
Göğsümüzde imanımız var bizim. (Lisanımız Var Bizim)

“Lisanımız Var Bizim” adlı şiirinde, kardeşlik içinde, barış içinde yaşanılması gerektiğine değinirken; yalandan dolandan uzak kalınmasını, Hakk yolunda gidilmesini söylemektedir. Şiirlerinde: “Hak, Peygamber, Kur’an, Mevla” gibi dini-tasavvufi kavramlar geçmektedir.

Ayrılık Konulu Şiirler

Ayrılık konusu da âşıklar tarafından sık olarak işlenen konulardan birisidir. Birbirini seven iki insanın birbirinden uzak kalması neticesinde şekillenebilmektedir. Âşık Korkmaz İkan, yurtdışına sanatını icra etmek amacıyla gidip gelmektedir. Bu süreçte eşinden ayrı kalmak onu derin bir üzüntüye boğmuştur. Bu ayrılık acısını mısralarına işlemiştir.

Kesildi kuvvetim kurudu kanım,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak.
Çıkmıyor nefesim sanki yok canım,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak. (Ayrılmak)

Sevdiğine duyduğu özlemi, ruhun bedenden ayrılması hâline benzetmektedir. Öyle derin bir ayrılık hissi vücudunun her yerini kaplamıştır. Ayrılık acısının o kadar büyük olduğundan bahseder ki günler geçmek bilmez, sabahlar olmak bilmez.

Yeter Korkmaz İkan eriyip bittin,
Yine mi dünyada dost kayıp ettin,
Ölüm hakkın emri yazık genç gittin,
Bir gün de bizindir sıralar ana. (Ana)

Âşık Korkmaz İkan, annesi Güzel Hanım’ın ölümünün ardından duyduğu ayrılık acısını yazmış olduğu şiirlerde işleyerek yüreğinde yanan acıların bir kısmını dile getirmiştir. Ölüm ve ayrılık arasındaki sıkı ilişki, âşıkların kelime dünyası içerisinde bir anlam bularak mısralara işlenmiş ve şiirlerin vazgeçilmez birer konusu olmuştur.

Hem baba Âşık Sebahattin İkan hem oğlu Âşık Korkmaz İkan şiirlerinde çeşitli konulara değinmişlerdir. Âşıklar Hak’dan aldıkları bu sanatı halka aktararak onların sesi olmuşlardır ve olmaya devam etmektedirler.

5.2. Şiirlerinin Şekil Bakımından Değerlendirilmesi

5.2.1. Hece Ölçüsü

Âşık Sebahattin İkan'ın elimizde bulunan 10 şiirinden, 4 şiiri 8 heceli, 5 şiiri 11 heceli ve 1 şiiri de 15 hecelidir. Âşık Korkmaz İkan'ın ise 80 şiirinden, 2 şiiri 7 heceli, 18 şiiri 8 heceli, 48 şiiri 11 heceli, 12 şiiri 15 hecelidir.

5.2.2. Durak

Genellikle 7 heceli şiirlerde 4+3 ya da 3+4 şeklinde duraklar kullanılmaktadır. 8 heceli şiirlerde 5+3 ya da 3+5 şeklinde duraklar kullanılmaktadır. 11 heceli şiirlerde ise 4+4+3 veya 6+5 durakları tespit edilmiştir.

Âşık Sebahattin İkan'ın elimizde bulunan 10 şiirinde görülen duraklar şu şekildedir:

3+5 durak şeklinde söylenmiş 2 şiir

5+3 durak şeklinde söylenmiş 2 şiir

4+4+3 durak şeklinde söylenmiş 2 şiir

6+5 durak şeklinde söylenmiş 3 şiir

8+7 durak şeklinde söylenmiş 1 şiir bulunmaktadır.

3+5 duraklı şiir

Sevdiğim nazenin yâre,
Söyle sen telli tamburum.
Bu sevdanın vuslatını,
Sağla sen telli tamburum. (Telli Tamburum)

5+3 duraklı şiir

Benim çektiğim sızıdır,
Esen aşkın poyrazıdır,
Yeke yolcunun kızıdır,
Nolur in çaya Süsenber. (Süsenber)

4+4+3 duraklı şiir

Deli gönül arz eyledi elini,
Sıla ağlar, vatan ağlar, el ağlar.
Bu aşkın yüzünden divane oldum,
Yanan ağlar, Yamen ağlar, yol ağlar. (Ağlar)

6+5 duraklı şiir

Hasan Harakânî böğründe yatar,
Kalesi yüksektir Serhat'ı tutar,

Millet bahçesinde bülbüller öter,
Nevbaharda açar gülleri Kars'ın.(Kars)

8+7 duraklı şiir

Bir bakışta âşık oldum boyuna Meral senin,
Yaratan güzellik vermiş payına Meral senin.
Hatengin oklar sinemi yaktın yandırdın beni,
Her kim baksa deli olur yayına Meral senin. (Meral)

Âşık Korkmaz İkan'ın 83 şiirinde tespit ettiğimiz duraklar ise şu şekildedir:

4+3 durak şeklinde söylenmiş 2 şiir

4+4 durak şeklinde söylenmiş 15 şiir

5+3 durak şeklinde söylenmiş 5 şiir

4+4+3 durak şeklinde söylenmiş 1 şiir

6+5 durak şeklinde söylenmiş 48 şiir

8+7 durak şeklinde söylenmiş 12 şiiri bulunmaktadır.

4+3 duraklı şiir

Avrupa'nın tavrı,
Yaktı yandırdı bizi.
Çağdaşlığın uğruna,
Sattık sarı öküzü. (Yandırdı Bizi)

4+4 duraklı şiir

Gözlerimi esir aldı,
Sevdiceğim o gözlerin.
Yaşama sevincim oldu,
Sevdiceğim o gözlerin. (Gözlerin)

5+3 duraklı şiir

Şenlik sevdası canında,
Âşıklık vardı kanında.
Beş yıl Kasım'ın yanında,
Kaldı Şeref Taşlıova. (Ustam Taşlıova)

4+4+3 duraklı şiir

Serhat Kars'ın merkez Dikme köyünde,
Mürsel Sinan zanaatı yağıştı.
Bilginlerin nişanı var beyninde,
Parmağının marifeti yağıştı. (Yağıştı)

6+5 duraklı şiir

Ecel kuşu baş ucunda dolandı,
İnanma azizim dünya yalandı.
Bülbül sesli âlem ona hayrandı,
Nazara mı geldin derdi sıralı. (Bağrım Yaralı)

8+7 duraklı şiir

Dertli dertli ötme bülbül figanın anlamı yok,
Gül uğrunda heder olma, kurbanın anlamı yok.
Lakin sen bağban değilsin deremezsin o gülü,
Vaktini boşa harcama zamanın anlamı yok. (Anlamı Yok)

5.2.3. Redif

“Redif, kafiye den sonra gelen birbirinin aynı kelime veya hecelerdir” (Onay, 1996: 21). Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde tespit ettiğimiz redif sayıları ilk dörtlüğün son mısrasında aynen tekrar eden redife <ek, kelime, kelime grubu> göre şu şekildedir:

Âşık Sebahattin İkan’ın şiirlerinde;

2 kelimedede redif olan 2 şiiri

3 kelimedede redif olan 2 şiiri bulunmaktadır.

Redif olmayan 6 şiiri bulunmaktadır.

Âşık Korkmaz İkan’ın Şiirlerinde;

2 kelimedede redif olan 25 şiiri

3 kelimedede redif olan 3 şiiri

4 kelimedede redif olan 5 şiiri

Redif olmayan ise 50 şiiri bulunmaktadır.

Örnek:

Kurbanım o bakışa,
Nazlı yâr bu dilden **anlar**.
Kapılmışım akışına,
Adam olan hâlden **anlar**.

Anlar kelimeleri 2. ve 4. Mısralarda aynen tekrar etmiş olduğu için rediftir.

5.2.4. Kafiye

Mısra sonlarında yer alan hecelerin seslerinin birbirine benzemesine “kafiye denmektedir (Onay, 1996: 21). Kafiye, saz şairlerinin şiirlerini anlamlı bir bütünlüğe kavuşturarak onlara estetik bir değer katmaktadır. Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde tespit edilen kafiyeler şu şekilde sıralanabilir:

Âşık Sebahattin İkan

5 şiirinde yarım kafiye kullanılmıştır.

5 şiirinde tam kafiye kullanılmıştır.

Âşık Korkmaz İkan

23 şiirinde yarım kafiye bulunmaktadır.

33 şiirinde tam kafiye bulunmaktadır.

24 şiirinde zengin kafiye bulunmaktadır.

2 şiirinde tunç kafiye bulunmaktadır.

5.2.5. Ayak

“Saz ve halk şairlerince kafiyenin adı ayaktır” (Onay,1996:21). Türk âşık şiirinin olmazsa olmaz ögesi, şiirin temelini oluşturan yapı “ayak” unsurudur. Hem serbest hem sistemli söyleyişlerde şiirin ahenkli olmasını sağlarken; bir bütünlükte arz etmektedir (Özarslan, 2001b: 97). Halk şiirinde kafiye, uyak veya ayak olarak söylenilir. Halk şiiri sözlü gelenek yapısı içinde kulağa hitap ettiği için yazılı kültür ortamında “yazarak” üretilmiş şiirler gibi göz uyağına bağlı değildir. Halk şiirinde âşıklar yapıları ve yazılışları farklı olan kelimeleri kullanmaktan kaçınmaz, onlar için önemli olan kelimelerin kulakta ahengi oluşturmasıdır (Dilçin, 2013: 73).

Usta âşıklar kullandıkları <ayakların> hangi kelimeye ayak oluşturabileceğini bilirler. Özellikle “Âşık Atışmalarında” tekellüm adı verilen bölümde “ayak açma”⁸³ bahsinde âşıklar birbirlerine hünerlerini gösterirken; aynı zamanda birbirlerini sınamaya da çalışmaktadırlar. Atışmaya katılmayan bir âşık, bir ayak verir. Âşıklar bu ayak üzerinden atışmaya başlarlar (Özarslan, 2001b: 98). Ayak açma bahsinde, âşıklar karşılaşma sebeplerini dile getirirler. Açılan ayağa uyararak sohbet havasında atışabilirler. Konu ve dörtlük sınırlaması bulunmamaktadır (Yardımcı, 2015: 184). Âşıklar hem kendi şiirlerini hem de usta malı şiirleri ezberlerken zorluk çekmektedirler. Bu nedenle kullanılan “ayak” sayesinde, şiirlerinde akılda kalması kolaylaşmakta ve varyantlaşmaya sebep olmaktadır (Günay,1990:33). Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın yaygın olarak kullandıkları ayakları şu şekilde sıralamak mümkündür:

Düz veya Geniş Ayak

Âşık tarzı şiir geleneğinde en sık kullanılan ayaklardan birisi olan düz ayak, tek bir ünsüz benzerliğine (yarım kafiye) dayanmaktadır (Özarslan, 2001b: 98). Geniş ayak, bir döner ayak türü olmakla birlikte sözcüğün kökünde aynı sesi bulunduran kelimelerle yapılmaktadır. L, r, z, ç, ş seslerini içinde barındıran kelimelerde geniş ayak da bulunmaktadır. Geniş ayak, oldukça fazla dörtlük söylemeye uygun ayak olması sebebiyle âşıkların en çok kullandığı ayak olarak dikkati çekmektedir (Kaya, 1999: 346).

Deli gönül arz eyledi elini,
Sıla ağlar, vatan ağlar, el ağlar.
Bu aşkın yüzünden divane oldum,
Yanan ağlar, Yamen ağlar, yol ağlar. (Ağlar)

Mühür gözlüm ateşine,
Yakma kurbanın olduğum.
Aşkın benim hayalimdir,
Yıkma kurbanın olduğum. (Kurban Olduğum)

⁸³“Âşık karşılaşmalarında, âşıklardan biri tarafından ilk dörtlüğün ikinci mısrasında şiire ayak olabilecek kafiye söz söyleme” (Kaya, 2000: 37).

Kapalı veya Dar Ayak

Âşıklık geleneğinde, irticalen söyleyişlerde güç gösterme bu ayakla yapılmaktadır. Ses benzerliği sınırlı olan kelimeler kullanılmaktadır. Bir ünlü bir ünsüz ses (tam kafiye) kullanılarak; genç âşıkları alt etme, ustalık gösterme gibi amaçlarla âşıklar dar ayakla hünerlerini göstermektedirler (Özarslan, 2001b). “Dar ayağa kimi zaman *zor ayak* da denilmektedir.” Âşık atışmalarında, rakibe üstünlük sağlamanın yollarından biri dar ayak kullanmaktır (Kaya, 2000: 39).

Tövbe et geri dön batma günaha,
Hak adalet ve divana teslim ol!
Ayet-ül firgâna Kerimullaha,
Baş tacımız ol Kur’ana teslim ol! (Teslim Ol)

Âşık Korkmaz İkan ve Âşık Derdiyâr yaptıkları bir atışmada dar ayak kullanarak birbirlerine hünerlerini göstermişlerdir.

Âşık Korkmaz İkan
Veysel üstatların başı,
Karacaoğlan değil naaşı.
İrşadînin gözün yaşı,
Süzen dolu Anadolu.

Âşık Derdiyâr
Emrah düşmüş böyle amana,
Neler der geçen zamana.
Ruhsatî dalmış ummâna,
Yüzen dolu Anadolu.

Âşık Sebahattin İkan’ın ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerini incelediğimizde ikisinde de yaygın olarak “düz ayak ve dar” ayak kullanıldığını görmekteyiz.

5.2.6. Aliterasyon

Âşıkların şiirinde ahengi sağlayan unsur aliterasyondur. Bazı ünsüz seslerin mısra da tekrarıyla oluşmaktadır. Âşık Sebahattin İkan’ın ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde ahengi sağlayıcı unsur olarak aliterasyon görülmektedir. Şiirlerinde tespit edilen aliterasyonu sağlayan harfler şu şekildedir:

Âşık Sebahattin İkan’ın elimizde bulunan şiirlerinde:

L harfi 7 şiirinde

N harfi 2 şiirinde

S harfi 1 şiirinde aliterasyonu sağlayan ses olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örnek:

Sevdiğim nazenin yâre,
Söyle sen telli tamburum.
Bu sevdanın vuslatını,
Sağla sen telli tamburum. (Telli Tamburum)

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü üzere l sesi aliterasyonu sağlamakta ve şiire ahenk katmaktadır.

Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde:

L harfi 17 şiirinde

D harfi 11 şiirinde

M harfi 8 şiirinde

N harfi 8 şiirinde

T harfi 7 şiirinde

K harfi 6 şiirinde

Y harfi 6 şiirinde

R harfi 6 şiirinde

Z harfi 4 şiirinde

S harfi 3 şiirinde

B harfi 2 şiirinde

Ş harfi 2 şiirinde

C harfi 1 şiirinde aliterasyonu sağlayan ses olarak karşımıza çıkmaktadır.

Örnek:

Mühür gözlüm ateşine,
Yakma kurbanın olduğum.
Aşkın benim hayalimdir,
Yıkma kurbanın olduğum. (Kurban Olduğum)

Yukarıdaki dörtlükte görüldüğü üzere k sesi ahengi sağlamaktadır.

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde ahengi sağlayan ortak ve en fazla kullanılan sesin “L” sesi olduğu görülmektedir.

5.2.7. Hane Sayısı

Hane sayısı bakımından incelendiğinde Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde çeşitlilikler olmakla birlikte ortaklıklar ve farklılıklar söz konusudur.

Âşık Sebahattin İkan'ın şiirlerinde tespit edilen hane sayısı dağılımı şu şekildedir:

Üç Haneli Şiirleri: “Telli Tamburum, Kars, Güzel” isimli üç şiirinde, üç haneyi kullanmıştır.

Dört Haneli Şiirleri: “Âşık Şenlik'i Bilirim, Yamen, Süsenber, Ağlar, Türkler, Teslim Ol, Meral” isimli yedi şiirinde, dört haneyi kullanmıştır.

Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde tespit edilen hane sayısı dağılımı ise şu şekildedir:

Üç Haneli Şiirleri: “Gözlerin, Seveceğim, Birileri, Gider, Eyler Sana, Gönül, Bozuktur, Öğrensin, Anlamı Yok, Şenlik Baba, Yüzüne Kurban Senin, Zaman, Bilinmeyen Yerdese, Sevdiceğim, Söyler” isimli on beş şiirinde, üç haneyi kullanmıştır.

Dört Haneli Şiirleri: “Ne Güzel, Bayram Günü, Zorluyoruz, Gönül, Anlar, Kaybettim, Bağrım Yaralı, Hayır Görene, Çalıştım, Boyun Devrilsin, Götürdü, Ayrılmak, Değişti, Senin, Kars' ın Töresi, Etmesinler, Lisanımız Var Bizim, Hayat, Yakınır Olduk, Ahlak, Dürüstlük, Yandırır Meral, Yıllarca, Söze Mana Versinler, Âşık, Bilmişem Derman Seni, Bade Senden, Sevdiğim, Olur, Yapmasın, Efkârı Kirvemin” isimli otuz bir şiirinde, dört haneyi kullanmıştır.

Beş Haneli Şiirleri: “Yandırdı Bizi, Kurban Olduğum, Yardım Eyle, Vatanımda, Barış Harekâtı, Kirvem, Ana, Ağlasın, Neyleyim, Yağşadı, Yavrularım Var, Âşıklar, Eyledi, Başka” isimli on dört şiirinde, beş haneyi kullanmıştır.

Altı Haneli Şiirleri: “Türk Oğlu, Anamız, Adalet, Bekle Oğul, Bizim, Dinimiz, Muhtar Emmi, Oğul, Şenlik Baba” isimli dokuz şiirinde, altı haneyi kullanmıştır.

Yedi Haneli Şiirleri: “Ustam Taşlıova, Korkuyorum, Buluşalım, Ustam Sebatî, Türkiyem” isimli beş şiirinde, yedi haneyi kullanmıştır.

Sekiz Haneli Şiirleri: “Memleketim, Beyim” isimli iki şiirinde, sekiz haneyi kullanmıştır.

Dokuz Haneli Şiirleri: “Köyüm” isimli bir şiirinde, dokuz haneyi kullanmıştır.

On Bir Haneli Şiirleri: “İstanbul” isimli bir şiirinde, on bir haneyi kullanmıştır.

On Üç Haneli Şiirleri: “Başkadır” isimli bir şiirinde, on üç haneyi kullanmıştır.

Âşık Korkmaz İkan, ağırlıklı olarak üç, dört ve beş hane ile şiirlerini oluşturmuştur. Babası Âşık Sebahattin İkan’dan ayrı olarak yedi, sekiz, dokuz, on bir ve on üç hane ile oluşturulan şiirleri de bulunmaktadır.

5.2.8. Dil ve Üslup Özellikleri

Âşıkların şiirlerinde hâkim olan dil yapısı ve üslup özellikleri, onların yetişmiş oldukları çevre ve görmüş oldukları eğitim ile sıkı bir ilişki içerisinde. Çıraklıktan başlayarak ustalık evresine erişme sürecinde şekillenen bu özellikler, âşığın edebî anlayışı içerisinde şekillenerek onun kendini has sanat anlayışı oluşturmasına da katkı sağlar.

Türkçenin varolan bütün imkânlarından yararlanarak ana dilin estetiksel özelliğini eserlerine yansıtan âşıklar, aynı zamanda dilin canlılığını ve güncel yapısını da koruyarak sanatçı kişiliklerinin yanı sıra toplumsal bir rol oynarlar. Bu şahsiyetler arasında önemli bir yere haiz olan Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan da “ana dil” bilinciyle hareket ederek eserlerini oluşturan birer sanatçı tiptir. Bütün bu özelliklerin yanı sıra Kars yöresindeki ağız özelliklerini ve yöresel kelime varlığını eserlerine yansıtan âşıklar, aşağıda incelenerek örnekler vasıtasıyla detaylandırılmıştır.

Kars yöresinde varolan etnik kimlik çeşitliliği, bölgede yetişen birçok sanatçı tipin edebî kişiliğine yansiyarak bir zenginlik oluşturmuştur. Özellikle Terekeme ve Yerli kavme mensup âşıklara bakıldığında, bu çeşitliliğin ve zenginliğin somut örnekleri

görülebılır. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan, bölgeye has olan yöresel kelimeleri eserlerinde kullanarak sözlü kültür ortamlarında usta bir konuma haiz olmuşlardır. Âşıkların kullandıkları bu kelimeler şu şekilde örneklendirilebilir:

Süsenber

Benim çektiğim sızıdır,
Esen aşkın poyrazıdır,
Yeke yolcunun kızıdır,
Nolur in çaya Süsenber. (Âşık Sebahattin İkan)

Yandırdı Bizi

Korkmaz **garamet** çöktü,
Karabağ boyun büktü,
Vahşet yaptı kan döktü,
Sırbistan'ın domuzu. (Âşık Korkmaz İkan)

Yeke: İri vücutlu, Heybetli.

Garamet: Kötü durum.

Kars yöresinin Azerbaycan ile kurmuş olduğu kültürel köprüler, her iki sahada da yetişen âşıkların dil hususiyetlerine yansiyarak şekil almıştır. Âşık Şenlik başta olmak üzere yörede yetişen birçok âşıktaki etkili olan Azerbaycan Türkçesi özellikleri, Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde de görülmektedir.

Adalet

Dehşet senetkârsan yaxşı bilirem,
Senatın möhrünü sende buluram,
Sen çalanda xayellere dalıram,
Bıraxmır yaxamı tutur adalet.

İcra mekânlarında dinleyici kitlenin hayal dünyasını harekete geçirmek isteyen âşıklar, oluşturdıkları eserlerde tasvir unsurlarına yer verirler. Bu durum, ortamın tekdüzeliğini kırarak sözel icra mekânlarında dinleyici kitleyi harekete geçirir ve dile getirilen her bir eserin dikkatli olarak dinlenmesini sağlayarak âşıklara çeşitli olanaklar sunar. Özellikle tasvir etme sırasında, birbiriyle örtüşen ve sıkı bir anlam ilişkisi içerisinde bulunan kelimeler, aynı örüntü içerisinde kullanılarak “hayal ve duygu” ikilisinin paralel doğrultuda akışına imkân sağlar. Bu durumun farkında olan Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan, tasvir unsurlarına yer vermişlerdir. Birkaçı aşağıda örneklendirilmiştir:

Güzel

O güzel cemalin sanki ay gibi,
Kaşın keman kirpiklerin yay gibi,
Benzerin Süsenber, Yamen pay gibi,
Öldürür Sebatî nurani Güzel. (Âşık Sebahattin İkan)

Gözlerin

Yaratan yaratmış öz kudretinden,
Bir ceylan misali bakar gözlerin,
Huriler melekler asaletinden,
İnsanı kendine çeker gözlerin. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan, şiirlerinde “Allah, Peygamber, Kur’an, Ayet, Hadis” gibi dini- tasavvufi birçok kavrama yer vererek bu unsurları şiirlerinde kullanmışlardır.

Tövbe et geri dön batma günaha,
Hak adalet ve divana teslim ol,
Ayet-ül Fırgâna Kerimullaha,
Baş tacımız ol Kur’an’a teslim ol. (Âşık Sebahattin İkan)

Dinin vecibesi namaz beş sefer,
Oruç, zekât, şehadet hacdır münevver,
Batıla kâbustur, mümine zafer,
Allah için bir cihattır dinimiz. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde az da olsa yabancı kelime ve tamlamalara rastlamak mümkündür.

Serimden çıkar bu duman,
Senle ettik **ahd-i peyman**,
Benden gitti **can-ı cenân**,
Ağla sen telli tamburum. (Âşık Sebahattin İkan)

Korkmaz sonra duydu acı olayı,
Çok üzüldüm dostluğumdan dolayı,
Bir of çekti yıktı **arş-ı alâ’yı**
Derdi sinesinde dolu kirvemin. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşıklar, eserlerinde deyimleri kullanarak birçok sanat ürünü meydana getirmişlerdir. Şiirlerin anlam katmanlarının büyük bir boyuta ulaşmasına olanak sağlayan deyimler, Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde de büyük bir yer tutmaktadır. Bu duruma örnek teşkil eden numuneler aşağıda sıralanmıştır:

Âşık Şenlik'i Bilirim
Söz ile **hasım öldüren**,
Düşmanı bölüp böldüren,
Rus çarına **baş kaldıran**,
Âşık Şenliği bilirim. (Âşık Sebahattin İkan)

Türk Oğlu
Kan ağlar Azerbaycan,
Perişan Saray Bosna'n,
Türk'e ezelden düşman,
Yunanistan değil mi? (Âşık Korkmaz İkan)

Yukarıda sıralanan örneklerde görüleceği üzere Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan, Türk dilinin sunmuş olduğu sınırsız olanaklardan yararlanarak eserlerini meydan getirmişlerdir. Bu eserlerde kimi zaman Kars yöresine has olan ağız özellikleri görülüp bu yöreye ait kelime varlığı kullanılırken kimi zaman da Azerbaycan Türkçesine ait kelime varlığından ve anlatım özelliğinden yararlanılmıştır.

5.2.9.Edebî Sanat Unsurları

Dili bilinçli bir şekilde işleyerek eserlerini oluşturan sanatçı tipler, dilin mevcut anlam kalıplarının dışına çıkarak çeşitli söz sanatı unsurlarını kullanırlar. Bu unsurlar, âşıkların eserlerinde çizdiği portreleri karşı tarafa aktarırken yardımcı olmakta ve böylelikle üretilen eserlerin derin bir boyut kazanarak zenginleşmesini sağlamaktadır. Seslerin ahenk ve çağrışımlarından yararlanılarak oluşturulan ürünler, edebî sanatlar sayesinde dinleyici kitle üzerinde tesirler bırakarak etkili olmaktadır.

Gelenek içerisinde âşıklar tarafından üretilen şiirler, edebî sanatlar sayesinde modern yapıda bir görüntü sergiler. Bu durum, âşıkların güncel olanı gelenekle birlikte harmanlamasına olanak sunar. Şiirin içerisinde varolan gizli anlamlar, edebî sanatlar vasıtasıyla oluşarak estetik zekâyı ön plana çıkarır.

Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde kullanılan edebî sanatlar, şiirlerin tabii yapısı içerisinde bir bütünlük oluşturarak önemli bir yapı teşkil etmektedir. Şiir söyleme kabiliyetinin her iki âşıktaki da ustalığı yansıtan bir konumda olması, gördükleri eğitimi yansıtmakla birlikte edebî sanatları kullanma hususuna da dolaylı olarak etki yapmaktadır. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan'ın kullanmış olduğu edebî sanatlar, çeşitlilikler göstermektedir. Bu çeşitlilikler içerisinde yer alan “**teşhis**” sanatı da her iki âşık tarafından kullanılarak şiirlere yansımıştır.

Telli Tamburum

Sevdiğim nazenin yâre,
Söyle sen telli tamburum.
Bu sevdanın vuslatını,
Sağla sen telli tamburum. (Âşık Sebahattin İkan)

Memleketim

Tek başına yürümüşsün,
Ne kara günler görmüşsün.
Yüzbinlerce göç vermişsin,
Şansı gurbet memleketim. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde en çok kullanılan söz sanatlarından biri de '**teşbih**'tir. "Aralarında ilgi bulunan iki unsurdan zayıf olanın güçlü olana benzetilmesiyle ortaya çıkan" (Aktaş: 2002: 9) teşbih sanatı, şiirlerin anlam katmanları arasındaki ilişkiyi güçlendiren en önemli etmenlerden biridir. Her iki âşığın şiirlerinden alınan parçalar, bu sanata örnek olarak verilebilir:

Güzel

O güzel cemalin sanki ay gibi,
Kaşın keman kirpiklerin yay gibi,
Benzerin Süsenber, Yamen pay gibi,
Öldürür Sebatî nuranî Güzel. (Âşık Sebahattin İkan)

Gönül

Gönül kâbeden üstündür tavaf etsen iz olur,
Gönül bağdır sevgi meyve tohum at filiz olur,
Bazen Abdal bazen engin bazen coşar bulanır,
Dalgası şaşkın deryadır bakarsan deniz olur. (Âşık Korkmaz İkan)

Toplum hafızasında iz bırakan etkili olayları gündeme getirmek için kullanılan "**telmih**" sanatı da Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan'ın şiirlerinde yerini almıştır. Özellikle tarihi ve dini önemi ön plana çıkan şahsiyetler etrafında kullanılan telmih sanatı, bu kişilere bağlı olarak ortaya çıkan olayları, olguları hatırlatarak âşıkların çeşitli konulardaki bilgi ve hünerini göstermelerinde önemli rol oynar. Bu duruma örnek teşkil eden numuneler şu şekilde sıralanabilir:

Türkler

Sebatî der meydan olmuş Sakarya,
Koca tepe dile gelmiş Sakarya,
Sarıkamış, Çanakkale, Sakarya,
Dilde ezber biz destanlı Türkleriz. (Âşık Sebahattin İkan)

Yardım Eyle

Nasip eyle nazlı yâri,
Yaktı bu sevdanın narı,
Eyyuba verdin sabırı,
İmkân sende yardım eyle. (Âşık Korkmaz İkan)

Sözlü kültür içerisinde yetişen âşıkların meydan getirdiği şiirlerde, anlamca birbirine yakın olan sözcükleri kullanması ile oluşan “**tenâsüp**” sanatı, ahengin ve şiir içerisindeki kelime örgülerinin, müzikal yapı ile anlamlı bir bütünlüğe ulaşmasına imkân sunar. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde, bu sanata örnek olabilecek parçalar şu şekilde sıralanabilir:

Kars

Hasanî Harakanî böğründe yatar,
Kalesi yüksektir Serhat’ı tutar,
Millet bahçesinde bülbüller öter,
Nevbaharda açar gülleri Kars’ın. (Âşık Sebahattin İkan)

Memleketim

Ok ondaysa yay sendedir,
Seçmenini say sendedir,
En büyük koz oy sendedir,
İste kat kat memleketim. (Âşık Korkmaz İkan)

Şiirlerin içerisinde var olan çağrışımı desteklemek amacıyla kullanılan ve zıtlıklardan yararlanılarak oluşturulan “**tezat**” sanatı da âşıkların yoğun olarak kullandığı unsurlardan biridir. Âşıklar, bu sanat sayesinde övgüye ve yergiye birlikte yer verme imkânı bularak içerisinde bulundukları durumları dile getirirler. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan da bu sanatın etkileyici özelliğini kullanarak şiirlerinde yer vermiştir. Bunlar şu şekilde örneklendirilebilir:

Güzel

Bu nasıl sedadır bu nasıl sestir,
Ne güzel okuyor Kur’an’ı Güzel!
Üy be üy var azam yandı tutuştu,
Şöhretin söndürdü niranı Güzel . (Âşık Sebahattin İkan)

Korkuyorum

Geniş dünyanın olmasın dar
Evim mahalleden kenar
Hırsızlıkta gasp soygun var
Kalleslikten korkuyorum. (Âşık Korkmaz İkan)

Âşıkların eserlerinde yer alan duygu yoğunluklarını belirtmek ve anlamları güçlendirmek amacıyla sık olarak kullanılan “**İstifham**” sanatı da soru sorma yardımıyla oluşturularak şiirler içerisinde yerini alır. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde yer alan ‘istifham’ örnekleri şu şekilde sıralanabilir:

Kars

Garip kuşum mahkûm kaldım gurbette,
Acep ne haldedir elleri Kars’ın?
Ana, baba, bacı, kardeş hasreti,
Tütüyor burnumda yolları Kars’ın. (Âşık Sebahattin İkan)

Türk Oğlu

Türk oğlu bak tarihe,
Fatih atan değil mi?
Yedi düvel cihanda,
At oynatan değil mi? (Âşık Korkmaz İkan)

Âşıkların şiirlerinde ifade ettiği gerçek ve mecaz anlamı birlikte düşünmeye imkân sağlayan “**kinaye**” sanatı da yoğun olarak kullanılarak mısralar içerisinde görünür olmuştur. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde, bu söz sanatına örnek teşkil eden parçalar şu şekilde sıralanabilir:

Teslim Ol

Nefsinden uzak ol de yapmam haşa,
Anlın ak, başın dik insanca yaşa.
Nemrut İbrahim’i attı ateşe,
Mevlan için yana yana teslim ol! (Âşık Sebahattin İkan)

Türk Oğlu

İngiltere ve Alman,
Bize senaryo yazan,
Şehveti ile bozan,
O İtalyan değil mi? (Âşık Korkmaz İkan)

Âşıklar, çektikleri sıkıntıları, yâre kavuşma isteklerini ve yaşanan acı olaylar başta olmak üzere anlatacakları birçok unsurun içerisinde yer alan duygu yoğunluklarını dile getirirken abartma olarak adlandırılan “**mübalâğa**” sanatına yer verirler. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde tespit edilen mübalâğa unsurları şu şekilde örneklendirilebilir:

Meral

Zer kaşların hilallenmiş sanki kudret kalemi,
Dudaklar nergiz yaprağı tatlı söyler kelâmı,
Keklik gibi gidişinle öldürürsün âlemi,
Yandım gerdana dökülen huyuna Meral senin. (Âşık Sebahattin İkan)

Zorluyoruz

Biz bu hayat şartlarını,
Ozrladıkça zorluyoruz.
Ateşten gömlek giyindik,
Terledikçe terliyoruz. (Âşık Korkmaz İkan)

Şiir içerisinde yer alan mısralarda bulunan kelimelerin, anlam katmanlarını güçlendirerek tekrar yoluyla bu durumu pekiştirmeye olanak sunan “**tekrir**” sanatı âşıkların yoğun olarak kullandığı söz sanatlarından biridir. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın şiirlerinde tespit edilen örnekler şu şekilde sıralanabilir:

Ağlar

Deli gönül arz eyledi elini,
Sıla ağlar, vatan ağlar, el ağlar,
Bu aşkın yüzünden divane oldum,
Yanan ağlar, Yamen ağlar, yol ağlar. (Âşık Sebahattin İkan)

İstanbul

Korkmaz İkan ne hak aldık,
Sılamızdan uzak olduk,
Ne aç kaldık ne tok kaldık,
Bitmez nazı İstanbul’un. (Âşık Korkmaz İkan)

5.3. Şiirlerin Tür Bakımından Değerlendirilmesi

Âşık edebiyatı şiirlerinin tür bakımından incelemesi, hece ölçüsüne dayalı olarak oluşturulmuştur. Hece ölçüsüne dayalı türler: güzelleme, koçaklama, taşlama, ağıt, semaî, varsağı ve destan türlerinden oluşmaktadır. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan’ın elimizde bulunan şiirlerinde kullanılan türlere göre başlıklandırma yapıp, şiirlerden örnekler aktarılmıştır.

5.3.1. Hece Ölçüsüne Dayalı Türler

Araştırmacılara göre; âşık edebiyatındaki hece ölçüsüne dayalı türler, koşma nazım biçiminden ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ilk olarak koşma nazım biçimi hakkında bilgi vermeye çalışacağız.

Koşma: Türk halk şiirinin en çok kullanılan biçimidir. Dörtlüklerden oluşmaktadır. İşlenen konu daha çok sevgi ve doğa konularıdır. Bir âşığın, duygu ve düşüncelerini şiir yoluyla en iyi ifade ettiği yol, koşma yazmaktır (Yardımcı, 2015: 262).

Koşma kelimesi, koş- fiilinden türetilmiştir. Koşma, çoğunlukla 3-5 dörtlükten oluşmaktadır. Genellikle 11'li hece ölçüsüyle söylenmektedirler. Kafiye dizilişi: xaxa, bbba, ccca... şeklindedir. Koşmalarda tek ses benzerliğine dayalı olarak, yarım kafiye daha fazla kullanılmaktadır. Koşmalar, belirli bir ezgiyle söylenmektedir. Din dışı tüm konular koşmalarda işlenebilir. Koşma türü, ezgisine ve yapısına göre ikiye ayrılmaktadır (Sever, 2013: 70).

Ezgilerine göre koşmalar: Özel bir ezgiyle söylenmektedirler. Kerem Koşması, Acem Koşması, Topal Koşma...

Yapılarına göre koşmalar: Düz Koşma⁸⁴, Yedekli Koşma⁸⁵, Musammat Koşma⁸⁶, Ayaklı Koşma⁸⁷, Zincirbend Ayaklı Koşma, Zincirleme Koşma⁸⁸, Koşma- Şarkı⁸⁹

Koşmalar işledikleri konulara göre ise; güzelleme, koçaklama, taşlama ve ağıt şeklinde türlere ayrılmaktadır.

Güzelleme

Bir güzeli, bir kişiyi, bir yeri yahut bir tabiat güzelliğini övmek maksadıyla söylenen şiirlere güzelleme denmektedir. Güzellik ve sevdâ öğeleri âşıktan âşığa farklılık göstermektedir. Âşıklar için aşk sıradan bir olay değildir, bir arayıştır (Yardımcı, 2015:

⁸⁴ 11 heceyle yazılan ve uyak düzeni xaxa- bbba- ccca olan koşma tipidir. Âşık edebiyatında en sık kullanılan koşma tipidir (Dizdaroğlu, 1969: 236).

⁸⁵ Doğu Anadolu ve Azerilerde sık kullanılan bir koşma biçimidir. Genellikle koşmanın arasına mâni eklenerek oluşturulur (Dizdaroğlu, 1969: 236).

⁸⁶ Musammat koşmalarda bir iç uyak, bir de dize sonundaki uyak bulunur. Çift uyaklı şiir denilmektedir (Dizdaroğlu, 1969: 239).

⁸⁷ Koşmanın ilk dörtlüğündeki birinci ve ikinci beyitleriyle, diğer dörtlüklerin sonlarına beş heceli ziyadeler eklenmesiyle oluşturulmaktadır (Dizdaroğlu, 1969: 240).

⁸⁸ Her dörtlüğün sonundaki uyağın, diğer dizinin başında tekrarlanmasıdır (Dizdaroğlu, 1969: 240).

⁸⁹ Dördüncü dizedeki kavuştakların her dörtlüğün sonunda tekrarlanmasıdır (Dizdaroğlu, 1969: 243).

277). Aşk, ayrılık ve sevgilinin tasviri bu tür aracılığıyla şiirlere yansımaktadır (Onay, 1996: 296). Elinde saziyla her yeri dolaşan âşık, gittiği yerlerde karşılaştığı güzelleri şiirlerine düzmektedir. Bunu da söylediği güzellemelere borçludur (Aça, 2012: 576).

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan, güzelleme türünde şiirler icra etmiş ve sevgiliye duydukları aşkı, özlemi şiirlerinde işlemişlerdir.

Aşkın ateşiyle gurbeti gezdim,
Erzurum elinde oturdum yazdım.
Ezelden aşnaydın ya neden bezdin,
Kağıt ağlar, kalem ağlar, el ağlar. (Âşık Sebahattin İkan)

Sesini duyunca kesilir nutkum,
Sen hilalim sen güneşim sen ufukum.
Seni mutlu görmek en büyük tutkum,
Hep yüzünü güldürmeye çalıştım. (Âşık Korkmaz İkan)

Baba ve oğul, sevgilinin yeri gelmiş güzelliğini işlemiş şiirlerine yeri gelmiş ona duydukları sevgiyi şiirlerinde dillendirmişlerdir.

Taşlama

Halk şiirimizde beğenilmeyen, hoş gitmeyen bir olayın, istenmeyen bir kişinin gülünç ve hatalı yanlarını alaylı bir şekilde ortaya koyan koşmalardır. Hem güldüren hem iğneleyen yönü bulunan bu şiirlerde, âşıklar haksızlık yapan, başkasının malına el uzatan kişileri şiirlerinde yermektedirler (Yardımcı, 2015: 279).

“Taşlama söyleme geleneği 16. yy.’ da âşıklar arasında görülmeye başlar. 17. yy.’da ise taşlama söyleyen âşıkların sayısı bir hayli artar. 19. yy.’da sürekli savaşlar, artan yoksulluk, yayılan kültürel yozlaşma ve idari boşluk neticesinde taşlamalar âşıklar arasında çok söylenmiştir.” (Çıblak, 2008: 71-97).

Âşıklar, toplumla ilgili, felek ve kader ile ilgili, kişilerle ilgili, sevgiliyle ilgili konularda taşlamalar söylemişlerdir (Yardımcı, 2015:280).

Âşıklar, düzen, felek, mezhep-din kavgaları ve siyasi içerikli taşlamalar söylemişlerdir (Arı, 2015: 263-264). Âşık Korkmaz İkan’ın taşlama konulu şiirleri bulunmaktadır. Bu tür şiirleriyle haksızlığı, adaletsizliği dile getirmektedir. Bazı şiirlerinde ise sevgiliyi taşıdığı görülmektedir. Adeta sevgiliye isyan eder bir havası vardır.

Yüreğimde sevda başımda duman,
Beni mahfettin boyun devrilsin.
Bu nasıl adalet bu nasıl vicdan,
On paraya sattın boyun devrilsin. (Âşık Korkmaz İkan)

Koçaklama

Coşkulu ve yiğitçe bir edayla söylenen şiirlerdir. Halk şiirimizde en güzel koçaklama türü şiirler Köroğlu'na ait olanlardır (Dilçin, 2013: 341).

Koçaklamalarda yiğitlik ve kahramanlıklar övülür. Halkımız her zaman kahraman kişileri övmüşlerdir. Halk şiirimizde yiğitlik ön planda tutulmuş, destanlara konu olmuştur (Yardımcı, 2015: 278). Özellikle Âşıklık geleneğinde, âşık karşılaşmalarında Köroğlu'nun yeri hayli büyük bir öneme sahiptir. Köroğlu, yiğit bir kişiliğe sahiptir. Âşık karşılaşmalarının son bölümü olan uğurlama bölümünde, âşıklar Köroğlu koçaklamasıyla atışmayı sonlandırmaktadırlar.

Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan, koçaklama türünde şiirler söylemişlerdir. Bu tür şiirlerinde özellikle Türk milletinin, Türk askerinin kahramanlıklarını övdükleri görülmektedir.

Bir destan söyleyim Türk evladına,
Biz tarihte adlı şanlı Türkleriz.
Canla, başla çalışırız vatana,
Ata, baba kahramanlı Türkleriz. (Âşık Sebahattin İkan)

Ağıt

Türk edebiyatında ağıtlara çok eski zamanlardan itibaren rastlamaktayız. Ağıtlar, İslamiyetten önceki dönemlerde ölen kişinin arkasından gerçekleştirilen yuğ törenleri ile ortaya çıkmıştır. Bu törenlerde sagu adı verilen hüznü dolu şiirler söylenmekteydi. Günümüzde ağıtların ilk temelini de bu şiirler oluşturmaktadır (Şengün, 2018: 150).

Ağıtlar, acıyı dile getiren şiirler olarak bilinmektedir. Bir bakıma ölen kişi için düzülmüş methiyelerdir. Halk arasında ağıt söyleyen kişilere ağıtçı denilmektedir. Ağıt söylemek ise ağıt yakmak olarak bilinmektedir (Yardımcı, 2015: 286). Âşık Korkmaz İkan, ölümün getirdiği acı ve tarif edilemez duyguyu şiirlerine dökmüş ve ağıt türünde şiirler icra etmiştir. Ölümün verdiği o üzüntü adeta âşığın diline ve sazının tellerine dokunmuştur.

Tarih bin doküz yüz doksan yılında,
Öldü Şimşekoğlu bağrım yaralı.
Serhat Kars'ta mezirenin yolunda,
Göçtü gitti kem talihi karalı. (Âşık Korkmaz İkan)

Semai

Âşık edebiyatında koşmadan sonra en çok tercih edilen türdür. Dörtlük sayısı genellikle 3-5 arasında değişiklik gösterir. Nazım birimi dörtlük olan semailerin uyak düzeni koşmadaki gibidir (Albayrak, 2009: 165-166).

Hecenin 8'li kalıbıyla yazılan semailer ya 4+4 duraklı ya da duraksız olurlar. Özel bir ezgiyle okunan semailer, sevgi, ayrılık ve doğa gibi konular üzerine yazılmaktadırlar (Dizdaroğlu, 1969: 247).

Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan, semai türünde 8 heceli şiirler icra etmişlerdir. Bu tür şiirlerinde, sevgi ve ayrılık konularını sıkça işledikleri görülmektedir.

Ben bu sevdadan uyandım,
Seni bir Aslıhan sandım.
Kerem oldum sana yandım,
Daha üfleme közüme. (Âşık Sebahattin İkan)

Yandı canım yaratanım,
İmkân sende yardım eyle.
Candan ayrıldı cananım,
İmkân sende yardım eyle. (Âşık Korkmaz İkan)

SONUÇ

Anadolu âşıklığında baba-oğul modeline göre geleneği sürdüren temsilciler, geleneğin aktarılması noktasında farklı usta ve farklı çırak yapısına göre daha avantajlıdır. Geleneği bir ustadan öğrenmek için diyar diyar gezen aday <çırak> âşık, farklı nedenlerle zorluklar yaşamaktadır. Buna karşı, babasından ilhamla ve eğitimle, başlangıcı üyesi olduğu evden başlattığı için bu engellerin birçoğu ortadan kalkmaktadır. Saz çalmanın ve âşık makamlarını <hava, ezgi> öğrenmenin bile ciddi boyutlarda zaman aldığı düşünülürse “baba-oğul” âşıklığının, süreci kısaltan ve zahmeti azaltan yönüyle önem taşıdığını ve geleneğin devamı için bu nedenle bir “model” olduğunu belirtmek gerekir.

Geleneğin babadan oğula aktarılması noktasında Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’da zamana ve icraya bağlı birtakım farklılaşmalar görülmüştür. Âşık Sebahattin İkan bir dönem saz olarak tambur kullanırken, oğlu Âşık Korkmaz İkan divan sazı kullanmıştır. Âşık Korkmaz İkan sözlü gelenek yapısı içinde farklı mekânlarda dinleyici huzuruna çıkarak âşıklık yapmakla birlikte, özellikle İstanbul ve benzeri büyük şehirlerde daha kısa süreli “program” yapısında çalıp söylemek durumunda kalmıştır. Bunu süreç içinde televizyon programları da takip etmiştir. Bu durumun bir neticesi olarak günlerce süren hikâyeler anlatmaktan mahrum kalmıştır. Ancak hafızasında usta malı hikâyeleri ve kendi tasnif ettiği hikâyeleri saklayarak bir âşıktaki bulunması gereken özellikleri korumuştur.

Değişen hayat şartlarının çırak yetiştirme hususuna da ciddi boyutlarda etki ettiği görülmüştür. Bu durumun temel nedenlerinden biri zaman sıkıntısıdır. Köyde çırağı ile devamlı ilgilenmek durumunda olan âşıklar, büyük şehirlere göç ettiklerinde sürekli birliktelik imkânı bulamamışlardır. Sebahattin İkan birden çok kişiye geleneğini rahatça aktarabilirken Korkmaz İkan, çırak bulmakta zorluk yaşamıştır.

Korkmaz İkan’ın, babasının yanında yetişmesinin en önemli avantajı ustasının şiirlerini rahatça anlayabilmesidir. Kars yöresinde hâkim olan Yerli ve Terekeme ağızlarında görülen farklar, çırak yetiştirme hususuna da etki etmiştir. Kars ve yöresinde görülen ağız çeşitliliği, kelime kadrosunda olduğu gibi ifade biçimlerinde de bazı farklılıkların görülmesine yol açmaktadır. Ancak bu durum baba- oğul âşıklarda görülmez. Küçüklükten itibaren babasının <ustasının> yanında olan çırak âşıklar, söylenen sözleri

anlamakta güçlük çekmezler. Bu durum, çeşitli deyişlerin otantik özelliklerinin korunmasına ve sonraki kuşaklar arasında bozulmadan yaşamasına olanak sağlar.

Oğul âşıkların, babalarına ait eserleri ezberleyerek hafızalarına alması, baba âşıkların unutulmasını engelleyerek, sözlü kültür ortamlarında yaşamasına olanak sağlamıştır. Fakat oğul âşıkların, babalarının deyişlerini ezberlemesi ve icra etmesi, kimi zaman da olumsuz durumların ortaya çıkmasına yol açarak babanın eserlerinin oğlu ya da oğlun eserlerinin babaya mâl edilmesine yol açmıştır.

Âşık Şenlik ocağına (koluna) mensup olanlar da dâhil olarak genel anlamda Karslı âşıklar büyük şehirlerde de geleneği devam ettirmişlerdir. Odak hüviyetindeki usta âşığa karşı duyulan sevginin bir neticesi olarak çeşitli etkinliklerde ve televizyon ortamlarında düzenlenen programlara “Şenlik” ismi verilmiştir. Âşık Korkmaz İkan da televizyon ortamında yayın yaptığı programa “Şenlik Divanı” ismini vererek geleneğin modern şartlarda sürdürülmesinde rol oynamıştır. Bu ismi Tempo FM’de sunduğu radyo yayınında da kullanmıştır. Âşık Korkmaz İkan’ın bu tür icra mekânlarında programlar yapması, tanınırlık kazanmasında ve çeşitli yerlerden davet almasında büyük etki yaratmıştır.

Âşık Sebahattin İkan ve oğlu Âşık Korkmaz İkan’ın şiirleri incelendiğinde, aşk konulu şiirlerinin yoğunlukta olduğu görülmüştür. Gurbet, vatan-millet, sosyal ve toplumsal konulu şiirler de baba-oğul âşıklarda ortak işlenen temalar arasındadır. Âşık Korkmaz İkan babasının aksine taşlama, ölüm gibi konulara da eğilmiştir. Ağırlıklı olarak 11’li hece ölçüsünü kullanmışlardır. Âşık Sebahattin İkan ve Âşık Korkmaz İkan şiirlerinde düz ayak ve dar ayak kullanarak ustalıklarını da sergilemişlerdir.

Âdının ve soyunun âşıklık geleneği içerisinde yaşamasını isteyen baba âşıklar, oğullarını geleneğe kazandırmakta, geleneğin mahiyetini kavramaları noktasında yardımcı olmaktadır. Bu amaçla kendilerinin uzun yıllar sonucu ustalarından öğrendiklerini, oğullarına aktararak, geleneğin canlılığını koruması noktasında önemli bir işlev üstlenmişlerdir. Âşıklık geleneğinde ustası, babası olan âşıklar geleneği daha yakından öğrenme fırsatına sahip olmuşlardır. Bu noktadan hareketle Âşık Sebahattin İkan, oğlu Âşık Korkmaz İkan’ı yetiştirerek geleneğe kazandırmıştır.

KAYNAKÇA

- Aça, M., vd. (2012). *Başlangıçtan Günümüze Türk Edebiyatında Tür ve Şekil Bilgisi*, İstanbul: Kesit Yayınları.
- Adıgüzel, S. (2016). *Azerbaycan Âşık Edebiyatı*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Akbulut, D. A. (1991). *Albayrak Gazetesine Göre Sarıkamış ve Kars'ın Kurtuluşu*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Akçora, E. (1991). *Kars ve Çevresinde Yaşayanların Dilinden Ermeni Mezalimi*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Aktaş, H. (2002). *Modern Türk Şiirinde Edebî Sanatlar*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Albayrak, N. (2009). Türk Halk Şiirinde Biçim ve Tür Sorunu. *Motif Akademi*, C.2, S.3,4, s. 133-186
- Aliyeva, S. (2011). Göyçe Âşık Rivayetlerinin Mazmun Özellikleri ve Kapsama Alanı. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*. C.4, S.7, s. 133-139.
- Alptekin, A. B. (1999). Azerbaycan ve Türkiye’de Tanınan Ortak Âşıklar. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*, S.7, s.33-42.
- Alptekin, A. B.; Sakaoğlu, S. (2014). *Türk Saz Şiiri Antolojisi (14-21.Yüzyıl)*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Alptekin, A. B.; Güzel, A. (2015). *Geçmişten Günümüze Âşıkların Dilinden Sarıkamış*. İstanbul: BKY Yayınları.
- Alptekin, A.B. (2019). *Halk Hikâyelerinin Motif Yapısı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Altınkaynak, E. (1998). *Âşık Veysel Şahbazoğlu (Hayatı – Sanatı- Şiirleri)*. Ankara.
- Altınkaynak, E. (2015). *Çobanoğlu Âşıklar Kahvesi Derlemeleri – I*. Ankara: Karadeniz Dergi Yayınları.
- Altınkaynak, E. (2015b). *Kars Halk Âşıkları*. Ankara: Ardahan Üniversitesi Yayınları.

Arat, R. R. (2007). *Eski Türk Şiiri*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Türk Tarih Kurumu Yayınları.

Arı, B. (2015). Âşık Şiirinde Toplumsal Eleştiri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, C.12, S.32, s.262-284.

Arıkan, M. (2016). *Kazak Sözlü Geleneği*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Artun, E. (2000). “Günümüz Adana Âşıklık Geleneğinde Nasihat (Öğütme)” Türk Halk Kültürü Araştırmaları. Ankara: KB HAGEM Yay.

Artun, E. (2019). *Âşıklık Geleneği ve Âşık Edebiyatı*. Adana: Karahan Kitabevi.

Arvas, A. (2009). Âşıklar Çay Evi: Günümüzde Van Yöresi Âşıklık Geleneğini Sürdüren Bir Kahvehane ve Bu Mekânda Kaydedilmiş Bir Fasıl. *Folklor Edebiyat Dergisi*. C. 15, S. 59, s. 197-209.

Arvas, A.; Çistobayeva, N. S. (2016). *Hakas Türklerinin Sözlü Şiir Geleneği*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Aslan, E. (1975). *Çıldırli Âşık Şenlik Hayatı, Şiirleri ve Hikâyeleri (İnceleme-Metin-Sözlük)*. Ankara: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Aslan, E. (1978). *Doğu Anadolu Saz Şairleri*. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Aşkun, V. C. (1976). “Geleneksel Edebiyatımız”. Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975 Konya. Ankara: Güven Matbaası.

Atalay, E. (2004). *Halk Edebiyatımızda Çıldır*. İzmir: Lamineks Plastik San. ve Tic. Ltd. Şti.

Avan, Y. (1995). *Aksaraylı Âşıklar*. Aksaray: Aksaray Valiliği Kültür Yayınları.

Aydın, O. (2017). *Her Yönüyle Molla Âşık Müdamî*. Ankara: TDV Yayınları.

Ayyıldız, S. (2020). Üslup, Tavır Kavramları ve İcra Teknikleri Çerçevesinde Türk Halk Müziğinde Süslemeler, *İDİL Dergisi*, s.1290-1334

Bakırcı, N. (2010). *Niğde Âşıklık Geleneği ve Niğdeli Halk Şairi İbrahim Dabak*. Niğde: Niğde Belediyesi Kültür Müdürlüğü Yayınları.

- Balkaya, A. (2015). MekânPoetikası Bağlamında Âşık Kahvehaneleri ve Âşık Üzerinde Kimi Fonksiyonları. *TurkishStudies Dergisi*, S. 5, s.881-889.
- Bascom, W. (2004). Halkbilimi, Sözlü Sanat ve Kültür. *Milli Folklor*, S.63, s. 86-97.
- Baydemir, H. (2016). *Özbek Bahşılık Geleneği ve Termeler*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Boratav, P. N. (2000). *İzahlı Halk Şiiri Antolojisi*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Boratav, P. N. (2017). *Folklor ve Edebiyat I*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Boratav, P. N. (2017b). *Folklor ve Edebiyat II*. Ankara: Bilgesu Yayınları.
- Connerton, P. (2014). *Toplumlar Nasıl Anımsar?* İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Çelik, M.; Özsoy, B. S. (2000). *I. Âşıklar Şenliği*. Manisa: Manisa Celal Bayar Üniversitesi Yüksek Öğrenim Vakfı.
- Çıblak, N. (2008). *Âşık Şiirinde Taşlamalar*. Ankara: Ürün Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2000). *Âşık Tarzı Kültür Geleneği ve Destan Türü*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Çobanoğlu, Ö. (2007). *Âşık Tarzı Edebiyat Geleneği ve İstanbul*. İstanbul: 3F Yayınevi.
- Çobanoğlu, Ö. (2015). *Halkbilimi Kuramları ve Araştırma Yöntemleri Tarihine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Dilçin, C. (2013). Örneklerle Türk Şiir Bilgisi. Ankara: TDK Yayınları.
- Dizdaroğlu, H. (1969). *“Halk Şiirinde Türler”* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Dundes, A. (1998). Halk Kimdir? (çev. Metin Ekici). *Milli Folklor*, S.37, s. 139-153.
- Dundes, A. (2004). Halkbilimi Çalışma Yöntemleri. (çev. Ayşenur Nazlı). *Milli Folklor*, S.63, s.92-97.
- Durbilmez, B. (2016). *Âşık Edebiyatı ve Taşpınarlı Halk Şairleri*. Ankara: Akçağ Yayınları.

- Düzgün, D. (2005). *Erzurum'da Kahvehaneler ve Âşık Kahvehanesi Geleneği*. Ankara: Aktif Yayınevi.
- Düzgün, D. (2017). *Âşık Edebiyatı*. (Türk Halk Edebiyatı El Kitabı Edit. M. Öcal Oğuz). Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ekici, M. (1998). Halk Bilimi Çalışmalarında Metin (Text), Doku (Texture), Sosyal Çevre ve Şartlar (Konteks) İlişkisinin Önemi. *Milli Folklor*. S.39, s. 25-34.
- Elçin, Ş. (2019). *Halk Edebiyatına Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Erdener, Y. (2019). *Kars'ta Çobanoğlu Kahvehanesi'nde Âşık Karşılaşmaları*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Ergin, M. (1989). *Dede Korkut Kitabı Giriş-Metin-Faksimile*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Fedakâr, S. (2016). *Özbek Destancılık Geleneği* (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Gökalp, M. (1988). *Artvin Saz Şairleri*. İstanbul: Yörük Matbaası.
- Görkem, İ. (2000). *Halk Hikâyeleri Araştırmaları Çukurovalı Âşık Mustafa Köse ve Hikâye Repertuarı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Günay, U. (1989). Türk Edebiyatı İçinde Âşık Edebiyatının Yeri. *Milli Folklor*, S. 2, s. 16 – 18.
- Günay, U. (1990). Halk Şiirinde Ayak Konusunda Bazı Düşünceler. *Milli Folklor*, s.32-34.
- Günay, U. (1992). *Türkiye'de Âşık Tarzı Şiir Geleneği ve Rüya Motifi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Hacıyeva, M. (1994). Gökçeli Âşık Elesger. *Milli Folklor*, S. 23, s. 45-49.
- Hacıyeva, L. (2011). Azerbaycan Kadın Âşık Şerinin Özellikleri. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, C.4, s.140-145.
- Halıcı, F. (1986). *Saz Şairlerinin Diliyle Atatürk*. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

- Halıcı, F. (1992). *Âşıklık Geleneği ve Günümüz Halk Şâirleri Güldeste*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Yayını.
- Irmak, S. (1976). “*Halk Edebiyatı*”. Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975 Konya. Ankara: Güven Matbaası.
- İnan, A. (2017). *Tarihte ve Bugün Şamanizm Materyaller ve Araştırmalar*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- İvgin, H.; Bozyiğit, A. E.; Çemrek, H. (1998). *Âşıklar Dünyasında AŞ-DER*. Ankara: Ankara Halk Âşıkları Kültür ve Araştırma Derneği Yayınları.
- Jenkins, H. (2016). *Cesur Yeni Medya Teknolojiler ve Hayran Kültürü*. (Çev. Nihan Yeğengil). İstanbul: İletişim Yayınları.
- Kabaklı, A. (2008). *Âşık Edebiyatı*. İstanbul: Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları.
- Kafesoğlu, İ. (1972). “Eski Türk Dini”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi TarihEnstitüsü Dergisi*.S:3.
- Kafesoğlu, İ. (1991). *Türk Milli Kültürü*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Kafkasyalı, A. (2016b). *Ahıska-Ahılkelek Âşıklık Geleneği*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kafkasyalı, A. (2016). *İran Türkleri Âşık Muhitleri* (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.
- Kalkan, E. (1991). *XX.Yüzyıl Türk Halk Şairleri Antolojisi*.Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Kaplan, M. (1989). *Kültür ve Dil*. Ankara: Dergâh Yayınları.
- Kartarı, H. (1977). *Doğu Anadolu’da Âşık Edebiyatının Esasları*. Ankara: Demet Matbaacılık.
- Kaya, D. (1990). *Şairnâmeler*. Ankara: Kültür Bakanlığı Halk Kültürünü Araştırma Dairesi Yayınları.
- Kaya, D. (1994). *Sivas’ta Âşıklık Geleneği ve Âşık Ruhsatî*. Sivas: Cumhuriyet Üniversitesi Yayınları.

- Kaya, D. (1999). Âşık Şiirinde Ayakla İlgili Problemler, *Türklük Bilimi Araştırmaları*. s.335-348
- Kaya, D. (2000). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kaya, D. (2001). Âşıklık Geleneğinin Geleceğiyle İlgili Düşünceler ve Yapılması Gerekenler. *Milli Folklor*, S.52, s. 87-92.
- Kaya, D. (2003). “*Âşıklığa Başlama.*” *Âşık Edebiyatına Giriş*, Bişkek: Manas Üni. Yay.
- Kaya, D. (2003b). “*Başlangıçtan Günümüze Âşık Edebiyatı.*” *Âşık Edebiyatına Giriş*, Bişkek: Manas Üni.Yay.
- Kaygılı, O. C. (2016). *İstanbul’da Semai Kahveleri ve Meydan Şairleri*. İstanbul: Gram Yayınları.
- Kırzioğlu, M. F. (1958). *Edebiyatımızda Kars II. Kitap*. İstanbul: Işıl Matbaası.
- Kırzioğlu, M. F. (1960). *Milli Mücadelede Kars I. Kitap*. İstanbul: Hamle Matbaası.
- Kırzioğlu, M. F. (1970). *Kars İli ve Çevresinde Ermeni Mezâlimi (1918-1920)*. Ankara: Kars Turizm ve Tanıtma Derneği Yayınları.
- Konukçu, E. (1991). *Subatan’da Ermeni Mezalimi*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, R. (1991). *Ermeni Meselesi ve Canlı Kaynaklara Göre Çıldır’a Yapılan Ermeni Mezalimi*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Korkmaz, R. (2015). *Çıldır Folklor ve Etnografyası*. Ankara: Karadeniz Dergi Yayınları.
- Köprülü, M. F. (1962). *Türk Saz Şâirleri Cilt I-V*. Ankara: Güven Basımevi.
- Köprülü, M. F. (2014). *Edebiyat Araştırmaları I*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Köprülü, M. F. (2018). *Türk Edebiyatında İlk Mutasavvıflar*. İstanbul: Alfa Yayınları.
- Kuran, E. (1991). *Kars’ın 30 Ekim 1920’de Ermenilerden Kurtarılışı*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.
- Kutsi, T. (1986). *Türk Halk Şiiri (Antoloji)*. İstanbul: Toker Yayınları.

Memmedov, C. B. (2002). “*Eski Türklerde Gizli Tabiat Kuvvetlerine İnanma (İye İnanıcı)*”. *Türkler*, C.3. Ankara: Yeni Türkiye Yayınları.

Nasrattınoğlu, İ. Ü. (2015). *Türk Dünyasında Ozanlar*. Ankara: Dijital ve Ofset Baskı Merkezi.

Nirun, N. (1994). *Sistemik Sosyoloji Yönünden Aile ve Kültür*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Yayınları.

Oğuz, M.Ö. (1997). Azerbeycan ve Türkiye Sahasında Âşık Edebiyatının XVIII Yüzyılı. *Milli Folklor*. S.35, s. 2 – 9. Olcay, S. Ercilasun, A.B.; Aslan, E. (1998). *Arpaçay Köylerinden Derlemeler*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Oğuz, M. Ö. (2019). *Halk Şiirinde Tür, Şekil ve Makam*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Onay, A.T. (1996). *Türk Halk Şiirlerinin Şekil ve Nev'i*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Ong, W. J. (2018). *Sözlü ve Yazılı Kültür Sözüün Teknolojileşmesi*. İstanbul: Metis Yayınları.

Özarslan, M. (2001). *Erzurum Âşıklık Geleneği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Özarslan, M. (2001b). Erzurum Âşıklık Geleneğinde İşletilen “Ayaklar” Üzerine. *Türkbilig*, S.2, s.97-109.

Özdemir, N. (2017). *Kültür Bilimi ve Yönetimi*. Ankara: Grafiker Yayınları.

Özder, M. Â. (1965). *Doğu İllerimizde Âşık Karşılaşmaları*. Bursa: Emek Basımevi.

Özhan, M.vd. (1992). *Yaşayan Halk Ozanları Antolojisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı HAGEM Yayınları.

Özsoy, B. Sami; Aslan, N; Durbilmez, B. (1992). *Destanlarla Erzincan*. Kayseri: Erciyes Üniversitesi Yayınları.

Pehlivanlı, H. (1991). *Mütâreke Sonrası Güney-Batı Kafkasya'da Durum ve Ermeniler*. Kars: Kars Valiliği ve Atatürk Üniversitesi Yayınları.

Pirsultanlı, S.P. (1993). Türk Dilli Halklarda Ozan – Âşık Sanatı ve Onun Millî Hususiyetleri. *Milli Folklor*, S. 20, s. 42 – 51.

Reichl, K. (2014). *Türk Boylarının Destanları* (Çev. M. Ekici). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sakaoğlu, S.; Karadavut, Z. (1998). *Âşıkların Diliyle Cumhuriyet*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Sakaoğlu, S.; Alptekin, A. B.; Şimşek, E. (2000). *Azerbaycan Âşıkları ve Halk Şairleri Antolojisi I (16-18. Yüzyıllar)*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Sakaoğlu, S. (2014). *Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Konya: Kömen Yayınları.

Sava, I. I. (2016). *Başkurt Halk Edebiyatında Yıravlar Sesenler*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Sevengil, R. A. (1967). *Çağımızın Halk Şairleri*. İstanbul: Atlas Kitabevi.

Sever, M. (2013). *Türk Halk Şiiri*. Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları.

Şahin, H. İ. (2016). *Türkmenistan Bahşılık Geleneği*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Şahin, S. (1983). *Ozanlık Gelenekleri ve Doğulu Saz Şairleri*. Ankara: Yorum Matbaacılık Sanayi.

Şeker, M. (2020). *Anadolu'nun Türkleşmesi ve Kültürel Hayatı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

Şengün, A. (2018). Türk ve Kırgız Edebiyatında Ağıtlar. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, S.6, s. 148-159.

Taşlıova, Ş. (1976). "Kars ve Çevresinde Sazla Sesle Söylenen Âşık Makamlarının İsimleri". Uluslararası Folklor ve Halk Edebiyatı Semineri Bildirileri 27-29 Ekim 1975 Konya. Ankara: Güven Matbaası.

Taşlıova, M. M. (2008). Baba-Oğul Âşıklar: Âşıklık Geleneğinde Yeni Bir Model. *Türkbilig Dergisi*, S.15, s. 94-109

Taşlıova, M. M. (2010). *Âşık Şeref Taşlıova Hayatı ve Şiirleri*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.

Taşlıova, M. M. (2010b). *Festival Yapısıyla İnternational Storytelling ve Türkiye Gezici Halk Hikâyeleri*. Çorum: Lider Matbaacılık.

Taşlıova, M. M. (2016). *Köroğlu Oltu Kolu (İnceleme – Metinler)*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Taşpınar, Z. (1969). *Bütün Yönleriyle Kars*.

Temel, N. (1988). *Kağızmanlı Halk Şairleri ve Âşıklar*. İstanbul: Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Yayınları.

Turhan, M. (1972). *Kültür Değişmeleri*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.

Türkmen, F. (2015). *Tahir ile Zühre (İnceleme – Metin)*. Ankara: Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları.

Türkmen, F.; Taşlıova, M. M.; Tan, N. (2014). *Âşık Şeref Taşlıova'dan Derlenen Halk Hikâyeleri*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Türkmen, F. (2018). *Âşık Garip Hikâyesi (İnceleme-Metin)*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Uygur, C.V. (2016). *Karakalpak Âşık Edebiyatı*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Yakıcı, A. (1991). *Âşıklarımızda Türkçe Sevdası*. *Milli Folklor*, S.9, s.24 – 27.

Yardımcı, M. (2008). *Edebiyat Tarihi Çerçevesinde Âşık Edebiyatı Araştırmaları*. Ankara: Ürün Yayınları.

Yardımcı, M. (2015). *Başlangıçtan Günümüze Türk Halk Şiiri*. İzmir: Kanyılmaz Matbacılık

Yıldırım, D. (1989). *Sözlü Gelenek Kültürü*. *Milli Folklor*, S. 1, s. 6 – 7.

Yıldırım, D. (1989b). *Sözlü Kültür ve Folklor Kavramları Üzerine Düşünceler*. *Milli Folklor*, S. 3, s. 16 – 17.

Yıldırım, D. (1998). *Türk Bitiği*. Ankara: Akçağ Yayınları.

Yıldırım, D. (2000). *Türk Sözel Kültüründe Süreklilik Osmanlı Hanedanlığı Döneminden Cumhuriyete*. *Türkbilig Dergisi*, S.1, s.32-45.

Yıldırım, S. (2017). *Sivaslı Âşık Hasan Yüzbaşıoğlu (Mihmanî) ve Ailesindeki DiğerÂşıklar*. Ankara: Kültür Ajans Yayınları.

Yıldız, C. (2007). *Kahvehane Kültürü*. İstanbul: Beyan Yayınları.

Yıldız, N. A. (2016). “*Kırgız Akın Geleneği*”. *Türk Dünyası Âşık Edebiyatı*. Ankara: Gazi Kitabevi.

Yüksel, Z. (2016). *Kırım Tatar Halk Şairleri*. (Türk Dünyası Âşık Edebiyatı. Haz: Naciye Yıldız, Ahsen Turan). Ankara: Gazi Kitabevi.

Sözlü Kaynaklar

Kaynak Kişi 1

Adı Soyadı: Sebahattin İkan

Doğum Yeri: Kars

Yaşı:84

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

Kaynak Kişi 2

Adı Soyadı: Korkmaz İkan,

Doğum Yeri: Kars

Yaşı:55

Eğitim Durumu: İlkokul Mezunu

METİNLER

Şiirler

Âşık Sebahattin İkan'a Ait Şiirler

Sekiz Heceliler

Âşık Şenlik'i Bilirim

Mevladan almış imkânı,
Âşık Şenliği bilirim.
Rüyada gezmiş cihânı,
Âşık Şenliği bilirim.

Söz ile hasım öldüren,
Düşmanı bölüp böldüren,
Rus çarına baş kaldıran,
Âşık Şenliği bilirim.

O'dur âşıkların başı,
Her sözü mücevher taşı,
Âşıklığın mihenk taşı,
Âşık Şenliği bilirim.

Sebatîyem oldum şahit,
Zehirlenip oldu şehit,
Din uğrunda bir mücahit,
Âşık Şenliği bilirim.

Telli Tamburum

Sevdiğim nazenin yâre,
Söyle sen telli tamburum.
Bu sevdanın vuslatını,
Sağla sen telli tamburum.

Serimden çıkar bu duman,
Senle ettik ahd-i peyman.
Benden gitti can-ı cenân,
Ağla sen telli tamburum.

Sebatî yetir şükrünü,
Herhâl kırdık hatırını.
Yamen yarın fikirini,
Yokla sen telli tamburum.

Yamen

Tarih oldu elli sekiz,
Bir bak senenin yazına.
Beni yaktın aşk oduna,
Bakmam bir daha yüzüne.

Bahçede ayva nar idin,
Sinesi beyaz kar idin,
Bir zaman bana yâr idin,
Müştak idin avazıma.

Ben bu sevdadan uyandım,
Seni bir Aslıhan sandım.
Kerem oldum sana yandım,
Daha üfleme közüme.

Başındaki vala idi,
O yâr benim ola idi.
Sebatî müptela idi,
Yamen'in kara gözüne.

Süsenber

Beni gördü teşrif etti,
Sallandı toya Süsenber.
Sanki gözleri cellattı,
Kaş benzer yaya Süsenber.

Garezin bana gibidir,
Göldeki suna gibidir,
Ay kabak mina gibidir,
Kurbanam boya Süsenber.

Benim çektiğim sızıdır,
Esen aşkın poyrazıdır,
Yeke yolcunun kızıdır,
Nolur in çaya Süsenber.

Sebatî sevdanla yandı,
Can içinde şirin candı,
Selvi boyun ürüşandı,
Kametin maya Süsenber.

Not: Süsenber Hanım, Sebahattin İkan'ın ilk âşık olduğu kişidir. Bu şiir ona ithafen yazılmıştır.

On Bir Heceliler

Ağlar

Deli gönül arz eyledi elini,
Sıla ağlar, vatan ağlar, el ağlar.
Bu aşkın yüzünden divane oldum,
Yanan ağlar, Yamen ağlar, yol ağlar.

Yamen hasretliğin bağrımı yakar,
Sılada sevdiğim yollara bakar.
Koynun içi misk-i amberler kokar,
Süsen ağlar, sünbül ağlar, gül ağlar.

Aşkın ateşiyle gurbeti gezdim,
Erzurum elinde oturdum yazdım.
Ezelden aşnaydın ya neden bezdin,
Kâğıt ağlar, kalem ağlar, el ağlar.

Beyneva olanlar ahvalden bilmez,
Sevda zulüm derttir, çaresi olmaz.
Bakarım yollara bir haber gelmez,
Sebat ağlar, tanbur ağlar, tel ağlar.

Not: Sebahattin İkan'ın ilk sevdiği kız olan Süsenberi Hanım'ın ismi bu şiirde Yamen olarak geçmektedir.

Kars

Garip kuşum mahkûm kaldım gurbette,
Acep ne haldedir elleri Kars'ın?
Ana, baba, bacı, kardeş hasreti,
Tütüyor burnumda yolları Kars'ın.

HasanHarakânî böğründe yatar,
Kalesi yüksektir Serhat'ı tutar,
Millet bahçesinde bülbüller öter,
Nevbaharda açar gülleri Kars'ın.

Sebatîm der şehitlerin kanı var,
Can verilir vazgeçilmez yanı var,
Sınırdaki Serhat'ın adı şanı var,
Tarihe yazılmış hâlleri Kars'ın.

Güzel

Bu nasıl sedadır, bu nasıl sestir?
Ne güzel okuyor Kur'anı Güzel!
Üy be üy var azam yandı tutuştu,
Şöhretin söndürdü niranı Güzel.

Mübarek Kur'anı almış eline,
Yaradan'ım yakıştırmış diline.
Ser koymuşum uğuruna yoluna,
Ömrümü eyleme virani Güzel.

O güzel cemalin sanki ay gibi,
Kaşın keman kirpiklerin yay gibi.
Benzerin Süsenber, Yamen pay gibi,
Öldürür Sebatî nurani Güzel.

Not: Sebahattin İkan, sevdiği kız olan Süsenber (Yamen) Hanımı alamayınca ona en çok benzeyen Güzel hanımı alır ve ona âşık olur. Güzel Hanım ile evlenir. Güzel Hanım'ın Kur'an okurken sesini duyan Sebahattin İkan, ona bu şiiri yazmıştır.

Türkler

Bir destan söyleyim Türk evladına,
Biz tarihte adlı şanlı Türkleriz.
Canla, başla çalışırız vatana,
Ata, baba kahramanlı Türkleriz.

Türk'ün kuvvet bileğinde kolunda,
Çok savaşlar yaptı Anadolu'da.
İstiklal uğrunda namus yolunda,
Sadakatli ve imanlı Türkleriz.

Boyun eğdi Alman, Yunan, İngiliz,
Zaferler getirdi bize cengimiz.
Cephelerde ısıldayan süngümüz,
Düşmanlara karşı fenli Türkleriz.

Sebatî der meydan olmuş Sakarya,
Koca tepe dile gelmiş Sakarya,
Sarıkamış Çanakkale Sakarya,
Dilde ezber biz destanlı Türkleriz.

Teslim Ol

Tövbe et geri dön batma günaha,
Hak adalet ve divana teslim ol!
Ayet-ül firgâna Kerimullaha,
Baş tacımız ol Kur'ana teslim ol!

Sana tesir etsin Muhammed şanı,
O zaman göğsünün olur imanı.
Şefakatçimizdir gönüller kânı,
Hak Peygamber ser sultana teslim ol!

Nefsinden uzak ol de yapmam haşı,
Anlın ak başın dik insanca yaşa.
Nemrut İbrahim'i attı ateşe,
Mevlam için yana yana teslim ol!

Sebatî der ömür biter nihayet,
Kimseye kalmadı dünyada hayat.
Oğlum Korkmaz İkan sana nasihat,
Seni beni yaratana teslim ol!

Not: Bu şiiri Sebahattin İkan öz evladı Âşık Korkmaz İkan'a nasihat amacıyla yazmıştır.

Divanîler

Meral

Bir bakışta âşık oldum boyuna Meral senin,
Yaratan güzellik vermiş payına Meral senin.
Hatengin oklar sinemi yaktın yandırdın beni,
Her kim baksa deli olur yayına Meral senin.

Zer kaşların hilallenmiş sanki kudret kalemi,
Dudaklar nergiz yaprağı tatlı söyler kelâmı.
Keklik gibi gidişinle öldürürsün alemi,
Yandım gerdana dökülen huyuna Meral senin.

Bu divanı sana yazdım bahar Mart'ın ayında,
Sene dokuz yetmiş yedi seni gördüm düğünde.
Vilayeti İstanbul'dur mesken Bakırköyünde,
Rastlamadım bu dünyada tayına Meral senin.

Bu güzellik baş belası düşün pişman olursun!
Elbisene muskalar tak Hak nazardan korusun.
Bir dakika karşımda dur yalvarırım nolursun!
Sebahattin meftun olmuş huyuna Meral senin.

Âşık Korkmaz İkan'a Ait Şiirler

Yedi Heceliler

Türk Oğlu

Türk oğlu bak tarihe,
Fatih atan değil mi?
Yedi düvel cihanda,
At oynatan değil mi?

İngiltere ve Alman,
Bize senaryo yazan,
Şehveti ile bozan,
O İtalyan değil mi?

Bizleri böyle bölen,
Türk'ün aklını çelen,
Borç verip faiz alan,
Amerikan değil mi?

İlkelliğe ne gerek,
Açık saçık giyerek,
Entel görgü diyerek,
Küpe takan değil mi?

Kan ağlar Azerbaycan,
Perişan Saray Bosna'n,
Türk'e ezelden düşman,
Yunanistan değil mi?

Korkmaz İkan kalk uyan!
Rusya puşluktur gayen,
Bizden yardım bekleyen,
Çeçenistan değil mi?

Yandırdı Bizi

Avrupanın tavırı,
Yaktı yandırdı bizi.
Çağdaşlığın uğruna,
Sattık sarı öküzü.

Cebimizde metelik,
Ne var ne yok bitirdik.
Disko dedik caz dedik,
Kandırdı hepimizi.

Türk müziğin ötesi,
Zirvenin en tepesi.
Pavorottinin sesi,
Maykılın popu cazı.

Bir bahane arıyor,
Dinini yaralıyor,
İslamı karalıyor,
Rumların Makaryozu.

Korkmaz garamet çöktü,
Karabağ boyun büktü.
Vahşet yaptı kan döktü,
Sırbistanın domuzu.

Sekiz Heceliler

Ustam Taşlıova

Bin dokuz yüz otuz sekiz,
Geldi Şeref Taşlıova.
Büyüttü anası Nergiz,
Oldu Şeref Taşlıova.

Şenlik sevdası canında,
Âşıklık vardı kanında.
Beş yıl Kasım'ın yanında,
Kaldı Şeref Taşlıova.

Dışına taşı çemberin,
Bilgi hazinesi derin.
Sohbeti şekerden şirin,
Baldı Şeref Taşlıova.

Kars'tan açıldı dünyaya,
Müthiş hatip bol sermaye.
İlim denilen deryaya,
Daldı Şeref Taşlıova.

Çok severdi vatanını,
Bayrağını ezanını.
Devletinde ünvanını,
Aldı Şeref Taşlıova.

Riya yoktu amelinde,
Hak adalet temelinde.
İki bin on dört yılında,
Öldü Şeref Taşlıova.

Rahmetler dilerim sana,
Hazineler sundun bana.
Çırağı Korkmaz İkana,
Yoldu Şeref Taşlıova.

Ne Güzel

İnsanlığı insanlarla,
Sevmek sevilmek ne güzel!
Ata baba torunlarla,
Sevmek sevilmek ne güzel!

Kimseler yakıp yıkmasın,
Vahşetle kanlar akmasın.
Vatanım barut kokmasın,
Sevmek sevilmek ne güzel!

Yurdun bütün bölgesinde,
Kuzeydoğu Egesinde,
Al bayrağın gölgesinde,
Sevmek sevilmek ne güzel!

Korkmaz İkan getir dile,
Sevgiler dolsun gönüle.
Gelin verelim el ele,
Sevmek sevilmek ne güzel!

Sevdiceğim

Gözlerimi esir aldı,
Sevdiceğim o gözlerin.
Yaşama sevincim oldu,
Sevdiceğim o gözlerin.

Bir baktım karşımda durmuş,
Beni can evimden vurmuş.
Kaşlarına ahenk vermiş,
Sevdiceğim o gözlerin.

Öldürür Korkmaz İkan'ı,
Uğruna koydum bu canı.
Yaradanın armağanı,
Sevdiceğim o gözlerin.

Kurban Olduğum

Mühür gözlüm ateşine,
Yakma kurbanın olduğum.
Aşkın benim hayalimdir,
Yıkma kurbanın olduğum.

Canım kurban olsun sana,
Kavrulmuşum yana yana.
Meyil verme başkasına,
Bakma kurbanın olduğum.

Yaşlar akmasın gözünden,
Doymak olur mu nazından.
Seni sevenin sözünden,
Çıkma kurbanın olduğum.

Benliğimi verdim sana,
Herşeyden tatlısın bana.
Hiçbir sorunu kafana,
Takma kurbanın olduğum.

Al Korkmaz'ın haberini,
Yaşar sevda mahşerini.
Kalbime aşk hançerini,
Sokma kurbanın olduğum.

Yardım Eyle

Yandı canım yaratanım,
İmkân sende yardım eyle.
Candan ayrıldı cananım,
İmkân sende yardım eyle.

Unutamıyorum bir an,
Kalbim kırık gönlüm viran.
Halili nardan kurtaran,
İmkân sende yardım eyle.

Nasip eyle nazlı yâri,
Yaktı bu sevdanın narı.
Eyyuba verdin sabırı,
İmkân sende yardım eyle.

Vade geçti ömür tamam,
Yad ellere anlatamam.
Bu acıya katlanamam,
İmkân sende yardım eyle.

Korkmaz dönmüştür şaşkına,
Düşmüşem sevda meşkine.
Ol Muhammed'in aşkına,
İmkân sende yardım eyle.

Memleketim

Yoksulluğa mahkûm olmuş,
Canım cennet memleketim.
Ankarada unutulmuş,
Benim Serhat memleketim.

Fabrikan yok usta senin,
Çiftçinin kara yasta senin,
Doktorun yok hasta senin,
Bitmiş hayat memleketim.

Tek başına yürümüşsün,
Ne kara günler görmüşsün,
Yüzbinlerce göç vermişsin,
Şansı gurbet memleketim.

Ok ondaysa yay sendedir,
Seçmenini say sendedir,
En büyük koz oy sendedir,
İste kat kat memleketim.

Bu kader mi bu huy mudur?
Fakat olacak şey midir?
Hele sorun üvey midir?
Bu memleket memleketim.

Gazi Kemal başta durdu,
Kaldırdı ayağa yurdu.
İlkin sende temel kurdu,
Cumhuriyet memleketim.

Kuru koltuk sevdasına,
Satılık dediler sana.
Gazeteler sayfasına,
Attı manşet memleketim.

Korkmaz bitsin bu kalmakal,
Gel hakkını eyle helal.
Gidiyorum sen hoşça kal,
İlelebet memleketim.

Korkuyorum

İstanbul'un bin hâli var,
Ben puşluktan korkuyorum.
İş bulamam aş bulamam,
Hep boşluktan korkuyorum.

Ahlak bozar televizyon,
Param görür develasyon,
Güreş tutar enfilasyon,
Ah tuşluktan korkuyorum.

Ağa iken amelelik,
Cepte kalmaz bir metelik.
İçtirir eder alkolik,
Sarhoşluktan korkuyorum.

Diskoyu eğlence sayan,
Çifte atıp oyalanan,
Pembe mavi yanıp dönen,
Pis loşluktan korkuyorum.

Geniş dünyanın olmasın dar,
Evim mahalleden kenar,
Hırsızlıkla gasp soygun var,
Kalleslikten korkuyorum.

Amma diyeceksin kader,
Nicesine vermiş keder.
Dost dostu ihanet eder,
Gardaşıktan korkuyorum.

Evet durum böyle beyler,
Korkmaz İstanbul'u neyler,
Altmışlıklar yalan söyler,
On beşlikten korkuyorum.

İstanbul

Bizi sıladan ayırdı,
Güler yüzü İstanbul'un.
Ne yazık ki hiç kalmamış,
Tadı tuzu İstanbul'un.

Her yere temel kazılmış,
Bütün görkemi bozulmuş.
Baktım anlına yazılmış,
Kara yazı İstanbul'un.

Kirli havası açılmaz,
Musluğundan su içilmez.
Kışın çamurdan geçilmez,
Yazın tozu İstanbul'un.

Yolda adım başı ışıık,
Trafik buna alışık.
Haritası çok karışık,
Bozuk pozu İstanbul'un.

İstanbul'u Fatih aldı,
Dedelerimiz şehit oldu.
Kâtibim şarkıda kaldı,
Nerde özü İstanbul'un?

Akşemsettin aziz bir can,
Telli baba kutsal mekân.
Ayasofya, Eyüp Sultan,
İki gözü İstanbul'un.

Hisarları baştan başa,
Mimar Sinan vurmuş taşla.
Aziz Mahmut, Şemsi Paşa,
Sarı Gazi İstanbul'un.

Dolmuş her yer durmuş aklı,
Çok normaldir bence haklı.
Tarih sinesinde saklı,
Nice mazi İstanbul'un.

Taşmıştır sabır bardağı,
Kurumuş yeşil yaprağı.
Gençlerin zehir batağı,
Disko cazı İstanbul'un.

Evliyalar soyu mudur?
Altın dolu kuyu mudur?
Havası mı suyu mudur?
Çeker bizi İstanbul'un.

Korkmaz İkan ne hak aldık,
Sılamızdan uzak olduk.
Ne aç kaldık ne tok kaldık,
Bitmez nazi İstanbul'un.

Bayram Günü

Sevgi ile sarılalım,
Müslümanlar bayram günü.
Barış ile yoğrulalım,
Aziz canlar bayram günü.

Vicdan sızlar yanar içler,
Onlar herşeye muhtaçlar.
Giysin çıplak yesin açlar,
Garibanlar bayram günü.

Divanda durur melekler,
Elden öpülür büyükler.
Bizlerden Fatiha bekler,
Kabristanlar bayram günü.

Korkmaz İkan avazımız,
Sevgi nağmeli sazımız.
Yaratandan niyazımız,
Dursun kanlar bayram günü.

Zorluyoruz

Biz bu hayat şartlarını,
Zorladıkça zorluyoruz.
Ateşten gömlek giyindik,
Terledikçe terliyoruz.

Kazan kaynamaz mutfakta,
Huzur bizden çok uzakta.
Tipi dolu yağmasakta,
Gürledikçe gürlüyoruz.

Toplum olarak böyleyiz,
İşimiz yok ameleyiz.
Sokaklarda avareyiz,
Turladıkça turluyoruz.

Korkmaz çoğu satar caka,
Bir araya gelmez yaka.
Dişimizi sıkı sıkı,
Parladıkça parlıyoruz.

Bekle Oğul

Başarının temeli bu,
Zordan fayda bekle oğul.
Yiğitlerin ameli bu,
Erden fayda bekle oğul.

Hilesi çoktur bu çağın,
Keskin olsun hep bıçağın.
Helalından kazandığın,
Kârdan fayda bekle oğul.

Etrafa bak yalan dolan,
Pek nadir doğruda kalan.
Gönül gözü açık olan,
Körden fayda bekle oğul.

Ayıpların ört üstünü,
Akarken doldur testini.
Unutma baba dostunu,
Bundan fayda bekle oğul.

Oğul olasin muratlı,
Babaya evladı tatlı.
Asaletli temiz sütlü,
Yardan fayda bekle oğul.

Korkmaz İkan çekti çile,
Hayat çok zor bir mesele.
Ne dilerse haktan dile,
Birden fayda bekle oğul.

Gönül

Nedir bu çektiğim senden?
Deli gönül soyha gönül.
Ne istedin bu bedenden,
Deli gönül soyha gönül.

Yıpranmadın hep dinç kaldın,
Yâr yâr dedin çok geç kaldın.
Ben kocaldım sen genç kaldın,
Deli gönül soyha gönül.

Eli güldürdün halime,
Setler çektirdin yoluma.
Boyun eğdirdin zalime,
Deli gönül soyha gönül.

Bir başka sevdin cananı,
Boşa harcadın zamanı.
Bitirdin Korkmaz İkanı,
Deli gönül soyha gönül.

Birileri

Türküz diye bozuyorlar,
Huyumuzu birileri.
Gece gündüz kazıyorlar,
Kuyumuzu birileri.

Amerikan hünkâr diyor,
Almanı muhtar ediyor.
Şimdi de inkâr ediyor,
Soyumuzu birileri.

Korkmaz İkan bu böcekler,
Kanımızı emecekler.
Uyanın ki ölecekler,
Boyumuzu birileri.

Anlar

Kurbanım o bakışa,
Nazlı yâr bu dilden anlar.
Kapılmışım akışına,
Adam olan hâlden anlar.

Fesat olan kuyu kazar,
Ham tay çifte atar gezer.
Kargalar çöplükte gezer,
Şeyda bülbül gülden anlar.

Arifler anlar manadan,
Yiğit doğmaz her anadan.
Gevher sayılmaz her maden,
Sarraf olan lâlden anlar.

Meydanda belli sanatkâr,
Sanatını eder izhar.
Âşıklığın adabı var,
Korkmaz İkan telden anlar.

Başkadır

Kars Ardahan âşıkları,
Yapar meydanı başkadır.
Atam Şenlik beşikleri,
Kurur divanı başkadır.

Şenlik çıktı Suharadan,
Ha oradan ha buradan.
İlhamı vermiş yaratan,
Yazmış fermanı başkadır.

İbrahim ustaya bağlı,
Zülâlî sineden dağlı.
Âşık Kasım Şenlikoğlu,
Soydan ünvanı başkadır.

Müdâmî'nin sırrı derin,
Âşık Nuri dolmaz yerin.
Yılmaz gibi bir cevherin,
Sıtkı Gümanı başkadır.

Sedaî âşıktır bin kez,
Mazlumîyi bilir herkez.
Âşık Şeref Âşık Çerkez,
Ümran lisanı başkadır.

Karahanlı sözleri gam,
Abbas İlyas çok muntazam.
Sebahattin Âşık İslam,
Âşık Mihmânî başkadır.

Alyansoğlu hoş bir lisan,
Âşık Sadi terk-i vatan.
Şenlik çırağı Gülistan,
Sazı devranı başkadır.

Çobanoğlu çalar sazı,
Şimşekoğlu bülbül özü.
İlhamî'nin ağır sözü,
Dalmış Ümmanî başkadır.

Âşık Mehmet kanun yasa,
Âşık Dursun çekmez tasa.
Âşık Şevki Âşık Musa,
Meclis irfanı başkadır.

Lütfü Aydın derin bence,
Laçın bilir Ülfet hece.
Çıldırda Urfanî Hoca,
Mevlüt İhsani başkadır.

Şahbazoğlu'nun sedası,
Bir başkadır ifadesi.
Âşık Mecit'in havası,
Âşık Burhanî başkadır.

Dadaşoğlu derde derman,
Nusret Gaşgacıda ferman.
Sözü yüze Âşık Merdan,
Hakkı Viranî başkadır.

Korkmaz İkan der nihayet,
Üzeyirden al malumat.
Hepsine dilerim rahmet,
Sefer Firganî başkadır.

Buluşalım

On beş temmuz şahlanıştır,
Meydanlarda buluşalım.
Kutsal davaya inançtır,
Meydanlarda buluşalım.

Al bayrağın şanı için,
Mukaddes vatanı için,
Şehitlerin kanı için,
Meydanlarda buluşalım.

Ey Türkiyem selam sana!
Barış getir tüm cihana.
Edirnedir Ardahana,
Meydanlarda buluşalım.

Nifak dili söz etmeden,
Yüreğimiz cız etmeden,
Parti purti gözetmeden,
Meydanlarda buluşalım.

Kurban vatanın adına,
Demokrasinin tadına,
Küfarların inadına,
Meydanlarda buluşalım.

Pkk'nın kahpe sözü,
Amerika'nın deysusu,
Hain fetö görsün bizi,
Meydanlarda buluşalım.

Korkmaz İkan şerden kaçın,
Serçeye yem olmaz laçın,
Güçlü bir Türkiye için,
Meydanlarda buluşalım.

Gider

Doğru insan doğru yolda,
Yürür gider yürür gider.
İtibarı sadık kulda,
Görür gider görür gider.

Edepten uzaksa lisan,
Onda olmaz namus vicdan.
Şiri bozuk olan insan,
Erir gider erir gider.

Korkmaz günü hoş göstermez,
Dolu vurur boş göstermez.
Isıran it diş göstermez,
Ürür gider ürür gider.

Vatanımda

On beş yılı hesap ettim,
Her şey güzel vatanımda.
Elimi kalbimde tuttum,
Her şey güzel vatanımda.

Nice engelleri aştım,
Teknolojiye ulaştım.
Birçok ülkeyi dolaştım,
Her şey güzel vatanımda.

Hainden hesap soruldu,
Gereken cevap verildi.
Terörün beli kırıldı,
Her şey güzel vatanımda.

Yaşamadım hezimetini,
Vatanın helal nimeti.
İnkâr edemem hizmeti,
Her şey güzel vatanımda.

Korkmaz kuvvet alıyoruz,
Dünyada yer buluyoruz.
Geçmiş de biliyoruz,
Her şey güzel vatanımda.

Barış Harekâtı

Vatanımın bekasıdır,
Pınar barış harekâtı.
Pkk'nın vakasıdır,
Pınar barış harekâtı.

Mehmetçiğin odağıdır,
Dalgalanan bayrağıdır.
Hainlere göz dağıdır,
Pınar barış harekâtı.

Terör dedikleri kimdir?
Devlet her yere hakimdir.
Namusumdur şerefimdir,
Pınar barış harekâtı.

Vatanım huzur bulmalı,
Tüm cihan bunu bilmeli.
Trump'a kapak olmalı,
Pınar barış harekâtı.

Korkmaz İkan yolun hilal,
Kurda dış geçirmez çakal.
Ya ölümdür ya istiklal,
Pınar barış harekâtı.

On Bir Heceliler

Kirvem

Tarih bin dokuz yüz seksen dokuzda,
Çok perişan oldu hâli kirvem.
Yeni baş vermişti dört evladıyla,
Kırıldı ağaçta dalı kirvem.

Hatıra bıraktı cansız resmini,
Mezarına yazdırdılar ismini.
Rahmetli yengemin cansız cismine,
Görünce büküldü beli kirvem.

Yavruların kurumamış göz yaşı,
Kefene sarıldı mübarek naaşı.
Hemi dert ortağı hemi yoldaşı,
Kurudu bağında gülü kirvemin.

Herkes çok üzüldü ana Yazgüle,
Ayşe anamıza komşusu ola.
Günü geçer keder ile gam ile,
Matemlidir ayı, yılı kirvemin.

Korkmaz sonra duydu acı olayı,
Çok üzüldüm dostluğumdan dolayı.
Bir of çekti yıktı arş-ı alâ'yı,
Derdi sinesinde dolu kirvemin.

Ana

Yavrularan vasiyetin okudum,
Açıldı sinemde yaralar ana.
O acı haberin duyulduğu an,
Dost, yâren giyindi karalar ana.

Sonradan öğrendim derinmiş derdin,
Kim of derse koşup giderdin.
Fakir fukaraya yardım ederdin,
Sana yoldaş olsun huriler ana.

Bozguna uğradı hayat savaşın,
Herkes verirdin ekmeğin aşın.
Henüz gelin çağın kırk birdi yaşın,
Çok vakitsiz söndü çıralar ana.

Bu fani dünyanın ne kârın gördün,
Ne bugün gün gördün ne yarın gördün.
Ne düğün ne gelin ne torun gördün,
Okunsun ardından sureler ana.

Yeter Korkmaz İkan eriyip bittin,
Yine mi dünyada dost kayıpettin.
Ölüm Hakkın emri yazık genç gittin,
Bir gün de bizimdir sıralar ana.

Ağlasın

Tarih seksendokuz yaz idi ayım,
Benim bu günümü gören ağlasın.
Dünya kismetinden kesildi payım,
Beni kefenime soran ağlasın.

Başucumda dursun büyük gardaşım,
Şükrolsun rabbime ters döndü işim.
Dört evladım bir de hayat yoldaşım,
Eşim, dostum, sadık yâren ağlasın.

Henüz kırk bir idi yaşıım çok erken,
Ben bir güldüm hoyrat oldu bir diken.
Götürüp mezara teslim ederken,
Gözüme toprağı süren ağlasın.

Konuşamaz artık ağzımda dilim,
Faniymiş bu dünya ayrıldı yolum.
Ergün, Demet, Fatma bir de Erol'um,
Feleğe boynunu buran ağlasın.

Yazgülüm halimi eyledim beyit,
Daha yazacaktım yetmedi kâğıt.
Deyin Korkmaz kirvem söylesin ağıt,
Bu destanı yazıp kuran ağlasın.

Anamız

Dertlerimiz çoktur dertten ziyade,
Ciğerleri pare pare anamız.
Muhannet felekte bir gün görmedi,
Bu dünyada bahtı kara anamız.

Ergün der ki ana gözlerim yaştı,
Kötü kader senin peşinden koştu.
Ne doktorlar ne hekimler dolaştı,
Bulamadı derde çare anamız.

Demet'im bu acı beni yıprattı,
Alıp dertlilerin içine attı.
Ecel bir avcıydı pusuya yattı,
Gelin çağda düştü tora anamız.

Ebru, Fatma hem söyledi ağladı,
Ne yapam Mevlanın emri böyleli.
Akıbet ruhunu teslim eyledi,
Kara günler göre göre anamız.

Kaybettim anamı Erol'dur adım,
Anamdan doğunca şefkat almadım.
Seslendim uykudan uyatamadım,
Eyvah dönmüş bir mezara anamız.

Haberin gelince Korkmaz İkana,
Bir âşık diliyle yazdı destana.
Mevlam rahmet etsin yat kana kana,
İnşallah kavuşur nura anamız.

Not: Korkmaz İkan, bu şiiri kirvesi olan Tahsin Baktemur'un genç yaşta ölen eşi Yazgül Hanım için söylemiştir. Yetim kalan dört yavrusunun duymuş olduğu acı, her beyitte ayrı ayrı olarak işlenmiştir.

Neyleyim

Gül yüzlü Yazgülüm gitti elimden,
Dünyada serveti varı neyleyim.
Ayrılık ateşi yaktı sinemi,
Yandım oda döndüm narı neyleyim.

Ellerimle sildim ecel terini,
Sine sine saldı kanser zehrini.
Ne evlat ne kardeş tutar yerini,
Bağman yoksa bağda barı neyleyim.

Nasıl dayanırım böyle zulüme,
Kader tokmağını vurdu belime.
Bir bülbüldüm hâr kondurdu gülüme,
Verdi bunca ah-u zarı neyleyim.

Ben Tahsinim nazlı yarsız duramam,
Herşey bitti artık hayat süremem.
Senden başkasına gönül veremem,
Yazgülümden başka yârı neyleyim.

Allahım ağlatma garip kulunu,
Kesme ümidini kırma belini.
Korkmaz İkan yazdı dostun halini.
Bunca azap gam efkârı neyleyim.

Ustam Sebatî

Ustam Sebatîye bir destanım var,
Onu tarif edem lisana göre.
Sanatın ilminden ustam haberdar,
Mücevher söz satar insana göre.

Kafası sefine bilgisi mahir,
İtikatı sağlam hak yola dair.
Âşık Sebahattin usta bir şair,
Nice eser yazmış divana göre.

Otuz sene âşıklığa hizmeti,
Meclisler nakışı sözü sohbeti.
Atışma hikâye destan kuvveti,
Çoğundan üstündür zamana göre.

Bahsedem ustamın temiz halinden,
Asla şaşmaz edep erkân yolundan.
Ol Allah'ın adı düşmez dilinden,
Zikreder ayet-ül Kur'ana göre.

Çoğu âşık onda bulmuş saadeti,
Karaçoban köyü Kars vilayeti.
Yakından babamdır ustam Sebatî,
Bağ barı büyütmüş bağbana göre.

Dede Kasım, Âşık Şenlik hastası,
Hasta Hasan şair Nebi listesi.
Şenlik ocağından Nuri ustası,
Düşürmez dilinden imkâna göre.

İlham haktan kuvvetimsin gücüksün,
Sînemdeki derde tek ilacımsın.
Yol erkân öğrettin serde tacımsın,
Âşık oğlun Korkmaz İkan'a göre.

Kaybettim

İki bin on dörtte Eylül ayında,
Çok sarsıldım düzenimi kaybettim.
Bir ulu çınardı selvi boyunda,
Aklım gitti izanımı kaybettim.

Durmaz akar gözlerimin pınarı,
Böyle bir acının olmaz izharı.
Kültür sarayımın asli mimarı,
Temelini kazanımı kaybettim.

Elli sene sanatında ün veren,
Tüm dünyada şöhret süren şan veren.
Bilgisiyle âşıklığa yön veren,
Rotasını çizenimi kaybettim.

Korkmaz tufan koptu bozuldu hava,
Sanki dağ devrildi yarıldı ova.
Devlet sanatçısı Şeref Taşlıova,
Büyük usta ozanımı kaybettim.

Yağşadı

Serhat Kars'ın merkez Dikme köyünde,
Mürsel Sinan zanaatı yağşadı.
Bilginlerin nişanı var beyninde,
Parmağının marifeti yağşadı.

Hıfzında şiddeti bir boran kimi,
Gönüller feth edir gahraman kimi.
Meydanda hükmeder şahmaran kimi,
Meclislerde muhabbeti yağşadı.

Keskindi kemalı edemem hesap,
Ne galem ne kâğıt ne yeter kitap.
Nece âşıklara öyretip hitap,
Ozanlıkta itigatı yağşıdı.

Onu mest eyleyif aşkın ataşı,
Paşadan peki yok etmez telaşı.
Âşık Mürsel âşıkların nakışı,
Kibir bilmez tabiatı yağşıdı.

Öz kardaş biler Korkmaz İkan'ı,
Men bele tanıdım Mürsel Sinan'ı.
Soyu terekeme bir hanedanı,
Temiz sütü asaleti yağşıdı.

Bağrım Yaralı

Tarih bin doküz yüz doksan yılında,
Öldü Şimşekoğlu bağrım yaralı.
Serhat Kars'ta mezirenin yolunda,
Göçtü gitti kem talihi karalı.

Ecel kuşu baş ucunda dolandı,
İnanma azizim dünya yalandı.
Bülbül sesli alem ona hayrandı,
Nazara mı geldin derdi sıralı.

Kimi görse ülfet eyler gülerdi,
Mert olanı öz gardaşı bilerdi.
Kibir bilmez idi gönül alardı,
Men âşık Sabriyi gördüm görelî.

Yardımanın çok oldu Korkmaz İkan'a,
İki sene gezdim senle yan yana.
Allah rahmet etsin yat gana gana,
Bülbül yoksa bağda gülü hâr alır.

Adalet

Âşık ağrın alım arzu halımı,
Gara saznan yara yetir adalet.
Yaralı könlümü kem yığvalımı,
Dilgem havasına batır adalet.

Dehşet senatkârsan yaxşı bilirem,
Senatın möhrünü sende buluram.
Sen çalanda xayellere dalıram,
Bıraxmır yaxamı tutur adalet.

Yanık kereminnen dönmüşem küle,
Ruhanı ruhumu salıf meçhule.
Çektiyim sevdayı sen getir dile,
Dumanım tepemnen tütür adalet.

Budu üreyimin sene niyazı,
Garaçı çalanda xetirle bizi.
Şehirli barmaxlar ağladır sazı,
Şeyda bülbül kimi ötür adalet.

Duruşu ölçüsü tam gerarında,
Nece dağlar yatır intizarında.
Arif meclisinde söz pazarında,
Hamıya lel gövher satır adalet.

Yaralıdı gapat ağ la sinemi,
Kökle tellerinnen bağla sinemi.
Dağla gadan alim dağla sinemi,
Bitir bu korkmazı pitir adalet.

Not: Korkmaz İkan bu eseri yakın dostu olan Azerbaycanlı usta âşık Adalet Delidağlı'ya ithafen yazmıştır.

Yavrularım Var

Aman cerrah bu can sana emanet,
Durumu izleyen yavrularım var.
Allah'ı seversen n'olur dikkat et,
Ağlayıp sızlayan yavrularım var.

Amandı derine salma yarayı,
Sadık dostlarımla aşma arayı.
Yetir muradıma ben fukarayı,
İçimi közleyen yavrularım var.

Bu fani dünyayı aymamışım ben,
Varını yoğunu saymamışım ben,
Oğluma kızıma doymamışım ben,
Binamı düzleyen yavrularım var.

Rabbim düşmanıma derdi vermesin,
Gizli sar yaramı kimse görmesin.
Aman bu ayrılık uzun sürmesin,
Hasreti gizleyen yavrularım var.

Sıdk ile sığındım ol Yaradan'a,
Muhammed Mustafa aziz sultana,
Bu Korkmaz İkanı yakma oduna,
Yolumu gözleyen yavrularım var.

Hayır Görene

Dinleyin efendim arzum söyleyim,
Aşk olsun dünyadan hayır görene.
Ağa soydu bey sömürdü nedeyim,
Rastlamadım ikrarında durana.

Muhtardan istedik aza getirdi,
Mevlam bunu bize ceza getirdi.
Kime güvendiysen ceza getirdi,
Fırsat bulup basamadık frene.

Hayali ihracat zamma duacı,
Soyguncu rüşvetten oldu davacı.
Kahraman seçildi dolandırıcı,
Deymeyin vurgunu vuran vurana.

Korkmaz İkan meşakkatten çürüdü,
Zenginin gözünü para bürüdü.
İktidar kavgası aldı yürüdü,
Yaman tutuşmuşlar kıran kırana.

Türkiyem

Yeter artık sızlatmayın sinemi,
Bazı konulara girsin Türkiyem.
Yedi düvel Türk'e düşmanlık güder,
Gereken cevabı versin Türkiyem.

Birgün uyanırız yakındır zaman,
Bizde Yavuz Selim bizde Fatih Han.
Dostuna dost olsun düşmana düşman,
Artık gerçekleri görsün Türkiyem.

Avrupa görüşü alınsın göze,
Amerikan ezelden dost mudur bize.
Dünyadaki Türkler omuz omuza,
Turan ordusunu kursun Türkiyem.

Türk kardeş olamaz bir Fransıza,
Ne Avrupa ne de Yunan kansıza.
İstikrar getirsin koca körfeze,
O yöne dümeni kırsın Türkiyem.

Hiç baktın mı madalyanın tersine,
Haddini bildirsin Ermenisine.
Bulgar zulümüne Sırp darbesine,
Havadan karadan vursun Türkiyem.

Bayrağa rengini vermiş al kanın,
Tarihe nam salmış kılıç kalkanın,
Ne sevenin vardır ne dal çıkanın,
İnan sen kendine yârsın Türkiyem.

Korkmaz'ım Allaha çok şükür olsun,
Bize hain bakan gözler kör olsun.
Ne anarşi olsun ne terör olsun,
Huzurlu bir hayat sürsün Türkiyem.

Çalıştım

Aşk denen bu yükün tonajı ağır,
Tek başıma kaldırmaya çalıştım.
Senin olmadığın şu hayatımı,
Hayalinle doldurmaya çalıştım.

Dünden hayır gelmez düşün yarını,
Birlikte çözelim her bir sorunu.
Geçmiş olayların sayfalarını,
Sadakatle sildirmeye çalıştım.

Sesini duyunca kesilir nutkum,
Sen hilalim sen güneşim sen ufukum.
Seni mutlu görmek en büyük tutkum,
Hep yüzünü güldürmeye çalıştım.

Korkmaz senin için yakar dünyayı,
Mecnun bile böyle sevmez Leylayı.
Senin için yaşadığım sevdayı,
Her hâlimle bildirmeye çalıştım.

Âşıklar

Saz elinde figân eyler ah çeker,
Bülbül gibi ah-u zârda âşıklar.
Sevdasını arar gözden yaş döker,
Çalıp söyler her diyarda âşıklar.

Âşığın ömürü çile deryası,
Bir yâr için çeker kederi yası.
Öz kültürün hazinesi menbaası,
Cevher satar bu pazarda âşıklar.

Yaratandan dileğini dileyen,
Azap günlerini tamam eyleyen,
Sözünü sarf edip Hakkı söyleyen,
Kasem eyler bu ikrarda âşıklar.

Şenlik âşık olmuş Resul-ü Şana,
Dünyada sevdiği haram Sümmana.
Çöllerde Leylayı vermez Mecnuna,
Kerem gibi yanar nurda âşıklar.

Korkmaz'ım dedik ya âşıklar zorda,
Gönlü sevgi dolu hayali yârda.
Canı feda eyler mertoğlu merde,
Boyun eğmez bir namerde âşıklar.

Boyun Devrilsin

Yüreğimde sevda başımda duman,
Beni mahfettin boyun devrilsin.
Bu nasıl adalet bu nasıl vicdan,
On paraya sattın boyun devrilsin.

Kalleşçe hançeri sırtıma vurdun,
Viraneye dönsün ocağın yurdun.
Sudan bahaneler uydurup durdun,
Terk eyleyip gittin boyun devrilsin.

Kayıp ettim ünvanımı şanımlı,
Zehir ettin yemeğimi nanımı.
Bir vampir misali emdin kanımı,
Ben verdim sen yuttun boyun devrilsin.

Korkmaz hiçbir zaman affetmez seni,
İyleşmez yaranın sensin nedeni.
Gözümü bağladın kör ettin beni,
Çok güzel uyuttun boyun devrilsin.

Gözlerin

Yaratan yaratmış öz kudretinden,
Bir ceylan misali bakar gözlerin.
Huriler melekler asaletinden,
İnsanı kendine çeker gözlerin.

İflah etmez sevdan beni bitirir,
Gün geçtikçe girdabına batırır.
Aklımı başımdan alıp götürür,
Kavurup içimi yakar gözlerin.

Korkmaz'ın feryadı ah-u zar eyler,
Sevdanın zerresi yakar nar eyler.
Bir kez dönüp baksan tarumar eyler,
Bir kasırğa gibi yıkar gözlerin.

Seveceğim

Mazide kalsa da bitmez bu sevda,
İyi bil ki seni hep seveceğim.
Nasıl yandığımı biliyor Hüda,
El açıp mevladan isteyeceğim.

Malesef dertliyim gülemiyorum,
İstesemde sensiz olamıyorum.
Nasıl dayanırım bilemiyorum,
En çok bakışını özleyeceğim.

Melhemsiz olur mu derdin çaresi,
İçinde Korkmaz'ın gönül yarası.
Ne sen bileceksin ne de başkası,
Emsalsiz aşkını gizleyeceğim.

Götürdü

Kimi ihya etmiş bu zalim gurbet,
Ömür bitti geçen günden götürdü.
Gözümüzde hasret sinemizde dert,
Cananı ayırdı candan götürdü.

Durulmaz ki duruyoruz bu yerde,
Çare var mı gurbet denen bu derde.
Nicesini muhtaç etti namerde,
Merhameti çok insandan götürdü.

Gurbet bizi hanesine buyurdu,
Ocağında yaktı yıktı kavurdu.
Töreyi katletti kültürü vurdu,
Ahlaktan, vicdandan, dinden götürdü.

Yıllardır Korkmaz'a çekti çile,
Ne kadar anlatsam derin mesele.
Çalıştım didindim amma nafiye,
Yıktı benliğimi benden götürdü.

Ayrılmak

Kesildi kuvvetim kurudu kanım,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak.
Çıkıyor nefesim sanki yok canım,
Ya Rab ne zor imiş Yârdan ayrılmak.

Beynim durmuş hayallerim savrulmuş,
Vücüdümün her azası yorulmuş.
Sanki üzerime dağlar devrilmiş,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak.

Nasıl dayanırım bu zulümata,
Çektiğim çileye zor meşakâta,
Ruhum bedenimden kopmuş adeta,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak.

Neydi bu Korkmaz'ın suçu günahı,
Geceleri zindan açmaz sabahı.
Ya bitir ya güç ver ey şahlar şahı,
Ya Rab ne zor imiş yârdan ayrılmak.

Değişti

Bu dünyanın genetiği bozuldu,
Şehirde değişti köyde değişti.
Anlımıza gurbet kahrı yazıldı,
Ağa da değişti bey de değişti.

Vicdan arsız oldu duygu kalmadı,
Yarına umut yok kaygı kalmadı,
İnsanlarda sevgi saygı kalmadı,
Nesil de değişti soy da değişti.

Namertler kâr eyler mertler zararda,
Yalancının sözü geçer pazarda.
Edep mahkûm olmuş haya firarda,
Ahlakta değişti huy da değişti.

Âşıklar içinde Korkmaz'ın adı,
Kültür sanat deyin eder feryadı.
Velhasıl kalmadı ağızımın tadı,
Yemekte değişti çay da değişti.

Senin

Âdemoğlu kanma sen bu faniye,
Yarına var mıdır mecalin senin.
Ataların dedelerin hani ye,
Hâlen dünya mıdır hayalin senin.

Süleymanı yuttu yeksan-ı hâki,
Karun kadar zengin bulunmaz belki,
Muhammet Mustafa'm kaldı mı bâki?
Nerde Şah-i merdan ol Ali'n senin.

Aşkın şiddetine bir şahit Şenlik,
Vatan millet dedi her vakit Şenlik,
Hakkı zikreyledi mücahit Şenlik,
Hani Sümman hani Zülalin senin?

Korkmaz'ın mayası bir avuç toprak,
Meleykül meft gelip edecek helak.
Her canlı ölümü tadacak mutlak,
Beş metre kefendir helalin senin.

Bizim

Tahsin Efendiye malumat edem,
Hakkın dergâhında gözümüz bizim.
Boşa kürek çekmek cahil işidir,
Oysaki kamildir mazimiz bizim.

Bizim zıttımızdır züppe sosyete,
İnançla yürüdük bu hakikate.
Ne içkiye meze ne siyasete,
Asla uymaz nefsi hazımız bizim.

Bazıları büyük lokma kaşıklar,
Hakkın emrindedir haklı âşıklar,
Salihler dervişler Yunus maşuklar,
Tarihe mal olmuş sözümüz bizim.

Bizim de arzumuz haktır şeriat,
Kur'anda buluruz huzur ve rahat.
Önce maneviyat sonra maddiyat,
Bunu ilke yapmış özümüz bizim.

Diz çöküp divana boyumuz büktük,
İmtahan bezminde çok çile çektik.
Ancak duygumuzu şiire döktük,
Dostu incitmesin yazımız bizim.

Korkmaz çok güçlüdür takatım ferim,
Komutanım belli ona askerim.
Âşık Şenlik ocağında neferim,
Başka hava çalar sazımız bizim.

Not: Mahallemizde esnafılık yapan Tahsin Efendi isminde bir kişi vardı. Bu kişi ibadetini aksatmayan fakat saza söze düşmanlık eden biriydi. Bana her zaman çeşitli şekillerde telkinlerde bulunuyordu. Bu sazı bırak, saz şeytan işi, nedir böyle tıngır tıngır, bu işler boş işler diyordu. Yine birgün toplumun içerisinde bu sözleri söylemeye başlayınca sazımın tellerinden şu mısralar döküldü.

Kars'ın Töresi

Kars'ın töresinde âşıklık yatar,
Bu güzel kültürün postasıyam ben.
Arif meclisinde sohbetimiz var,
Elimin türküsü bestesiyim ben.

Cahilin önünde ilimle yarış,
Onun sermayesi etmez on kuruş.
Gönlümde sevgi var dilimde barış,
Saygı sanatının ustasıyam ben.

Ustamdan aldığım bu ders bu öğüt,
Hep Hasan'ı anlat Hasan'ı büyüt.
O mücahit o sanatkâr o yiğit,
Çıldırılı Şenliğin hastasıyam ben.

Korkmaz zarıncıyla dağla yaramı,
Şikastı tecinis divan alemi,
Garaçı, garibi, guba Keremî,
Âşık havasının listesiyim ben.

Eyledi

Tarih yetmiş dokuz sekizinci ay,
Babam göç etmeye niyet eyledi.
Çok uzakta kaldı büyüdüğüm köy,
Gurbet hanesine davet eyledi.

Sıkışıp kalmışam ben bu tuzakta,
Evim kira ekmeğim yok mutfakta,
Bütün sevdiklerim kaldı uzakta,
Yârene yoldaşa hasret eyledi.

Hor görüldüm sağa sola itildim,
İş aradım her kapıdan atıldım.
Sanki dersin köle gibi satıldım,
Ne öldürdü ne de âbad eyledi.

Kimsem yoktur beyim kime yalvaram,
Ümidim yitirdim kime yalvaram.
Elimden alındı kültürüm törem,
Bütün yaşantımı berbat eyledi.

Korkmaz zindan gibi geçti nice yıl,
Zalimin önünde eğil ha eğil.
Sanki kâbus aklım başımda değil,
Neylediyse bana gurbet eyledi.

Başka

Kelimenin tükendiği yerdeyim,
Sohbetin bir başka sözün bir başka.
Kaybettim kendimi şimdi nerdeyim,
Sana erişilmez izin bir başka.

İşte duygum sığırım affına,
Gerisi kalmıştır yâr insafına.
Dönüp bakıyorum fotoğrafına,
Duruşun bir başka pozun bir başka.

Güzelliğin şeref vermiş cihana,
Bin gönülden bağlanmışım ben sana.
Şöyle bir bakışın can katar cana,
Ahu ceylan mısın gözün bir başka.

Görünce gözümü karartmış mevlam,
Gönülden sevene muratmış mevlam,
Meleklerle nispet yaratmış mevlam,
Güneş mi ay mıdır yüzün bir başka.

Korkmaz'ın mecali kalmadı daha,
Belki bu dert ile çıkmam sabaha.
Seninle doluyum inan Allah'a,
Yaktı yüreğimi közün bir başka.

Etmesinler

Efendim dertliyim söyletmen beni,
Yaram doksan dokuz yüz etmesinler.
Toprak ağaları şehir beyleri,
Demokrasi diye söz etmesinler.

Hata ettik oyumuzu verince,
İbret alın çalışıyor karınca.
İş gereği mekânına varınca,
Bir imzaya bir yıl naz etmesinler.

Vatandaş aç kalmış un yok çörek yok,
Bunu hissedecek sizde yürek yok.
Çıkıp ekranlarda şova gerek yok,
Mangala üfleyip toz etmesinler.

Korkmaz İkan der ki yaratan kadir,
Milletin çektiği bu zulüm nedir?
Benim liderlerden tek ricam budur,
Seçimden seçime göz etmesinler.

Beyim

Bir telgıraf çektim elin beyine,
Cevap alamadım yıl oldu beyim.
Ozanlar susmuşlar kimin neyine,
Âşıkların dili lal oldu beyim.

Boş kale görünce topla doldurduk,
Bazı kanalları şapla doldurduk.
Türkünün yerini popla doldurduk,
Türk'ün kültürüne mal oldu beyim.

Madonna şehveti herkezi yaktı,
İtalyan Çiçona rezalet koktu.
Maykılın müziği zirveye çıktı,
Dikenler büyüdü dal oldu beyim.

Gözümüz karardı sabrımız taşıtı,
Edep havalandı namus ar uçtu.
Alen delon denen kefare puştı,
Kadınlarda ona kul oldu beyim.

Bülent Ersoy dümenini döndürdü,
Nataşalar nice ocak söndürdü.
Yonca Evcimik'te fazla bandırdı,
Gençlerin ağzında bal oldu beyim.

Avrupadan neler kaptılar,
Lanbadayı oyun diye teptiler.
Cahil cühelayı yıldız yaptılar,
Hepsine bir garip hâl oldu beyim.

Mirkeleam diyorlar koptu yerinden,
O değil mi bu kültürü mahfeden?
Cin gibi ses çıkar Pavarottiden,
O da bağıra bağıra deli oldu beyim.

Haklıdır bu Korkmaz sözünden yılmaz,
Hodri meydan desen birisi gelmez.
Topunu toplasan bir ozan etmez,
Âşıkların sözü bal oldu beyim.

Dinimiz

Mevlâ'mın emridir Resul'ün yolu,
İnanana hakikattır dinimiz.
Ahlakın temeli sevginin dili,
Bir imkândır bir himmettir dinimiz.

Dini sorarsanız biz ozanlara,
Gerçeği yansıtır tüm destanlara.
Mevlanın kulları tüm insanlara,
Bahşettiği keramettir dinimiz.

Dinimizde yoktur nefret ile kin,
Kardeş kardeş ile olamaz küskün.
Bir kıldan incedir kılıçtan keskin,
Gerçek haktır adalettir dinimiz.

Dinin vecibesi beyandır Furkan,
Helalin sahibi haramı atan.
Fakiri zengini bir gözde tutan,
Hamdüsena mağfirettir dinimiz.

Dinin vecibesi namaz beş sefer,
Oruç, zekât, şehadet, hacdır münevver.
Batıla kâbustur, mümine zafer,
Allah için bir cihattır dinimiz.

Korkmaz yaratana düşünüp dursak,
Bir katreydik burdan yola çıksak.
Kur'anı Kerim'e inanıyorsak,
Kesinlikle şeriattır dinimiz.

Muhtar Emmi

Serhat Kars'ın Karaçoban köyünde,
Benim de bir hakkım var muhtar emmi.
İnsanlık görmedim merhametinde,
Yok mu sende namus ar muhtar emmi?

Zedelidir zalimlerin vicdanı,
Yaltaklık yapmıştın seçim zamanı.
Tarlamı yedirdi köyün çobanı,
Neden görmüyorsun kör muhtar emmi?

Köyümde mazluma yer yoktur bence,
Arkası çok olan yapar işkence.
Kapısına şikâyet gelince,
Kaybolur ortadan sır muhtar emmi.

Dilerim tez bulsun seni Azrail,
Kurnazlığı bırak işine koyul.
Köylünün merası babanın değil!
Halkın hizmetine ver muhtar emmi.

Nasıl seçtik bu çıkarcı danayı?
Muhtar oldu diye yakmış kınayı.
İstanbulda yapmış beş kat binayı,
Köyün bütçesinden yer muhtar emmi.

Korkmaz İkan seni aldı kaleme,
Düşündükçe nefret kattın kelama.
Seni rezil edeceğim aleme,
Bırakmam yakanı zor muhtar emmi.

Lisanımız Var Bizim

Enzu besmeleyle geldik dünyaya,
Hakka dönük lisanımız var bizim.
Kul olduk mevlaya döndük kibleye,
Göğsümüzde imanımız var bizim.

Cem-i cümle kardeş olmamız için,
Rahat ve sükûnet kalmamız için,
İhlasla doğruyu bulmamız için,
Elimizde Kur'anımız var bizim.

Kölesi olayım Nebi Mürsel'in,
Kabul et Allah'ım el açtım âmin,
Alemlere rahmet Muhammed Emin,
Şükür böyle sultanımız var bizim.

Korkmaz İkan der ki düşme inkara,
İnkâra düşenler yanacak nara,
Sıtk ile sığınıp dönsek didara,
Affeyleyen süphanımız var bizim.

Hayat

Bence hayat yaşamaktan ibaret,
Nesilden nesile var olsun hayat.
Kimine cehennem kimine cennet,
Dilerim kötüye nar olsun hayat.

Temiz bir irade özgür bir hayat,
Büyüklerle saygı küçüğe şevkat.
Adil karar veren asli adalet,
Engel tanımasın hür olsun hayat.

Hoşluk olsun karış karış içinde,
Yâra kardeşliğe yarış içinde.
İnsan haklarıyla barış içinde,
Eşitlik sağlanıp bir olsun hayat.

Korkmaz İkan vurgun talan olmadan,
Dost bildiğin şahmar yılan olmadan.
Çıkar için yalan dolan olmadan,
Sözünün sahibi er olsun hayat.

Yakınır Olduk

Kardeş bu milletin hali hal değil,
Ufacık sorundan yakınır olduk.
Memlekette yok mu insan hakları,
Beş aylık sebiden çekinir olduk.

Kadınlar ruj sürüp streç giyince,
Hayânın ibresi sıfır derece.
Sapıklar çoğaldı manyak binlerce,
Bacıyı kardeşten sakınır olduk.

Morfin esrar hapla kafa demledik,
Çağdaşıktır deyip geri dönmedik.
Hep Avrupa dedik başka demedik,
Bozuk plak gibi takınır olduk.

Korkmaz anlamak zor bizim Türkleri,
Amerika önder Alman rehberi.
Kan ağlarken Bosna Hersek Azeri,
Biz de bu vahşete bakınır olduk.

Ahlak

Bence ahlak kişilikten ibaret,
Daim bir kararda duran ahlaktır.
Hayvanla insanı ayıran önem,
Duygu damgasını vuran ahlaktır.

Ahlakı has olan eder mi kaygı?
Ondadır merhamet ondadır duygu.
Ondadır asalet ondadır saygı,
Kişiyi kıymeti veren ahlaktır.

Âdemoğlu ünvanındır şanıdır,
Doğru karar veren hür vicdanındır.
Bir ilkedir adalettir kanundur,
Asırlarca hüküm süren ahlaktır.

Ozan Korkmaz İkan yazdığım kalem,
Ahlaktan nasibin alsın tüm alem.
Uzatmayayım kısacası vesselam,
Daim hedefine varan ahlaktır.

Dürüstlük

Dürüstlükten ayırmasın Allah'ım,
İncidir cevherdir laldır dürüstlük.
Arif insanların hoş nişanıdır,
Edeptir erkândır yoldur dürüstlük.

O helal sermaye varsa kanında,
Başlıca yer alır mertlik şanında.
Kardeşten evvela senin yanında,
Taraftır arkadır daldır dürüstlük.

Hakkı arayarak gerçeğe ermiş,
Doğru adaletle intizam vermiş.
Hazreti Ömer'i övmüşte durmuş,
Nice asır nice yıldır dürüstlük.

Korkmaz söyler adabıyla arıyla,
Anlaşamaz yalancının biriyle.
Hiç haram katmadan alın teriyle,
Kazanılan helal maldır dürüstlük.

Yandırır Meni

Ruhuma hökmeyler ol didaların,
Ceylan bakışların yandırır meni.
Süsen sümbül mor menekşe şuh güzel,
O gül gohuşların yandırır meni.

Nezaket ehlidi ellerin güzel,
Dağılıf gerdana tellerin güzel.
Şekerden datlıdı dillerin güzel,
Seraser dişlerin yandırır meni.

Hoş sohbet eyleyif girdin sineme,
Eşgîn ataşını sürdün sineme.
Tığî müjganını vurdun sineme,
O galem gaşların yandırır meni.

Dida giryan edip galbe od salıf,
Yel vurdukça o yan bu yan dağılıf.
Korkmaz'ın aklını başınnan alıf,
Sırmalı saçların yandırır meni.

Yıllarca

Sevdalı gözlerin esiri oldum,
Bu aşkı çektim yıllarca.
Bağlandı kollarım çaresiz kaldım,
Kaderime boyun büktüm yıllarca.

Gönlümün mihmanı başımın tacı,
Yürek yarasının yoktur ilacı.
Ayrılık hasreti acıdan acı,
Gözlerimden yaşlar döktüm yıllarca.

Kara günler yaşıyorum dünyamda,
Sevdiğimi gördüm gönül aynamda.
Gündüz hayalimde gece rüyamda,
Düşüne düşüne çöktüm yıllarca.

Korkmaz'ın çektiği bunca ızdırap,
Lutfeyle kuluna bir ihsan Yarab!
Sinem tarla oldu daneler azap,
Keder sabanıyla ektim yıllarca.

Söze Mana Versinler

Arzum vardır ilgililer işitsin,
Konuştuğum söze mana versinler.
Hep bana diyerek adalet olmaz,
Birazını garibana versinler.

Haksız kazanç ile para sayanlar,
Dalavere ile adam soyanlar,
Fukaranın emeğini yiyenler,
Ecel döşeginde kana versinler.

Şeytanın emrine uyan caniler,
İnsan onurundan cayan caniler,
Sağlığı da hiçe sayan caniler,
Birazda önemi cana versinler.

Korkmaz ayrım yoktur herkez kardaşın,
Mukaddes vatanın toprağın taşın,
Eşitlik ilkesi tüm vatandaşın,
Biraz sana biraz bana versinler.

Oğul

Nasihatim sana Ozan Asker'im!
Çalışıp dağları delesin oğul.
Şükür verdiği bir neferim,
Çok uzun ömürlü olasın oğul.

Elin çekme baba yurdu yöreden,
Sana çok güvenir seni töreten.
Sakın şaşma ananeden töreden!
Erkânı usulü bilesin oğul.

Saygılı ol büyüklere atana,
Vatan için toprağında yatana,
Şanlı bayrağına aziz vatana,
Hayırlı bir evlat olasın oğul.

Herkesin gönlüne şefkatle dokun,
Edebini koru şerefîn takın.
Sözünün eri ol vazgeçme sakın,
Daim bir kararda kalasın oğul.

Asla kayıp etme asaletini,
Azimli ol koru cesaretini.
Sakın terk eyleme ibadetini,
Beş vakit namazın kılasın oğul.

Baban Korkmaz der ki Hakka şükür et,
Bir bacın var üzme ona dikkat et.
Ben ölünce herşey sana emanet,
Bazen baş ucuma gelesin oğul.

Eyler Sana (Lebdeğmez- Dudakdeğmez)

Aşgın hiddetini iyi anlarsan,
Gezdiğin cihanı dar eyler sana.
Ağlarsan sızlarsan her an yanarsan,
Yalnız ayrılığı kâr eyler sana.

Yâr yâr diye her diyarı ararsın,
Sakladığın yadigârı ararsın.
Her dakika nazlı yarı ararsın,
Hasreti ciğerden yer eyler sana.

Hicranın yaşıdır içine akan,
Ziri dest eyledi yerlere yıkan.
Ah ile eridin ey âşık İkan,
Salatın nazlı yâr zâr eyler sana.

Gönül

Boşa hayal kurup boşa yoruldum,
Menzilin uzakta varılmaz gönül.
Kime sitem ettin kime kırıldın?
Seven sevdiğinden darılmaz gönül.

Sonu yoktur bir meçhule koşarsın,
Ferhat gibi dağı taşı aşarsın.
Bahri umman mısın neden coşarsın?
Boz bulanık akar durulmaz gönül.

Korkmaz'ın feryadı arşa dayandı,
Gözyaşlarım al kanlara boyandı.
Takatim kesildi bedenim yandı,
Sanki yirmisinde yorulmaz gönül.

Bozuktur

Mert olan kişinin mayası temiz,
Namertlerin sütü soyu bozuktur.
Mertlerin edebi hayası temiz,
Namertte ahlak yok huyu bozuktur.

Mert olan yiğittir sözünde durur,
Namert senin sırrın yadlara verir.
Yaslama sırtını arkandan vurur,
Haramı perdedir suyu bozuktur.

Mert olan Korkmaz'ın başının tacı,
Kallesliktir namertlerin amacı.
Onun bal kaymağı zehirden acı,
Haramdır ekmeği çayı bozuktur.

Öğrensin

Havayı heveste atıp tutanlar,
Önce konuştuğu dili öğrensin.
Pervassızca bol keseden atanlar,
Edebi erkânı yolu öğrensin.

Yiğit dediğinde gıybet olur mu?
Madensiz toprağa rağbet olur mu?
Üç türkü bilende zanaat olur mu?
Âşıklıkta birkaç dalı öğrensin.

Korkmaz İkan der ki gayret eylesin,
Küçük büyüğüne hürmet eylesin.
Varıp bir ustaya hizmet eylesin,
Kaide kural üslup hali öğrensin.

Şenlik Baba

Çıldır Suharadan geldi cihana,
Mücevher lisanlı pir Şenlik baba.
Bahşetti bizlere Zeliha ana,
Makamı evliya nur Şenlik baba.

Şenlik baba âşıkların alâsı,
Doksan üçte arşa çıktı nalası.
Sökülmez bendi var sağlam kalesi,
Aşılmaz bir hisar sur Şenlik baba.

Şenlik baba düşman ile kavgalı,
Vatan millet için olmuş davalı.
Peygamberin didarına sevdalı,
Yaradanım olsun yâr Şenlik baba.

Nice âşıklarla çıktı meydana,
Hangi can dayanır bu pehlivana?
Dünyayı gezdirdi pirlerin sana,
Her yerden haberin var Şenlik baba.

Penahın bir mevla pirdir rehberin,
Çağlara hükmeder her bir eserin.
İncil Zebur Tevrat Kur'an ezberin,
Lâl-i gevher zümrüt dür Şenlik baba.

Korkmaz'ım der sana hizmet ederim,
Ömrüm boyu bu davayı güderim.
Yoluna baş koydum pirim liderim,
Bana da bir destur ver Şenlik baba.

Korona

Koronaya nice şiir yazıldı,
Ey aziz milletim çıkma evde kal!
Vakalar çoğaldı şüphe sezildi,
Şifa için çare lütfen evde kal.
Sakın komşulara etme intikal!

Bu vebanın tek çaresi korunmak,
Mesafede biraz uzakta durmak.
Saç sakal full bakım kesilsin tırnak,
Hijyen had safhada lütfen evde kal.
Her gün limon tüket bir de portakal.

Paniğe gerek yok sabır zamanı,
Dilerim geçeriz bu imtihanı.
Derdi veren Allah verir dermanı,
Al abdest kıl namaz sığın evde kal.
Hakkın emri ile geçer bu zeval.

Korkmaz motiveli güçlü olalım,
Karamsar olmayıp mutlu kalalım.
Tüm ulusça lokmamızı bölelim,
Bil ki tek değilsin korkmaz evde kal.
Devletim güçlüdür hiç etmez ihmal.

Köyüm

Sılamdan ayrıldım hasret çekerim,
Tütüyor burnumda özü köyümün.
Özünü özledim kan yaş dökerim,
Yüreğimde acı sızı köyümün.

Sızı ki kalbime işlediği an,
O an düşünürüm seni ah vatan.
Temiz çalışkandır sendeki insan,
Tatlı muhabbeti sözü köyümün.

Sözü candan olur hoş gelir dile,
Sanki bülbül name okuyor güle.
Yazın ortasında yüzdüğüm göle,
Toplanır ördeği kazı köyümün.

Kazı çevirirdik tandır başında,
Un yapardık değirmenin taşında,
Zemheri ayının kara kışında,
Zevkli eğlenceydi buzu köyümün.

Buzlar eriyipte bahar gelince,
Toprak buharlanıp nefes alınca,
Dağlar yeşillenip çimen olunca,
Yayılır yamaçta kuzu köyümün.

Kuzu akşam tutar köyün yolunu,
Çobanlar sararlar sağı solunu.
Ayağına çakardık demir nalını,
Eksin çifti al öküzü köyümün.

Öküzü de aldık akşam ahıra,
Boş olduğu zaman kattık nahıra.
Arpası bol olur doyduk tahıla,
Helaldir ekmeği tuzu köyümün.

Tuz ekmek insanda olur hâl hatır,
Yazın yaylalara kurulur çadır.
Düğünde gençlere halay oynatır,
Davulu zurnası sazı köyümün.

Sazı dertli çalar bu Korkmaz İkan,
Köyünden bir birey köyünde ozan.
Her ne kadar köyden ayrılrsa bu can,
Silinmez içimden izi köyümün.

Âşık

Bir sevdanın eseridir değmeyin,
Yâr elinden yarası var âşığın.
Çile sembolüdür gam deryasıdır,
Talihinde karası var âşığın.

İnançlıdır bir imanlı tarihtir,
Vatana kalkandır şanlı tarihtir,
Öz kültür kaynağı canlı tarihtir,
Ananesi, töresi var âşığın.

Kim demiş ki âşık boşa söylemiş?
Kavime, kardaşa, eşe söylemiş,
Tabiata, dağa, taşla söylemiş,
Ovası var, deresi var âşığın.

Korkmaz'ım der burada dikkat çekelim,
Yaşayan kültüre hoşça bakalım,
Lütfen âşıklara sahip çıkalım!
Sizden başka neresi var?

Divanîler

Bilmişem Derman Seni

Ey üstadım Çobanoğlu saydım her zaman seni,
Abu hasret yarasına bilmişem derman seni.
Okulun halkın içinde kitabın merhum baban,
Çekirdekten yetiştirmiş âşık Gülistan seni

Sen kök salmış bir ağaçsın bizler olalım dalı,
Edebiyat örneğisin âşıkların sembolü.
Hoş avazlı, şirin sazlı, vatanımın bülbülü,
Dünyaya bir nam salmışsın, tanımış cihân seni.

Senin gibi bir ustanın ben olayım kölesi,
Bilgin derya umman gibi gür akar şelalesi.
Seni kimse fethedemez Serhat Kars'ın kalesi,
Daima muzaffer etmiş gurulan meydan seni.

Babanızdan yadigârdır âşıklık sanatı,
Makamların beynelminel parmağın marifeti.
Anlatmakla bitiremem sendeki güç kuvveti,
Serine taş eylemiştir bu Korkmaz İkan seni.

Bade Senden

Baş eğip sığınmışam dileğim Hüda sennen,
Doğsan dokkuz yaram var yüz oldu bu da sennen.
Emrine muntazır oldum Mevla ismin anaram,
Meni sermest eyledi iştiiyim bade sennen.

Her bir işe gadir Allah kesmem sennen gümânı,
Yagma cehennem narına, galbime goy imanı.
İtikatım gönül dolu kâinatın rahmanı,
Men guluna yardım eyle, mağfiret nida sennen.

Nasip eyle dilim desin ol kelmeyi şadeti,
Sualine cevap verip geçmek lazım sıratı.
Gudretinnen var eyledin bu gadar kahinatı,
Hava sennen, torpağ sennen, iştiiyim su da sennen.

Cahillikte varamadım suçlarımın farkına,
Bilmeden özümü attım fanı dünya çarğına.
Bağışla günahlarımı Habibi'nin aşkına,
El açıp af diliyor bu Korkmaz geda sennen.

Anlamı Yok

Dertli dertli  tme bülbül figanın anlamı yok,
G l uğrunda heder olma, kurbanın anlamı yok.
Lakin sen bağban değilsin deremezsin o g l ,
Vaktini boğa harcama zamanın anlamı yok.

Sen yağama hevesimsin boğa değil aramam,
G l yok ise bir dikene derdimi anlatamam.
Ben bülbülüm zenginlikten, yattan, kattan anlamam,
Altun kafese koysalar cihanın anlamı yok.

Der bülbülüm Korkmaz İkan vasfeylesin halimi,
Söz dinlemez benim gönlüm divane mi deli mi?
Etir sağsın reyhan koksun, soldurmayın g l m ,
Sana gelen bana gelsin, bu canın anlamı yok.

Sevdiğim

Ağkın beni benden aldı, gel muhannet sevdiğim,
Çatma kağlarını öyle g l muhannet sevdiğim.
İsmi dilime verdin daim anarsın diye,
Yıllar geçti zikretmekte dil muhannet sevdiğim.

Ağkı tatmak ister iken sana eyledim nazar,
Nazar ki eyledim, güzel eridim azar azar.
Senden ayrı yürek yanar, ciğer olur, sed hazar,
Gözlerimden coğmuğ akar sel muhannet sevdiğim.

Bu bir sırdır anlatamam ne sultana ne h na,
El bağlayıp boynum eğdim, bizleri yaradana.
Sen beni mahkûm eyledin kapısız k r zindana,
Kurtulmaya bulamadım yol muhannet sevdiğim.

Korkmaz der ki bir güzelden yara aldım vurgunam,
Yıllar geçti, bu yarayla geze geze yorgunam.
Laylasına hasret kalan ben biçare mecnunam,
Mesk nımı sorar isen   l muhannet sevdiğim.

Şenlik Baba

Atam babam ecdadımsan sen mayam  enlik baba,
Seni dünyaya anlatmak tek gayem  enlik baba.
Çırak oldum ağıklara diyar diyar dolaştım,
Ben gücümü senden aldım sermayem  enlik baba.

Divan, tecnis, koçaklama, hece, vezin ustası,
Muhammesin, güzelleme her bir sözün ustası.
Zincirleme, cinas, ebcet, leb değmezin ustası,
Destanım sen, muammam sen, hik yem  enlik baba.

Pir elinden bade içmiş, sığınmış Rahmanına,
İlmi mücevher yığnağı güç yeter mi kânına.
Bir canım var feda olsun Şenliğimin şanına,
Korkmaz'ım kapında köle ednayam Şenlik baba.

Not: Korkmaz İkan bu eser ile 2002 yılında Kars'ta düzenlenen Âşık Şenlik Şöleninde, 55 âşık arasından 2. ödülüne layık görülmüştür.

Yüzüne Kurban Senin

Tatlı muhabbetli yârim sözüne kurban senin,
Övmüş yaratmış yaratan, yüzüne kurban senin.
Kudret kalemini çekmiş, kirpiğine kaşına,
Bakışınla mest olmuşam, gözüne kurban senin.

Merhamet et sevdiceğim sevdasına yandığım,
Sen konuş ki ben dinleyim sedasına yandığım.
Bu ne güzellik Allah'ım edasına yandığım,
Cilven gönlümü cezbeder nazına kurban senin.

Sevdiğim nadide gülsün Korkmaz'ı bülbül eyle,
Eller bana Kerem desin, yakıp yakıp kül eyle.
İnsafına sığınmışam ara sıra gel eyle,
Ayağının turabıyam tozuna kurban senin.

Zaman

Ne kötü asıra kaldık, bozmuş bu zaman bizi,
Bir günde dara çekecek adalet divan bizi.
Haklı olan insanlara haksız işler yaptırdık,
Bırakmıyor yakamızı ah ile ah ile figan bizi.

Cahil ile haşır olma bilmez yolu erkânı,
Çıkar için yalan söyler yoktur onun vicdanı.
Kul hakkını yiyenlerdir bu zamanın insanı,
İşte böyle beyân etmiş yazılan ferman bizi.

Korkmaz İkan Hak var iken başvurmayın hileye,
Ondan başka çare var mı baş eymişem Mevlaya.
O kadar çok suç variki getiremem imlâya,
Temennimiz affeyesin yüce yaratan bizi.

Bilinmeyen Yerdesin

Merhaba sevdiğim dilber nice yıldır nerdesin,
Gece gündüz arıyorum bilinmeyen yerdesin.
Hayalinle yaşıyorum hasretim gözlerine,
Âşikâr et güzelliğin kaldır yüzün perdesin.

Sahraları ovaları yürüyorum sen deyi,
Her gelenden her gidenden soruyorum sen deyi.
Bu âlemi karış karış arıyorum sen deyi,
Ne bir köyde kasabada ne de bir şehirdesin.

Naçar kaldım sevdiceğim bağlandı elim kolum,
Ömür geçti gün azaldı daha yoktur mecalim.
Nuşı bağbanın elinde kurumuş solmuş gülüm,
Korkmaz İkan figan ettin daim ahu zardasın.

Söyler

Bakın âşığın gönlüne sızılar bunu söyler,
Her karışta hatırası maziler bunu söyler.
Vatan için şaadetle can veren şehitlerim,
Boşuna mı kan akıtmış gaziler bunu söyler.

Hangi vicdan kabul eyler vurmuş kardeş kardeşi,
Bebekleri katledenler bitirsin bu savaşı.
Vatan bizim namusumuz verilmez çakıl taşı,
Analar kara bağlar kuzulur bunu söyler.

Korkmaz vatani sevenin yolunun tozu benim,
Bayrağına sevdalanmış bakanın gözü benim.
Türkü Kürdü Abazası Lazı Çerkezi benim,
Herkes okusun tarihi yazılar bunu söyler.

Olur

Gönül kâbeden üstündür tavaf etsen iz olur,
Gönül bağdır sevgi meyve tohum at filiz olur.
Bazen Abdal bazen engin bazen coşar bulanır,
Dalgası şaşkın deryadır bakarsın deniz olur.

Gâhi saray gâhi viran hele gir içine bak,
Yargılanmış hüküm giymiş gönlümün suçuna bak.
Zemherinin şiddetinde sevginin gücüne bak,
İki gönül bir olunca güller açar yaz olur.

Âşığın gönlü yaralı kaygısını bilmeli,
Edep erkân fitratında saygısını bilmeli.
Sırrı gudretten verilmiş duygusunu bilmeli,
Gönül umduğundan küser ara sıra naz olur.

Yüreği sevgi dolu Korkmaz İkan boş değil,
Allah'ın edna kuludur hiç kimseden baş değil.
Her gönülde bir aslan var hakir görmek hoş değil,
Senlik benlik kavgasında yıkılı enkaz olur.

Yapmasın

Âşıklıkta arsız olan bu sanatı yapmasın,
Asaletten hırsız olan bu sanatı yapmasın.
Âşıklar hakka bağlıdır yüreğinde mevla var,
Simasından nursuz olan bu sanatı yapmasın.

Âşıklıkta sevda lazım hasret lazım efendim,
Edep, erkân, töre, sohbet lazım efendim.
Yürek lazım, vicdan lazım, kuvvet lazım efendim,
Zekasından fersiz olan bu sanatı yapmasın.

Hangi insan değer verir söz bilmeyen gafile,
Sermayesi olmayanın kârı olmaz kefile.
Toplum kabul etmemişse çabalamak nafiye,
El içinde yersiz olan bu sanatı yapmasın.

Korkmaz İkan kör kuyuda ışık olabilirmi?
Zebaniye zer taksan da hiç şık olabilirmi?
Ehlisinden ders almayan âşık olabilir mi?
Ustasız ve pirsiz olan bu sanatı yapmasın.

Efkârı Kirvemin

Hakî yeksanla birleşti gönül varı kirvemin,
Bizleri mateme saldı gam efkârı kirvemin.
Bozuldu gül soldu gülşen taze civan yâr hani,
Şeydayı bülbüle benzer ahu zarı kirvemin.

Arayalım derde deva bizi yaratan kadir,
Yazgül yenge gibi insan bu dünyada pek nadir.
Ne yapalım Hak tealanın yazdığı yazı budur,
Ahrete göç eyledi nazlı yâri kirvemin.

Ezelinden yazılmıştır budur kader yazısı,
Ömür boyu unutulmaz ne acısı sızısı.
Yedi yaşını dememiş körpe Erol kuzusu,
Boynu bükük perişandır yavruları kirvemin.

Korkmaz İkan dostlarına daim gösterir vefa,
Ölene rahmetler olsun dertliye haktan şifa.
Ona şefaat eyle ya Muhammed Mustafa,
Yokları var eden Allah tek duası kirvemin.

Not: Bu Divanî, Korkmaz İkan'ın yakın dostu olan kirvesinin eşinin ölümü üzerine yazılmıştır. 1989 yılında, Üsküdar'da ikamet eden Çıldır ilçesine bağlı Yıldırımtepe (Rabat) köyünden olan Tahsin Baktemur'un 41 yaşındaki eşinin ani ölümü üzerine duyulan acılar bu şiirin mısralarında yankılanmıştır.

KARŞILAŞMALAR

Âşık Sebahattin İkan –Âşık Korkmaz İkan⁹⁰

Âşık Sebahattin İKAN

Al sazını hele ay bala âşık,
Ne dinledin ne öğrendin görelim.
Divan açacaktım ama vazgeçtim,
Bir hece bu meydanı guralım.

Âşık Korkmaz İKAN

Emeğin ödenmez ser tacım babam,
Ruhsat versen muhabbete girelim.
Âşıklık ilmini ben senden aldım,
Sayenizde bir menzile varalım.

Âşık Sebahattin İKAN

Âşık isen sen de sine dağlısın,
Yolun uzun delikanlı çağlısın.
Hangi ocaktansın kime bağlısın,
Hesap edip biraz kafa yoralım.

Âşık Korkmaz İKAN

Feryad-ı figânım her an her dakika,
Haklıdan yanayım bakmam nahakka.
Şenlik ocağında bağlıyam Hakka,
Daha başka var mı size soralım.

Âşık Sebahattin İKAN

Sebatîye sanat yönünü söyle,
Yirmiden vazgeçtim onunu söyle.
Sazının başıyla sonun söyle,
Cevabın doğruysa orda duralım.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazın gümânı adil pehlivan,
Yaş yirmiye geçti onu toy fidan.
Sonu muhammestir başı da divan,
Cevap buysa noktasını vuralım.

Âşık Sebahattin İKAN

Mademki sanata bir adım attın,
Sakın korkma cesaretli ol oğul.
Babanın gittiği bu yolu tuttun,
Durma çalış dirayetli ol oğul.

⁹⁰ 1994 yılında Merkez Karaçoban köyünde söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Önce Halg eyleyen sonra sen varsın,
Sırtım sağlam cesaretim sen baba.
Dağ gibisin hamd-u sena mevlaya,
Azimkârım dirayetim sen baba.

Âşık Sebahattin İKAN

Her müşküle el at piyandaz eyle,
Ustalar yanında özün az eyle.
Şirin sohbet eyle şirin saz eyle,
Gönüller yap muhabbetli ol oğul.

Âşık Korkmaz İKAN

Sevgi saygı çoktur solu sağımda,
Ednadan ednayım her bir çağımda.
Senden aldıklarım dağarcığımda,
Her mecliste muhabbetim sen baba.

Âşık Sebahattin İKAN

Sebatîyem bizden geçti bu devran,
Bayrak yarışında artık sen davran.
Ananeye bağlı gözet yol erkân,
Ağır başlı nezaketli ol oğul.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazı kaldırıp elinden tuttun,
Kaynattın pişirdin mayasın attın.
Helal lokma verdin helal büyüttün,
Örnek aldım nezaketim sen baba.

Âşık Korkmaz İkan- Âşık Yılmaz Şenlikoğlu⁹¹

Âşık Korkmaz İKAN

Axlım ermer bu dünyanın işine,
Beynim duruf ganammerem ay lele.
Heç acımer gözlerimin yaşına,
Beni yıxer yenemmerem ay lele.

Âşık Yılmaz ŞENLİKOĞLU

Gece gündüz cehd eyledim yorulduğum,
Men bu yoldan dönemmerem ay bala.
Yaşım geçti pastonuma sarıldım,
Baş aşağı inemmerem ay bala.

Âşık Korkmaz İKAN

Gohum akrabamı ele dönderdi,
Gözüm Ceyhun oldu sele dönderdi.
Cızdığımı çıkarttı küle dönderdi,
Ataş aldım sönemmerem ay lele.

⁹¹ 2005 yılında Korkmaz İkan'ın evinde söylenmiştir.

Âşık Yılmaz ŞENLİKOĞLU

Galdım bu dünyanın oyuncağında,
Dert başımda gezdim gam gucağında.
Yıllarca gavruldum aşk ocağında,
Cavannıgma dönemmerem ay bala.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazın talehi zulüm edende,
Zerrece tagatı galmer bedende.
Anamı ağılader önde gidende,
Divlerede sinemmerem ay lele.

Âşık Yılmaz ŞENLİKOĞLU

Adım Âşık Yılmaz gönlüm çağladı,
Geçen günler ciğerimi dağladı.
Sazım mennen küsüf gara bağladı,
Daha çalmaz inanmerem ay bala.

Âşık Korkmaz İkan – Âşık Derdiyâr⁹²

Âşık Derdiyâr

Yurdumun dört bucağı,
Ozan dolu anadolu.
Gam kepçe saz elinde,
Gezen dolu Anadolu.

Âşık Korkmaz İKAN

Şiirini nakış nakış,
Yazan dolu Anadolu.
İlmi ile mana bakış,
Çözen dolu Anadolu.

Âşık Derdiyâr

Veysel'in olmamış kârı,
Celali yürekten arı.
Sümmânî Şenlik gizli sırrı,
Çözen dolu Anadolu.

Âşık Korkmaz İKAN

Veysel üstatların başı,
Karacaoğlan değil naaşı.
İrşadînin gözün yaşı,
Süzen dolu Anadolu.

⁹² 2012 yılında Barış TV’de “Ozan dolu Anadolu” isimli programda söylenmiştir.

Âşık Derdiyâr

Emrah düşmüş böyle amana,
Neler der geçen zamana.
Ruhsatî dalmış ummâna,
Yüzen dolu Anadolu.

Âşık Korkmaz İKAN

Manayı verin ozana,
Benim derdimi çözene.
Pir sultan karşı düzene,
Kızan dolu Anadolu.

Âşık Derdiyâr

Çektiğimi gördü derdiyâr
Canın yara verdi derdiyâr
Kepçe misali derdiyâr
Kazan dolu Anadolu.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz bilir hatasını,
Seyrânî'den ötesini.
Edep erkân rotasını,
Çizen dolu Anadolu.

Âşık Sırrı Deniz- Âşık Korkmaz İkan⁹³

Âşık Sırrı DENİZ

Ben giderken işime,
Çok karıştın Korkmaz yazıma kışıma.
Sallanıp düşmüşsün peşime,
Korkmaz kardaş benden yana zorun mu var.

Âşık Korkmaz İKAN

Âşık Sırrı meydanında,
Dilimde ezberim mi var.
Elimden can kurtarmaya,
Yazılmış defterin mi var.

Âşık Sırrı DENİZ

Dost bağında gül olur bitersin,
Başın alır bu evden nere gidersin.
Kendini ağır dağı sanarsın,
Yoksa senin başında karın mı var.

⁹³ 13.04.2013 tarihinde Ağrı / Tutak'da düzenlenen programda söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Meydan da cana yetersin,
Sözü havadan atarsın.
Vakitsiz horoz ötersin,
Ambaranda darın mı var.

Âşık Sırrı DENİZ

Lafların yine beni haşladın,
Sallam seyip söylemeye başladın.
Seni bir kafese koydumda daşladın,
Yoksa bülbül ah- u zârın mı var.

Âşık Korkmaz İKAN

Ağrı dağından çökersin,
Gözünden yaşlar dökersin.
Çifte koştum yan çekersin,
Elinde barın mı var.

Âşık Sırrı DENİZ

Denizoğlu dil uzatma,
Dostunu arkadan tutma.
Senin kazancına asla yan bakma,
Yoksa bu akşam senin kârın mı var.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz dostunun âlisi,
O'dur gönüller delisi.
Gel bu arpaçay delisi,
Aklında kantarın mı var.

Âşık Bedri Sinan Boz – Âşık Korkmaz İkan⁹⁴

Âşık Bedri Sinan BOZ

Bize yadigârsın yılmaz ustadan,
Hediyesi baş tacıdır bilirim.
Dost ile muhabbet ülfet hoş olur,
Sohbet ruhun ilacıdır bilirim.

Âşık Korkmaz İKAN

Rahmetler dilerim yılmaz ustaya,
Niceleri duacıdır bilirim.
Gece gündüz yalvarıram mevlaya,
Bu hasretlik çok acıdır bilirim.

Âşık Bedri Sinan BOZ

Dünyanın ehvali bilmem nedendir,
Topraktan var olan aciz bedendir.
Habil kabil havva ademdir,
Bir kardeşdir bir bacıdır bilirim.

⁹⁴ 2010 yılında Kars'ta söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Sevdanın elinden olmuşam beyhuş,
Mestaneler gibi gezerim sarhoş.
Gelen gider giden gelmez her şey boş,
İnsan oğlu hep yolcudur bilirim.

Âşık Bedri Sinan BOZ

Bedri Sinan kardeşliğe çalışır,
Vicdan iman müminlere yakışır.
Er olanlar hakikati konuşur,
Dogru kelâm hep acıdır bilirim.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz havalanıp yükseğe konma,
Sonu yoktur sakın dost olur sanma.
Akıbeti beş günlüktür inanma,
Yalan dünya bir hancıdır bilirim.

Âşık Yavuz Timur – Âşık Korkmaz İkan⁹⁵

Âşık Yavuz TİMUR

Çok âşıklar geldi göçtü dünyadan,
Şenlik gibi âşık görmek çetindir.
Ben de meydan yaptım amma boşuna,
Şenlik gibi meydan kurmak çetindir.

Âşık Korkmaz İKAN

Şenlik âşıklara hoş nişan oldu,
Tarihe mührünü vurmak çetindir.
Dürdihan yakuti zer nişan oldu,
Hakikat babına ermek çetindir.

Âşık Yavuz TİMUR

Güçlü ilhamını haktan almıştı,
Abbas Sümmanîyle meydan olmuştu.
İzanînin sinesini delmişti,
Himmet pirden cevap vermek çetindir.

Âşık Korkmaz İKAN

Çile çekti derde gama söyledi,
Divan tecnis doğaçlama söyledi.
Doksan üçte koçaklama söyledi,
Sözü hedefine vurmak çetindir.

Âşık Yavuz TİMUR

Yavuz der bizlere miras koyan o,
Vatan sevgisini halka yayan o,
Can sağ iken yurt vermeyiz diyen o,
Yiğitçe sözünde durmak çetindir.

⁹⁵ 2011 yılında Kars'ta söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım Şenliğe kurbandır bu can,
Resul sevdalısı ey cennet mekân!
Bizler bir damlayız Şenliğim umman.
Derin deryaları yarmak çetindir.

Âşık Korkmaz İkan – Ozan Baki Çetin⁹⁶

Âşık Korkmaz İKAN

Sümman ocağından hatıra kalan,
Hasta düşüp cefa çeken sen misen.
Nusret Toruniye muhabbet bulan,
Ardı sıra yaşlar döken sen misen?

Ozan Baki ÇETİN

Mevla lütfu tabi oldum Sümmana,
O uğurda çile çeken ben oldum.
Toruni ölünce girdim mateme,
Hasret ile yaşlar döken ben oldum.

Âşık Korkmaz İKAN

Mesaget doludur bu yolda duran,
Hiç yüzü gülmüş mü mührünü vuran.
Keder sabanıyla bağrını yaran,
Çile tohumunu eken sen misin?

Ozan Baki ÇETİN

Sümman Şenlik mührü vurmuş bu çağa,
Hürmet etmek lazım kutsal ocağa.
Geleneği gelen yeni kuşağa,
Sanat tohumunu eken ben oldum.

Âşık Korkmaz İKAN

Aldanmadım dünya diye yalana,
Rastladın mı gardaş baki kalana.
Bende bir çırağım usta olana,
Korkmazın kaddini büken sen misin?

Ozan Baki ÇETİN

Baki her gerçeği aşıkâr yaymam,
Bu bir muhabbeti atışma saymam.
O bir temsilcidir Korkmaza kıymam,
Yerine gaddini büken ben oldum.

⁹⁶ 02.08.1012 tarihinde Vatan TV’de, Âşık Korkmaz İkan’ın sunmuş olduğu “Şenlik Divanı” isimli programda söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İkan – Âşık Kul Nuri⁹⁷

Âşık Kul NURİ

Muhabbet neymiş Âşık Korkmaz'ın,
Sohbetin eyle sözü ver öğren.
Bizler Yunus'u örnek almışız,
Dergâhtan içeri düzüver öğren.

Âşık Korkmaz İKAN

(Ah) dinledim sözünü ey Nuri usta,
Bugün meydanında pozu ver öğren.
Mevla'nın imkânıyla yürürüz,
Kısmet kaderinden razı ver öğren.

Âşık Kul NURİ

(Ah)hele mızrabın neymiş telin neymiş,
Yüregın neymiş dilin neymiş.
Enişte neymiş, gelin neymiş,
Oğlanı evlendir kızı ver öğren.

Âşık Korkmaz İKAN

(Ah) gardaşım gözünne aç ahlakını,
Yargılanıp öğren güç ahlakını.
Gonuştur gelini aç ahlakını,
Birazda ona yüzüver öğren.

Âşık Kul NURİ

Kul Nurinin nasibini alırsan,
Al ırak nasibini bulursan.
İhtiyarken bir köşede kalırsan,
Sirkelen sırtından tozuver öğren.

Âşık Korkmaz İKAN

Âşık Korkmaz İkan oturdum kaldım,
Aşkın meyvesini bitirdim buldum.
Meydanında sana getirdim geldim,
Eğer istemezsen sazı ver öğren.

Âşık Kul NURİ

Bu âşık Kul Nuri neyi soruyor,
Sorar iken her derdinden vuruyor.
Pestil masamızda duruyor,
Eğer beğenmezsen muzı ver öğren.

Âşık Korkmaz İKAN

Âşık Korkmaz İkan der ki söz yoktur gardaş,
Bizlere kem bakan göz yoktur gardaş.
O serhat Kars'ında muz yoktur gardaş,
İster isen ekmek tuzu ver öğren.

⁹⁷ 2013 tarihinde Çay TV'de sunulan "Gönül Kervanı" isimli programda söylenmiştir.

Âşık Mustafa Aydın – Âşık Korkmaz İkan⁹⁸

Âşık Mustafa AYDIN

İllet zillet seni bulmaz iffetini bil yeter,
Hiçbir yerde küçülmezsün izzetini bil yeter.
Dalgalansın al bayrağın ilel ebet dünyada,
Vatanını devletini milletini bil yeter.

Âşık Korkmaz İKAN

Alemleri yaratan var hikmetini bil yeter,
Arşın kürsün Rahmanıdır kufretini bil yeter.
Oku dedi kullarına gönderdi kitabını,
Kur'anından ayırmasın ayetini bil yeter.

Âşık Mustafa AYDIN

İnsan bu alem içinde muhtaçtır hidayete,
Hakka riayet edenler düşmezler nedamete.
Yaradana boyun eğen uğramaz ihanete,
Hoşgörülü insan olup hürmetini bil yeter.

Âşık Korkmaz İKAN

Bu dünyadan vazgeçmişem bak bendeki şu aşka,
Hiçbir zaman aldanmadım saraya ne köşke.
Sağlık sıhhat önemlidir amma akıl bambaşka,
Sana Allah'ın lütfudur servetini bil yeter.

Âşık Mustafa AYDIN

Mustafa Aydın inanır Kur'an hakkın sesidir,
Eşref-i mahluk dediğin açık ibaresidir.
İnsan Nuska'i kübradır yerin halifesidir,
Mayasını manasını kıymetini bil yeter.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan dünya fani ne sefa süreceksin,
Her nefesin sayılıdır hesabı vereceksin.
Rütben arşa direk olsa toprağa gireceksin,
Aç elin sığın Mevlaya rahmetini bil yeter.

Âşık Korkmaz İKAN

Bülbül sedalısın Mustafa Aydın,
Benimle meydana çıkan sen misin?
Yaralı gönlüme dokundun değdin,
Yanıyordum birde yakan sen misin?

⁹⁸ 2013 yılında İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Mustafa AYDIN

Âşık Korkmaz İkan er meydanında,
Gelipte elimi sıkan sen misin?
Demek aşk elinden tatlı canından,
Dünyadan vazgeçip bıkan sen misin?

Âşık Korkmaz İKAN

Özledinmi şu dağların ardını,
Terk eyledin vatanını yurdunu.
Sonu boştur bu dünyanın derdini,
Düşünüp kafana takan sen misin?

Âşık Mustafa AYDIN

İnsan et ve kemik denen yapıdan,
Gelişi gidişi iki kapıdan.
Hiç kimseye mülk olmayan tapudan,
Devrolan aleme bakan sen misin?

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz bu suali bulmuş diyorlar,
Aheste menzile gelmiş diyorlar.
Sanata hükümdar olmuş diyorlar,
Tahtında berkarar hakan sen misin?

Âşık Mustafa AYDIN

Mustafa aydın der her söze kanma,
Eğer avcı isen avla avlanma.
Beyhude ateşe atılıp yanma,
Benzine çakmağı çakan sen misin?

Âşık Korkmaz İkan- Âşık Veysel Yıldız⁹⁹

Âşık Korkmaz İKAN

Bu dünyanın keşmekeşi zora çevirdi beni,
Yüreğime ateş saldı nâra çevirdi beni.
Güvenmiştim yelkenime dalmıştım deryalara,
Felek kurmuş tuzağını tora çevirdi beni.

Âşık Veysel YILDIZER

Dünyada adım yok iken vara çevirdi beni,
Yaktı aşkın ateşine kora çevirdi beni.
Günahım çok yüzüm kara teslim oldum Allah'a,
Boyun büktüm çok yalvardım nura çevirdi beni.

Âşık Korkmaz İKAN

Sual olmaz hikmetinden karışılmaz işine,
Rahim kıl merhamet eyle gözlerinin yaşına.
Gece gündüz hayalimde yanarım ateşine,
Selavatım kıblegâhım bire çevirdi beni.

⁹⁹ 2011 yılında Kars'ta söylenmiştir.

Âşık Veysel YILDIZER

Âşıkların âhı bitmez hep söylenir dilerde,
Kerem'in hatırası var Aslısı'na küllerde.
Mecnunum Leyla ararım yıllar boyu çöllerde,
Varım yoğum kaybettim kâra çevirdi beni.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan müşküldeyem girdaplara düşmüşem,
Aşk elinden bizâr oldum kavrulmuşam pişmişem.
Elim bağlı kolum bağlı naçar kaldım şaşmışam,
Mansur gibi zorda kaldım dara çevirdi beni.

Âşık Veysel YILDIZER

Veysel Yıldız yer yaşarım hür devletin içinde,
Ednadan daha ednayım bu milletin içinde.
Geçen günler boşa geçmiş hep gafletin içinde,
Divanında el bağladım ere çevirdi beni.

Âşık Şahin Turgutoğlu- Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁰

Âşık Şahin Turgutoğlu

Selam olsun sana Çıldır'ın gülü,
Benimle bir muhabbete ne dersin?
Bu günler kapandı sılanın yolu,
Bizi yakan bu hasrete ne dersin

Âşık Korkmaz İKAN

Muhabbetten hasıl oldu Muhammed,
Dost dost ile muhabbetli olmalı.
Yar yar diye dolaşmışım bir ebed,
Sevda odur hasiretli olmalı.

Âşık Şahin TURGUTOĞLU

Kendi hatasını gören olmuyor,
Benlik aynasını kıran olmuyor.
Sezara hakkını veren olmuyor,
Ya çekilen bu zahmete ne dersin.

Âşık Korkmaz İKAN

Kimi konuştuysan emsalsiz kumaş,
Aynaya ey bak sen bire arkadaş.
Ekmek çiğnemedi yutulmaz gardaş,
Emek vermek çok zahmetli olmalı.

¹⁰⁰ 28.05.2020 tarihinde İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Şahin TURGUTOĞLU

Bu kadar mazlumun ahın aldılar,
Sabiye sübyana kılıç çaldılar.
Firavun, Nemrutlar aciz kaldılar,
Haktan gelen adalete ne dersin?

Âşık Korkmaz İKAN

Yaratırım kitabını gönderdi,
Zalimlere nice ibretler verdi.
Ebu cehil mırt olarak geberdi,
Amenna hak adaletli olmalı.

Âşık Şahin TURGUTOĞLU

Şahin'im borçluyuz şehit yatana,
Türkiyeme zerre hizmet katana.
Bazıları kem bakar bu vatana,
Yapılan bu ihanete ne dersin?

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazın vatanı şerefi şanı,
Candan aziz bilir baş komutanı.
Hainin ecdattan bozuktur kanı,
Genetiktir ihanetli olmalı.

Âşık Cemal Divanî- Âşık Korkmaz İkan¹⁰¹

Âşık Cemal DİVANÎ

Korkmaz İkan çok sakinsin bu günler,
Dalgın görüyorum sır mı tutarsın.
Bizden uzaklaştı bayram düğünler,
Sen halen alemle bar mı tutarsın.

Âşık Korkmaz İKAN

Deşme yaramızı Divanî usta,
Beni ağlatmayı kâr mı tutarsın.
Girdap deryasına düşmüşem hasta,
Sen de eller gibi tor mu tutarsın.

Âşık Cemal DİVANÎ

Fanidir bu dünya konanlar göçer,
Gönül çeşmesinden dolduran içer.
Kiminin bağında gonca gül açar,
Ya sen dağlar gibi kar mı tutarsın.

¹⁰¹ 2014 yılında İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Yıllardır zar çektim o gülistana,
Küllerim savruldu oyan bu yana.
Çektiğim bu derdi anlatsam sana,
Kolay mı tutarsın zor mu tutarsın.

Âşık Cemal DİVANÎ

Âşıklar ruhunda bir bayrak taşır,
Bu uğurda bahtı ile savaşıır.
Bağban olan bağı ile uğraşıır,
Gülün çevresinde hâr mı tutarsın.

Âşık Korkmaz İKAN

Nice âşıklarla meydan olmuşsan,
Aşkın ocağında harman olmuşsan.
Berek Allah bağa bağban olmuşsan,
Elma ayva turunç nar mı tutarsın.

Âşık Cemal DİVANÎ

Ey Cemal Divanî yok halin soran,
Meğer sevda imiş seveni yoran.
Biri roman okur birisi Kur'an,
Söyle ikisini bir mi tutarsın.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz bu konuda eylesin vurgu,
İmana itikat halis bir duygu.
Kur'an ölçümüzdür roman bir kurgu,
Değersiz madeni zer mi tutarsın.

Âşık Cemal DİVANÎ

Korkmaz İkan var diyorsun nerede hani âşık,
Ne bezirgân ne de kervan terk etmiş hani âşık.
Kültür ecdadın mirası yaşatmaya gayret et,
Eğer gerçek âşık isen âşık kim tanı âşık.

Âşık Korkmaz İKAN

Göz önünde aşıkârdır Cemal Divanî âşık,
Kadem basmış meydanına kurmuş divanı âşık.
Ustadımdan ders almışam bir ocaktan gelmişim,
Edep erkan rotasında gezer cihanı âşık.

Âşık Cemal DİVANÎ

Âşığın gönlü narindir dokunmayın yıkmayın,
Yüzünde tebessüm görüp güler diye bakmayın.
Bağrında közle dolaşır üflemeyin yakmayın,
Tahtında Süleyman olsa ağlar bir yanı âşık.

Âşık Korkmaz İKAN

Yüreğinde matemî var ellere şen gibidir,
Adaleti Hakkı söyler dili arşın gibidir.
Namertlere boyun eğmez deler kurşun gibidir,
Bizi yaratan Allah'tır kesmez gümânı âşık.

Âşık Cemal DİVANÎ

Cemal Divanîde çırak yaşlanmıştır yorasın,
Bu sevdanın yarasını ne bağlar ne sararsın.
Usta Şenlik sevdalısı sen sümman mı ararsın,
Bir gün bizi de anarlar bu dünya fani âşık.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İKAN bir katredir amma büyük sevdası,
Tartışılmaz Sümman baba âşıkların âlâsı.
Pirim Şenlik bu sanatın temel ana yasası,
Harc etmeli bu meydanda gevheri kânı âşık.

Âşık Metin Bulutlu – Âşık Korkmaz İkan¹⁰²

Âşık Metin BULUTLU

Aşık maşuğundan ayrı düşerse,
Döker gözyaşını sele çevirir.
Bağban o'dur bağ becere bezeye,
Budar dikenini güle çevirir.

Âşık Korkmaz İKAN

Aşık maşukunu düşündüğü an,
Bir gününü yedi yıla çevirir.
Naşi bağban bilmez gülün kadrini,
Bağı viran eyler çöle çevirir.

Âşık Metin BULUTLU

İbrahim Halil'e yetişen nida,
Anlattı emrini hoşça bir seda.
Bir kula yâr olsa yaradan Hüda,
Erişilmez hûb kemale çevirir.

Âşık Korkmaz İKAN

Eyyubu çürüttü dert ile efkâr,
Yusuf zıyasını zindanda arar.
Bir kulda yok ise talih ikbâl yâr,
Her gününü kalmakala çevirir.

Âşık Metin BULUTLU

Metin'im ol yüce divan,
Çoğu ettiğine olmaz mı pişman?
İsterse cihanı eyler gülistan,
İsterse yandırır küle çevirir.

¹⁰² 1994 yılında Kars'ta söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz'ım yürekten çekerim bir ah,
Kimisi gariban kimi padişah.
Fakire dert verir zengine ferah,
Felekte çarkını böyle çevirir.

Âşık Necdet Kuyumcu – Âşık Korkmaz İkan¹⁰³

Âşık Necdet KUYUMCU

Gün geçtikçe derinleşir yarası bu dünyanın,
Yaraya derman olmuyor çaresi bu dünyanın.
Gelenekten uzaklaştık edep haya kalmadı,
Yavaş yavaş bozulmakta töresi bu dünyanın.

Âşık Korkmaz İKAN

Zenginin cebine akar parası bu dünyanın,
Manevide kaç gramdır darası bu dünyanın.
Menfaatler ön planda insanlıktan eser yok,
Vicdanlardan silinmiyor karası bu dünyanın.

Âşık Necdet KUYUMCU

Elbet birisi doldurur boş kalan meydanları,
Tahtında viran etti sultanları hanları.
Bugün yarın diye diye avutur insanları,
Bir ömürü feda etmek kirası bu dünyanın.

Âşık Korkmaz İKAN

Orta Doğu kan ağlıyor fitne fesat kurmuşlar,
Emperyalist şerefsizler sinsî hesap görmüşler.
Her devlette ayrı sorun birbirine girmişler,
Bir tek güzel örnek göster neresi bu dünyanın.

Âşık Necdet KUYUMCU

Ahirete göç eyleyip geriye gelen var mı?
Kimi görsem ağlıyor muradını alan var mı?
Başı ademden başlıyor sonunu bilen var mı?
Der Necdetim kaç yıl gider süresi bu dünyanın.

Âşık Korkmaz İKAN

Yaşamaya hakkım yok mu vurma ben de insanım,
Hesap et ki ata baba yedi düvel düşmanım.
Bir de hayat güzel derler doğduğuma pişmanım,
Korkmaz ile iy olmadı arası bu dünyanın.

Âşık Necdet KUYUMCU

Kaşlarını ok üstünde yay gibi,
Germe dedim dinlemedin sen beni.
Benim gönlüm derin akan çay gibi,
Girme dedim dinlemedin sen beni.

¹⁰³ 2015 yılında İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Vefasız yâr hayalini boşuna,
Kurma dedim dinlemedin sen beni.
Sevda denen bu zulumi başına,
Sarma dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Necdet KUYUMCU

Evvelide ahiride sonunda,
Kulağına küpe eyle bunu da.
Kırılmadık bir kalbim var sonunda,
Kırma dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Korkmaz İKAN

Söyle bu feleğin nedir amacı,
Dolandırır dağı taşı yamacı.
Asla çıkmaz kel başına ilacı,
Sürme dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Necdet KUYUMCU

Bilmem getirir mi dost beni yâda,
Yalvardım yakardım yıllarca yâda.
Kardeşlik bu muydu sırrımı yâda,
Verme dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Korkmaz İKAN

Sırrını hiç açmam elin yanında,
Sallanıp çok gezme elin yanında.
Fesatın fitnenin felin yanında,
Durma dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Necdet KUYUMCU

Arif meclisini gez baştan başa,
Boşuna hayal kur yaşa ha yaşa.
Der Necdet Ozanım baltayı taşa,
Vurma dedim dinlemedin sen beni.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım der beni buldun ne diye,
Mümin kardeşine gönder hediye.
Münafıksa komşun ne halde diye,
Sorma dedim dinlemedin sen beni.

Şair Songül Mahperi Irmak – Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁴

Şair Songül Mahperi IRMAK

Çırakken Şenlikoğlu'na rastlayan Korkmaz İkan,
Usta olup o ocağı süsleyen Korkmaz İkan.
Âşıklığın her dalını bin hünerle sunarken,
Şenlik ilhamıyla kendin besleyen Korkmaz İkan.

Âşık Korkmaz İKAN

Yılmaz ustam hazineydi rastlatana bin şükür,
Mukaddestir Şenlik Baba süsletene bin şükür.
Ben sanatta hizmetkârım çırak bile sayılmam,
İçimdeki bu sevdayı besletene bin şükür.

Şair Songül Mahperi IRMAK

Pir Şenliğin havası var sazının tellerinde,
Adın her zaman anılır o Serhat ellerinde.
Divan, tecnis, koçaklama, atışma dallarında,
Meydanına ustaları sesleyen Korkmaz İkan.

Âşık Korkmaz İKAN

Saz sadece bir motiftir sırrımız aşıkâra,
Edirne'den Ardahan'a minnetarız dostlara.
Atam Şenlik miras koymuş sahibiz yadigâra,
Muhabbet nandan artıktır sesletene bin şükür.

Şair Songül Mahperi IRMAK

Mahperi'yim duyan tanır sesini avazını,
Yanlışlara yanlış deyip yapar itirazını.
Kimselere güvenmeyip sırtı ile sazını,
Beşbin yıllık bu kültüre yaslayan Korkmaz İkan.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım der kazam Çıldır sancağımız bellidir,
Hanedanlar koç yiğitler bucağımız bellidir.
Yaradana hamdüsena ocağımız bellidir,
Takip ayak sözü söze yaslatana bin şükür.

Âşık Korkmaz İKAN

Bir divan yazmışsın ben fakir kula,
Mest oldum kendimden geçtim Mahperi.
Nasıl cevap versem bu arzuhale,
Böyle bir kafiye açtım Mahperi.

Şair Songül Mahperi IRMAK

Benim divanıma cevap vermişsin,
Sevinçten havaya uçtum üstadım.
Benide bir gerçek şair görmüşsün,
Sizi büyük usta seçtim üstadım.

¹⁰⁴ 2019 yılında İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Ayrılanı kaynatsan kaymak olmuyor,
Arpadan kepekten kuymak olmuyor.
Yavan muhabbetten doymak olmuyor,
Gönül sohbetini açtım Mahperi.

Şair Songül Mahperi IRMAK

Bayan diye bana hep hor baktılar,
Yaptığım sanata karşı çıktılar.
Tüm yazdıklarına bir kulp taktılar,
Âşıktan ozandan kaçtım üstadım.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz Şenlik baba evliya bir zat,
Torunusun onla olmuşsun irşat.
Dedene layıksın hayırlı evlat,
İyi tarttım iyi ölçtüm Mahperi.

Şair Songül Mahperi IRMAK

Mahperi'yle bu sohbetin içinde,
Şenlik vardır müfradatın içinde.
Beş bin yıllık bu sanatın içinde,
Damla bile değil hiçtim üstadım.

Âşık Ensar Şahbazoğlu – Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁵

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Sanatta Korkmaz İkanı gaye gayrette gördüm,
Dem ile devran içinde sözde sohbette gördüm.
Keramet ehli olanlar keremden yüz çevirmez,
Ruhaniyet aleminde sıtkı niyette gördüm.

Âşık Korkmaz İKAN

Âşık Ensar Şahbazoğlu seni hürmette gördüm,
Sanat kültür mirasıdır kalktım ecdatta gördüm.
Ehl-i hüner bir âşıksın harfî harften seçersin,
Birçok kere meydan kurduk bunu düette gördüm.

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Gönüller sahipsiz liman gece gündüz çağlayan,
Yeri gelir güler oynar yeri gelir ağlayan.
Vuslat uğrana zâr eden karaları bağlayan,
Yaratanın veli kulu doğru cihette gördüm.

Âşık Korkmaz İKAN

Vuslat bizlerden çok uzak gerçeği görmedin mi?
Hep mi cefa çektin gardaş sefanı sürmedin mi?
Alev almış yanıyorsun murada ermedin mi?
Söyle derdin anlayayım seni zahmette gördüm.

¹⁰⁵ 2017 yılında Kars'ta söylenmiştir.

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Doğrular ört bas edilmez gerçeğin gerçek yanı,
Dünyada hüküm süren sultanlar hanlar hanı.
Âşık Ensar Şahbazoğlu gelir gider kul fâni,
Ezeliyet ebediyet sırrı kudrette gördüm.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan seni sever Şahbazoğlu var olsun,
Baban Âşık Veysel usta kabrigâhı nur olsun.
Sırrı kudret emir haktan Mevlaya şükür olsun,
Sığın Hakkın dergâhına çare cihatta gördüm.

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Bülbülün çilesi kaderinde var.
Has bahçenin gülşenine gülüne,
Ben ezzinem gülüne,
Bülbülüne gülüne.
Hâr bülbülün düşmanı,
Dalda açan gülüne.
Tabiatın elvan elvan nakışı,
Kimi ağlar kimi güler gülüne.

Âşık Korkmaz İKAN

Her adamdan dost mu olur arkadaş,
Sakın ha aldanma yüze gülene.
Âşık diyer gülene,
Halimize gülene.
Akıldan noksan derler,
Öz özüne gülene.
Gönülden müptelayam,
Gözleriyle gülene.
Benim gibi sine dağlı gezen çok,
Çok aradım rastlamadım gülene.

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Dünyada şad olmaz varı düşünen,
Zararı düşünen kârı düşünen.
Men ezzinem düşünen,
Akıl edip düşünen.
Yaşamda mutlu olmaz,
Encamını düşünen.
Düşünceден yoksun o gülüşünden,
Dünyanın serveti arsız gülene.

Âşık Korkmaz İKAN

Beklerem yolları gelsin cananım,
Gitmesin yanımdan kalsın cananım.
Âşık diyer cananım,
Ciğer parem cananım.
Bakışına mest oldum,
Ela gözlü cananım.
Te vessüm eyledi canı cananım,
Kurban olsun canım kal öten gülene.

Âşık Ensar ŞAHBAZOĞLU

Âşık Ensar Şahbazoğlu ağır ol,
Taş yerinde ağır olur ağır ol.
Men ezzinem ağır ol hafif olma ağır ol,
Acele etme sakın,
Sabırlı ve ağır ol.
Yaratılış gen içinde ağır ol,
Edepli ol ey demezler gülene.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz tutamadım yarin elinden,
Zehiri nûş ettim yarin elinden.
Üzme elin elinden,
Başım alıp giderim,
Muhannetin elinden.
Karabahtın kem talihin elinden,
Ben gülmedim helal olsun gülene.

Âşık Sıtkı Eminoğlu- Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁶

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Kispet giyip peşrev çekip çıkmalı,
Pehlivanlar meydanıdır bu meydan.
Muhabbet dediğin ilim kokmalı,
Arifanlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Korkmaz İKAN

Sözümüz kılıçtan keskindir bizim,
Kahramanlar meydanıdır bu meydan.
Gönlümüz ağ yare küskündür bizim,
Perişanlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Biz âşığız bizler ehl-i hüneriz,
Hakkı inkâr edenleri kınarız.
Bir lokmaya bir kez şükürediniz,
Dervişanlar meydanıdır bu meydan.

¹⁰⁶ 02.04.2012 Vatan TV’de “Şenlik Divanı” isimli programda söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Bizim müptelâmız ağalar beyler,
Onun için âşık doğruyu söyler.
Âşık olan lâl-i mercân sarf eyler,
Zer nişanlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Aşka düşenlerin bitmez cefası,
Hakikat yoludur bütün davası.
Hasret kalanların olmaz sefası,
Garibanlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Korkmaz İKAN

Arzu halim çoktur yara gönderem,
Hasreti çekmekten olmuşum verem.
Küle dönmedi mi bi-çare kerem,
Hep yananlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Eminoğlu Hak yaratmış cihânı,
Her mahluktan üstün kılmış insanı.
Allah için sevdik yaratılanı,
Cümle canlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazın kadere yok itirazı,
Şükredip halime olmuşam razı.
Yaratılan Hakka etsin niyazı,
İnananlar meydanıdır bu meydan.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Bu kültüre ana yasa yazmışlar,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.
Kelimedede binbir mana sezmişler,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

İkisi de diyar diyar gezmişler,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.
Âşıklığın temelini kazmışlar,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Can dayanmaz âşıkların ahına,
Benim arz-u hâlim şahlar şahına.
Beni kabul etse pir dergâhına,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Hakikat babında çile olayım,
Bir Mecnun gerek ki Leyla olayım.
Varıp kapısında köle olayım,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Eminoğlu Ferhat dağı delecek,
Sevda ummanına gemi salacak.
İsimleri ebediyen kalacak,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

İkisi de bu Korkmazın muradı,
Yüregimde yanar ah-u feryadı.
Zeliha ananın iki evladı,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Âşık Eminoğlu bu gönül darda,
Şeyda bülbül figan eder mi zarda?
Birisi Narmanda biri Çıldırda,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım düşünür ablak daşında,
Biri dönmüş Gülperinin peşinde.
Biri Muhammed'i görmüş düşünde,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Sıtkı EMİNOĞLU

Eminoğlu bu ocakta tütseydi,
Aşkın külü gülü nara atsaydı.
Bizi çıraklığa kabul etseydi,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım gönlümde yanar ataşım,
Birisi gözümdür birisi başım.
Onlar derya bizler damla kardaşım,
Bir baba Sümmânî bir baba Şenlik.

Âşık Mustafa Kurbanoglu – Âşık Kul Nuri – Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁷

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

Gönül kervanına bindik sizlerle
Gelin derdi bölüşelim bu gece
Derdi veren dermanını gönderir
Bizce deyip gülüşelim bu gece

¹⁰⁷ 22.10.2013 tarihinde Çay TV'de "Gönül Kervanı" isimli programda söylenmiştir.

Âşık Kul NURİ

Ne güzel söyledin ey kurbanoglu
Hep beraber oluşalım bu gece
Hacılar kâbeden dönmeden evvel
Vuslatta buluşalım bu gece

Âşık Korkmaz İKAN

Aşığın gönlünde sevda pınarı
Bir dostluğa çalışalım bu gece
Kerem Aslı için yandı kavruldu
Ateş alıp alışalım bu gece

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

İstemem ki dostum benden el olsun
Oturalım bu muhabbet bol olsun
Sazım kovan dillerimiz bal olsun
Bir peteğe doluşalım bu gece

Âşık Kul NURİ

Çalışalım beraber fikir ile
Huzurla gitmiyek bu kir ile
Gece gündüz çalışalım zikr ile
Bu pasları silişelim bu gece

Âşık Korkmaz İKAN

Helaldan kazanıp haram yemede
Mideni doldur gardaş kömede
Mevlam için dere tepe demede
Hiç durmadan yol aşalım bu gece

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

Kurbanoglu geldi sözün durağı
Terk etmeden dolduralım yaprağı
Elin oğlu atlar iken bu çağı
Bizde biraz gelişelim bu gece

Âşık Kul NURİ

Âşık Kul Nuriyim eyledim sohbet
Sohbetin içinde olur mürüvvet
İhlas bir kapıdır kuranda hikmet
En azından ilişelim bu gece

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz ıkan der ki bu dert pınarı
Bizi aldı gardaş gurbet pınarı
Aşığın didesi sohbet pınarı
Gönülden gönüle dolaşalım bu gece

Âşık Kul Nuri

Biri Kurbanıdır biri korkmazdır
Burada boşuna kurulmayınız
Eşiklar meclisinde herşey söylenirmiş
Sakın söylersem darılmayınız

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

İki âşıkla geldik meydana
Yumruğu vurmada serilmeyiniz
İkinizde güle benziyorsunuz
Ama diken olup derilmeyiniz

Âşık Korkmaz İKAN

İkiside benim sadık dostumdur
Sakın düşman gibi görülmiyesiz
Sizlere getirdim ateşten sohbet
Sonra şeker diye sarılmayınız

Âşık Kul NURİ

Garipler gurbette gözyaşı süzer
Onun için bağrını her demde ezer
Âşık olan elbet cevhere benzer
Pazarda ucuza verilmeyiniz

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

Her nefeste yaradani anarım
Düşüm aşkın ocağına yanarım
Gardaş ben sizleri iyi tanırım
Yanlış bir ad ile sorulmayınız

Âşık Korkmaz İKAN

Gardaşım sözünüz olurmu kabul
Bir muamma sordum arayıpta bul
Kurbanoğlu zurna Nuri davul
Tokmağı vurduysa kırılmayasız

Âşık Kul NURİ

Kul nuriyim niye geldin yadıza
Kimler acıları kattı tadıza
İstanbulda leke sürme adıza
Bir daha geriye sürülmeyiniz

Âşık Mustafa KURBANOĞLU

Kurbanoğlu yad ellere düşmeye
Dost gerektir dertlerimi deşmeye
Korkmaz geldi bostanımı eşmeye
İkiniz birlikte vurulmayınız

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan söyler kimler dostundur
Kimisi üstündür kimisi astındır
Gönül dediğin kâbeden üstündür
Önce yıkıp sonra örülmiyesiz

Âşık Zakir Tekgül- Âşık Korkmaz İkan- Âşık Kul Nuri¹⁰⁸

Âşık Zakir TEKGÜL

Bugün muhabbete doyum olmuyor,
Pestilinen olmaz bizinen olmaz.
Yetmiş iki millet vardır dünyada,
Hakkı seyretmek bu gözünen olmuyor.

Âşık Korkmaz İKAN

Hedefe varmaya yol gerek gardaş,
Tepeyle olmaz düz ile olmaz.
Âşık dediğin polattan zordur efendim,
Fazla kelâm gerek az ile olmaz.

Âşık Kul NURİ

Âşık olan inletirmiş sazları,
İnletirken bırakalım nazları.
Ulubatlı Hasan çağırıyor bizleri,
Gideceğim ama sizinen olmaz.

Âşık Zakir TEKGÜL

Bu gönülden kini kibri atmalı,
Hakikat yolunda yemin tutmalı.
Kıldığın namazı miraç etmeli,
Ayağınan olmaz dizinen olmaz.

Âşık Korkmaz İKAN

Sen nasıl mimarsın taştan efendim,
Kiprikte kemanda kaştan efendim.
Akıl yaşta değil baştan efendim,
Elli ile olmaz yüz ile olmaz efendim.

Âşık Kul NURİ

Âşık Kul Nuriyim budur bu sazım,
Yüreğimden gitmez bu benim sızım.
Hane darlık nedir Âşık Korkmaz'ım,
Ben tosun keserim kazınan olmaz.

Âşık Zakir Tekgül

Âşık Zakirin karadır kaşı,
Çileden kurtulmaz başı.
Cennete girenin otuz beş yaşı,
Doksanınan olmaz yüzünen olmaz.

¹⁰⁸ 2013 'de Çay TV'de sunulan "Gönül Kervanı" programında söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan der ki bu son bulunmaz,
Cansızın içinde bir can bulunmaz.
Kul Nuri Gümüşhanede tosun bulunmaz,
Yiyersiz pestili muzunan olmaz.

Âşık Kul Nuri- Âşık Bayram Denizoglu- Âşık Korkmaz İkan¹⁰⁹

Âşık Kul NURİ

Ne güzel durursun ey Denizoglu,
Boşuna oynatma dudaklarını.
Ben bir deli rüzgâr dağdan eserim,
Silkeler dökerim yapraklarını.

Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Aslımız topraktır hemen kabarma,
Yükseklere koyma konaklarını.
Hemen çıkar çıkmaz beni taşladın,
Kırmızı mı değmiş yanaklarını.

Âşık Korkmaz İKAN

Nutkunu keserim âşık kul nuri,
Bugün kuruturum ırmaklarını.
Yılmaz şenlikoglu ustam aradı,
Meydanda iyi tanı çıraklarını.

Âşık Kul NURİ

Söyleyip sözünü burada bitir,
Bitirip derdini alıpta götür.
Korkmaz sen çocuksun dizüstü otur,
Çok fazla uzatma bacaklarını.

Âşık Bayram DENİZÖĞLU

Dere değilsin çağlayıp akma,
Olur olmaz yere özünü yakma.
Korkmaz'ım ufaktır kusura bakma,
Bana doğru çevir kulaklarını.

Âşık Korkmaz İKAN

Bayram Denizoglu'nu iyi güneş ederim,
Onu ustalara bir eş ederim.
Kul Nuriyi meydanda traş ederim,
Kökünden keserim tırnaklarını.

Âşık Kul NURİ

Güneş doğar iken güne ne dedin,
Bağırdım bağırdım sana ne dedim.
Bayram gel gidek dedim de bana ne dedin,
Ermeniler yakar bayraklarını.

¹⁰⁹ 2013 yılında Çay TV'de düzenlenen "Gönül Kervanı" isimli programda söylenmiştir.

Âşık Bayram DENİZOĞLU

Allanır da deli gönül allanır,
Denizoğlu şereflenir şanlanır.
Çok fazla gitmeynen oğlum Osmanlılar canlanır,
Başına dökerim sarıklarını.

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmaz İkan burada destanını yazsın,
Türk olanın aklında şafağın atsın.
Ermenistan dönsün tarihe baksın,
Sonradan keserim ferahlarını.

Âşık Ercan Şimşekoğlu- Âşık Korkmaz İkan- Âşık Gökmen Dursunoğlu¹¹⁰

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU

Âşık şenlik mekânında
Gücün varsa gel meydana
Bu sanatla baş üstünde
Tacın varsa gel meydan

Âşık Korkmaz İKAN

Âşık et yüreğini
Öcün varsa gel meydana
Koy masaya bileğini
Acın varsa gel meydana

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU

Fazla sözü dolandırma
Sancın varsa gel meydana
Üç dört tane gardaşınla
Bacın varsa gel meydana

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU

Bugün kimlere bakacak
Neyin kaldı aparacak
Suharadan koparacak
Tacın varsa gel meydana

Âşık Korkmaz İKAN

(Ah) dostu kurbandır bu candır
Dost derken yüreğim yandı
Sözlerim lâl-i mercandı
İncin varsa gel meydana

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU

Arifleri gör dediler
Usta duvar ör dediler
Size altın zer dediler
Tucun varsa gel meydana

¹¹⁰ 2015 yılında Karahanlılar Derneğinde düzenlenen gecede söylenmiştir.

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU
Dağları devireceğiz
Sözünle övüneceğiz
Üstünde çevireceğiniz
Sazın varsa gel meydana

Âşık Korkmaz İKAN
İşim yoktur para pulla
Yaradım bizi kolla
Sen git Tacettini yolla
Özün varsa gel meydana

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU
Biri manadır selamında
Dolaşık bu kelamında
Elindeki kaleminde
Ucun varsa gel meydana

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU
Ercan söyler sevgi nedir
Göründü kuyunun dibi
Yanınızda benim gibi
Gencin varsa gel meydana

Âşık Korkmaz İKAN
Korkmaz İkan söyler destan
Yaradandan olsun imkân
İşte aşık işte meydan
Hincin varsa gel meydana

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU
Gökmen diyer sıramıza
Merhem ol sen yaramıza
Geldin girdin aramıza
Yancın varsa gel meydana

Âşık Korkmaz İKAN
Birisi emmisinden yadigâr bana
Birisi sazını çaldı burada
İkisinide sevdim ey dostlar
İkisinide aldı buradan

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU
Akşamdan bizi dinleyen dostlar
Korkmaz usta geldi burada
Allah var eylesin bizi gördünüz
Hani ya Korkmaz usta kaldı burada

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU

Birisi çiçektir biri arı
Burdaki dostlar baldır burada
Bazen dertli çaldık bazen neşe
Bizimle beraber güldü burada

Âşık Korkmaz İKAN

Garibin gözünden akmıştır yaşlar
Nerede toplum varsa sohbet orada başlar
Kazancımız birdir ey canım kardaşlar
Âşıklar parayı böldü burada

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU

Asla kimseye etmem eyvallah
Gücümü verecek o yüce Allah
Trilyon alsamda bölmezem vallah
Bugün bu olayı sildi burada

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU

Gönülden gönüle çizeceğim hat
Büyüklerle karşı olmaz kabahat
Birisi molladır biri cameat
Gökmen yanlış namaz kıldı burada

Âşık Korkmaz İKAN

Açıldı burada aşkın defteri
Aşkın defteridir dilim ezberi
Gökmenle Ercan Gönül rehberi
Kulağımın pasını sildi burada

Âşık Gökmen DURSUNOĞLU

Zaten hasretlik var yakar içimi
Neden oldu bilmem yükledim göçümü
Ercan gezdiğimizden beri döktü saçımı
Geri kalanlarıda yoldu burada

Âşık Ercan ŞİMŞEKOĞLU

Ercan der ki ortam dar gibi geldi
İlginiz bana sır gibi geldi
Korkmaza ustam bana pir gibi geldi
Bugün derinlere dalı burada

Âşık Erdal Balık – Âşık Korkmaz İkan- Âşık Sabri Yokuş¹¹¹

Âşık Erdal BALIK

Serhat Kars'tan hoşgeldiniz buraya
Bizim elin hallarından ne haber
Ot durumu saman durumu nasıl
Koyun kuzu mallarından ne haber

¹¹¹ 2008 yılında İstanbul'da söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Esen rüzgâr seni Kars'tan getirdi
Şiddet nasıl yellerinden ne haber
Herhal millet ot alafı bitirdi
Buz tuttu mu göllerinden ne haber

Âşık Sabri YOKUŞ

Kar boran başladı heryer fırtına
Bizim Kars'ın ellerinden al haber
Kazları yiyeler kışın çok güzel
Bizim Kars'ın göllerinden al haber

Âşık Erdal BALIK

Kız gelinler yayladan geldi mi
Peynirler tulukta tuzu aldı mı
Kaz eti güneşte lezzetlendi mi
Kovan kovan ballarından ne haber

Âşık Korkmaz İKAN

Kuruldu mu kamillerin divanı
Orda diye hoş kelâmı lisanı
Hele söyle âşıkların divanı
Sazındaki tellerinden ne haber

Âşık Sabri YOKUŞ

Gız gelinler yaylalardan geldiler
Motalı doldurup peynir aldılar
Toyların zamanı düğün kurdular
Meclisi yerinde telden al haber

Âşık Erdal BALIK

Bilen var mı nasıl gurbetin hali
Göresen oldu mu bu kul Erganî
Şenlik Çobanoğlu tüccar Zülalî
Âşıkların dillerinden ne haber

Âşık Korkmaz İKAN

Korkmazım suali sor yavaş yavaş
Sabreyle gardaşım yüce dağlar aş
Milletin durumu nasıldır gardaş
Parasından pullarından ne haber

Âşık Sabri YOKUŞ

O meclisler gayrı kahveyle öldü
O kahve ölünce çiçeğin soldu
O kahve bitince güllerin soldu
Âşıklar bulamaz kuldan al haber

Âşık Musa Erdener – Âşık Taner Karataş – Âşık Tuncay Zavotçu – Âşık Korkmaz İkan¹¹²

Âşık Musa ERDENER

Pir elinden aldı ilm-i kudreti,
Bir anda hıfz etti Kuran'ı Şenlik.
Henüz yaşı on dört civan çağında,
Olgunlaşıp oldu Piran-ı Şenlik.

Âşık Taner KARATAŞ

Rüya âleminde verdiler dersi,
Uyandı ısıttı her yanı Şenlik.
Çıktı meydanlarda eyledi besi,
Görölmeye değer seyranı Şenlik.

Âşık Tuncay Zavotçu

Sazıyla sözüyle Çıldır elinde,
Tam kırk sene kurdu devranı Şenlik.
Kars'ı Ardahan'ı aşınca şanı,
Sardı Kafkasyayı İran'ı Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Yüzüncü yılında rahmetle andım,
Bir devir devranı süreni Şenlik.
Söz ehli saz ehli kolum kanadım,
Hakikat hak dostu Nuranî Şenlik.

Âşık Musa ERDENER

Sözü silah edip susturdu Rus'u,
İşgal yıllarında dert etti Kars'ı.
Osmanlıya kadar ulaştı sesi,
Sözle rapor etti her anı Şenlik.

Âşık Taner KARATAŞ

Çok âşıkla darı durdu divana,
Meydanında çoğu geldi âmâna.
Baş eğmedi ne sultana ne hana,
İlahi hikmetten fermanı Şenlik.

Âşık Tuncay ZAVOTÇU

Zalimi meth edip zulmü övmedi,
Haksızlık gömleği ona uymadı.
Çara Necenniğe boyun eğmedi,
Gürleyip estirdi boranı Şenlik.

¹¹² 2013 yılında Âşık Şenlik'i anma programında söylenmiştir.

Âşık Korkmaz İKAN

Aklında çıkmadı Al-Osman adı,
Vatan vatan dedi dadı feryadı.
Ulu Türk yurdunun şanlı evladı,
Dilde ezber etti turanı Şenlik.

Âşık Musa Erdener

Ehl-i kâmil ehl-i dildi ehl-i hâl,
Biz ondan öğrendik edep erkân yol.
Ruhun şad yerin nur cennet mekân ol,
Sensiz geçirmeyiz bir anı Şenlik.

Âşık Taner KARATAŞ

Keşke düşmeseydi Ravan'a yolu,
Zalimler kastine sundular dolu.
Erkenden kırıldı budağı dalı,
Hekim saramadı yaranı Şenlik.

Âşık Tuncay ZAVOTÇU

Esirken cesaret getirdin Türk'e,
Koymadın yâd eli dokunsun mülke.
Tanıdı bir uçtan bir uca ülke,
Sayende elini yöreni Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Sümmani babayla devran eyledi,
Âşık izanî'yi viran eyledi.
Daha nicesini pişman eyledi,
Onunla meydana gireni Şenlik.

Âşık Musa ERDENER

Çıldır işgal oldu döndü zamana,
Yazık millet düştü aha âmâna.
Can sağ iken yurt vermeniz düşmana,
Deyip uyandırdı duranı Şenlik.

Âşık Taner KARATAŞ

Sen ehl-i dil idin Çıldır elinde,
Asla kemlik yoktu senin dilinde.
Vatan millet aşkı vardı telinde,
Gezdin çölü sahra aranı Şenlik

Âşık Tuncay ZAVOTÇU

Çok nadanın kasti varmış canında,
Nice devler dize gelmiş önünde.
Tarihler yazmamış er meydanında,
Senin gibi möhkem duranı Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Şairler pirisin dür dihan dilli,
Tahtında bergarar sultan misilli.
Seni zehirleyen zihniyet belli,
Kalleşler söndürdü çıranı Şenlik.

Âşık Musa ERDENER

Musa Erdener'im sinemde sözüm,
Seninle şenlenir ocağım közüm.
Senin makamını çalacak sazım,
Dinletecek dostu yareni Şenlik.

Âşık Taner KARATAŞ

Mizanî şükranla anar adını,
Senden aldım ben bu aşkın odunu.
Senle tattım âşıklığın tadını,
Seninle günümün her anı Şenlik.

Âşık Tuncay ZAVOTÇU

Yüz senedir hele dolmadı yerin,
Bir çözen çıkmadı ilmin çok derin.
Zavotçu yolunda naçiz neferin,
Aydınlatır seni soranı Şenlik.

Âşık Korkmaz İKAN

Rahmet sana şerefimsin şanımsın,
Aynı beden aynı ruhsun benimsin.
Nefesimsin damarımsın kanımsın,
Bu Korkmaz İkan'ın her anı Şenlik.

TASNİF EDİLEN HİKÂYELER

Âşık Korkmaz İkan'ın Hikâyeleri

Kendisinin Tasnif Ettiği Hikâyeler

Kahraman Bey Hikâyesi

Hikâyemizin temeli Sivas'ın Ulaş ilçesinde başlamakta ve Konya Kadıhan'a kadar uzanmaktadır. Ustalar hikâyeye başlamadan evvel bir üstadname söyler ben de bir üstadname söyledikten sonra hikâyemizin başkarakterleri olan Kahraman Bey ve Emine Hanım hakkında malumat vereceğim.

Ey felek senin elinden bu sitara kimde var?
Benim gibi sine dağlı bahtı kara kimde var?
İki cihanın serveri ol Muhammed aşkına,
Durup dolanam başına derde çare kimde var?

Herkesin bir derdi vardır benimki daha beter,
Günü günden sızılıp biri bin olmuş yatar.
Birisi sinemde sızlar birisi yanar tüter,
Hekim gelmez melhem sürmez böyle yara kimde var?

Hasta Hasan¹¹³ bu dünyada konuşma namert ile,
Sen çalış ki dost olasın bir eli cömert ile.
Çok âşıklar geldi gitti ille Kerem dert ile,
Böyle ateş böyle sevda bizden sonra kimde var?

Kahraman Bey Sivas'ın Ulaş kazasında doğmuş, babası Şerafettin Bey konu komşu arasında sevilen sayılan halkın içerisinde Hak ile birlikte olan bir gönül dostudur. Kendi halinde birisidir. Kahraman Bey 13-14 yaşlarına geldiğinde okulunun yanı sıra saz çalmaya başlamıştır. Ayrıca âşıklık geleneğine gönül vererek arkadaşlarına türküler okumaktadır. Anası ve babası tarafından oldukça çok sevilen Kahraman Bey çevresi tarafından da efendi kişiliği ve dürüst, ağırbaşlı olan meşrep yapısıyla takdir edilmektedir. Vatanına bayrağına, dinine, töresine, kültürüne sevdalı olan bu gencin askerlik çağı gelmiştir.

Günlerden bir gün Kahraman Bey'e celp pusulası gelir ve vatani görevini tamamlamak üzere asker ocağına çağrılır. Kahraman Bey, Isparta'nın dağ komando eğitim komutanlığına düşmüştür. Kahraman Bey, anasının babasının elini öpüp konu komşuları ile vedalaşıp Isparta'ya hareket eder.

¹¹³Havetli Âşık Hasta Hasan

Kahraman Bey yola çıkadursun. Biz size kimden haber verelim Konya’da Kadıhan’da bulunan Emine Hanım’dan.

Dillere destan güzelliğiyle bilinen Emine Hanım’ı şu şekilde tarif edebilirim. Uzun boylu, duduk dilli, ince belli, nazik elli, sırma telli. Boy bir seksen. Omuz genişliği seksene seksen. Bel eski Türkçe sıfır. Allah ilk güzelliği Yusuf-u Zelihâ’ ya bahşedince kalanını da Emine Hanım’a vermiş idi.

Emine Hanım Konya’nın Kadıhan ilçesinde Mehmet Bey’in kızı idi. Emine Hanım’ın annesi Fadime Hanım’ın sağlık sorunları olan yatalak bir hasta idi. Ev işlerini Emine Hanım yapıyor anasına babasına hizmet ediyor idi.

Bir gün Mehmet Bey eve geldi ve dedi ki:

-Kızım Emine! Bizim baba dostlarımızdan Isparta’da Sadık oğullarının düşünlerivar. Bizi de davet etmişler. Yavrum annen hastadır. Birlikte gitsek olmaz mı?

“Emrin olur baba” der. Emine Hanım. Babası ile yola revan olurlar.

Kadıhan’dan otobüse binerler. Bindikleri bu otobüs Sivas’tan Isparta’ya devam eden otobüştür. Yani; Kahraman Bey’in içinde bulunduğu otobüştür. Kader bu ya Emine Hanım ile babası Kahraman Bey’in oturduğu koltuğun hemen yanındaki ikili koltuğa otururlar. Fakat Kahraman Bey o sırada uyumaktadır. Emine Hanım cam kenarına oturmuş, babası ise koridor kısmında oturmuştur. Babası bir yandan ön koltukta bulunan bir yolcu ile sohbet içerisinde.

Kahraman Bey, o sırada bir rüya görmektedir. Rüya ihtiyar olan ak sakallı bir pir kendisine seslenmektedir: Ey Kahraman! Uyan artık uyan ki gönlünün sevdiği canının cananı gelmiş yanı başında duruyor. Gözlerini açan Kahraman Bey sağa sola şaşkın bir halde bakınmaktadır. O esnada gözü Emine Hanım’a takılır.

Emine Hanım’ın iki kaşının arasından fırlayan aşkın oku, Kahraman Bey’in ansızın sineline saplandı. Akli başından giden Kahraman Bey, adeta baygınlık geçirdi. Sanki nefes alamıyor, adeta boğuluyordu. Emine Hanım, şöyle kafasını çevirdiğinde o da Kahraman Bey ile göz göze geldi ve vücudunda bulunan üç yüz altmış altı damarı yanmaya ve kalbi yerinden fırlayacak şekilde atmaya başladı. Yolculuk boyunca birbirlerine bakıyor adeta gözleriyle birbirlerine ilanı aşk ediyorlar idi.

Emine Hanım'ın babası Mehmet Bey ön koltuktaki yolcu ile konuşmaya devam ediyordu. Yolcu çeşitli sorular soruyor buna karşılık olarak Mehmet Bey cevap veriyordu.

Efendim İsminiz?

- İsmim Mehmet.

Nerelisiniz?

- Kadıhanlıyız.

Yolculuk nereye?

- Isparta'ya.

Hayırdır gezmeye mi?

- Hayır. Isparta'da baba dostumuz Ömer Sadıkoğulları var. Onların düğünleri var. Akşam oraya davetliyiz.

Bu hanım kim?

- Efendim bu benim kızım Emine. Annesi hasta olduğu için ikimiz düğüne gidiyoruz.

Kahraman Bey, kulak misafiri olduğu bu sohbet vesilesiyle Emine Hanım'ın nereli olduğunu, nereye gittiğini ve daha da önemlisi adını da öğrenmiş oldu.

Gün ortasına yaklaşan saat ile otobüs Isparta'ya vardı.

Otobüsten inen Kahraman Bey ve Emine Hanım çaresizlik içinde gözleriyle bakışıp vedalaştılar. Terminalden ayrılan Kahraman Bey bir çayhaneye girerek kâğıt üzerine şu koşmayı yazdı.

Vatan için yola çıktım bir ceylana vuruldum,
Uyandım karşımda gördüm o canana vuruldum.
İlahi bende yaratmış huri melek misali,
Vücudumu ateş aldı yana yana vuruldum.

Aklımı başımdan aldı sanki lal oldu dilim,
Ey yokları var eyleyen sana ayandır hâlim!
O Konya'da ben Sivas'ta yakın değil menzilim,
Tanımayıp bilmediğim bir insana vuruldum.

Kahramanım sual olmaz yaratanın işinden,
Yüreğime ok saplandı hilal gibi kaşından.
Ömür boyu vazgeçemem o ceylan bakışından,
Kaderime boyun eğmedim ben de sana vuruldum.

Söz tamama erince kâğıdı katlayıp cebine koyan Kahraman Bey, çayını bitirip çayhaneden ayrıldı. Biliyordu ki akşama düğün var ve sevdiği güzel kız da o düğünde olacak. Kahraman Bey, aşkın ıstırabına dayanamayarak düşünüp kararını verdi.

Ben o düğünün yerini öğrenmeliyim ve sevdiğim güzelin gül yüzünü tekrar görmeliyim diye düşündü. Fakat koca şehirde hiç kimseyi tanımayan ve hiçbir yer bilmeyen Kahraman Bey bir çare düşündü. Yoldan geçen insanlardan sormaya karar verdi.

Sadıkogullarını bilir misiniz diye gelen geçenlerden sormaya başladı. Şehrin sakin bir civarına geldiğinde kafasını kaldırıp bakınıyordu.

Kahraman Bey bir baktı ki rüyasında gördüğü ak sakallı piri fani ihtiyar karşısında. Neye uğradığını şaşırان Kahraman Bey, o şaşkınlıkla o heyecanla elini kulağına atar ve ak sakallı ihtiyara bakalım ne söyler.

Derdime oldun vesile,
Gamhaneyem bir yol göster.
Mecnun gibi düştüm çöle,
Divaneyem bir yol göster.

Saatlerdir yürüyorum,
Eminem'i arıyorum.
Boşa dönüp duruyorum,
Pervaneyem bir yol göster.

Kahraman'ın azabını,
Yıkma gönül mihrabını.
İçtim aşkın şarabını,
Mestaneyem bir yol göster.

Söz tamama erince ihtiyar: Aman yavrum bundan kolay ne var. Zaten gelmişsin. Şu karşıdaki çift sıralı konakları görüyor musun? İşte orası Sadıkogulları'nın malikânesidir. Git yavrum, zahmetli bir yola yürüyenin menzili kıymetli olur der.

Akşam saati bir elinde valizi bir elinde sazı olan Kahraman Bey, davetlilerin arasında düğün evine girer. Meclis toplanır. Ama Kahraman Beyin gözü kapıda kalmıştır.

Acaba Emine Hanım nerede kaldı?

Saatler saatleri, dakikalar dakikaları kovalarken Kahraman Bey'in bekleyişı had safhaya ulaştı. Bir anda çift kanatlı kapı açılır. Güzeller güzeli Emine Hanım, güneş cihâna doğarcasına düğün davetlilerin içerisinde belirir. Sanki dünyalar Kahraman Bey'in olmuştı. Gözünü bir an bile Emine Hanım'dan alamıyor idi. Emine Hanım ise şöyle kafasını kaldırdığında gördü ki o yağız delikanlı karşısında duruyor.

Şaşırmıştı Emine Hanım bir o kadar da mutlu olmuştu.

Düğün sahipleri baktılar ki elinde saz olan bir delikanlı var. Hiç kimsenin tanımadığı bu yakışıklı delikanlıdan düğün sahipleri bir istekte bulunlar.

Düğünümüze hoşgelmişsin yiğit. Elinde güzel bir saz görünür. Hele şu düğünümüzü bir şenlendir biz de neşelenelim. İçi içine sığmayan Kahraman Bey, bu isteği geri çevirmez ve sazı eline alır. Sevdığının gözünün içine bakarak bakalım ne söyler.

Sevdiğim edalı güzel,
Nazına kurban olurum.
Can sana sevdalı güzel,
Özüne kurban olurum.

Emine Hanım bu sözler karşısında gülümseyerek Kahraman Bey'in gözlerine baktı ve başını aşağıya indirdi. Bir çift göze sevdalı olan Kahraman Bey şöyle devam etti.

Eyle derde dermanımı,
Kesme nolur imkânımı.
Bakışın alır canımı,
Gözüne kurban olurum.

Emine Hanım anladı ki bu yiğit bana ithafen söylüyor hem hoşuna gitmiş hem de biraz utanarak o melek yüzü biraz kızarmıştı. Bu hali fark eden Kahraman Bey son kıtasını şöyle diyordu.

Kahramana eyleme naz,
Askerdeyim bir name yaz.
Burun badem, dudak kiraz,
Yüzüne kurban olurum.

Söz tamama erince Emine Hanım, sevdığının isminin Kahraman olduğunu ve askerlik yaptığını anlamıştır. Düğün devam ederken Kahraman Bey kalabalıktan istifade Emine Hanım'ın yanına yaklaştı ve Merhaba dedi.

- Emine Hanım: Merhaba.

Kısa bir sohbetin ardından Kahraman Bey devam etti. Emine Hanım ben vatani görevimi yapmaya geldim. Nasip olur ise seni arayıp bulacağım. Kadıhan'ın neresindesin?

Bu sorunun hemen ardından iki sevdalının arasına Emine Hanım'ın babası olan Mehmet Bey gelir ve konuşma tamamlanmadan oradan ayrılırlar.

Kahraman Bey birliğine döner. Emine Hanım ise babasıyla birlikte memleketleri olan Kadıhan'a dönerler.

Asker ocağında günler günleri, saatler saatleri kovalarken Kahraman Bey'in aklında, fikrinde, gönlünde hep Emine Hanım var idi. Nereye baksa onu görüyor, hayalini gözlerinin önüne getiriyordu. Aradan geçen üç ay içerisinde Kahraman Bey ve Emine Hanım birbirlerinden haber alamamıştırlar.

Kahraman bey geçen üç aydan sonra birliğinden izin alarak Konya Kadıhan'a gelir ve bir otele yerleşir. Otel sahibi altmış yaşlarında babacan tavırlı hoş sohbetli bir kişi idi.

Sabahları erken kalkan Kahraman Bey, Kadıhan'ın bütün sokaklarını dolaşır belki sevdiceğim Emine Hanım ile karşılaşırım diye uzun uzun gezerdi. Üç beş gün boyunca devam eden bu gezintilerin ardından Kahraman Bey, yorgun ve bitkin düşer.

Müşterisini bu hâlde gören otelci baba, oldukça şaşırmış ve bu delikanlının hâline üzülmüştü. Durum aynı şekilde bir sonraki gün de devam edince sordu.

- Yavrum! Nedir senin bu hâlin? Sabahları gün ısıdığında gözleri pırıl pırıl olarak otelden ayrılıp akşamları yorgun, bitkin ve mutsuz olarak geliyorsun. Bunun sebebi nedir? Seni bu hâle getiren şeyi merak ediyorum doğrusu.

- Aman Baba! Ben derdimi sazımla söylesem anlar mısın?

- Yavrum hastaya ilaç mı sordun? Ben sazın sözün müptelasıyım.

Aldı Kahraman Bey. Bakalım ne söyler:

Sivas Ulaşlı'yım geldim Konya'ya,
Anlatam derdimi ben sana baba.
Elin at elime düştüm deryaya,
Nolur yardım eyle sen bana baba!

- Aman yavrum! Derdini demeyen derman bulur mu? Söyle yavrum nedir derdin?

Sonum ne olacak asla bilemem,
Bu dünyada muradımı alamam.
Bir güzeli arıyorum bulamam,
Genç yaşımda doydum bu cana baba.

- Yavrum! Allahtan umut kesilmez. Arayan bulur. Bir güzel dediğin kimdir? Hele de bana. Kimlerdendir, kimin kızıdır?

İçimdeki acı bitmez sızıdır,
Boyun büktüm anladım ki anlımdaki yazıdır.
Kadıhan'da Mehmet Bey'in kızıdır,
Benzeri gelmemiş cihâna baba.

- Ah yavrum! Kadıhan'da yüzlerce Mehmet Bey var. Sen hangi Mehmet Bey'i dersin? Acaba kızının adı nedir?

Kahraman'am derman düşmez zemine,
Varamadım vuslatımın demine.
Sevdiğim güzelin adı Emine,
Vallah âşık oldum ben ona baba.

- Dur yavrum dur! Sen bizim Türkmenlerin Mehmed'in kızı Emine'yi arıyorsun. Yavrum çok iyi tanırım. Emine benim kızımın en yakın arkadaşıdır. Ama Emine'nin de sende gönlü var ise bir mektup yaz. Kızım Nergis götürsün versin. Sonrasında sizi ben görüştüreceğim. Ama Emine'nin gönlü yok ise durma bu ellerde. Var git memleketine yavrum.

Kahraman Bey alır kalem, kâğıdı. Sevdığı Emine Hanım'a bir mektup yazar. Bakalım ne der:

Yüz gün oldu bir haberin almadım,
Sevdiceğim sana geldim nerdesin?
Gece gündüz sensiz huzur bulmadım,
Kahrı çektim heder oldum nerdesin?

Sevda vurgunuyam yaram çok derin,
Meftunu olmuşam sen güzel yârin.
Şekerden tatlısın şirinsin şirin,
Ferhat oldum dağlar deldim nerdesin?

Kahraman'ım Emine'mdir muradım,
Konya'yı yakacak ah'ım feryadım.
Kadıhan'ı karış karış aradım,
Yetiş sevdiceğim öldüm nerdesin.

Mektubu alan otelci babanın kızı Nergis Hanım, Emine Hanım'ın yanına gider ve koyu bir sohbe başlar. Bu sohbetin ardından cebinden çıkardığı mektubu Emine Hanım'a uzatır. Bu zarf senin ister oku ister okuma,

- Aman Nergis Hanım, kim göndermiş?

Nergis Hanım der ki: Emine Hanım yaklaşık 3-4 aydır sende bir hâller var. Fark etmiyorum sanma. Gözlerin dalıyor, konuşmalarımı bile dinlemiyorsun. Belki de bu hâline derman olan bir haber var. Aç oku deyince Emine Hanım zarfı alır ve okumaya başlar.

Zarfı okumayı bitiren Emine Hanım'ın gözlerine yaşlar yağmur gibi damlamaya başlar.

- Aman Kahraman Bey'den gelen bir mektuptur. Allah aşkına, adres yazmamış beni ona götür deyince Nergis Hanım şöyle cevap verir:

- Sabırlı ol Emine Hanım. Akşam olunca bize gel deyip ayrılır.

Otelci baba akşam Kahraman Bey'i evine davet eder. Emine Hanım da eve gelince iki aşık dakikalarca birbirlerinin gözlerine bakarak öylece kalakalırlar.

Kahraman Bey kısık bir sesle Merhaba diye söze başlar.

Emine Hanım: Merhaba Kahraman Bey. Hoş geldin. Ne zaman geldin Kadıhan'a?

Kahraman bey bu soru üzerine şu şekilde cevap verir. Bakalım ne söylemiş:

Gönlümün sultanı Emine Hanım,
O gül kokuşundan ayırma beni.
Yoluna uğruna fedadır canım,
Ceylan bakışından ayırma beni.

Aman Kahraman Bey! Seni sevdiysem ayrı durmak için değil. Senin yanında olmak için.

Aldı Emine Hanım:

Kahraman Bey düştüm aşkın narına,
Bir dakika yanımdan ayırmam seni.
Güzel o ki sadık kalır yârine,
Ruhumdan canımdan ayırmam seni.

Aldı Kahraman Bey:

Sabırda bekleyip dur sevdiceğim,
Hoş günler hayali kur sevdiceğim,
Elini elime ver sevdiceğim,
Yolun yokuşundan ayırma beni.

Emine Hanım:

Gözüm yaşlı kimse bilmez hâlimden,
Nasip aldım sevda denen zulümden,
Aylar geçti adın düşmez dilimden,
Feryat figanımdan ayırmam seni.

Kahraman Bey:

Kahramanım bir bülbüle döneyim,
Mecnun gibi çölden çöle döneyim.
Bırak alevlendim küle döneyim,
Nolur yakışından ayırma beni.

Emine Hanım:

Emineyim candan severim seni,
Kaderimde varsa budur nedeni.
Çabuk dön beklerim unutma beni,
Aşk-ı suzânımdan ayırmam seni.

Söz tamama erdi. O gece iki aşık, geç saatlere kadar konuşup tanıştılar. Sonra karar kıldılar. Kahraman Bey terhis olup gelecek ve Emine Hanım ile mutlu bir yuva kuracaktı. Kahraman Bey ve Emine Hanım uzunca bir sohbetten sonra vedalaşıp ayrılırlar. Kahraman Bey vazifesini tamamlamak üzere birliğine geri döner. Biz size tekrar Emine Hanım'dan haber verelim.

Emine Hanım'ın annesi Fadime Hanım, hastalığa fazla dayanamamış ve ömrünü tamamlamıştır. Eşinin ölümüne üzülen Mehmet Bey, bu acıya daha fazla katlanamaz ve eşinin ölümünden iki ay sonra ahirete intikal eder.

Aylardır sevdiğinden ayrı kalan Emine Hanım'ın acısına babası ve annesinin ölümü de eklenince acısı katlanılamaz boyuta ulaştı. Yalnız kalan Emine Hanım sevdiğinin terhis olmasını bekliyor idi. Mektuplar yazıyor ve mektuplar alıyordu. Kahraman Bey'in terhisi yaklaşıyordu.

Emine Hanım'ın dayısının bir oğlu vardı. İsmine Çakır Fuat diyorlardı. Allah'ın sevmediği, kulların illallah dediği bu Çakır Fuat için her yol mübahtı. Bir gün Emine Hanım'ın evine geldi ve tehditkâr bir hâlde Emine Hanım'a zorla ya benim olacaksın ya da kara toprağın diyerek saldırmış ve sahiplenmiştir.

Emine Hanım, çaresizlikler içinde gözleri yaşlı kara kara düşünüp kararını verdi. Bu karar sonucunda Kahraman Bey'e bir mektup yazıp gönderdi. Bakalım Kahraman Bey'e Emine Hanım ne söyledi:

Sakın sorma yaralıyım derdim çok,
Bu derdime derman olma Kahraman.
Kaderim böyleymiş artık çare yok,
İçimde sır kalsın bilme Kahraman.

Çabuk unutursun zor olmaz sana,
Yaralı sevdiğin yâr olmaz sana.
Vazgeç bu sevdadan kâr olmaz sana,
Artık hayallere dalma Kahraman.

Emine bülendi mateme yasa,
Talihim bu imiş çekerim tasa.
Sen yönünü çevir Ulaş Sivas'a,
Konya Kadıhan'a gelme Kahraman.

Mektubu alıp okuyan Kahraman Bey, beyninden vurulmuşa döndü ve bakalım ne cevap yazar:

Bir name yazmışsın ölüm fermanı,
Sen yoksan bu hayat olmaz Emine'm.
Ben senin uğruna koydum bu canı,
İnan bir zerresi kalmaz Emine'm.

Beni ateşlere yaktın ne oldu?
Bir dünya kurmuştum yıktın ne oldu?
Hani söz vermiştik aktin ne oldu?
Daha benim yüzüm gülmez Emine'm.

Kahraman vazgeçmez bin yaşadıkça,
Bırakmam peşini sen yaşadıkça.
Aşkın yüreğimde ben yaşadıkça,
Bu sevdâ içimde ölmez Emine'm.

Mektubuna son veren Kahraman Bey, yûreği yaralı, bitmiş, takati dünyasından kesilmiştir. Bir an evvel askerliğinin bitmesini sabırsızlıkla beklemeye koyulan Kahraman Bey, Kadıhan'a gitmeyi ve ne olup bittiğini öğrenmeyi kafasına koyar.

Emine Hanım, Çakır Fuat'ın gazabından kurtulamamış ve evlenmek zorunda kalmıştır. Her günü çile ve ıstırap içinde geçmektedir. Çakır Fuat, Emine Hanım'ı darp ediyor, tüm vücudu yara bere içinde kalan Emine Hanım, acılar içinde kıvranıyor. Hayatta kimsesiz kalan çaresiz kadının imdadına doğal olarak bir kişi bile yetişemiyor.

Çakır Fuat, Emine Hanım'ın babasından kalan ne varsa satıp yiyor, işkenceye devam ediyor. Günler günleri kovaladıktan sonra Kahraman Bey'in terhis günü yaklaşmıştır.

Terhis olan Kahraman Bey, doğruca Konya Kadıhan'a gelmiştir. Hemen otelci babanın yanına gidip elini öptü. Baba sevdiğimin başında bir iş var. Allah aşkına bana anlat der.

Benim size arz ettiğim gibi otelci baba, bütün olanları Kahraman Bey'e anlatır. O gece sabaha kadar düşünen Kahraman Bey, ellerini açtı ve Allah'a şöyle yalvardı.

Durdum divana açtım elimi,
Halim sana ayan dardayım ya Rab!
Sevdanın sitemi büktü belimi,
Kesildi kuvvetim zordayım ya Rab!

Kaderimde neler vardır bilemem,
Affeyle Allah'ım iflah olamam.
Hicran zindanında çıkış bulamam,
Kaybettim yolumu nerdeyim ya Rab?

Emir sende ne yapmalı Kahraman?
Zalime yâr olmuş gün yüzlü canan.
On sekiz bin alemleri yaradan,
İsmini zikrettim her daim ya Rab!

Sabaha karşı uyuyan Kahraman'ın rüyasına ak sakallı bir pir-i fani ihtiyar gelir. Ey Kahraman, sevdanın yolları meşakketlidir. Yiğit odur ki sevdadan usanmaya. Sevda yolunda bir köle gibi çalışa. Mücadeleni bırakma yavrum. Allah Gaffûr, Rahim'dir. Sen ki ona sığınıp yardım istediysen; Yunus'u deryadan, Yusuf'u kuyudan, Halil'i nardan, Eyyûb'u dertten kurtaran ancak ki ancak yüce Allah'tır. Senin derdinin çaresi de ancak yine Mevla'dadır. Sabır ve mücadele şarttır yavrum!

Gün aydınlanmış, Kahraman Bey uykusundan uyanmıştır. Otelci baba ile tekrar konuşur ve der ki:

- Baba, Emine Hanım'ı bir dakika da olsa görsem bana yeter. Sonra ölsem de gam yemem.

Otelci baba: Dur yavrum. Bugün buranın pazarıdır. Mutlaka ki Emine Hanım pazara çıkacak uzaktan da olsa görürsün elbet.

Kahraman Bey bir müddet bekler. Bakar ki sevdiği güzel Emine Hanım, sonbaharda yaprak dökmüş bir selvi gibi karşısında incelmış, ipe dönmüş, sararmıştır. O güzelliğinin yerinde yıkılmış bir enkaz duruyor.

Emine Hanım, Kahraman Bey'i görür görmez aklı başından gitti. Olduğu yere yığıldı ve kendinden geçmiş bir halde baygın düştü. Otelci baba ve Kahraman Bey, Emine Hanım'ı kaldırıp içeri aldılar. Yüzüne su vurup uyandırdılar. Ayılan Emine Hanım, Kahraman Bey'e mahzun mahzun bakarken Kahraman Bey, elini sevdiğinin yüzüne koyarak şu deyişleri okuyor idi:

Solmuş gülüm hâr elinde,
Talan olmuş sevdiceğim.
Taş kalmamış temelinde,
Viran olmuş sevdiceğim.

Hep giyinmiş karaları,
Bulamamış çareleri.
Göz göz olmuş yaraları,
Çıban olmuş sevdiceğim.

Kahramanın amanına,
Yetişmedim zamanına.
Zulümkârın zindanına,
Mihmân olmuş sevdiceğim.

Biraz kendine gelen Emine Hanım dedi ki: Kahraman Bey ben sana gelme demiştim. Geldin vaziyetimi gördün. Artık yapacak bir şey yok. Var git yoluna. Seni bekleyen annen baban var. Kendine bir hayat kur. Artık benden sana yâr olmaz.

Kahraman Bey'in o esnada rüyasına giren pir aklına gelir ve der ki:

- Emine Hanım. Allah'ın dediği olur. Ben ona inanıyor ve ona güveniyorum. Aileme mektup gönderdim. 2-3 ay sonra döneceğimi söyledim. Ben burada kalacağım. Otelci babanın yanında işlerine bakacağım. Bu süre zarfında sadece senin mutluluğunu görmeyi Allah'ımdan niyaz edeceğim. Sonra Allah ne kapı açarsa ve kaderim ne ise boyun eğeceğim.

Emine Hanım, baygınlık geçirdiği sırada Kahraman Bey ve otelci babanın kucağında taşınmıştır. Bu durumu oradan geçen biri Çakır Fuat'a söylemiştir. Fuat akşam Emine Hanım'a bu olay ile ilgili sorular sormuşsa da cevap alamamıştır. Sabah olduğunda Çakır Fuat, işin aslını otelci babaya sormuştur.

Otelci baba, her ne kadar işte Emine Hanım'ın ayağı takıldı düştü dediyse de Çakır Fuat'a inandırıcı gelmemiştir ve tartışma büyümüştür. Bağışmalar etrafa yayılmıştır. O esnada odasından sesleri duyan Kahraman Bey, odasından iner ve Çakır Fuat'a müdahale eder. O müdahale esnasında Fuat belindeki tabancasını çıkarır ve peş peşe ateş eder.

Fuat'ın tabancasından çıkan mermi, otelci babayı kolundan yaralar ve Kahraman Bey'in sırtına iki kurşun isabet eder. Çakır Fuat kaçır. Arkasından kolluk kuvvetleri kovalar, dur ihtarına Çakır Fuat silahla karşılık verince çıkan çatışmada Çakır Fuat belasını bulur ve öldürülür.

Kahraman beyi ağır yaralı olarak hastanede ameliyata alırlar. Otelci baba, ayakta tedavi edilir. Haberi alan Emine Hanım, dehşete düşer, bir tarafta zalim de olsa kocası öldürülmüş bir tarafta canından çok sevdiği Kahraman Bey ağır yaralı olarak ameliyathanede yatmaktadır.

Çakır Fuat'ın cenaze işlemlerinin ardından Emine Hanım tekrar hastaneye gelir ve sevdiği adamın komada olduğunu görür. O gün akşama kadar bekler ve ardından evine döner. Yalnız ve çaresiz hâlde bir kez daha kalan Emine Hanım içinde bulunduğu durumu şu şekilde dile getirir:

Feryadımı duy yaratan,
Kahramanımı bağışla.
Yarasına yetir derman,
Kahramanımı bağışla.

Yüreğimin manası var,
Evi, yurdu, hanesi var.

Yol gözleyen anası var,
Kahramanımı bağışla.
Emine hak adın ezber,
Sevdiğime çare gönder.
Şafi ismiyle şifa ver,
Kahramanımı bağışla.

Üzerinize hayırlı sabahlar açılsın. Sabah olur, Emine Hanım otelci babayı da yanına alır tekrar hastaneye gelirler. Doktorlar birazdan Kahraman Bey'i normal hasta odasına alacaklarını söylerler. Bu habere çok sevinen Emine Hanım, Allah'a hamdü sena deyip şükürler eder. Otelci babanın elini öpüp mutluluk gözyaşları döker.

Bir müddet sonra Kahraman Bey'in yattığı odaya çıkarlar. Kahraman Bey'in gözleri kapalı idi. Ancak bir şeyler mırıldanıyor. Allah'ım onu koru. O zalim adam, sevdiğim Emine'ye bir kötülük yapmasın diye sayıklıyor idi. Emine Hanım ise gözleri yaşlı onu dinliyordu. Bu mutluluk gözyaşındı. Otelci baba, bu manzarayı görünce o da ağlayarak odadan çıktı. İki sevgiliyi yalnız bıraktı. Emine Hanım sevdiğinin baş ucunda elini uzatıp Kahramanın elini tuttu.

Uyan Kahraman Bey uyan! Bakalım ne söyledi:

Seni verene bin şükür,
Uyan Kahramanım uyan!
Yeni doğdun bugün şükür,
Uyan Kahramanım uyan!

Kahraman Bey ise sesi duyuyor ama gözlerini bilinçli olarak açmıyordu. Nedeni ise belki rüyadayım, uyanırsam sevdiğimin sesini duyamam diyordu.

Alır Emine Hanım bakalım ne söyler:

Duyam tatlı sözlerini,
Yastık yapam dizlerini.
Nolursun aç gözlerini,
Uyan Kahraman'ım uyan!

Kahraman Bey baktı ki sevdiği Emine Hanım ısrarla gözlerini aç diyor. Gözünü açtı baktı ki Emine Hanım karşısında. Rüya değil hakikat ve Emine Hanım devam eder.

Emine'm gör hâllerimi,
Boynuna sal kollarımı.
Bırakma tut ellerimi,

Uyan Kahraman'ım uyan!

Kahraman Bey bir müddet sonra taburcu olur. Emine Hanım, Kahraman Bey'in koluna girer ve evine buyur eder. Kahraman Bey, Sivas Ulaş'ta bulunan babasına ve annesine haber gönderir.

Baba ve anne Konya Kadıhan'a gelir. Emine Hanım ve Kahraman Bey'i bağırllarına basarlar ve ardından nikah kıyılır. Emine Hanım ve Kahraman Bey, katlandıkları bunca acıya ve sıkıntıya rağmen karı-koca olup mutlu bir yuva kurarlar.

Allah cümle aşıkları, sevda çekenleri kavuştursun. Yaşanmış bu sevdayı hikâye olarak tasnif eden Korkmaz İkan, bu mutluluğun vermiş olduğu sevinçle şu deyişleri okur:

İki gönül iki sevgi,
İkisini aldık söze.
Bazen keder bazen kaygı,
İntikal ettirdik size.

Gerçek olsun muradınız,
Hiç olmasın feryadınız,
Belki siz de yaşadınız,
Hele bakın mazinize.

Mecnun sahralara vardı,
Kanber sinesine vurdu,
Ferhat nice dağlar yardı,
Yandı Kerem döndü köze.

Korkmaz İkan gamhânede,
Sohbeti var demhanede,
Tamamladık kırk hanede,
Hediyemdir hepinize.

Allah, memleketimizi, milletimizi birlikten, beraberlikten ayırmasın! HEPİNİZ Allah'a emanet olun! Sağ olun! Var olun!

Usta Mahî Hikâyeler

Yaralı Yusuf Hikâyesi¹¹⁴

Hikâyemiz Yemen'in Mustafa Ağa köyünde başlar. Hikâyemizin adında da olduğu gibi yaralı Yusuf'u anlatmaktadır. Âşıklar hikâyeye başlamadan önce bir üstadname okurlar. Bende bir üstadname okuduktan sonra Rahmetli Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'nun bizlere miras bıraktığı yaralı Yusuf'u sizlere anlatacağım.

İçtim aşkın badesini nuş eyle gan dediler,
Sarf et sine defterinden cevahir kan dediler,
Serini sevdaya salan giyer gam libasını,
Aşk odunun aleviyle alışıp yan dediler.

Üy be üy cümle azâmda hicrî gam oluf neden?
Gönlümün müptelâsıdır gönlümü gam gün eden,
Müştağım yâda gelince el çekerem dünyadan,
Cismimde ruhum titrer cesette can dediler.

Gülenazam aşk ucundan olmuşam cünûn deli,
Sevda bir zulm-ü sitemdi gahrını çeken bilir,
Sinemin seyahat bağında açılan gonca gülü,
Has bahçenin bağmanına teslim et sen dediler.

Efendim sizlere nereden haber verelim? Yemen ülkesinin Yemen şehrinin Mustafa Ağa köyünden o köyde yaşayan Mustafa Ağa'dan. Mustafa Ağa, çok kadim, çok mert ve çok iyi birisi olduğu için komşuları, köylüleri Mustafa Ağa'yı çok sevdikleri için de köylerine Mustafa Ağa adını vermişlerdi.

Fakat Hüdâ'nın takdiri Mustafa Ağa'nın çocuğu olmamış ve aradan yıllar geçmiştir. Yıllar sonra bir erkek çocuğu dünyaya gelmiş, adını Yusuf koymuşlardır. Yusuf daha 3 yaşına gelince annesi amansız bir hastalık sonucu ömrünü sizlere bağışlar.

Yusuf'un babası Mustafa Ağa, bir müddet sonra tekrar evlenir. Yusuf'a bir üvey anne gelmesine gelir ama Yusuf'un hayatı zindana döner. Zira üvey anne, kesinlikle Yusuf'u istemiyor, bu küçük yavruya âdeta işkence ediyor idi. Nihayet aradan üç-beş ay geçer. Üvey anne Mustafa ağaya şart koşar. Ya ben ya Yusuf.

¹¹⁴ Bu hikâyeyi Âşık Korkmaz İkan, ustası Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'ndan öğrenmiş ve repertuvarına eklemiştir.

Mustafa Ağa kara kara düşünüp karar verir. Bir sandığa Yusuf'u koyar ve Nil nehrine bırakır. Allah'a dua eder. Yavrumu bu çağlayan sulara bırakarak sana emanet ettim. Allah'ım, sandık su içinde bir kayık gibi akıntı ile ilerlemekte olsun.

Biz size nereden haber verelim? Oltacı Ali Dayı'dan. Ali Dayı, 50 yaşında zürriyeti olmamış, Yemen şehrinde hanımıyla birlikte yaşayan bir fakirdir. Küçük bir tekne ile balıkçılık yaparak geçimini sağlıyor idi. Fakat bir haftadan beri oltasına tek bir balık bile düşmemişti. Sabah erkenden kalkan Ali Dayı'nın, hanımı dedi ki:

- Bey hadi kalk! Kalk da bugün benim şansına git. Nil nehrinde avlan bakalım.

Oltacı Ali Dayı güldü.

- Hanım! Ne bende ne de sende şans yok. Şanslı olsa idik 30 yıl süren evlilikten bir çocuğumuz olurdu.

Evden çıkan Ali Dayı, Nil nehrinin kenarında oltasını suya bırakıp beklemeye başlar. Bir müddet sonra oltasına balık takıldığı hissi ile oltayı çekmeye başlar. Bir yandan da söylenmeye başlar:

- Çok ağır ulan! Nedir bu acaba?

Oltaya takılan şey aslında bir sandıktır. Sandığı kıyıya çeken Ali Dayı gözlerine inanamaz. Dünyalar tatlısı bir erkek çocuk. Dört yaşlarında daha yeni yeni konuyor. Ali Dayı şaşkın bir hâlde hemen Yusuf'u eve getirir. Bunu gören hanımının gözlerinden yaşlar dökülmeye başlar.

- Aman Bey! Kurban olam, çok güzel bir çocuk! Çok kanım kaynadı.

“Bunu bize Hak Teala gönderdi. Bundan böyle bu bizim evladımız olsun”, der. İkisi de Yusuf'u bağırlarına basar.

Yusuf, oltacı Ali Dayı'yı baba, hanımını da anne olarak görür. Günler, aylar, yıllar geçer. Yusuf yedi yaşına gelir. Çok zeki bir çocuktur Yusuf.

Yemen Padişahı, sarayının balkonunda oturmaktadır. Fakat dikkatini çeken bir durum vardır. Her sabah üç tane serçe kuşu, hurma ağacına konuyor. Bu üç kuştan ikisi birbirleriyle uğraşıyor, çarpışıyor, ötüşüyor biri ise kenardan bu iki serçeyi izliyor idi.

Defalarca bu hâli gören padişah, bu olaya bir anlam verememiş ama çok merak etmişti. Vezirine durumu anlatmış ve vezir:

- Padişahım! Kuş dilinden anlayan olsa bu durum çözülür.

Padişah bunun üzerine emir verdi. Tellallar şehrin her yerinde kuş dili bilen varsa padişah onu ödüllendirecek diye bağıryorlardı. Bunu işiten Yusuf, oltacı Ali Dayı'ya dedi ki:

- Baba, ben kuş dili biliyorum.

Ali Dayı döndü dedi ki:

- Oğlum Yusuf! Sen daha küçüksün. Ne anlarsın kuş dilinden?

-Hayır baba. Beni götür, ben biliyorum.

Ali Dayı, Yusuf'u Padişahın huzuruna götürür. Padişah, Yusuf'u görünce Yusuf'un gözlerinde farklı bir ışıltı olduğunu hisseder ve Yusuf'u çok sever. Serçelerin bu davranışını Yusuf'a anlatır.

Sabah erkenden Padişah, Yusuf'u yanına alır ve balkonda serçeleri beklemeye başlarlar. Gerçekten de üç serçe hurma ağacına konar. Yine ikisi çarpışıp ötüşünce Yusuf bir tercüman misâli Padişaha kuşların tartışmalarını nakletmeye başlar.

- Padişahım! Sağolsun bu serçelerden biri ana biri babadır. O sessiz duran bunların yavrusudur. Ana-baba birbirlerinden ayrılmaya karar vermişler. Fakat yavru kuşun kimde kalması gerektiği bir tartışma konusu olmuştur. Her iki taraf da yavruyu istemektedir. Madem Yemen'in Padişahı bu kadar adaletlidir, bize de bir hüküm koysun. Onun hükmüne razıyız.

O zaman Padişah yavru serçenin anne serçede kalmasını emreder. Baba serçe oradan uçarak uzaklaşır. Padişah söz verdiği ödülü hemen takdim eder ve oltacı Ali Dayı'ya der ki:

- Oltacı sana bir teklif sunuyorum. Yusuf'u bana ver. Onun akıllı ve yetenekli olduğunu gördüm. Onu kendi himayemde yetiştireyim. Sana da bin altın vereyim.

Ali Dayı teklifi kabul eder. Altınları alıp evine döner. Serçe anne kuş ise yavru serçeye der ki:

- Yavrum! Bak bu çocuğun sayesinde seni alabildim. Öyle bir zaman gelecek ki bu çocuğun babası, bunun eline su dökmek isteyecek.

Yusuf, Yemen Padişahının yanında medrese eğitimine devam eder. Yıllar geçer. Yusuf yirmi yaşına gelince Padişah onu Mısır'a gönderir. Zira Mısır'da daha yüksek okul olan idari mektebi bulunmaktadır. Bu okulu yedi yıl içinde bitiren valilik mertebesine laik görünürdü.

Yusuf, okulda çok başarılı ve üstün zekalı olması münasebetiyle Mısır Sultan'ının dikkatini çekmiştir. Mısır Sultan'ının bir kızı vardır. İsmi Hanım Sultan.

Hanım Sultan, güzelliği dillere destan bir genç kız idi. Yusuf ile çok iyi anlaşılan Hanım Sultan âdetâ onunla sırdaş gibi samimi bir dostlukları vardı. Bu vesile ile Mısır Sultanı, kızını Yusuf'a emanet etmiş, kızının danışmanı yapmıştı.

Okulunun son senesinde yeni talebeler gelmişti. İçlerinde Yemen'den gelen biri vardı ki Yusuf ile bir elmanın kesiği gibi benzeşiyordu. Yusuf onu yanına çağırdı ve sordu:

- Nereden geldin?
- Yemen'den.
- Yemen'in neresindensin?
- Mustafa Ağa köyündenim.
- Peki adın nedir?
- İskender.

Yusuf anlamıştı ki, beni üç yaşında terk-i vatan ettiren üvey anamdan olma kardeşim İskender. O günden sonra durumu İskender'e sezdirmeden onu himaye eder herşeyiyle ilgilenirdi.

Yusuf mezun olur ama okulunda eğitimci olarak kalır. Kardeşi de aynı okulda öğrenci olarak devam eder. Günlerden bir gün Yusuf'un olmadığı bir anda Hanım Sultan haber gönderir. Yusuf'u çağırır. Yusuf'a çok benzeyen kardeşi İskender, bu emri işitince Yusuf'un yerine kendisi gider.

Hanım Sultan, İskender'i görünce hiç şüpheyeye düşmez ve onunla konuşmaya başlar:

- Yusuf bugün üzerimde bir kırgınlık var. O yüzden seni davet ettim. Belki de sohbetin bana iyi gelir der. Oysaki Yusuf diye konuştuğu aslında onun kardeşi olan İskender'dir.

İskender, Hanım Sultan'ı görünce çok etkilenir. Hanım Sultan o kadar güzeldi ki İskender bu güzellik karşısında âdeta büyülenmiş gibiydi. İskender, Hanım Sultan ile sohbet ediyor ama çok geçmeden bu durum anlaşılıyor. Hanım Sultan, Yusuf'un bu şekilde konuşmayacağını farkına varmıştır ve konuşmaya devam etmiştir.

- Aman Yusuf! Seni hiç böyle görmemiştim. Sözlerin garibime gitti. Şaka mı yapıyorsun?

Bu durum üzerinde İskender dedi ki:

- Hanım Sultan! İzin ver. Duygularımı tel cevabı ile vereyim der ve alır bakalım. İskender, Hanım Sultan'a ne der:

Sana derim Hanım Sultan
Sözümü tutsan olmaz mı
Konuşalım üç beş kelâm
Az kabul etsen olmaz mı

Hanım Sultan baktı ki durum farklı bir yere doğru gidiyor. Bu haddini iyice aştı. Bir padişah kızına hangi cüretle böyle davranır? Yusuf'un eceli mi geldi? Dur Yusuf dur. Dinle beni der.

Aldı Hanım Sultan:

Sözünü düşün divane
Özünü bilsen olmaz mı
Gıydıraram ben civana
Burdan savuşsan olmaz mı?

Aldı İskender:

Hak kara yazıp yazımı
Kimler çekecek nazımı
Abdestliyem namazımı
Seninle kılsam olmaz mı?

Aldı Hanım Sultan:

Dayanamazsan cabama
Sözlerin gitti kabama
Bildirerem Şah Babam'a
Bey Murat olsan olmaz mı?

Aldı İskender:

İskender'em istemem gam
Kesek nikâh olsun tamam
Sen benimsen ahir encam
Vaktinde olsan olmaz mı?

Aldı Hanım Sultan:

Hanım Sultan uyar olur
Libasların soyar olur
Yavaş söyle duyar olur
Sabırlı olsan olmaz mı?

Söz tamamına erdi. Hanım Sultan anladı ki bu Yusuf değil. Ama İskender, Yusuf'un kopyası, çok yakışıklı bir delikanlı. Hanım Sultan'ın da zaten canına minnet. Dünden razı gibiydi.

İskender geri döndü. Yusuf'a durumu anlattı.

- Aman Yusuf Bey! Benim niyetim salihdir. Öleceğimi bilsem Hanım Sultan'dan vazgeçmem dedi.

Yusuf, İskender'e beklemesini ve sabretmesini önerdi. Elinden geldiğince yardımcı olacağına söz verdi.

Günler geçmekte olsun. Hanım Sultan çok güzel olduğu için bir hayli talipleri çoğalıyordu. Oysa Hanım Sultan'ın gönlünde İskender vardı. Hanım Sultan'ın babası olan Mısır Sultan'ı bir ferman yayınladı. Benim bir pehlivanım var. İsmi Aslan pehlivan. Bu pehlivanımı kim yıkar ise kızım Hanım Sultan'ı onunla evlendireceğim.

Aslan pehlivan, bir dev kadar kuvvetli idi. Onca yiğit güreş tuttu. Hepsini yıktı. İskender, Yusuf'un yüzüne baktı. Yusuf, İskender'in adı ile meydana çıktı. Allah, Yusuf'a

zekâ ve güzelliğin yanında Zaloğlu Rüstem gibi kuvvet bahşetmişti. Aslan pehlivan ile güreşe tutuştular. Bir hamlede Aslan pehlivanı yerle yeksan eyledi. Mısır Sultan'ı, Yusuf'u İskender olarak bilip kızını onunla kırk gün kırk gece süren bir düğünle evlendirdi.

Sultan ve İskender muratlarına nail oldular. Allah cümle sevenleri kavuştursun. Yusuf'un İskender'in ve Hanım Sultan'ın yiyip içtikleri ayrı gitmiyordu. Çok samimi ve yürekten birbirlerine bağlılardı. Hanım Sultan bir gün İskender'e dedi ki:

- Bu böyle olmaz! Yusuf abimizi evlendirelim.

O vakit Yemen'in Tahir isminde bir kralı var idi. Kral Tahir'in Gülgez Hanım isminde bir kızı var idi. Rabbül alemin o kadar güzellik vermişti ki tarifi imkânsızdı. Hanım Sultan ve babası, Mısır Sultan'ına elçi olarak gider. Gülgez Hanım'ı Yusuf Bey'e alırlar. Ama Gülgez Hanım'ın annesi bu evliliğe karşı çıkar ve kabul etmez. Gülgez Hanım'ın annesi zıt bir kadındır. Yemen civarında onun adına “Yemen cazısı” diyorlardı.

Düğün hazırlıkları başladığı sırada Yemen cazısı kızına bir yüzük verdi. Kaşlı olan bu yüzük çok önemliydi.

- Kızım bu yüzüğün kaşının içinde bir zehir var. Yusuf'a gerdek gecesi bir bardak şerbet hazırla. Bu zehiri şerbete kat ve içir. İçirmez isen sana sütümü helal etmem.

Gülgez Hanım düşündü. Eh ne de olsa ana. Mecburen kabul etti. Mısır Sultan'ı ve Yemen Kralı Tahir öyle bir düğün yaptılar ki açlar, yetimler, çıplaklar giyinip karnını doyurdu. Kırk gün kırk gece süren bu düğün sonunda gerdek gecesi geldi. Bu gece Gülgez Hanım bir bardak dolusu şerbet hazırladı ve yüzüğün kaşındaki o zehir tozunu şerbete katarak Yusuf'a uzattı.

- Aman Yusuf Bey! Çok yoruldun. Şu şerbeti iç de biraz ferahla.

Yusuf Bey, tereddütsüz şerbeti alıp bir solukta içti. Aradan 3-5 dakika geçer geçmez şerbet etkisini göstermeye başlar. Yusuf acılar içinde yere yığılır. Öyle bir hâle geldi ki vücudunun her yeri kızarıp şişmeye ve patlamaya başladı. Yusuf Bey'in konuşacak hâli kalmamıştı.

Durumu gören İskender ve Hanım Sultan alelacele ülkede bulunan doktor ve hekimleri bir araya toplayarak Yusuf'a çare kılmalarını istediler. Fakat nafile. Bir türlü iyileştiremediler.

-Hekim Başı: “Yusuf’un vücudunu saran bu yaranın ilacı yok. Fakat Yusuf’un havadar bir yerde olması gerekli. Aksi hâlde yaralar daha da kötü olup kokmaya başlayacak” demektedir.

Hanım Sultan ve İskender, Yusuf’u yüksek bir dağda ormanlık alana bırakırlar. Mısır’a gidip bolca altın alıp döneceklerini Yusuf’un tedavisinde kullanacaklarını söylerler. Yusuf tek başına, yaraları göz göz olmuş acı içinde gözlerinden tane tane yaşlar akıtarak alsın bakalım ne desin? Bizler ne dinleyelim?

Aldı Yaralı Yusuf:

Kimsem yoktur gelsin tutsun elimden
Ateş aldın oylum oylum yan canım
Genç yaşımda Mevla’m sakla zulümden
Galbim parçalandı ağla yan canım

Şah olmuştum kimse bilmez hâlimden
Yiğit olan can saklamaz ölümden
Zehir nûş ettirdi zalim elinden
Derde derman deyip ağla yan canım

Yusuf kimsen yoktur bak sağa sola
Yüz bin mühlet ile çıktım bu çağa
Vücudum set pare attılar dağa
Kurtlara pay oldun perişan canım

Söz tamamına erdi. Bi-çare yaralı Yusuf, dağda tek başına kalmıştı. Gün geçtikçe yaraları azmıştı. Acı çekiyor ve her gün biraz daha zayıflıyordu. Öyle bir hâl aldı ki; eridi, muma döndü. İnceldi ipe döndü. Eski Yusuf’tan eser kalmadı. Yaralı Yusuf düşündü:

Bu dağ başında kalmanın bir faydası olmadı. Daha da kötü oldum ve burada öleceğim. Bari şehre gideyim. Hiç değilse orda öleyim ki bir mezar taşım olsun.

Yaralı Yusuf sürüne sürüne binbir meşakkatle tekrar Yemen’e geldi. Şöyle saraya yaklaşınca baktı ki; kardeşi İskender ve gelin olan Hanım Sultan faytona bindiler. Tam hareket edecekleri an Yusuf faytonun önüne geçti. Alsın bakalım faytoncuya ne desin?

Aldı Yaralı Yusuf:

Mevla’yı seversen faytoncu başı
Alın beni siz Yufus’u seversiz
Bugün ters mi doğdu Yemen güneşi
Alın beni siz Yusuf’u seversiz

Hanım Sultan baktı ki faytonun önünde perişan hâlde biri var. Dilenciye benzeterek faytoncu başına emir verdi. Şu dilenciye bir sadaka ver. Yusuf abimi tanıyor. Onun için dua ediyor.

Aldı Yaralı Yusuf:

Zehir içtim ömrüm bağı talandı
Yürek pare pare kana bülendi
Yaralarım göz göz oldu sulandı
Alın beni siz Yusuf'u seversiz

İskender dedi ki: Hanım Sultan, bu dilenci sadaka istemiyor. Beni de alın diyor. Bunda bir hikmet var. Neden bizim yanımıza gelmek ister?

Aldı Yaralı Yusuf:

Çalıştım derdime çare olmadı
Kalmadı dünyanın lezzeti tadı
Yaralı Yusuf'un feryadı dadı
Alın beni siz Yusuf'u seversiz

Hanım Sultan dedi ki:

- İskender, bu adam Yusuf'u severseniz beni de alın diyor. Kimdir bu adam? Ne derdi var ki böyle yalvarıyor? İlk kez görüyorum bu adamı deyince Yusuf anladı ki bunlar beni tanıyamadı.

Eyvah eyvah! Demek ki ben bu kadar değişmişim. Daha çok efkarlanan Yaralı Yusuf kendisini tanımları için söz alır.

Aldı Yusuf:

Niçin yüz döndürdün gül yüzlü bacı
Bacı vallah ben Yusuf'am Yusuf
Belke sen bulasan derde ilacı
Bacı vallah ben Yusuf'am ben Yusuf

Hanım Sultan inanmıyordu. Hayır sen Yusuf olamazsın. Yusuf başından geçenleri anlatıp Hanım Sultanı ikna etmek için şöyle devam eder.

Aldı Yusuf:

Dağda otlar vardı günlük azığım
Bacım merhamet et bana yazığım

Al artık istemem hâtem yüzüğün
Bacı vallah ben Yusuf'am Yusuf

Hanım Sultan, Yusuf'a düğününde bir hâtem yüzük hediye etmişti. O ki yüzüğü çıkarıp geri verince Hanım Sultan afalladı. Yüzüğe baktı. Doğruydı bu yüzük hâtem yüzüktü. Fakat bu adam Yusuf olamazdı. Şüphede kalmıştı Hanım Sultan. Yaralı Yusuf son katarını şöyle dile getirir.

Aldı Yusuf:

Ben buradan gideli geçti bir zaman
Meydanda aslana vermedim aman
Adım Yusuf Şahtır mekânım Yemen
Bacı vallah ben Yusuf'am ben Yusuf

Aslan pehlivanı da yendiğini söyleyince Hanım Sultan inandı ki bu Yusuf'tur. Tekrardan Yusuf'u bağrına basan Hanım Sultan ve İskender dediler ki:

- Artık durmak yok! Diyar diyar gezip Yusuf'un derdine çare bulmalıyız.

Hazineden yüklü bir altın alarak şehir şehir dolaşmaya başladılar. Günlerden bir gün bir şehrin yanına geldiler. Yusuf'un yaraları daha da şiddetlenmişti. Dediler ki; Yusuf Şah, sen bu ağacın altında dinlen. Biz bu şehre gidelim. Sorup soruşturalım. En bilgin hekim kimse sana getirelim.

O şehrin bir hükümdarı vardı. Çok zalim, çok gaddar ve ahlakî değeri olmayan birisiydi. O da o gün şehri teftiş ediyordu. Bir anda gözü İskender'e ve Hanım Sultan'a ilişti. Hemen emir verdi. Hanım Sultan'ı ve İskender'i hapishaneye attırdı. Gayesi şu idi. Hanım Sultan'ı elde etmek ve İskender'i de idam etmekte.

Biz dönelim Yaralı Yusuf'a. Yusuf ağacın gölgesinde yarı baygın bir hâlde idi. İki tane kuş ağacın dalına kondu. Biri dedi ki: Bak bu yaralı adam bir zaman şahtı. Bu hâle geldi. Derdine çare arar ama bulamadı. Keşke bilse bunun ilacı altında. Yattığı bu ağacın kabuklarını yarasına bağlasa bir gün içinde iyileşir ve gidip hükümdarın zindanından kardeşini ve Hanım Sultan'ı kurtarır.

Yaralı Yusuf, son gayretiyle kalkıp ağacın kabuklarını soyar. Yaralarına sürer. Allah'ın hikmeti kısa bir müddetten sonra Yusuf iyileşir. Yaralardan eser kalmaz. Şehre inen Yusuf Şah, bir yolunu bulur. Zalim hükümdara baskın yapar. Kılıcını çeker ve alır bakalım hükümdara ne söyler?

Aldı Yusuf:

Feleğin kahrına ben de şaşmışam
Durup seyredcem işine senin
Her şey bitti artık kalmadı hükmün
Önde git geleyim peşine senin

Başımın hasreti yanar bu canda
İskender gardaşım söyle ne yanda
Kılıcın pasını silecem sende
Hemen saplayacam döşüne senin

Zalim hükümdarı kılıçtan geçiren Yusuf Şah, Hanım Sultan'ı ve İskender'i oradan alır. Hep beraber Yemen'e dönerler. Yemen'de Gülgez Hanım'ı getirirler. Cezasını keserler. Çarmıha çekerek öldürülmesine hüküm verilirken Yusuf Şah her ne kadar Gülgez Hanım tarafından zehirlense de içinde taşıdığı aşkı içini hâlen alev alev yakmakta idi. Yusuf Şah cellatların önüne geçerek alır bakalım ne söyler?

Aldı Yusuf:

Mevla'yı sevenler hele sabredin
Biraz mühlet verin sorem öldürün
Cazı lafı mıydı kör şeytan şerri
Neden zehir verdi sorem öldürün

O da murad alamadı gülünden
Zehir gadeh nûş ettirdi elinden
Nazik ellerimle ince belinden
Muhannet yâr deyip sarem öldürün

Yusuf'am yâr ile etmedim vuslat
Ya ondadır ya bendedir kabahat
Eğer buna izin verse şeriat
Ayağın yüzüme sürem öldürün

Söz tamamına erince Gülgez Hanım ağlaya ağlaya dedi ki:

- Yusuf Şah cezamı hak ettim. Ama sen de beni dinle. Bir cellat amanı fırsat ver!

Aldı Gülgez Hanım:

Bırak öldürsünler beni burada

Benim için hayat olsun son Yusuf
Vazgeç bu sevdadan kalma arada
Var git burdan sen sılana dön Yusuf

Çare için gezdin Mısır, Yemen'i
Dilerim Mevla'dan affeyle beni
Her ne kadar zehirlediysem seni
Sorar isen yüreğimde sen Yusuf

Gülgez der böyleymiş alın yazısı
Unutulmaz bu sevdanın mazisi
Zehirletti anam Yemen cazısı
And içerim etmemişem ben Yusuf

Gülgez Hanım bin pişman olmuş, Yusuf Şah ise sevgisini kaybetmişti. Fakat Gülgez Hanım'ı affetti. Yeniden düğün yapıldı. Kırk gün kırk gece düğün devam etti. Her ikisi de muradına nail olduktan sonra İskender, Yusuf Şah'ı ve Gülgez Hanım'ı davet edip Yemen'in Mustafa Ağa köyüne götürdü.

Babası Mustafa Ağa yaşlanmış ama karşısında İskender'i ve Yusuf Şah'ı görünce çok sevindi. Yusuf Şah'ın İskender'e benzemesi baba Mustafa Ağa'yı çok şaşırtmıştı. Yusuf Şah ise babasını ve köyünü tekrar gördüğü için bir hayli duygulanmıştı.

Yusuf Şah, şükür namazı kılmak için abdest almak istedi. İskender o anda Hanım Sultan ve Gülgez Hanım ile içeride oturmaktaydı. Mustafa Ağa ise Yusuf Şah ile bahçede oturuyor idi. Yusuf Şah abdest almak için ibrik arayınca Mustafa Ağa hemen ibrik getirerek dedi ki:

- Şah sağ olsun müsaade edin elinize su dökeyim.

İşte o zaman aklına geldi. Kuşlar Yusuf'a vakti zamanında demişti ki; bu çocuk büyüdüğünde babası eline su dökecek.

Artık gerçeği söylemenin vakti gelmişti.

Yusuf Şah:

- Aman baba! Sen elindeki ibriği bırak da şu Yaralı Şah'ı dinle. İçimden üç kıta bir deyiş geldi.

Aldı Yusuf Şah:

Bir gül idim kestin attın dalımdan
Anladım anlattım kuşlar dilinden
Hiç sormadın benim garip hâlimden
Sonunda el attım zehire babam

Genç yaşımda düştüm dilden dillere
Başımı değdirdim hâlden hâllere
Sürüne sürüne elden ellere
Çırılçıplak girdim şehre babam

Güvenme dünyada asla varlığa
Hasta olan insan düşer darlığa
Üç yaşımda beni koydun sandığa
Attın bu Yusuf'u nehre baba

Mustafa AĞa, yıllardan beri bu vicdan azabıyla, evlat hasretiyle yanıp kavrulmuştu. Gözü yaşlı evladına sarıldı. Af diledi. Yusuf Şah, babasının elini öptü. İskender, Yusuf'un kardeşi olduğunu öğrenip çok mutlu oldu ve yeniden bir aile bağı kuruldu. Allah cümle hasretleri birbirine kavuştursun. Bir ömür boyu mutlu oldular.

Serencam Tipi Hikâyeler

Âşık Şenlik- Âşık İzanî Karşılaşması¹¹⁵

Şenlik, İzanî karşılaşması konusunu işlemeden önce bu konu ile ilgili bir hatırayı anlatmayı uygun bulduk. Rahmetli Âşık Kasım der ki:

“Yıllarca evvel bir gün rahmetli ağam ile Ardahan’a gelirken Senger tabyasında atlarımızı doyurmak için mola vermiştik. Men bir ara atların yerini değiştirmek için gidip geri gelmiştim. Gelende bir de bahtım ki ağam namazını bitirif amma gel gör ki, bir çocuk gibi durmadan ağlıyor. Ona neden ağladığını sordum. Mene dedi ki:

“OĞul men Ardahan’da gördüğüm zoru heçbir yerde görmedim. Bu şehre öyle bir ara düştüm ki onu bir men bilirem bir de meni yaradan bilir. Eski işler eski günler yâdıma düştü de onun için birden özümü tutamadım.”

Men anlamıştım ki ağam İzanî ile olan karşılaşmasını kastediyor.

Biz de diyoruz ki Şenlik Baba, ağlamakta yerden göye kadar haklıdır. Çünkü Ardahan’daki karşılaşma sadece Şenlik İzanî karşılaşması değildir. Burada hürriyet ile esaret, hak ile batıl, adalet ile haksızlık, zulüm ile merhamet, küfür ile iman, doğru ile eğri karşılaşmış,

¹¹⁵ Bu hikâyeyi Âşık Korkmaz İkan, ustası Âşık Yılmaz Şenlikoğlu’ndan dinleyerek, repertuvarına almıştır.

sonunda ise esaret, hak, merhamet, adalet, iman ve doğruyu temsil eden esir Müslüman Türk Şenlik kazanmıştır.

Kars, Ardahan ve Artvin'in Çarlık Rusya'sının idaresi altında olduğu dönemlerde tarihi kesin olarak bilinmemekle beraber 1906 yılının güz aylarında Ardahan'a yanında Ümmanî ve Nihanî adlarında iki yetişkin çırakla beraber İzanî adında kültürlü bir âşık gelir.

Geniş kültürü yanında dünya görüşü de çok güçlü olan âşık, şehri dolaştıktan sonra da burada üstünlüğün gayrimüslimlerde olduğunu anlayarak Monor ve Tepo adındaki iki Ermeni'ye ait olan ve yanyana bulunan kahvehaneleri kiralar.

Aslen Türk ve Müslüman olduğundan şüphe etmediğimiz âşığın bu tutumu onun sonradan halk arasında Ermeni dönmesi olarak adlandırılmasına sebep olmuştur. Yanına bazı belgeleri de alıp zamanın Rus askeri valisine müracaat ederek der ki:

-Kumandanım sağ olsun ben Osmanlı topraklarından geldim. Rusya'nın da birçok yerlerini gezip gördüm sizden bir arzum olacak bana hasım bir âşık bulun şayet böyle bir âşık yoksa veya benimle imtihan olmaktan korkarsa o zaman benim töre gereğince masraf ve harçlığımın Türklerden toplanmasını emredin.Eline iyi bir fırsat geçtiğini anlayan askeri vali de hemen zamanın Türk ileri gelenlerinden kadı ile müftüyü çağırırtırır. Onlara durumu kısaca anlatır ya hasım ya da para bulunması emrini tekrarlar.

Kadı ile müftü şehrin sokaklarında bu işin çaresini ararlarken bu işin dedikodusu halk arasında hızla yayılır. Ermenilerin bazıları da Türklere sataşmaktan geri kalmaz, hatta İzanî'yi yenecek bir âşığın Türkler arasında bulunamayacağını söylemekten çekinmezler. Durum öyle bir hâl alır ki İzanî'ye Ermeni azınlık sahip çıkar ve onu kendi âşıkları olduğunu çekinmeden söylerler.

Bu sırada merkeze bağı Ölçek köyünden Işık Dede, müftü ile kadıya:

-“Ağalar siz ne aranıp durursunuz? Çıldır köylerinde Şenlik Usta var ya, getirin onu deyişsin.” Der.

Hasım bulmalarına sevinen kadı ile müftü, Âşık Şenlik'in getirilmesi için askeri valiye giderler. Şenlik'e düşman olan ancak onun öldürülmesi sonucunda çıkabilecek karışıklıkları dikkate alan Çarlık idaresinin askeri valisi bunu fırsat bilip Şenlik'in İzanî

karşısında yenilmesi yoluyla Türkler arasında itibarını yitireceği kanaatine vararak Çıldır askeri kaymakamına onun derhal Ardahan’a getirtilmesi için haber gönderir.

Haberi alan Çıldır askeri kaymakamı da âşığı Kenarbel köyünde “Parabaşoğulları”ndan Göyce Ağa’nın düğününde buldurur. Rus askerleri kendisini o akşam Ardahan’a götürmek isteseler de mecliste hazır bulunanlar buna izin vermezler. Ertesi gün de düğünde hazır bulunan Çıldırli Âşık Şenlik, yanında koçaklardan bir kısmı da olmak üzere önce Çıldır merkezine oradan da Ardahan’a hareket eder.

Ağır ağır yollarına devam ederek akşama doğru Ardahan merkez kazaya bağlı Duduna (Balıkçılar) köyüne gelirler. Zamanın gılavası (Bucak müdürü) olan “Kamaloğulları”ndan İsmail Ağa’nın evine misafir olurlar.

Ardahan’a çağırılmasının sebebini Duduna köyünde öğrenen Şenlik, Çıldır ve Duduna köyünden katılanlarla birlikte Ardahan’a gelir. Rus çaparları kendisini askeri valiye teslim ederler.

Şenlik’in getirildiğini duyan müftü ile kadı yanlarına Dikanlı Sarı Hafız Efendi’yi de alarak askeri valinin yanına gelirler. Şenlik, alelacele Ardahan’a getirilmesinin sebebini bir de validen öğrenir ve “Allah böyühtü olur.” diyen Şenlik valinin makamından çıkarak doğruca İzanî’nin bulunduğu kahvehanelere gelir.

Bu arada Şenlik’in Çıldır’dan Ardahan’a getirilmesi süresindeki iki gün içinde usta âşık hakkında çok kötü haberler çıkarılmıştır. Bu haberleri de ana dilleri Türkçe olan Ermeniler yaymıştır. Haber şudur:

“Şenlik okur yazarlığı olmayan bir adamdır. Onun için de İzanî adını duyar duymaz kaçmıştır. Kaçmasa bile İzanî kendisini yenecektir. Şenlik, değil İzanî’ye onun çıraklarına bile cevap veremez.”

Müftü, kadı, hafız efendi ve Şenlik kahvehaneye girdiklerinde kendilerini Âşık İzanî karşılar, buyur edip bir kenara oturtur. Âşık Ümmanî ve Nihanî gelenlere hoş geldin makamında bir türkü söylerler.

Şartlarının nelerden ibaret olduğunu İzanî’ye sorarlar. İzanî der ki:

-“Edeceğim toplanan paraların yanında ben de bu iki çırağım da sazlarımızı bırakıp gideceğiz. Yok eğer Şenlik muammamı açamadıysa o zaman toplanan paraları da ben

alacağım ayrıca da Şenlik'in sazi yanında sizlerden de 1000 manat haraç alacam. Bakın valinin emri işte burdadır. İsterseniz sazi ve paraları burada verin, bu mesele hemen kapansın. İsterseniz muammamın anahtarını verim gidin çözün.”

Kadı ve müftü efendiler Şenlik'in yüzüne bakarlar, Şenlik daha önce valiye dediği sözü tekrar eder:

-“Allah büyüttüolar.” Diyipmammanın anahtarını İzanî'den ister.

İzanî:

-“Muammam canlı desem değil, cansız desem yine değil. Yalnız size şu kadarını söylüyim ki, on iki harf üç noktadan kurulmuştur.”

Sarı Hafız Efendi gerekli notları alır. Kahvelerini içip İzanî'den üç gün izin alarak dışarı çıkarlar. Dışarda büyük bir kalabalık onları karşılar. Herkes merak içindedir. Şenlik, Hafız Efendi'ye:

Bir cesette üç gafa var dört tane isbatınan
İkisi bir bir iki on beşi hurfatınan
Vallah değil Türk gaçağı ebcede görmüşem
Zikretsem ilm-i Furkan'ı ohunurayatınan.

Dört kitapta eli vardı malumâtlı sayılı
Doğruluktan münezzehti dürüst yoldan eğili
Yanında bir meyya dursa halikimsendeğili
Âlemlerin rabbi olarism-i azametin

Şenlik diyer 1675' ten çohtu bu
Saysalar iki sayılır birden artıh yoktu bu
Âlimlerden suval ettim dediler nâhak'tı bu
Gudretten Hidayet alan; bulur kerametinen

Sözlerini bitiren Şenlik, Sarı Hafız Efendi ile İslam mahallesine yakın bulunan Turan Ağa'nın kahvesine yerleşir.

Onlar orada dursunlar biz muamma meselesine gelelim. Bu konu ile ilgili görüştüğümüz kimseler tarafından anlatıldığına göre;

Âşık İzanî, Turhal taraflarında dolaşırken bir bina görür. Bu binanın içinde tam kırk tane ocak yanmakta ve yanan ocakların dumanları tek bir bacadan çıkmaktadır. Merak eden âşık buranın neresi olduğunu sorar. Usta da:

-“Bunun adına kavhana ocağı derler.” diye İzanî’ye gerekli bilgileri verir.

Arap alfabesi ile de aslı on bir harf ve dört nokta ile yazılan bu kelimeyi yazarken alevlerin meydana getirdiği şekilleri, dumanın toplanıp tek bacadan çıktığının herkes tarafından bilinmeyeceğini dikkate alarak “kavhanaocağı”nı kendisine muamma olarak alır. Gittiği yerde büyük bir kısmı okur yazar olmayan Halk Âşıklarına önce bu muammayı sorar. Onlar da muammayı bilemediklerinden toplanan paraları hiç emek harcamadan cebine kormuş.

Ardahan’da muammayı Şenlik’e sorarken işin hile tarafına kaçmış harf sayısını bir fazla, nokta sayısını da bir eksik yazdırmıştır. Ne canlıdır ne de cansız demesi ise ateşin cansız olmasına rağmen alevlerin oynaşmalarına kinayedir.

Öğle yemeklerini yiyen, namazlarını kılan Âşık Şenlik ile Hafız Efendi kapılarına bir nöbetçi koyup muammayı çözmeye başlarlar. Amma ne mümkün! İki gün uğraşmalarına rağmen kelimeyi bir türlü bulamazlar. Sadece namaz vakitleri yazmayı bırakan Hafız Efendi ile Âşık Şenlik yorgunluktan bitap düşerler.

Hafız Efendi biraz dinlenmeleri teklifinde bulunur. Hafız Efendi yatağa yatar, Şenlik ise başını masaya dayayarak kuru sandalye üzerinde uyumayı tercih eder. Gözüne bir türlü uyku girmeyen Şenlik, sessizce kalkar abdestini yeniler iki rekât nafîle namazı kılar. Rabbi’ne şöyle seslenir:

“Ya Rabbi sen Müslüman Türk milletine yardım et, bizi boynu bükük bırakma! Bu ganayahlı Ermeni milletini bize güldürme! Urus milletini bizden üst tutma! Ya benim canımı al ya da benim muradımı yerine getir.”

Başını tekrar masaya dayar, bir türlü uyuyamaz kalkar sazını alır ve Tanrı’ya şöyle yalvarır:

Sıtk ile seni çağırırım adalet şahı bugün
Şahlar’ın Şah’ı sensen sultanlar hanı bugün
Teslim ettin dergâhında müceffer madenini
Mubarek ismin harç edim gevher-i kânı bugün.

Çünkü hükm-i gudretinden bu aşkı verdin mene
Dilimin zikri budur ki her daim ismin ana
Yüz tutmuşam dergâhına niyâzım budur sana
Ehl-i irfân meclisinde bend etme meni bugün.

Sefil Şenlik hikmetinden vakıftır alamete

Eyyub'u derde sen saldın Yusuf'u zulumâta
Yunus'u behr-i ummandan çıhardın selamete,
Halil'i nardan hıfzeden çağırram seni bugün.

Sazını yerine koyan Şenlik başını tekrar masaya dayar. Uyku ile uyanıklık arasında kendinden geçer. Bu arada ona vaktiyle bade veren pir karşısına dikilir.

“Şenlik neden bu kadar perişansın? İzanî size muammayı yanlış yazdırdı. Muammanın aslı on bir harf dört noktadır. Adı da kavhana ocağıdır. Haydi bunu bil de perişanlığın zail olsun.” diye ikazda bulunur.

Birden yerinden sıçrayan Şenlik, hemen Hafız Efendi'yi de kaldırır ve ona pirin söylediği kelimeyi yazdırır. Kontrol ederler evet muamma çözülmüştür. Her ikisi de kendilerini yanlış bilgi ile uğraştıran İzanî'ye kargış ederler.

Öğlene kadar uyuyan Şenlik ile Hafız Efendi kalkınca yemeklerini yer, namazlarını kılar, yıkanıp tıraş olup temizlenirler.

Ermeni kahveciler de boş durmamışlar, iki kahveyi ayıran darabaları sökerek birleştirmiş, sandalye, kanepeler, masa gibi malzemeleri tertiplemiş, bu arada güvenliği sağlamak için Rus askerlerini kahveye yerleştirmişlerdir.

Akşam olmadan İzanî'nin muamması kırmızı bir atlas içine konularak iki kahvenin orta yerinden tavandan asılır. Bunun altında da hakem heyeti için yer hazırlanır.

Kararlaştırılan saat gelir İslam ahalisi bir tarafta, Ermeni ve gayrimüslim ahali diğer tarafta yerlerini alırlar. Orta yerde ise sıyrı kılıç Rus saldatları güvenliği sağlar.

İlk sözü İzanî alır:

ALDI İZANÎ

İptida ism-i lemyezel adalet divânımız
Ebedü'l-ebed bâkîdir ilm ile gümânımız
Cimdir cihanın binası ra'da hisar eyledi
Âlemin sırrı hafıyye ol gani Süphanımız

ALDI ŞENLİK

Anasırdan halk olundu evvela imanımız
Yoh iken var etti bizi asla lâmekânımız
Kün buyurdu halk eyledi yeri göğü yaradan
Kef ile nundan yarattı ol şah-ı hubanımız

ALDI İZANÎ

Kendi nurundan yarattı âleme kıldı nebi
İki cihanın serveri ol bizim sultanımız
Dört kitabın dördü de hakk yalan diyen küfr olur
İncil İsa, Zebur, Tevrat ol güzel Furkan'ımız

ALDI ŞENLİK

Ol habib-i fahr-ı âlem Mustafa'nın aşkına
Buyurdu levlakelevlaklütfe ile ihsânımız
Yüz on suhufkelimâtta küllî nefsin mevti var
Otuz cüz ayatıngalbi Yasin-i Kur'an'ımız

ALDI İZANÎ

Bugün dünya yarın ahiret yohu varı neylerim
Hocam Hızır pirim Âdem işte vasfın eylerim
Dört kitabın hafızım şimdi hıfzın dinlerim
Kürsüde vaize benzer ol Âşık-ı İzanımız

ALDI ŞENLİK

Şenlik aşkın abdalıdı hu çeker gündüz gece
Hızır'a delil İskender Cebrail oldu hoca
Kur'an'ın ayatlarındanohuyah ülfet hece
Mantıkta fetvaya benzer tarık-ı lisanımız

ALDI İZANÎ

Seninle iddiaya düştük galmagaldankonuşak
Bülbül'ün gahrızemmistan gonca gülden konuşak
Tarikat Muhammediye dürr-i yekte halebi
Ahter-i ezber ediben hıfz-ı dilden konuşak

ALDI ŞENLİK

Azmedip durduhru-be-ru erken yoldan konuşah
İnci mercan yakut zümrüt gevher la'l'dangonuşah
Mantıkta ala eşhastı Molla Cami Farabî
Zikreden gara Davudu'l-mihaldangonuşah

ALDI İZANÎ

Kendi nurundan yarattı âleme gıldı nazar
Küllî ondan Hakk olundu canlı cinli neki var
Yüz yirmi dört bin nebi veli mürsel peygamber
Dergâhta emrine muti o ahvâldan konuşsak

ALDI ŞENLİK

İptida ervâh-ı tavuz nuru cism-i paki var
Hefti tamu heşticinanseb'a-i eflâki var
Buyurdu Levlak'eLevlakkün fe yekün çünkü var
İki mim bir h'yamüttesililm-i dal'dangonuşah

ALDI İZANÎ

İzanî meydan içinde dalmak ister derine
Muammamın meramını yetirsene yerine
Âşıklık ilm-i deryadır yetmek olmaz sırrına
Âşk ile ummana daldık behr-i selden konuşak

ALDI ŞENLİK

Şenlik'in zehni eflatun hıfzı dihan mıdır?
Sıtkıyınseyhatgüzârîşehr-i Ardahan mıdır?
Meramın muamma çözmek yohsa imtihan mıdır?
Malum eyle o ahvâli hubkemâldangonuşah

ALDI İZANÎ

Arz eyleyip çıktım diyar gurbete
Nice cebellerde yolum var benim
Gece gündüz zâr u figân eylerim
Tükenmez deryadan gölüm var benim

ALDI ŞENLİK

Aşgıntüccarıyammetahsatarım
Celallansam özge hâlîm var benim
Hesimgargaşasında dalga ataram
Çalkalanan behr-i selim var benim

ALDI İZANÎ

Âşıklar söylerler mücevher sözlü
Görünür cemâlin ne belli yüzlü
Canımın içinde cananım gizli
Yazın kışın solmaz gülüm var benim

ALDI ŞENLİK

Beledim pirlendi değilem özüm
Meydana çıhanda ağ olar üzüm
Yetmiş bin hurfala tükenmez sözüm
Şairlik besinde elim var benim

ALDI İZANÎ

İzanî eyledi dünyayı teftiş
Deme ülkemize kondu bir baykuş
Hem âşıkam hem mollayam hem derviş
On iki sanatta elim var benim

ALDI ŞENLİK

Şenlik diyergüvenmerem elime
Hakk'ın ismi ezber oluf dilime
Allah verdi yahan geçti elime
Sennen indi galmagalım var benim.

Sözler burada tamamlanınca Müslüman halkın istek ve itirazı üzerine Şenlik ayak açıyor.

ALDI ŞENLİK

Ehl-i kâmil olan sözümü seçsin
O neçe minberdi ayağı yeddi?
Neden halk olundu ne sebepten için
Ne yerde gurdular dayağı yeddi?

ALDI İZANÎ

Ehl-i kâmil benem sözünü seçim
Keramet minberin ayağı yeddi
Nurdan halk olundu ol Âdem için
Kâbe’de kurdular dayağı yeddi.

ALDI ŞENLİK

O nedir ki sehm-i semâya çıktı
Çabalar cesedi canı heçyohtu
Ahretten dünyaya geldiği haktı
Donu bir tevhirdiboyağğı yeddi

ALDI İZANÎ

Ateştir tütünü semâya çıktı,
Alevi çabalar canı hiç yoktu,
Ahretten dünyaya geldiği haktı,
Çektiler zembere boyağğı yeddi.

ALDI ŞENLİK

Şenlik diyersararıban solmazdan,
Yaren yoldaş namazımı gılmazdan,
Zulumat mezara mehman olmazdan,
Gaç yerde sorarlar sorağı yeddi?

ALDI İZANÎ

İzan’ım der sararıban solmazdan
Yaren yoldaş namazımı kılmazdan
Karanlık mezara mihman olmazdan
Komşu hakkı gelir sorağı yeddi

İzanî sözlerini bağladıktan sonra hakem heyetine itiraz ederek der ki;

“Muamma sahibi âşık benim. Anlaşmamız gereğince de Şenlik benim muammamı
çözmeden öne geçip suval soramaz.”

Bunun üzerine Şenlik’in de izni alınarak Âşık İzanî tekrar öne geçiyor.

ALDI İZANÎ

Al Osman iline salmışam seda,
Ardahan şehrini yakacam od’a,

Bir inci düşürdüm Derya,umma'na,
Ara ki bulasın bî-çare Şenlik.

ALDI ŞENLİK

Ol Allah'ım eğer bir fırsat verse,
Nuranî pirlirim imdada gelse,
Yeddi gat altta bir noğa olsa,
İnşallah bulacam Âşık İzanî.

ALDI İZANÎ

Benim bu muammam har boynuzudur,
Minare gölgesi davul tozudur,
Şahmaran ayağı balık izidir,
Ara ki bulasın bîçare Şenlik.

ALDI ŞENLİK

Senin o muammanhile cazıdır.
Cehennem içinin gari buzudur,
Daşların üstünde yılan izidir,
İnşallah bulmuşamÂşihİzanî.

Bu arada kahvelerin yanında bulunan fırının Müslüman işçilerinden birisi para vermeden içeri girip oradaki Müslüman Türkler'in arasına girer. Bunu gören İzanî;

ALDI İZANÎ

Yığılıp ahbablar buraya geldi,
Âşıklar saz çalıp şad olup güldü,
Fırıncı ustada bir 'manat' galdı,
Ara ki bulasan bîçare Şenlik.

ALDI ŞENLİK

Seri sarhoş olan serinden doyar,
Gönül coşa gelse yer nefes diyer,
Fırıncı gavağan bir lavaş goyar,
AlarsavuşarsanÂşihİzanî.

ALDI İZANÎ

Muammam ortada ara ki ara,
Şad gelmişsin mahsungönderrem yolda,
İslam nedir Kerameti ne ola?
Ara ki bulasın bîçare Şenlik.

Âşık Şenlik'in "Fırıncı gavahan bir lavaş goyar, alar savuşursan Âşihİzanî." sözüne içerleyen İzanî Usta, onu yukarıda "İslam nedir kerameti ne ola?" diyerek alaya alıyorsa da Şenlik'in cavabı daha da ağır oluyor:

ALDI ŞENLİK

Cavap deyim cavabımıgan bari,
Sen nâçarsanâşihların tembeli,
Erzurum sarhoşu Narman hambalı,
İnşallah bulmuşamÂşihÎzanî.

ALDI İZANÎ

Goşunum mızraklı alınmaz kalem
Sen gibi âşıkavermerem selâm
Yıkıcam binanı edecem talan,
Ara ki bulasın bîçare Şenlik.

ALDI ŞENLİK

Muammam bulunsa kalan alını
Asgerlerinbölühbölüh bölünü
Başı kaf'tı dalı y'da bulunu
İnşallah bulmuşamÂşihÎzanî

Muammasının bulunduğunu anlayan İzanî, bir ara bocalıyorsa da kendisini çabuk toplayarak Şenlik'in gururunu okşamak suretiyle onun fikrini dağıtmaya çaballıyor.

ALDI İZANÎ

Çıldır kazasında sen ehl-i irfân
Olmuşsun çok ustad dillere destan
Ey aziz kardeşim biz sana mihman
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i

Şenlik oyuna gelmiyor ve diyor ki:

ALDI ŞENLİK

Suval sordun cavap verdim her yerde,
Hayalli teftişler getirme yada,
İmtihan deyniniedecem eda,
İnşallah bulacamÂşihÎzanî,

ALDI İZANÎ

Çıldır sancağında aladan ala
İzanî'yi hasım gelmişsen böyle
Eğer bilir isen adını söyle
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i

ALDI ŞENLİK

Tamam buydu Kul Şenlik'in muradı,
Nüranî pirlerim düşümde dedi,
"Kavhana ocağı" ohunur adı,

Arayıp bulmuşamÂşihÎzanî.

O zamana kadar bir kenarda sessizce oturmakta olan DudanalıKamaloğulları'ndan deli namıyla bilinen Osman Ağa, muammanın bulunduğu atlas keseyi yerinden koparıp hakem heyetinin önüne bırakıyor.

Türk ve Ermeni azınlıktan kurulu heyet torbayı açıp okuyorlar ki kâğıtta “kavhana ocağı” yazılıdır. On bir harf, dört noktadan meydana gelmiştir. Osman Ağa, İzanî'nin yaptığı hileyi yüzüne vurmak için ayağa kalkarsa da sonradan vazgeçer.

Anlaşma gereğince İzanîmağlup sayılmıştır, ama o, sazını bırakmaz ve son olarak;

ALDI İZANÎ

Yedi gündür buraya eyledim karar,
Hasım olan elbet hasmını arar,
Kesemden ziyade eğledim zarar,
Elli manat senden kesim isterim.

ALDI ŞENLİK

Sen söyledin tenzil eyledin nice,
Ağladı kadınlar, müftüler,hoca,
Heç destur vermedin bize bir gece,
Özüme münasip hesimisterem.

ALDI İZANÎ

Yığılsa suçlarım sığmaz hesaba,
Garibim bağışla gel ver kitaba,
İster kardeşim ol istersen baba,
Ben seni kendime hısımla isterim.

ALDI ŞENLİK

İğvaydı tedbirin fitneydi işin.
Görmerdidü-çeşmin kâr idi guşun,
Ne baban olaram ne de gardaşın.
Üstüne ohunsun;Yasin isterem.

ALDI İZANÎ

İzanî'yi saldın fırkâta,zâra.
Boynu bükük kaldım hem yüzü kara,
El âlem içinde oldum maskara,
Gitmem ilinizden asın isterim,

ALDI ŞENLİK

Şenlik'em giderdim özge yoluma,
Sen yollattın çaparları dalıma,
Fitne saldın ulusuma elime,

Kesile bu yerden sesin isterem.

Şenlik muammayı çözünce sözden anlayan Türklerin yüzü gülmeye başlar. Onların bu hâlini gören bütün Müslümanlar sevinirlerken, İzanî'nin tarafını tutan Ermeniler ile onların ağa babası Ruslar ise bu sonuçtan hiç de memnun olmamışlardır.

Deli Osman adında birisi İzanî'nin sazını zorla almak ister, ancak İzanî:

-“Allah'ı seversen sazıma dokunma, birkaç hane daha bir söz söyleyeyim.

Ondansonra saz zaten sizindir.” Diyerek;

ALDI İZANÎ

Gurbet ilde бүктүн benim belimi,
Azrail pençenle aldın canımı,
İzin ver de bana göster yolumu,
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i.

Çünkü kara ettin benim yüzümü,
Methedip söylerim daim sözünü,
Bağışla Allah'a ver sen sazımı,
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i.

Çıldır sancağından arz edip geldin,
Erzurum'a İstanbul'a nam saydın,
Şükür İzanî'den sen usta oldun,
Yaradan yâr olsun Baba Şenlik'i.

Yaratılışı itibariyle sert bir mizaca sahip olan Şenlik, Âşık İzanî'nin önceden yaptığı hareketlere, bol keseden atmasına, fakat sonradan küçülmesine çok kızar ve der ki:

ALDI ŞENLİK

Bir kümbezgalgıf havaya minareye tüşdurer
Bir gemi enif deryaya reisi yoh boş durer
Onu ummana garğetmeh benim eski peşemdi
Garşımızda köprü kimi yüz bin türlü iş durer

Hayalı perişan âşih ne fitneyifeldesen?
Açma hicap perdesini tut yüzüne perde sen
Aslanlar fetheden gönül şimdi ne hıyaldasan?
Meclislerde pünhân olup kor yapalağuşdurer

Asılsıza fırsat vermeh ne hile-yi şer imiş
Südübozuh kimselerle gonusması zor imiş
Sefil Şenlik gorhtugaçtı diyen gullar var imiş
Hanı görünmer gözüme dilberde serhoşdurer

Ustaların bize anlattıklarına göre bu sözleri işiten Âşık Ummanî ile Âşık Nihanî boyunlarını bükerek İzanî Usta'ya bakarlar. Onların bakışlarındaki anlamı çözen İzanî çok duygulanır. Âşık Şenlik'e yenilmek ve gariplik ona çok dokunmuş olacak ki, ağlayarak şunları söyler:

ALDI İZANÎ

İrticalim keskin değil bu demde
Zalim felek nazargâhım kitlendi
Gözlerim kan ağlar sızıldar yaram
Yunus gibi kıblagâhım kitlendi

Peşmürdelik ne düşüpsün kastime
Kement saldın ayağıma destime
Günahımdan ziya düşmez üstüme
Arş yüzünde mâh-ı tâbım kitlendi

İzanî'yem düştüm bu âh u zâra
Eyüp gibi oldu bu cismim yara
Bir günüm şad ise beş günüm kara
İlaç olmaz dil-efkârım kitlendi

Âşık Şenlik toplanan paraları üç parçaya bölmüş; bir parçasını Ardahan'ın yoksul halkına, bir parçasını İzanî Usta ile çıraklarına vermiş, kalanını da kendisi almıştır.

Çıldırli Âşık Şenlik, ertesi gün arkadaşları ile sevinç içinde Çıldır'ın yolunu tutarken, İzanî Usta da yenilmiş ve ezilmiş olarak geldiği yere dönüp gider.

Âşık Şenlik'in Kars-Çıldır Seyahatleri¹¹⁶

Cenazeler, şehitler ayak altında çığnaner. Heç Ermeniler, Ruslar ilgilenmer. Kabristanları söktürüf bina yaptırerler. Rahmetli Şenlik atıyla seyahat edir. Mevzilerin düzünde Gazi Ahmet Muhtar Paşa da tebdil-i kıyafet oluf. Sırtında bir torba dilenci. Ama Şenlik babanın elinde sazı var. Gazi Ahmet baher ki bir âşih gelir. Kendi kendine söyliyer. Ola bu âşihler çok gezir belki bundan bir bilgi alabirim. Gazi Ahmet Paşa'yı o zamanlar görevinen Osmanlı Padişahı yolliyer.

¹¹⁶ 2015 yılında İzmir'den misafir olarak gelen Âşık Yılmaz Şenlikoğlu, dedesi Âşık Şenlik'in başından geçen olayları anlatmış ve Âşık Sebahattin İkan teyit etmiştir. Olaylar ekseni etrafında oluşan nazım kısımlar her iki âşık tarafından aynı şekilde korunmuştur. Korkmaz İkan, iki ustanın anlattığı bu olayları repertuvarına eklemiştir.

Adam, Şenlik babaya döner, baker ki gözleri hep yaş içinde. Âşık Şenlik o esnada adamı görmer, ona selam vermir. Gazi Ahmet düşünür ki bu adamı ağlatan bir dert var. Ben bunun yarasını kurcalamasam bu benle konuşmaz.

- Ey Âşih, ben dilenci oldum diye mi sen bana selam vermedin?

Hemen Rahmetli Şenlik baba atından iner, kibleye karşı bağdaş kurup oturur.

Gazi Ahmet sorer:

-Âşih nerden gelirsən?

İşte geldiğim yeri görirsən diyir, Şenlik baba.

-Âşih Kars'ın durumu nasıl? Size Ruslar mı Ermeniler mi yoksa Osmanlı mı daha iyi bakıyordu?

Rahmetli orada dilenciye dönerek söylier.

Vukuf ol efendim vasf edem hali,
Fikri bedri gama dalıftı Kars'ın.
Zalımın zindanına girif dest edip,
Devranı herdoluftu Kars'ın.

Moskof eskerini hep verdi ora,
Geçti özlerinnen bizim sınıra.
Kesildi hudutlar bağlandı ara,
Etrafını Moskof alıftı Kars'ın.

Sünger tabyalıydı elvanlı dağlar,
Yirmi dört canı melul kan ağlar.
Akıbet hub yakar zehr eli bağlar,
Devr-i ahır şeref alırdı Kars'ın.

Cuma'dan Cuma'ya zikir vedası,
Camilerden gelirdi Mecnun nidası.
Daha gelmir hiç tekbir sedası,
Tebdil-i tegayyır oluftu Kars'ın.

Rus kabristanı eyledi naçar?
Vekili avukatı Zagona kaçır.
Selemet aslı diyen başını açır,
Soğanlı seleside salıftı Kars'ın.

Belaya muzaffer kavgalı başım,
Zulumla doluftu toprağı taşı.
Yevmil kıyamete kalıftı işi,
Devr-i ahır şere gelifti Kars'ın.

Şeytan-ı lain ol galbi gara,
Ehl-i İslam olan düşüftü zara.
Sene bin iki yüz doksan yedide,
Tekmil tarikatı duruftu Kars'ın.

Gazi baker ki bu bildiğim âşihlardan değil. Ben dilenci olduğum halde bu bana efendi dedi, kesin beni tanımıştır diye düşünür.

-Yav bu Kars'ın sonu ne olacak? Kars böyle mi kalacak?

Şenlik baba dönir diyir ki:

Bu destanı arz-u hâl kayır,
Gidif vilayette hünkara duyur.
En sonunu edecek hayır,
İşi o Gazi'ye galıftı.

Sevda eşke taşır gam cezasında,
Üy be üy cismimin var ezasında.
Şenlik doksan üçte yol caddesinde,
Döner hâl oluftu Kars'ın.

Bu olaydan sonra Şenlik baba oradan ayrılıyor ve hava kararıyor. Mevsim oldukça soğuktur. Baker ki kara at yoruluf, heç gideceği yoh. O yanı baher bu yanı baher yav ben nerede konuk olacam diye düşünür. İleriye doğru baher ki bir pencereden ışıh gelir. Atı sürer kapıya, atdan iner, içeri girer

Baher ki bir oda, ocak başında bir Ermeni oturur. Yanında sekiz tane daha dığa birbirleriyle söyleşip gülüşerler. Ermeni Şenlik'i görüp bağırır:

-Veve vevediyer. Baher ki cevap vermir. Türkçe söyliyir ola diyir kimsen?

-Şenlik diyir misafirim ben. Allah rızası için beni bu gece konak et.

Bunun üstüne Ermeni döner diyir ki:

-Ola get işine gelen Allah rızası için giden Allah rızası için. Çoluh çocuğumuznan oturup bir yemehte yiyemerih.

Şenlik bunun üstüne diyir ki:

-Ağam benim getmem geçif, dışarıda atımda var onu da içeri al.

Ermeni diyir ki:

-Ola sen bene zorla mı misefir olacahsan? Maşasını çekip Şenlik'in üzerine yürüyir.

Şenlik baherki:

-Ola diyir bu gavur beni döveceh. Kaldırıp kamçısını hafif sallıyer.

Diğer Ermeni dığaları kalkıp adamı tuterler ve diyirler ki:

-Ağam bu adam âşıhtı hele bakalım ne diyecih.

Şenlik baba döner diyir ki:

Mevla'yı seversen konak et beni,
Bu gece eğlenir yatar giderem.
Gözden ırak olmam gönülden cüda,
Ele ki derbeder yiter giderem.

Bu olaydan sonra Ermeni iyice kızır. Ola ben sana mektup mu yazdım istediğin yere get.

Şenlik baba diyir ki:

Mevla'yı seversen tehr etme bize,
Hak kulunun ayıbını vurmadı yüze.
Bu yıl tahsilliydim göründüm göze,
Bıldır yağan kardan beter giderem.

Ermeni döner diyir ki:

-Ola bu giderem kelimesini söyleme bah. Beni hersimdenpatlacasahsan.

Şenlik baba düşünir, diyir ki:

- Bu heralde ekmeğine namerttir. Bundan bişeyistemeyecem.

Çıra yahıp yanımızda oturma,
Töhmət edip eve haber götürme.
Bir içim su bir ekmek getirme,
Niyet edip oruç tutar giderem.
Ermeni diyerki:

-Sanki ben bunu misafir eylemişembirde üstüne üstlük bana ekmeh de getir diyir.

Şenlik döner diyirki:

Sabahtan kalkanda ham pulu iste,
Eğer ki vermezsem tehdit et kısta.
Kır atı koy meydana müşteri sesle,
Değeri değmeze satar giderem.

Ermeni diyerki:

- Bunun ham parası da yohumuş. Bunu satmahnan mı uğraşacam. Diyer ölsen seni konah edemeyecem.

Şenlik baba diyirki:

Çıldırılı Şenliğem eşk havasında,
Üryan gönlüm gezer Abdal postunda.
Kahve ocağında peyke üstünde,
Yorgansız döşeksiz yatar giderem.

Meğerse o Ermeni bunun ismini işidif. Şenlih baba sen misen deyif kır atı içeri aldırerler. Ermeni bir kuzu kestirer. Ama Şenlik baba heç yemer etinden. Sabah oluf gün aydınlanıf.

Şenlik döner baker ki, ata eyi bakıflar. Kır at eyi yol aler. Yola koyulerler. İğnezora yaklaşanda kır at bir daha yoruler. Şenlih baker ki bu andır yoruldu daha getmez. İğnezordan da davul zurna sesi gelir. Şenlik baba atın gevherini bir yere sahlayıp bağlıyer. Diyer ki: “Kır at bilirem karnın aç, ölsen gitmeyecehsin. Sen burada karnını doyur ben de toy evinde doyurem. Gelem birlikte geçip gidek.”

O sıra Erzurumdan Kılıçcı Mustafa isminde bir âşık, Arpaçay’a gelmiş. Arpaçay ağaları kendi âşıklarını düğüne götürmüyorlar, onun yerine hep onu götürüyorlar. Âşıklara elli lira verirken ona yüz veriyorlar ki bizden memnun gitsin. Kılıçcı Mustafa, Şenlik adını duyduğunda hiddetlener. Bir gün gene aynı şey oler. Kılıçcı Mustafa diyer ki:

Ağalar uzun süredir buradayım sizi eğlendirerem. Şenlik ismi gelende aklım başımdan geder. Bir o Şenlik benim elime geçe de sora Şenlik babaya dört beş defa pusula yazıf.

Rahmetli Şenlik'in okuma yazması yok. Neneme getirer pusulayı okuter. En son pusulasında yazıf ki:

-Şenlik ne diplere kısılıfsan? Benim bu pusulam geldiği zaman, gelip elimden öpersen sana da saz çalıp türkü söylemeyi öğrederem.

Bu mektuptan sonra nenem Şenlik babaya durumu anlatır. Diyer ki: “Dağ dağa kavuşmaz, insan insana kavuşur. Eğer bu adamla karşılaşır da elinden geleni yapmazsan ettiğim emek sana haram olsun.”

Şenlik baba toy meclisine girer baher ki ortada bir âşih var. Sazın tellerine dokundu mu tellerden ataş tükiler. Rahmetli diyer, kır at Allah belan versin. Beni ataşa saldın. Biraz dinliyer adamı baker ki sade guru gürültüden başka bişey yok. İçeri girer selam verir. Meclisi Ali ağa isminde biri yönetir. Ali ağa da Şenlik babanın dostu.

Şenlik meclise selam verip girer. Meclistekiler selamını alıp ayaklık kısmına oturttururlar. Şenlik'in önüne bir çay getirirler Şenlik baba düşiner. Ola bunlar bana neye böyle ederler diyir. Ses etmeyip çayını içir.

Ali ağa Mustafa'ya diyir ki:

-Âşık dün senden bir şey soracahtım unuttum. Bugün yeni hatırıma geldi. Allah razı olsun bizi başka bir aleme götürdün. Şenlik'in sözünden de söyle hele. Onun sözlerinde manalı mantıklı bir şey varmı? Yoksa milletin arasında kuru gürültü mü salıftı?

Mustafa sazi koltuğunun altına alıp mecliste döndü dedi ki:

-Ali ağa o Şenlik ismi kulağıma gelende üç yüz altmış altı damarım yaner. Ne yapayım? Ne kadar mektup yazdım, pusula yazdım, adam gelmer. Ama er geç onu yakalayacam. Ali ağa Şenlik denen mektep görmemiş, medrese görmemiş, usta görmemiş bir kişi. Benim yanımda Şenlik'in sözleri keçinin neresinden geçer.

Şenlik babayı ter basar bu olay üstüne. Ali ağa kendi kendine söyler. Ola biz desek inanmaz, kendi kulağıyla duydu eyi oldu bu iş. Bunun üzerine Ali ağa Mustafaya dönüp diyir ki:

-Mustafa azcık ağzına sahap ol. O gelen adam da Şenlik'in köylüsüdür. Üç dört aydır da Şenlik'e hizmet edir. Bunu Şenlik yanından dövüp kovalayıf. Geler bişeler

söyliyer üç beş kuruş verir yollıyeriz. Âşık Mustafa sazı çala çala Şenlik babanın başının üstünü kesti. Âşık Mustafa diyer ki:

Üstadına tehn eyledim,
Darılmaya yolun var mı?
Gıjandım gıyıp vurmerem,
Bir yumruhluh halın var mı?

-Usta sen bene neye vurersen? Geldim çay içirem. Huylandınsa çekif gidirem. Bunu duyan Mustafa Ali ağaya dönüp diyer ki:

-Ali ağa bak. Şenlik'in çırağı da bele olar. Yoh oğlum yoh. Ben seni vurmerem. Ustana diyirem. Sözlerimi belle. Git ona söyle de ki Âşık Mustafa böyle söyliyer.

-Usta bu sözleri götürsem Şenlik vurar benim dişlerimi kırar. Ola orda ona üç hane bişey buluf diyemedin mi? Bir de bana haber getirirsen.

Bunun üstüne Mustafa döndü dedi ki:

-Ola sen benim havamda bir şey söyleyebilersen mi ki?

-Vallaha kenara çekilifsen. Ya söyliyem ya söyliyemiyem der Şenlik baba.

Mustafa döndü dedi ki:

-De oğlum de. Bakam ustandan ne öğrenifsen.

Şenlik:

Eşk hasarına düşen âşık
Ürüzgârda yelin var mı?
Elimden can kurtarmaya
Yüz bin fitne felin var mı?

Mustafa:

Şenlik kimseyi beğenmez,
Laf atar hakka güvenmez.
Üfürüknen boyak boyanmaz,
Gara çivi çalın var mı?

Şenlik:

Gurbanam gevher medene,
Eyvallah etmem nadana.
Çıharıram burcu bedene,

Ayağında nalın var mı?

Ali ağa, ayağa kalkıp söyliyir. Ola üç aylık bir çırağa bak sen hele ne diyer! Koskoca âşık Mustafa'ya ayağında nalın var mı ne demek?

Bunun üstüne Mustafa, Şenlik babanın yakasından tutup diyer:

Beninen durma divana,
İndi yetirirem şivana.
Ataram derdi yabana,
Orman kibi kölün var mı?

Şenlik:

Neslin sarp yelleri kesmez,
Şahmarazdır kurdu basmaz,
Ağzında güzellik esmez,
Süysülünde yalın var mı?

Ali ağa duruma el ater. Diyer ola şimdi sıra senindir. Mustafa peşinceh geleceh diyende Şenlik baba başlıyer söylemeğe:

Ey yanşah düşün sözümü!
Seni müşkül hal ederem.
Kurudar nutku nefesini,
Elfazını lâl ederem.
Min tümenlik gıymetini,
İndirer bir pul ederem.
El içinde itin salar,
Mestanını çöl ederem.
Kâftar küskü sinirlisen,
Kışlarını şil ederem.
Kâh atar sahraya düze,
Kâh nahırda kal ederem.
Entel meymun şebah sözlü,
Çerpeneni zil eylerem.
Er ölmüş avrat misali,
Dövdürürem dizlerine,
Bekar koca karı gibi,
Melûl koyar kul eylerem.

Bütün bu sözler üstüne Şenlik baba meclise döner der ki: “Ağalar daha bir hana dedim şaşkına dönüftü. İkinci hanayı söyleyende bu elsiz ayahsız kalacaktı.”

Ali ağa araya girer diyer ki: Hele oğlum söyle bahalım.

Şenlik:

Çünkü dilin lal ımış,
Niçin alıfsan saızı?
Derununda derc eyleyif,
Düşünüf deseydin sözü.
Kendini bilmez bedasıl,
Cismime salıfsan közü.
Ustama tehn eyleyenin,
Hemişe karadır yüzü.
Hantal gibi çifte aterdin,
Dumana katerdin tozu.
Olufsan cilveli kadın başına dolasan bezi,
Mecliste zenne sayarlar sen kimi necef kızı.
Açma nikah perdesini,
Nikah altta sakla yüzü.
Baharda tuyun töküler,
Onunçün çoh seversen yazı.
Hozanda sıçan eşersen,
Tozahta izlersen izi.
Summatın iticisi,
Cesaretin aran gazı.
Su var av almaz görmüşem,
Senin gibi şahmerezi.
Ne gırıhsan ne de zaar,
Ne çaposan ne de tazı.
Kasaphanada çok olur,
Kel melun salahana.
Seni katar o tayfaya,
Nafakanı nal eylerem.

Âşık Mustafa ses geldin. Ses yok.

Şenlik baba diyir: “İki hane dedim derine daldı. Üçüncüyü de dedim mi elsiz ayaksız dağılıp gidecek.”

İdraki noksan kem hayali,
Elfazın yetmer imlâya.
Mah içen kacerret çeker,
Şems’ide görende ziya.
Beş yüz bin yıl bir cem olsa,
Baş endirer bir tek aya.

Sana sükût durmak yarar,
Elfazın varıftır zaya.
Zifaf olmuş kedi gibi,
Çığırıp düşme vay vaya.
Terk-i töhmet perd-i pekân,
Ok gibi binifti yaya.
Tohunsam deler cismini,
Acep hâlin varır neye.
Uçursam on gün gidersin,
Çingallara değe değe.
Viranede ne bek bayhuş,
Mağarada yersiz karı.
Akrep olsa esme ohur,
Göstereyim tospahaya.
Kul Şenliğin bu sözleri,
Tokunsa dağı eritir.
Zabu kertenkele gibi,
Süysül olur kıl ederem.

Bu olaydan sonra adamın sazını alerler. Getirer Şenlik Baba'nın önüne koyarlar. Şenlik baba adama acıyer. Sazını geri verir. Orada da para toplıyerler. Paranın da yarısını ona verirler. Geler ki baher kara at karnını doyuruf.

İrişliden bir su kalker Çıldır Gölü'ne karışer. Bu suyun adına Karabalık suyu diyrirler. Ama kara at da tehlemeye başlayıf suyun başında.

Şenlik baba diyer:

-Kara at bah, senelerdir barabarıh arhadaşlıh, bir mertliğini görmedim Allah rızası için. Bah bu sudan beni selemet geçir, eve gettiğimizde sana iki büyük arpa verecem, ye keyfiyen bah.

Şenlik baba, kara ata umut verir, atı suya sürer. Kara atın da bir hasreti vardı. Su diz kapağına vurdu mu hemen oracıhta yatardı. Çamur topuğuna değdi mi o çamurda yuvarlanmadan ölse geçmezdi.

Kara at suya yattı. Rahmetlik Şenlik baba, kara ata küstü. Döndü arhasını bir sigara yahtı. O vakitte de İrişlinin gelini kızı tarlalara çıhmış. Her birinin elinde bir kambıç, yerden bişeyler çıharerler.

Bu kızların içinde Mine Hanım isminde bir gelin var. Eskinin töreleri ne gözeldi. Hepsi Mine Hanım'ın emrine itaat edir. Mine Hanım baher ki at suyun içinde yater özü de arhasını dönüf sigara içer. Sigaranın dumanı göğe vurur. Huylanıf ya!

Diyir ki:

-Kızlar gözünün kör değil. Bu yolcu burda atını batırır. Per perişan durur. Gelin gidip onun atını çıkartalım, onun duasını alah, yolumuza devam ederih. Emir senindir diyirler. Kara atın üstüne bir hücum geler, gözler görmesin. Kara atı sarerler. Vur ha vur eyliyerler. Hiç kara ata kâr eylemer.

Şenlik baba döner baker ki bu andırı burada gebertecehler, ben bunun eyerinin meyerini neyle götürem yav diyer. Kalker ayağa dönüf diyir ki:

Irah yerden ben de gelmişem,
Ayva gibi saralıp solmuşam,
Atımı batırır burada kalmışam,
Deh deyin kızlar deh deyin!

Şenlik baba aslında dövmeyin demeh istiyir. Deh deyin yani o kendi kakar.

Bir hanım orda diyir ki:

- Kızlar! Bunun atı herhal dövmeye değil de sese alışmış. Hele hepiniz bir deh deyin de bunun atı bir kalsın.

Deh deyirler. O kızların sesi kara atın hoşuna gider. Kara at öteki tarafına döner, biraz daha derine gider.

Şenlik baba diyer ki:

Ne hoş olar bu yerlerin baharı yazı,
Güzel ördeği çığrışar kazı,
Yığılıftı İrişlinin gelini kızı,
Deh deyin anam deh deyin!

Bu kızların içinde şirret bir kız varmış. Canım deh diyeriz, bu andır derine gider. Döverih goymersin. Senle işimiz var.

Şenlik baba diyer ki:

Ben de gelerdim Kars'ın elinden,
Ay gelin ayarı alem elinden,

Kiminiz kuyruğundan tutun kiminiz yanından,
Deh deyin kızlar deh deyin!

Mine Hanım diyer:

-Canım senle mi uğraşacaz? Kuyruğundan tutun, yanından tutun. Sen nerelisin? Eşkîya desen, eşkîya değîlsin. Ağa desek ağa değîlsen. Atı gördüğümüz yoh. Sen haralısan?

Şenlik baba diyer ki:

Ne hoş olar bu yerlerin havası,
Ekşi olmaz koç yiğidin davası,
Budur Şenlik'in size duası,
Deh deyin kızlar deh deyin!

Söz tamam olunca Mine Hanım dedi:

- Kızlar sizin ocağız batsın. Suharalı Şenlik budur. O tokaçları bırakın atı çıkarın. Kızlar herşeyi bırakıp atı ordan çıkarerler.

Herkes başının balasını açer. Kara atı bir tumar eder bir temizliyerler. Kara at anadan doğduktan sonra ele bişey görmemiş. Geler birer birer Şenlik babanın elini öper af diliyerler. Şenlik baba atı aler ordan geler.

Şenlik baba gardaşına diyer:

Ola Ahmet! Ben bu andırınan daha geçinemerem. Buna biraz bahın. Bunu ele yerde satacam ne benim sesim onun kulağına getsin ne de onun sesi benim kulağıma gelsin.

Bizim köyde Rahmetlih Nuri abimin de kaynatası oler. Hüseyin varmış. Tat Hüseyin. Hüseyin düşüner ki Âşık Şenlik atı satacak. Getirer otuz manat önüne koyer.

Hüseyin diyer:

-Azımı çoğa tut. Kara atı bana ver. Kara at, köyden çıhmasın.

Şenlik baba diyer ki:

-Hüseyin paranı götür sahla. Ben bir Livaneye gidip geleceim. Söz verirem yüz de verseler atı sana verecem.

Hüseyin gider. Ahmet dedem gelir, kara atı sıcak suyla mökkem bir çimdirer. Sonra götürer soğuh ahıra bağlıyer. Altına da biraz kül serer. Artıh sıcak, at soğuh ahır onu o halde bira her.

Sabah kalker. Diyer bu ata yem verem. Geler baker ki; kara at yater. Ama ele yater ki tuyu par parparlıyer. Deh diyer kalkmer. Tekrar deh diyer gene kalkmer. Ayağınnan vurur ki kara at odun kesilif.

Ola diyer bu durumu Şenliğe nasıl haber verecem ben. Kara at geberif. Şenlik dedem yater. Diyer ki: Ağa ağa!

Şenlik diyer:

-Nedir Ahmet? Ne var?

Ahmet:

-Ağam andır ata deh diyeremkalkmer. Diyesengeberifti.

Şenlik:

-Ay oğul at niye geberifti? Ne oldu ata?

Ahmet:

-Ağam vallahdiyesengeberifti.

Şenlik:

-Yoh oğlum o gebermeyif. O andır bazen ağır yaterdi. Şimdi de ağır yatıf ağır.

Ahmet

-Yoh ağam tam haberi veremerem. Bu yatmah evvelkine benzemez. Andırın geberifti.

Şenlik:

-Ola men yerimden kalkana kadar onu ahırdan cıharın. Men onun acısına dayanamam!

Atı yerinden çıharetler. Şenlik kahvaltısını eder gelir baker ki kara atın yeri kan ağlıyer.
Ağır viraneye dönüf. Ola demek ki ahırın yakışığı kara atmış diyer.

Şenlik diyer:

Bahtım ahır hor göründü gözüme,
Kara atın da yeri hâli kalıftı,
Yeni tuman edif çula çehmiştih,
Altında diz boyu külü kalıftı.

Nalet olsun alaşarın kârına,
Dört yüz kuruş düştü onun şerine,
Gölünü soyduk otuz manatın yerine,
Bir tek kuyruğundan yalı kalıftı.

Yeriyende kara camıştan hastaydı,
Bıldır kara güzden beri hastaydı,
Müşterisi bir Hüseyin ustaydı,
Günde üç tuman pulu kalıftı.

Su görende müştak idi yatmaya,
Çamur görende çabalıyerdı batmaya,
Ahd eyledik Livane'ye gitmeye,
Orda da üç günlük yolu kalıftı.

O sıra ayaklarına baktı, kardaşı dedi ki:

-Herhal bunu da teze çahtırdın Kars'tan gelende. Ayağına bahtı ki dört ayağından
bir tek nal var. O yüzden dedi ayağında bir tek nalı kalıftı.

Şenlik diyer:

O Şenlik dersini haktan okudu,
Feleğin gazabı ona çohudu,
On dört aydır çahtırdığım yohudu,
Dört ayağında bir tek nalı kalıftı.

Sarı Kaz Hikâyesi¹¹⁷

Âşık Şenlik, aşk badesini içtikten sonra hasta oluyor. Bu hastalık meydana geldiği
sırada Kadir dedem tavuk ve kaz için ayrı bir dam yaptııf. Seküsünün ve karyolasını oraya

¹¹⁷ Bu hikâyeyi Âşık Korkmaz İkan, ustası Âşık Yılmaz Şenlikoğlu 'ndan öğrenmiştir.

kaldırır, orada yatır, orada kalker. Dedem hep tavuklarla uğraşır. O yüzden ekmeğini hep oraya götürerler. Rusya'dan boynuzlu tavuklar gettirmiş. Böyle yani gününü geçirir.

Şenlik baba çok hasta olur. Zalha nenem diyor.

- Ola bunun oğluna bir şey olur sonra gelir diyor ki benim oğlum hasteydi niye bana haber vermediz?

Tavukların olduğu yere nenem gidip bağırdı. Ay kişi ay kişi diyende Molla Kadir dışarı çıkıp bağırdı.

-Arvat sükût söyle burası dağ başı mıdır? Kuşlar yuvasından kalkar, vallaha kemiğini etinden yumuşak eyliyorum.

-Ay kişi kuşlar hatrına kalsın. Oğlun üç gündür hastadır. Bir lokma yemeyi, bir şey içmeyi. Bir gelip ona baksana. Nedir derdi ne oluydu buna?

Kadir molla başka bir mesele açar. Diyor:

-Arvat bu andır sarı kaza bu gece bir nazar mı deymiş ne olmuş bilmiyorum. Yuvasına yatmadı, bu akşam sabaha kadar onunla uğraştım. Sonunda sarı kaz yuvasına yattı, ben de biraz rahatı buldum. Baktım olarsa gelsem olmazsa neydim?

Bu olay Zalha nenemin zoruna da gider. Çıkıp eve gelir. Bir müddet sonra da Kadir dedem eve gelir. Şenlik babanın rengi hakikatten kıpkırmızı olmuş, terliyecek terliyemiyor, ağzı boğazı kurumuş, devamlı hayal içerisinde, gözünü açtığı zaman sanki hayal gibi bir şey arar gibi bir durumda. Ay oğul ne oldu sana diyor Kadir dedem.

Şenlik baba diyor ki:

- Baba ne bilem rahatsızım biraz.

-Ola oğlum bu anan diyor ki: Bu oğlan ne yemek yiyor ne su içer ne bir şey yiyor. Hasta dediğin biraz yiyecek ki cana gelsin. Hele gönlünü dolandır. Canın ne istiyirse yaptırım. Benim hatrım için az da olsa ye. Yersen sevinirim.

- Baba diyor, sağol hiç canım bir şey istemem.

-Oğlum adam babasının hatrını kırar mı? Hele bir gönlünü dolandır istediğin de gene de yemezsen yeme yani.

- E diyer baba o ki ısrar edirsən bir tavuk orbası yaptırсан ya yerim ya yiyemem.
Kadir dedem diyer:

-Ola Şenlik beni ne kötü yere kısıladın.

-Ola oğlum bir kuzu kesek.

Yok baba benim canım bir Şey istemer.

-Ola dana kestirem, et hazırlattırem.

Yok baba onları istemerem.

-Anlaşıldı ben tavuğı yüz etmişem sen istiyersinki doksan dokuz edesen. Senden başka iki oğlum var. Onlar da yatsa vallaha tavuğā pıçak vurmam diyer kızıp gider.

Bu olaydan sonra Şenlik baba biraz daha rahatsız olur. (babadan böyle bir cevap aler ya) Birkaç gün sonra kalker özüne gelir. Yatağın içinde oturur, ellerini kaldırır Yarabbi benim ahımı babama koyma. Kalker elini yüzünü yakıyer. Gidip baker ki ahır git ha gittedir. Orada da dua eder. Yarabbi bilirem duamı kabul eyledin. Sen bunu gece uur. Gündüz uarsa kuşların biri altında olsa on tanesi dışarda olacak. Gece uarsa hepsi altındadır. İşte yle bir an gelir ki rahmetli akşamleyin ahbaplarının yanından gelir geceleyin. Geler baker ki Kadir dedem de eve gelif. O gün artık ne iş ise. Soyuner yatağā girer. Bir gürültü koper ki ev sallaner.

Şenlik diyer:

-Vallaha inşallah tavuğın kazın damıdır. Skt kalkıp gider baker ki hiçbir yerde kuş sesi yok. Toz duman gğē kalker. Ay ışığı dşf. Yarabbi sana çok şükür duamı kabul eyledin ama şimdi babama nasıl haber verecem? Mesele orda. Biraz daha durer diyer ki koy eyice lsnler.

Geler diyer: Baba baba!

-Oğlum nedir yav. Bir gece eve geldim koymersin ki rahat yatem. Ne oluf ne diyirsen?

- Baba bişey demirem de cok uzaktan cansız bir gürültü geldi. Sen istersen evlere bak, bakarsan senin işindir, bakmazsan kendin bilersen diyende Kadir dedem yorganı attı. Ola Şenlik olmaya kazın tavuğın damı çöktü deyip fırlıyer yerinden. Don gmleğinen.

Geldi baktı ki Kadir molla gördü. Kuş sesi yok. Şenlik baba da gelif seyreder.

Olan oğlum, diyer Şenlik, babalar oğlunu dar günü için yetiştirir.

Âşık Şenlik diyer:

-Buyur baba senin iyiliğin çoktur. Hakkında çalışacam.

Oğlum köylüye haber et. Ne güne durersen.

Şenlik baba diyer:

-Baba nasıl haber edem?

“Oğlum bir tezeğe kaz yağını tök. Tezeği dirgenin başına tak. Ataşı ver, en yüksek yerde çık. Allah’ın seven gelin ev çöküf.”

Şenlik baba o gece bağırır. Kalkan adam gelene kadar da komşularına haber verer. Kalkın Molla Kadir’in evi çöküf diyerek. Kısa zamanda kürek, kova su her şey hazır olur. Ama gelen baker ki kazın damı çöküf.

Kadir Emmi’nin eski dostu Kadı Efendi evinden çıkıf gelir. Yaklaşanda baker ki milletde gülüşme var. İnşallah zararsız bir şeydir. İleri çıkar baker diyer ki:

-Kadir kirva gözün aydın. Ben ele bildim büyük zararın oluf. Men dedim ya çoluk çocuğun damıdır ya malın damıdır. Allah sana çok şükür bele hafif bir şeydir.

Kadir Molla diyer:

- Kadı Efendi indiye kadar düşmanlığını tasdik etmemişdim. İndi tasdik ederem. Senden büyük benim düşmanım yoktur. Benim evim yıkıldı, elvanlı sürülerden elim yüzüldü. Keşke malın, davarın, çoluğun çocuğun damı çökeydi de buna bişey olmayaydı. Şenlik baba duruf seyreder.

Kadı diyer ki:

- Şenlik, baban kadar benim de sana emeğim var. Eğer benim hatrım varsa babanın bu gününde bir şeyler söyleyebilersen mi? Mende az gülem.

Şenlik diyer:

-Kadı kirva babamın bu gününü ben dört gözle bekliyerdim.

Şenlik torpağın arasından bir değnek çıkarıf göğsüne tutanda Kadı kişi geri dönende görer ki bu âşıklığa başladı.

Kadir dedem büyük bir taş sarılar. Diyer ki:

- Ola vallah bu taşı başına sallaram. Menim dünya kadar zararım oluf. Ben toy mu ederim? Bu âşıklık eyliyer.

Kadı diyer ki:

- Kadir kirva bele günlerde halk para verer. Köylerden âşık getirer, söz söyleder o da dünyada bir hatıra kaler. Bu senden para almer pul almer, koysana söylesin diyende Kadir dedem yumuşaner.

Kadı Efendi söylesin ama düzenli söylesin.

Ola Şenlik düzenli söyle.

Vallah gördüğümü söyleyerem.

Aldı Şenlik:

Elvanlı kuşların bir bak halına,
Bizi saltanattan salıftı baba.
Dost olan bugünde yazıklar bizim,
Düşmanlar şad oluf gülüftü baba.

Oğlum ağzına sağlık. Allah senden razı olsun. Milletin elinden bıkmıştım zaten. Hayın oluf. Biri gelerdi kapımı eşerdi, biri gelerdi bacamı eşerdi. Ey oldu herkez kurtuldu.

Kadı dedi:

-Ola Şenlik ben bele mi istiyerem?

Şenlik dedi:

-Kadı kirva dur bunu alıştırirem. Bunun anasını ağladacam.

Aldı Şenlik:

Halkın güvercinleri talka vurer havada,
Bizimkiler kuruyuftu yuvada.
Bilmem alkıştandı yoksa beddua da,
Ettiğin karşına gelifti baba.

Kadir molla diyer:

- Daha söz istemerem. Ben adam mı öldürdüm? Yol mu kestim? Soygun mu yaptım? Ben ne yaptım ki ettiğim başıma gelsin? Daha söyleme istemerem.

Kadı diyer:

- Kadir kirva bu küçük uşaktı. Ağzına geleni söyliyir. Biz içinden iyilerini seçerih, kötülerini kaldırır atarih. Ola oğlum sen söyle söyle.

O esnada komşunun biri geler. Kadir Dayı gözün aydın olsun. İki tane boynuzlu tavukla iki tene de mısır hindi bizde saklı. Bunu duyduktan sonra biraz gülümsedi.

Şenlik baba diyer ki:

Mısırlar kurtuluf damağın çağdı,
Yazıh ki buynuzlu tavuk sağdı.
Ele bildin her birisi bir dağdı,
Üreğın ki ferah buluftu baba.

Kadir dedem diyer:

- Ola oğlum benim elvanlı sürülerim getti. Dört tene tavukla bana ne olacah?

Şenlik döner diyer:

-Ola ocağın batsın. Dördünün de kafasını kesif niye çocuklarına yedirmedin ki gelip buna haber verirsın? Hazır bunun başı karışıkı.

Kadir dedem diyer:

-Oğlum sarı kaz buradan başka bir yere ölse göğsünü koyuf yatmazdı. Kim sarı kazı sağ çıkardar bana verirse on dört tene ineğim var. İçinden birini seçsin götürsün.

Şenlik baba diyer:

-Bu inek vermez. O nereyi diyerse hem eşin hem çığnayın. Olmıya ki kaz sağ çıka?

Düşünün ki sarı kaz ele bir kaz ki. Komşular gelif bir şey istediği zaman oğullarım ölsün yoktu dediği zaman inanmerler. Sarı kaz ölsün yoktu diyende indi tamam doğru söyliyir deyif giderler.

Köylüler eşiyif çıkarderler. Sarı kaz pestil oluf. Ortaya getirif koyerler.

Kadir dedem diyer ki:

- Ölüm yıkılıftı benim.

Aldı Şenlik:

And içerdin sarı kazın başına,
İndi seyret onun leşine.
Kırk ördeği bir duvarın daşına,
Felek gazabından çalıftı baba.

-Ola oğlum bu kadar dedin yetmez mi? Ne yaptım ben sana?

Aldı Şenlik:

Hasta oldum beçelerden kırmadın,
Tamahkârlık ettin heyir görmedin.
Yüz tavuktan birini zekât vermedin,
O borçta boynunu da kavuştur baba.

Kadir dedem diyer ki:

- Ay uşak. Allah aşkına heç olmazsa bunlara torpağ eşi. Ölülerini çıkardıf göm.

Şenlik baba diyer ki:

-Baba üzülme. Ben onları o yanı bu yanı attırmerem. Bele yığf burada saklıyacam.

Buraya gel bak.

Aldı Şenlik:

Kuşların ölüsün ırah saklıyak,
Her yâda gelende gidek yoklayah.
Üreyin çohyaner otur ağlayah,
Şenlik'te hulusibilir bunları.

Âşık Şenlik'in Revanda Zehirlenerek Öldürülmesi¹¹⁸

Âşık Şenlik'in bir toyda sanatını icra ettiğini gören genç bir delikanlı ona hayran olur. Bala Memmed ismindeki bu genç Âşık Şenlik'e türlü şekillerde yalvarıp yakardıktan sonra diller döker ve sonunda çırağı olma şerefine nail olur. Ustasının yanından ayrılmayan Bala Memmed başta Çıldır olmak üzere birçok yörede düzenlenen toylara katılmaktadır. Ustasının yanında Latif Şah Hikayesini ve geleneği hakkıyla öğrenmiştir. Bir gün Âşık Şenlik ile annesi ocağın başında çay içerken Bala Memmed içinden birşeyler geçirir. İki

¹¹⁸Bu hikâyeyi Âşık Korkmaz İkan, ustası Âşık Yılmaz Şenlikoğlu'ndan öğrenmiştir.

senedir Şenlik'in yanındayım artık ustam destur verse de evime dönsem şeklinde düşünce geçer içinden. Âşık Şenlik Bala Memmed'e seslenir:

-Oğul hele bir bardak alıp yanıma gelesin.

Çay doldurur ve çırağının gözlerine derince bir bakış attıktan sonra şöyle seslenir:

- Ay Oğul bizim buralarda Misafire git denmez, o ne kadar isterse o kadar ocağımızda kalır. Bilirim senin karın çocuğun çocuğun yoktur fakat anan ve kardaşların vardır. İstersen gidebilirsin, bizim yanımızda Latif Şah Hikâyesini ve geleneği öğrendin. Fakat gidersen bir daha gelemezsin, her ne şartta olursa olsun.

Bu durumu Bala Memmed kabul eder ve ustası Âşık Şenlik'ten kendisine bir saz hediye edilir.

Ailesinin yanına dönen Bala Memmed'i abisi karşılar ve hoş geldin şeklinde diğer aile üyelerinden güler yüz görür. Abisi Bala Memmed'e, söyle bakalım kardeş ne kadar pul getirdin? diye soru sorar. Bala Memmed ise hiç para kazanmadığını yalnızca Âşıklığı öğrendiğini belirtir. Bu duruma kızan abisi Bala Memmed'i döver ve sazını kırarak sokağa atar. O devirde hanların hüküm sürdüğü ve her hanın bir aşığa sahip olduğu bir dönemdir. Bir evin önünden geçen Bala Memmed bir meclisin kurulduğunu görür ve içeriye girer. Mecliste yer alan âşıklar kendilerini tanıttıktan sonra hangi hanın hizmetinde olduğunu belirtmiştir. Sıra Bala Memmed'e gelince:

-Söyle bakalım sen kimin aşığısan sorusu sorulur.

Bala Memmed bu soruya:

-Ben özümün âşığıyam diye cevap verir. Mecliste kendisinin bir deyiş söylemek istediğini dile getirir.

Orada bulunanlar peki madem çok ısrar ettin de bakalım.

Bala Memmed ustasından öğrendiği Latif Şah hikâyesini mecliste anlatmıştır ve orada bulunanlar hayranlık içerisinde hikâyeyi dinlemiş ve Bala Memmed'i alkış yağmuruna tutmuşlardır. Mecliste bulunan hanlar kendisine çeşitli şekillerde hediyeler bağışlamış ve ustana rahmet deyip alnından öpmüşler.

Bala Memmed, ustasının ölmediğini henüz dünyada yaşadığını ve kendisinin Suhara'da ikamet ettiğini belirttikten sonra ustasının isminin Şenlik olduğunu dile getirir.

Orada bulunan diğ er hanlar Bala Memmed’e tez vakitte ustanı buraya getiresin diye ısrarda bulunmuşlar, fakat Bala Memmed ben ustamı buraya getiremem deyince hanlar oldukça sinirleniyor ve Bala Memmed’in kardeşlerini esir alıyor. Ustasının yanına gidemeyen Bala Memmed ç are olarak abisini gönderiyor ve Şenlik’e güzel bir meclisin kurulduğunu burada onu dinlemek isteyenlerin olduğunu söylemesini istiyor.

Şenlik durumu evdeki ailesine açıyor ve olur yanıtını alıyor. Aile üyelerinden biri Şenlik’ten gelirken bir ceket getirmesini istiyor. Gideceğı memleketin kumaşının iyi olduğunu söylüyor ve Şenlik’te hayhay deyip evden çıkıyor.

Evden çıkan Şenlik’in ilk işi hocanın yanına gitmek oluyor. Daha önceden hazırlanmış bir kâğıt içerisinde yazılı bir mektubu hocaya teslim eden Şenlik, hocadan birkaç istekte bulunuyor.

- “Ey Hoca eğer ben gelirim mektubu senden alırım yok ola ki gelemedim o halde mektupta yazanları musalla taşımada oku ve şu sözleri mezarıma nakşet”. Diye istekte bulunur.

Şenlik Bala Memmed’in abisiyle yola çıkar ve meclise varır. Bu mecliste Şenlik’in daha önce yenilgiye uğrattığı Âşık Abbas bulunmaktadır. Şenlik’in geldiğı gören Âşık Abbas meclisteki âşıklara bakarak şöyle der:

- Gelen âşık hepimizin belini kırar, imkân yoktur onu yenmeye, diye çevresindekileri uyarır.

Birinci gün sanatını icra eden Şenlik’in gücünün çevre ve mecliste bulunanlar farkına varır. Mecliste bulunan âşıklar Âşık Şenlik’i zehirlemek için bir plan kurarlar ve bir an evvel uygulamaya koyarlar.

Meclise gelen bütün âşıklar bir otağda kalmaktadırlar. Âşık Şenlik de kendisine tahsis edilen özel bir otağda konaklamaktadır. Kendisine getirilen zehirli yemeğı yanında bulunan kişi över ve şöyle söyler.

- “Baba, hele buraya bak ne yaman yemek yapmışlar ola.” diye övgüde bulunur.

Yemeğı bakan Şenlik getirilen yemeğın oldukça yağlı olduğunu söyler fakat yanında bulunan adamı kıramaz ve yemekten bir parça alır. Dakikalar içerisinde zehir tesirini göstermeye başlar ve Şenlik toparlanarak memleketi Suhara’ya gitmeye yola çıkar.

Suhara'ya varmadan durumu ağırlaşan Şenlik kızının yanına Ağbabanın Hozu köyünde mecburen durmak zorunda kalıyor. Şenlik'in durumu Suhara'da bulunan akrabalarına iletiliyor. Durumu haber alan akrabaları başta olmak üzere bütün yöre insanı atlara binerek Hozu köyüne akın ediyor.

Hozu Köyü o güne kadar hiçbir zaman o kadar bir kalabalığı bir arada görmemiştir. Şenlik'in bulunduğu odaya giren insanlar Baba Şenlik'in durumunun ağır olduğunu anlıyorlar. Âşık Şenlik, oğlu Âşık Kasım'ı görüyor ve göz işaretiyle yanına çağırıyor. Yanına gelen Âşık Kasım babasının yanına oturuyor ve Âşık Şenlik, Kasım'ın kulağına tam bir şey fısıldayacakken ruhunu Allah'a teslim ediyor.

